

**Åmåls
Kommun**

Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd

Beslutat av: Vårdfärd- och arbetsmarknadsnämnden

Datum: Den 16 december 2021, § xxx, dnr VAN 2021/xxx

Dokumentets giltighet: År 2022–2025

Dokumentet gäller för: Vårdfärd- och
arbetsmarknadsförvaltningen IFO myndighetsutövning av
ekonomiskt bistånd

Dokumentansvarig: Enhetschef ekonomiskt bistånd

Innehållsförteckning

Välfärds- och arbetsmarknadsnämndens riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd	16
Ekonomiskt bistånd består av två delar	17
Målsättning	18
Grunder för bedömning av rätt till bistånd	19
Särskilda skäl	19
Barnrätts- och barnperspektiv	19
Inkomster och tillgångar som reducerar biståndet	22
Inkomster	22
Tillgångar	23
Ideellt skadestånd	23
Ekonomiskt bistånd till särskilda grupper	23
Egen företagare	23
Studerande	23
Bistånd för försörjning (försörjningsstöd)	24
Riksnorm	24
Boendekostnad	24
Elkostnad	24
Arbetsresor	25
Hemförsäkring	25
Fack- och A-kasseavgift	25
Bistånd för livsföring i övrigt	25
Advokatkostnad	25
Babyutrustning	25
Barnomsorgsavgift	25
Begravningskostnader	25
Flyttkostnader	25
Glasögon	26
Internet	26
Läkarvård, medicin	26
Möbler - hemutrustning	26
Psykoaterapi	26
Skulder	26
Tandvård	26
Umgängeskostnader/umgängesresor	26
FUT	27

Anvisningar för ekonomiskt bistånd	32
A-kassa, fackföreningsavgift.....	33
Betaling för flera månader framåt.....	33
Betaling för flera månader bakåt	33
Företagare	33
Advokatkostnader/Juridisk hjälp	34
Baby-/spädbarnsutrustning.....	36
Bankavgifter.....	37
Kontoutdrag	37
Betalkort och betaltjänster på internetbank	37
Barnomsorgsavgift.....	38
Politiskt ställningstagande	38
Avgiften räknas procentuellt efter bruttointkomst	38
Ingen nedre inkomstgräns för att avgift ska betalas.....	39
Om vi ser att avgiften är för hög/låg	39
Begravning	40
Politiskt ställningstagande	40
Bouppteckning eller dödsboanmälan	41
Handläggning	41
Anhörigas betalningsansvar	42
Anhörig lägger ut för kostnad.....	42
Skälig begravning	42
Icke-medlem i kyrkan.....	43
Transport av avliden (om boet saknar tillgångar)	43
Begravning i utlandet.....	44
Efterlevandes kostnader (ska sökas hos ordinarie handläggare)	44
Asylsökandes begravningskostnader	45
Beräkningsperiod.....	46
Första kontakten	46
"Löpande" bistånd.....	46
Exempel på beräknings sätt vid förstagångsansökan.....	47
Bil innehav	48
Politiskt ställningstagande	48
Bilförsäljning	48
Godkänt bil innehav	49
Avbetalning/lån.....	50
Bilregistret, avyttrade bilar.....	51
Avställda bilar/Skrotbilar	51
Värdering	51
Bodelning.....	53

Politiskt ställningstagande	53
Efter äktenskap	53
Efter samboförhållande	54
Hur långt efter separationen kan bodelning krävas?	54
Bostad	55
Politiskt ställningstagande	55
Socialnämnds ansvar enligt praxis	56
Högsta godtagbara boendekostnad/Maxhyra/Schablon	56
Hyreshöjningar på egna boendet	56
Dela lägenhet med kompisar	56
Ökat bostadsbehov vid umgänge med barn	57
Fastställa boende	58
Fastställa boendekostnaden	58
För hög boendekostnad	58
Krav på flytt till billigare boende/ försäljning av bostad	60
Flyttat till dyrare boende	61
Trångboddhet	63
Hyresrätt	64
Bostadsrätt	64
Eget hus	66
Kommunal fastighetsavgift	66
Elkostnad	67
Räntekostnader	67
Öka sin inkomst genom att minska skatteavdraget	67
Väljer att inte utnyttja möjlighet till skattereduktion	67
Skatteåterbäring som vi redan räknat bort från biståndet	67
Övriga boendes del av boendekostnaden	67
Andrahandskontrakt	69
Inneboende	69
Inneboende i del av rum, inneboende i etta	70
Inneboendehyran ska inte överstiga summan av bostadskostnaden delat på antalet vuxna personer som delar boendet.	70
Om sökanden har en del av sin bostad uthyrd minskas den faktiska boendekostnaden med inneboendehyran	70
Norm för inneboende	70
Bo hos föräldrar	71
Flytta hemifrån/första egna boendet	73
Tillfälligt boende	74
Boende för personer med beroendeproblematik och psykiskt funktionshindrade	75
Matkostnader	75
Bostadslös	76
Cykel	78
Delegation	79

Elkostnader	80
Politiskt ställningstagande	80
Hushållsel	80
Uppvärmningsel	82
Elräkning.....	83
Två olika elräkningar: en från nätföretaget och en från elhandelsföretaget	83
Flytt till/från annan kommun	83
Flyttavgift	84
Månadsavläsning/El på hyresavin	84
Hur mycket kostar ...?.....	84
Flyttning	85
Politiskt ställningstagande	85
Skäliga orsaker till flytt.....	85
Samråd innan flytt inte alltid nödvändigt.....	86
Flyttkostnader.....	86
Flytt mellan kommuner	87
Dubbelhyror	88
Adressändring eller eftersändning?.....	88
Folkbokföring.....	88
Framställan, retroaktiv ersättning	90
Försäkringskassan.....	90
Pensionsmyndigheten	90
Fritid, lek	91
Politiska ställningstagande	91
"Riksnorm" för fritid, lek (kr/mån) 2021.....	91
(Fritidspeng)	91
Medlemsavgifter - föreningar	92
Skolresa.....	92
Träningskort, fysisk aktivitet på recept.....	92
Frånvaroavdrag eller icke-deltagande i utredning	93
Politiskt ställningstagande	93
Arbete, utbildning	94
Utredning	94
Kompetenshöjande verksamhet, praktik	94
Meddela sjukfrånvaro	95
Inget avdrag för karensdag	95
Ledighet för nära anhörigs svåra sjukdom.....	96
Annan ledighet	96
I förväg meddelad "ogiltig" frånvaro, känd frånvaro	96
Läkarkontakt.....	97
Avdragets storlek	97

Företagare	99
Politiskt ställningstagande	99
Vilande företag	100
Redovisning.....	101
Framtidsutsikter.....	101
A-kassa.....	102
Företags tillgångar till företagets skulder?	102
Obesvarat.....	102
Försäkringar	103
Hemförsäkring.....	103
Barnförsäkring.....	103
Villaförsäkring.....	103
Övriga försäkringar	103
Självrisk	103
Ömsesidig underhålls-/försörjningsskyldighet	105
Politiskt ställningstagande	105
Försumliga familjeförsörjare.....	106
Om den sökandes partner inte är med på ansökan	106
Barn, ungdomar	108
FÖRSÖRJNINGSSTÖD - RIKSNORM	109
Politiskt ställningstagande	109
Retroaktiv ansökan	110
Reducerad norm	111
Riksnorm 2021	111
Icke-schabloniserad del: skäliga faktiska kostnader utanför riksnormen (SKUR).....	112
Tänkbar fördelning av riksnormen i utgiftsposter 2021	112
Ungdomsnormstillägg.....	113
Bostadslös.....	113
Matnorm per dag.....	113
Kosttillägg.....	113
Föräldraansvar	114
Ungdom med eget boende.....	114
Normtillägg vid eget ärende	115
Barns besparingar och egna inkomster.....	115
Gift ungdom.....	115
Barn som fått barn	116
Över arton år och föräldraledig från gymnasiet.....	116
Återupptar gymnasiestudierna innan tjugooftårsdagen.....	116
Under arton år, föräldraansvaret kvarstår.....	116
Om den unges föräldrar inte kan uppfylla sin försörjningsskyldighet	117
Baby-/spädbarnsutrustning.....	117
Glasögon	118

Glasögonbidrag.....	118
Glasögon till barn	118
Intagna på anstalt	119
Hemtjänstavgift.....	120
Hemutrustning, möbler, husgeråd,.....	121
Politiskt ställningstagande	121
Hemutrustning för flyktingar och nyanlända ungdomar/unga vuxna.....	122
Hembesök	122
Hemkörning av möbler	122
BASUTRUSTNING	122
HEL HEMUTRUSTNING	123
KOMPLETTERANDE HEMUTRUSTNING	124
Dator.....	124
Internet.....	126
TV	126
Digitalbox	126
Telefon.....	126
Strykjärn.....	127
Frys.....	127
Matberedare.....	127
Tvättmaskin.....	127
Avbetalningsköp.....	128
Studerande	128
Barnperspektivet	128
Husdjur	129
Hälsa, hygien.....	130
Inkomster	131
Politiskt ställningstagande	132
Arv	133
Bankkontokredit	133
Barnpension och efterlevandestöd till barn.....	133
Bilersättning.....	133
Blod-/plasmagivare	133
Etableringsersättning	134
Extra tillägg till studiebidrag	134
Familjehem, kontraktfamilj.....	134
Fondmedel/Stipendier	134
Förtida uttag, pension.....	135
Föräldrapenning, (jämställdhetsbonus).....	135
Gåvor, lån, insättningar på konto.....	136
I väntan på första besökstiden	136

Lånat innan kontakt tagits med oss.....	136
Exempel.....	136
Enstaka insättningar.....	136
De som levt på normnivå under längre tid.....	137
Habiliteringsersättning.....	138
Handikappersättning, merkostnadsersättning.....	139
Inackorderingstillägg.....	140
Lön, jobbstimulans.....	140
Löneavdrag.....	141
Skadestånd och försäkringsersättningar.....	141
Ersättning för ekonomiska förluster.....	141
Självrisk.....	141
Ideella skadestånd, ersättningar.....	141
Räkna med det som var avsett för saker som bistånd redan beviljats till.....	141
Starta eget bidrag.....	143
Traktamente.....	143
Ungdoms inkomst (studerande på ungdomsgymnasiet).....	144
Utebliven inkomst.....	144
A-kasseersättning.....	145
Aktivitetsstöd/utvecklingsersättning, etableringsersättning.....	145
Lön.....	146
Övriga ersättningar.....	146
Utlandslön.....	147
Utmätning, indrivning.....	147
Vårdbidrag.....	148
Återbäring.....	148
Äldreförsörjningsstöd.....	148
Kläder, skor.....	149
Politiskt ställningstagande.....	149
Arbetskläder.....	149
Examenskläder.....	150
Begravningskläder.....	150
Viktökning/-minskning.....	150
Helt ny uppsättning.....	150
Intagen på anstalt.....	151
Vinterkläder, sommarkläder.....	151
Romska kläder.....	151
Ortopediska skoinlägg.....	151
Kriminalvård.....	152
Kommun eller stat.....	152
Permission.....	153
Anhörigas resor.....	153

Kommuntillhörighet	154
Häktad.....	154
Ansvarig kommun.....	154
I avvaktan på verkställighet.....	155
Samhällstjänst.....	156
Fotboja, i stället för fängelse (IÖV).....	156
Vårdvistelse, kontraktsvård.....	156
Halvvägshus och Utökad frigång (med fotboja).....	156
Lön (muckbidrag).....	157
Hyra, el, magasinering.....	157
Tandvård.....	158
Glasögon	158
Kläder.....	159
Umgänge med barn	159
Legitimation, id-kort	160
Livsmedel	162
Politiskt ställningstagande	162
Kosttillägg	162
Glutenfri kost.....	163
Mjökproteinfri kost	163
Fettreducerad kost	163
Diabetes.....	163
Laktosfri kost.....	163
Näringslösning, näringsdryck.....	163
Uteätartillägg	164
Matpengar	164
Basvaror	168
Läkarvård, medicin, vårdavgifter mm.....	169
Politiskt ställningstagande	170
Medel mot huvudlöss.....	170
Medicin	170
Öppenvård (läkarbesök, sjukgymnastik/fysioterapi).....	171
Mammografiundersökning; gynekologisk hälsokontroll med cellprov	172
Patientresor	172
Vårdavgift, vårdräkning.....	172
Övriga kostnader vid sjukhusvistelse	173
Internationell vård	173
Neuropsykiatrisk utredning.....	173
Hjälpmiddel, merkostnader funktionshindrade	173
Omskärelse, preventivmedel, potensläkemedel, naprapatbehandling, livmoderhalscancervaccin mm	174
Tvångsvård.....	175

Patienthotell.....	175
Högekostnadsskydd, frikort.....	175
Magasinering av bohag	177
Beslut för bestämt antal månader.....	177
Förlängning.....	177
Om bohaget inte hämtas	178
Under tid på behandlingshem, fängelse.....	178
Normöverskott	179
Politiskt ställningstagande	179
Vad är "normöverskott"?.....	179
De två (ibland fyra) senaste månadernas inkomster ligger till grund för beräkning.....	180
Tidigare ej aktuella.....	181
Tidigare aktuella.....	181
Stort normöverskott beräkningsmånader två och tre - minskas utifrån familjestorlek	181
Retroaktiva ersättningar räknas annorlunda.....	182
Alla inkomster ska inte räknas med.....	182
Egna inkomster ger möjlighet till högre nivå	182
Stort, eller mycket stort normöverskott - faktorer att ta hänsyn till	182
Tidigare normunderskott	184
Känt till våra regler?	184
Förutsebart inkomstbortfall?.....	184
Ytterligare saker att ta hänsyn till.....	185
Låginkomsttagare kan ha möjlighet till bistånd.....	186
Personer med missbruksproblematik.....	187
Olika typer av missbruk, olika huvudmän.....	187
Krav på behandling	188
Reducerad norm om biståndet uppenbarligen används till annat	188
Behov och förmåga ska utredas	189
Kompetenshöjande verksamhet, inte rehabiliterande insats	190
Arbetsökande eller missbruksproblematiker	190
Samarbete IFO myndighet och IFO verkställighet	190
Bostad efter misskötsamhet eller avböjt kontakt med Vuxenavdelningen.....	192
Resor till AA-möte inte alltid nödvändigt.....	193
Flytt till annan kommun.....	193
Missbruk av annat än av beroendeframkallande medel och spel om pengar: Annan huvudman	193
Matmissbruk.....	194
Köpmissbruk	194
Sexmissbruk	195
Sockerberoende.....	195
Psykoterapi.....	196
Resor	197

Politiskt ställningstagande	198
Arbetsresor	198
Arbetsökarresor	198
Ensamkommande ungdomar	199
Resor till domstol, rättegång	199
Patientresor	199
Övriga resor	200
Avstånd	200
Bil- och busskostnader	200
Färdtjänst	201
Rekognoseringsresa	201
Återetableringsstöd	201
Besöka sjuk släkting	201
Sambor	202
Politiskt ställningstagande	202
Vad avses med sambor?	202
Ömsesidig försörjningsskyldighet	203
Sammanbo med kompisar	204
Olika faktorer i utredningen	204
När upphör samboförhållande?	206
Skatter	207
Skatteåterbäring	207
Skatteskuld	207
Restskatt på inkomst som medräknats vid biståndsberäkning	208
Restskatt på grund av att vi från Försäkringskassan fått utbetald retroaktiv ersättning	208
Restskatt på grund av att sökanden inte kunnat utnyttja ROT- eller RUT-avdrag	208
Ändrad beräkning av A-skatt (=skattejämkning)	208
Skulder, avbetalningar	210
Politiskt ställningstagande	210
Boendekostnad eller vanlig skuld?	210
Hyresskuld när det finns borgensman	210
Avslag leder till akut nödläge	211
Avbetalningsköp	212
Skuldbetalning genom avdrag på annan ersättning eller skatteåterbäring	212
Socialförsäkringsersättning	212
Utmätning	213
Skatteåterbäring	213
A-kassa	213
Återbetalning av bostadsbidrag	213
Skyddad identitet/skyddade personuppgifter	215
Sekretessmarkering	215
Life-care rutiner	215

Myndigheter har ofta personer med ansvar för att hantera sekretessmarkerade ärenden	215
Postbefordran.....	215
Menbedömning	216
Kvarskrivning.....	216
Fingerade personuppgifter	216
Delgivning.....	216
Externa länkar	216
Studierande	217
Politiska ställningstaganden.....	218
Studiefinansiering	218
Särskilda skäl.....	219
Hur länge ska studiemedlet räcka?	219
Arbete eller studier?.....	219
Rätt till ledighet.....	219
Studierande på (ungdoms)gymnasiet	220
Föräldransvar.....	220
Möjlighet till studiemedel/-lån.....	220
Ensamkommande/vissa flyktingar, vissa nyanlända.....	220
Frångått föräldraförsörjningsansvar	220
Studierar på annan ort	221
Inkomst av eget arbete	221
Sista månaden på termin.....	221
Matersättning	221
Extra tillägg	221
Examenskostnader.....	222
Sfi-studierande (Svenska för invandrare)	222
Yrkes-sfi.....	222
SAS, svenska som andraspråk.....	223
Studier med aktivitetsstöd, studiestartsstöd	223
Vuxenstudierande på grundskole- och gymnasienivå	223
Folkhögskola	224
Universitets-/högskolestudierande	224
Studieomkostnader, litteratur	225
Gymnasienivå	225
Universitetsnivå.....	225
Sammanboende studierande.....	225
Allmänt.....	225
Gifta ungdomar mellan 18 och 21 år.....	225
Vuxenutbildning, folkhögskola	225
Universitet, högskola	226
Ömsesidig försörjningsskyldighet.....	226
Deltidsstudier/kvällsstudier.....	226

Ferier.....	226
Beräkningssätt	227
Förskott på ferieinkomst, återkrav.....	229
Svenskt medborgarskap	230
Uppehållstillstånd	230
Särskilda skäl	231
Politiskt ställningstagande	232
Eget boende	232
Telefon.....	232
Skälig boendekostnad	233
Till arbetsmarknadens förfogande	233
Krav på kompetenshöjande verksamhet.....	233
Husdjur	233
Kläder vid graviditet	234
Kläder - bestulen.....	234
Akut nödsituation.....	234
Bostadsstandard - trångt.....	234
Elräkning (sjukdom)	234
Elräkning (vitvaror).....	235
Bilförsäljning	235
Inget hyreskontrakt	235
Normöverskott 1 (använts till att täcka tidigare normunderskott)	235
Normöverskott 2 (tre månader bakåt i tiden)	235
Normöverskott förbrukats för tre månader sedan.....	236
Begravningskostnad	236
Föräldraansvar - gymnasiestuderande.....	236
Tvättmaskin.....	236
Tandvård	237
Politiskt ställningstagande	237
Återkallelseförbehåll	238
Akut tandvård	238
Nödvändig tandvård.....	238
Krav på kostnadsförslag med behandlingsbeskrivning	239
Beslut: Bistånd till behandling	240
Kontakta tandläkaren.....	240
Avbetalning på stora belopp.....	240
Om inte avbetalningsplan är möjlig	240
Förebyggande tandvård	241
Bettskena.....	241
Implantat.....	241
Abonnemang på bastandvård, Frisktandvård.....	241
Tandvårdsbidrag, särskilda patientgrupper.....	242

Tillgångar, realiserbara?	243
Politiskt ställningstagande	243
Realiserbart eller inte?	244
Besparingar, bankmedel, kontanter, värdepapper, fonder	244
Sparat av biståndet	244
Sparat av "jobbstimulanspengar", extra tillägget, ungdoms inkomst	245
Pensionsförsäkring/-sparkonto	246
När går det att få ut pengar från pensionssparkonto och pensionsförsäkring?	246
Fritidshus	247
Skogsfastighet	247
Husvagn, motorcykel, båt	247
TV, video, stereo, dator	247
Barns tillgångar	247
Vad ska barnets tillgångar täcka?	248
Hur länge ska det täcka barnets behov?	248
Ensamstående med små barn	248
Barnet är självförsörjande med barnbidrag/studiehjälp, eventuellt underhållsstöd och egna besparingar	248
Räkna med tillgångar flera gånger	248
Umgänge med barn	250
Politiskt ställningstagande	250
Varannan helg vanligast	250
Som längst till 21-årsdagen	251
Utökat umgänge, exv storhelger, långledighet	251
Reskostnader	252
Kläder, leksaker	253
Umgänge eller växelvis boende?	253
Bostadsbidrag	253
Underhållsstöd/underhållsbidrag	254
Utlandsvistelse/vistelse på annan ort	256
Till arbetsmarknadens förfogande	256
Ej till arbetsmarknadens förfogande	257
I förväg meddelad "ogiltig" frånvaro	258
Utländsk medborgare	259
Politiskt ställningstagande	259
Nordisk medborgare	260
EU-/EES-medborgare	260
Uppehållsrätt	260
Rörlighetsdirektivet artikel 1	261
Jämför Utlänningslagen 8 kap	261
Uppehållsrätt betyder inte automatiskt rätt till bistånd	261
Kategori 1 och 2: EU-medborgare som är arbetstagare eller arbetssökande	262

EU-medborgare som blivit ofrivilligt arbetslösa.....	264
Kategori 3: EU-medborgare som studerar.....	264
Kategori 4: EU-medborgare som har egna tillgångar.....	265
Familjemedlemmar.....	265
Utsatta EU-medborgare.....	265
Från annat land / tredjelandsmedborgare	266
Kvarvarande makas försörjningsskyldighet.....	267
Försörjningsskyldighet vid anhöriginvandring.....	268
Asylsökande	268
I avvaktan på beslut om uppehållstillstånd.....	269
Förlängning av uppehållstillstånd.....	270
Sjukvård i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd.....	270
Avslag på ansökan om uppehållstillstånd	270
Stöd till återetablering i hemlandet	271
Turister och personer utan rätt att vistas här	271
Studering	272
Våldsutsatta och hotade	273
Politiskt ställningstagande	273
Misstanke om hot eller våld.....	273
Standardiserade frågor.....	274
Hantering av akter.....	274
Delad akt.....	274
Dokumentation.....	274
Sekretess.....	274
Hot och våld är särskilda skäl att ta hänsyn till	275
Akuta behov	275
Räkningar från tidigare boende exv hyra, el.....	275
Dela bohaget.....	275
Dubbla hyror	276
Magasinering	276
Flytt till annan kommun.....	276
Tillgänglighet via post.....	276
Juridisk hjälp	276
Länkar, för sökanden.....	276
Länkar för oss.....	277
Äktenskapsskillnad	278
Bodelning.....	278

Välfärds- och arbetsmarknadsnämndens riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd

Följande riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd är fastställda av Åmåls kommuns socialnämnd (nuvarande välfärds- och arbetsmarknadsnämnden) 2021-12-16 och revideras av nämnden. Riktlinjerna innehåller regler. Regler är absoluta normer för verksamheten. Ord som används för att beskriva regler är ska och måste.

Innehåll:

Ekonomiskt bistånd består av två delar
försörjningsstöd och bistånd till livsföring i övrigt

Målsättning

Grunder för bedömning av rätt till bistånd

Särskilda skäl

Barnrätts- och barnperspektiv

Inkomster och tillgångar som reducerar biståndet

Inkomster, Tillgångar, Ideellt skadestånd

Ekonomiskt bistånd till särskilda grupper

Egen företagare, Studerande

Bistånd för försörjning

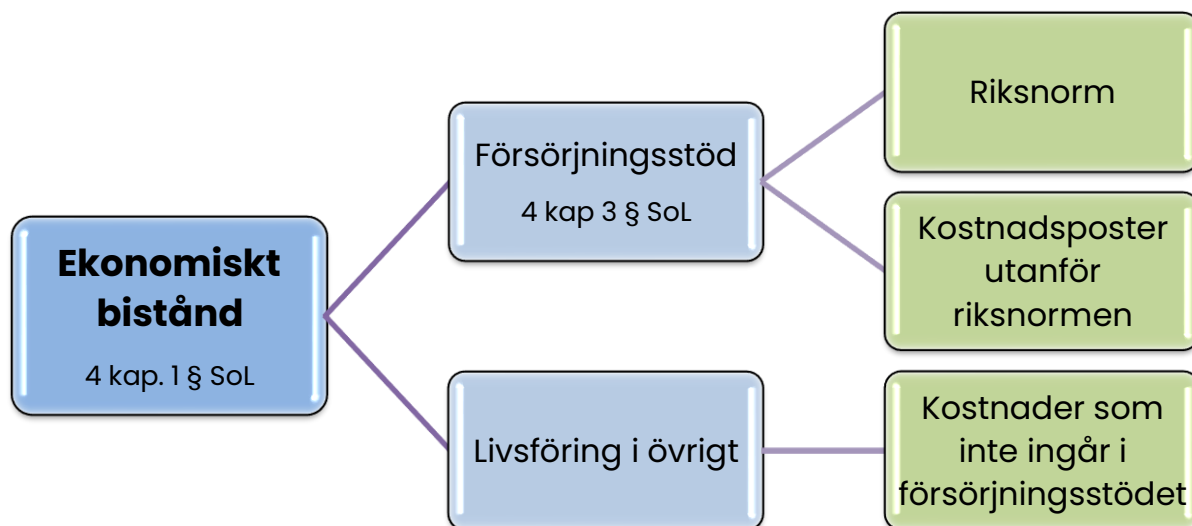
Riksnorm, Boendekostnad, Elkostnad, Arbetsresor, Hemförsäkring, Fack- och a-kasseavgift

Bistånd för livsföring i övrigt

Advokatkostnader, Babyutrustning, barnomsorgsavgift, Begravningskostnader, Flyttkostnader, Glasögon, Internet, Läkarvård/medicin, Möbler/Hemutrustning, Psykoterapi, Skulder, Tandvård, Umgängeskostnader/Umgängesresor

Felaktiga utbetalningar FUT

Ekonomiskt bistånd består av två delar, försörjningsstöd och bistånd till livsföringen i övrigt

Försörjningsstöd

Försörjningsstödet ska tillgodose hushållens mer regelbundna utgifter per månad och består av två delar:

- Den ena delen täcks av riksnormen som beslutas av regeringen varje år. Riksnormen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritid och lek, hygien, barn- och ungdomsförsäkring, förbrukningsvaror, dagstidning, telefon. Dessa kostnader är någorlunda lika för alla och gäller för hela landet.
- Försörjningsstödet andra del består av faktiska skäliga kostnader för boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa. Dessa kostnader kan variera beroende på t.ex. var och hur man bor.

Till skillnad från andra bidrag och ersättningar som vanligtvis är personliga är det som huvudregel hushållet som är den ekonomiska enheten för ekonomiskt bistånd och de vuxna har ett gemensamt ansvar för hushållets försörjning.

Livsföring i övrigt

Ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt ska tillgodose kostnader för behov som kan ingå i en skälig levnadsnivå och som uppstår då och då (inte så ofta förekommande). Vanliga exempel på kostnader av detta slag är kostnader för barnomsorg, läkarvård, mediciner, internetuppkoppling, umgängesresor, umgänge med barn, tandvård, glasögon, begravningskostnader, möbler/hemutrustning, flyttkostnader, babyutrustning, skulder, m.m.

Det är inte möjligt att lämna en uttömmande uppräkningslista av vilka behov som ska anses ingå i livsföring i övrigt. En individuell bedömning ska göras av vad som är skälig levnadsnivå för den som söker. Med begreppet livsföring i övrigt avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och

som inte omfattas av försörjningsstödet. I de fall det finns barn i familjen ska socialtjänsten i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa.

Begreppet livsföring i övrigt ska även generellt följa den gängse samhällsutvecklingen, ett exempel på detta är att idag omfattas som regel tillgång till internetuppkoppling och därmed kostnader för detta i begreppet.

Målsättning

Socialnämnden arbetar för att de mest utsatta grupperna i Åmåls kommun får den hjälp och det stöd de kan behöva för att kunna leva ett värdigt liv.

Arbetet ska bedrivas utifrån en gemensam värdegrund i enlighet med socialtjänstlagens precisering i portalparagrafen (1 kap 1 §) och syfta till att den enskilde ska få annan stadigvarande försörjning.

Socialtjänstlagen (SoL)

1 kap. Socialtjänstens mål

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

I SoL 4 kap 1 § står att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Nedanstående bedömningsgrunder är till för att få ett korrekt beslutsunderlag, så att beslut fattas enligt gällande lag.

Grunder för bedömning av rätt till bistånd

Det ekonomiska bidraget är avsett som en tillfällig ekonomisk lösning. Varje ansökan ska prövas enligt socialnämndens riktlinjer och de anvisningar som förvaltningen utarbetat.

Ansökan om ekonomiskt bistånd ska alltid bedömas utifrån de speciella omständigheter som råder för den enskilde. Detta förutsätter att avsteg från riktlinjerna kan göras om särskilda skäl härför framkommit.

Innan beslut fattas ska hänsyn tas till om:

- behovet kan tillgodoses på annat sätt exempelvis genom att sökanden har realiserbara tillgångar (till exempel bil, fastighet)
- kostnaderna är skäligen i jämförelse med vad en låginkomsttagare kan ha råd med (till exempel vid bedömning av boendekostnad)
- sökanden själv gjort vad han/hon kunnat för att själv bidra till sin försörjning (till exempel varit aktivt arbetsökande, sökt andra bidrag som kan utgå)
- bidraget är en förutsättning för att sökanden ska uppnå skälig levnadsnivå (till exempel behov av möbler, tandvård, resor)
- bidrag tidigare beviljats för detta ändamål eller att sökanden haft egna inkomster motsvarande skälig levnadsnivå.

Särskilda skäl

Vid bedömning av särskilda skäl ska hänsyn tas till:

- familjesituationen (relationer, barnens situation)
- sökandens förmåga att själv klara sin situation (fysiskt, psykiskt och social förmåga)
- under hur lång tid ekonomiskt bistånd utgått och hur snart sökanden bedöms kunna klara sig utan ekonomiskt bistånd.

Den som själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har, enligt SoL 4 kap 1 §, inte rätt till bistånd.
Enligt SoL 4 kap 2 § får socialnämnden ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

Barnrätts-/Barnperspektiv och ekonomiskt bistånd

Socialtjänstens bistånd ska enligt 1 kap. 1 § SoL utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. Lagstiftaren har för arbetet inom ekonomiskt bistånd gett socialtjänsten två uppdrag.

- Huvuduppgiften eller målet är att hjälpa den enskilde så att han eller hon kan klara sig utan ekonomiskt bistånd dvs. hjälp till självförsörjning.
- I väntan på att detta blir möjligt har den enskilde under vissa förutsättningar och efter en individuell behovsprövning rätt till ekonomiskt bistånd dvs. hjälp med försörjningen.

Barn som växer upp i ekonomisk utsatthet får inte bara uppleva materiella konsekvenser. Även deras möjligheter inom andra områden kan påverkas. Exempelvis kan det leda till utanförskap, svagare skolprestationer, psykisk ohälsa, samt risk för missbruk och kriminalitet i vuxenlivet. I socialtjänstlagen finns

utrymme att bevilja extra bistånd för barns räkning, men att ta hänsyn till barnets bästa inom ekonomiskt bistånd handlar inte bara om pengar utan det rymmer fler aspekter som att exempelvis förebygga ett långvarigt biståndsbehov.

Barnkonventionen

De rättigheter barn har via barnkonventionen tillhör de mänskliga rättigheterna och i konventionen tydliggörs att barn är rättighetsbärare. Artiklarna 1 - 42 gäller som svensk lag vilket innebär att alla som använder bestämmelser i svenska lagar ska tolka dessa i förhållande till barnkonventionen.

Barnkonventionen har fyra grundläggande principer som är styrande för tolkningen av övriga artiklar, som dessutom har en egen självständig betydelse. Dessa är:

- Förbud mot diskriminering (artikel 2)
- Barnets bästa (artikel 3)
- Barnets rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- Barnets rätt att uttrycka sina åsikter (artikel 12).

Artikel 26 och 27 i konventionen har, utöver grundprinciperna, betydelse när det gäller barn som lever i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd. Enligt dessa artiklar har varje barn rätt att åtnjuta social trygghet samt den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling.

Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling.

Konventionsstaterna ska bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostad. I Sverige uppfylls detta ansvar bl.a. genom kommunens skyldighet att under vissa förutsättningar bevilja enskilda ekonomiskt bistånd.

Artikel 2: förbud mot diskriminering

Handlar om alla barns lika värde och rättigheter som befinner sig inom Sveriges landsgräns utan åtskillnad av något slag.

Artikel 3: Barnets bästa

I regel är det föräldrar som ansöker om ekonomiskt bistånd för att kunna fullgöra sin försörjningsskyldighet för sina barn. I de fall barn berörs av det ekonomiska biståndet ska socialnämnden dock även säkerställa dessa barns rättigheter enligt barnkonventionen (se även artikel 26 och 27 ovan).

Barnets bästa innebär att beakta alla samlade rättigheter som barnet har enligt barnkonventionen och till de behov och intressen som det enskilda barnet har. Även i socialtjänstlagen 1 kap 2 § understryks att när åtgärder rör barn ska socialnämnden särskilt beakta barnets bästa.

Artikel 6: Barnets rätt till liv och utveckling

Barnkonventionen fastslår att barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling, ordet utveckling ska i detta sammanhang tolkas i dess vidaste betydelse och som ett helhetsbegrepp som innefattar barnets fysiska, mentala, andliga, moraliska, psykologiska och sociala utveckling. Utgångspunkten är att föräldrar utifrån sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvar för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. Att bistå föräldrar i att säkerställa barns rätt till liv och utveckling i beaktande av barnets bästa kan vara hjälp till självförsörjning så att föräldrar kan klarar sig utan ekonomiskt bistånd. Exempelvis genom en varaktig etablering på arbetsmarknaden som i sig kan vara en förutsättning för etablering inom andra områden såsom ett stabilt boende. Att prioritera föräldrar i barnfamiljer med ett långvarigt biståndsberoende till att ta del av särskilda satsningar för att komma igång med arbete är också att beakta vad som är barnets bästa.

Artikel 12: Barnets rätt att uttrycka sina åsikter

Artikeln handlar om barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter. Barn som är i stånd att bilda egna åsikter ska

garanteras rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barns åsikter och inställningar ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad. Detta uttrycks också i socialtjänstlagen 11 kap. 10 § där det framgår att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information.

För att tala med barnet krävs samtycke från vårdnadshavarna i de fall barnet inte har uppnått den ålder som krävs för att själv bestämma om sin medverkan. Viktigt att poängtera är även att barnet har rätt att uttrycka sina åsikter – det är på inget sätt en skyldighet. Om barnet inte framför sina åsikter ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klargöras på annat sätt.

I en utredning om ekonomiskt bistånd är barnet som regel inte part utan det är barnets förälder eller föräldrar som ansöker om ekonomiskt bistånd. I detta sammanhang är det därför inte helt enkelt när det gäller det enskilda barnets rätt till delaktighet och rätt att komma till tals. Vissa föräldrar vill inte belasta sina barn med sina försörjningsproblem.

Vanligtvis inom ekonomiskt bistånd behöver uppgifter om barnets situation inhämtas genom samtal med föräldrarna om barnet. Exempelvis kan det handla om barnomsorg, skolgång, fritidsaktiviteter eller om barnet har några särskilda behov. Det är även viktigt i dessa samtal att lämna information till föräldrarna om möjligheten att delta öppna verksamheter som riktar sig mot barn eller möjligheten att söka bistånd för t.ex. kolonivistelse (rekreation) eller för kostnader för fritidsaktiviteter som inte tillgodoses via riksnormen. om barn involveras i samtal om familjens ekonomi behöver syftet med samtalet vara tydligt, tex. hur hanteras önskemål från barnet? Det är viktigt att detta är klart när barn bjuds in för att komma till tals eftersom förhoppningar hos barnet kan väckas som sedan inte är möjliga att tillgodose. Socialsekreterare på ekonomiskt bistånd behöver därför i varje enskilt fall fundera på vilken information som är relevant att lämna till barnet och vilka uppgifter som är relevanta att få av barnet.

Bedöma vad som är barnets bästa

I en utredning om ekonomiskt bistånd är utgångspunkten föräldrarnas ekonomiska situation och möjlighet till självförsörjning. I de fall barn berörs ska även situationen ses från barnens perspektiv för att säkerställa dessa barns rättigheter enligt barnkonventionen.

För att socialtjänsten ska kunna avgöra vad som är bäst för det enskilda barnet behöver barnets situation och behov uppmärksammas och synliggöras för att klargöra om dessa har en koppling till familjens ekonomiska situation och hur denna påverkar barnet samt familjens möjlighet att bli självförsörjande, t.ex. barnets boendesituation, kontakt med eventuell umgängesförälder eller om barnet har särskilda behov. Utifrån detta ska det göras en analys om vilka följder som ett visst beslut kan få för barnet.

Barnets bästa är inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas, men när barnets intresse vägs mot andra intressen ska barnets intresse väga tungt. Om åtgärden eller beslutet bedöms få konsekvenser för barnet eller barnen ska hänsyn tas till de mänskliga rättigheter som barn har enligt bl.a. barnkonventionen.

Vad som är barnets bästa kan variera från fall till fall och kan innebära svåra ställningstaganden samt kan beröra barnet direkt eller indirekt, bedömningen kan vara en process i flera steg:

- Inför ett beslut eller en åtgärd behöver det övervägas om beslutet eller åtgärden berör barn och i så fall på vilket sätt.
- Om åtgärden eller beslutet bedöms beröra barn behöver socialtjänsten bedöma vad som kan vara barnets bästa. Socialtjänsten kan t.ex. fundera på följande frågor. Vilka konsekvenser kan ett beslut få för barnet? Vilka artiklar i barnkonventionen kan vara aktuella? Hur påverkas barnets rättigheter på kort respektive på lång sikt?

Beslut som indirekt kan beröra barn men som kan få stora konsekvenser för dem är t.ex. beslut om avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd/ansökan vid akut nödsituation, beslut om hyres- och elskulder i samband med risk för avhysning eller frånkoppling av el. Andra exempel kan vara beslut avseende boendekostnader eller krav och rådru för byte av bostad vid oskäligen boendekostnad.

Beslut som direkt berör barn/enskilda barnet rör sig oftast om bistånd till livsföring i övrigt som är avsett att tillgodose barnets behov, t.ex. bistånd till umgänge, bistånd till fritidsaktivitet (som inte tillgodoses inom riksnorm), bistånd till rekreation för barnet eller hemutrustning som TV, dator eller liknande.

I vissa situationer behöver socialtjänsten med hänsyn till barnets bästa även frånga principen om föräldrarnas försörjningsansvar och betala ut ekonomiskt bistånd direkt till barnet. Att utan medgivande från vårdnadshavaren bistå barnet ekonomiskt bör dock vara en åtgärd som endast bör användas i undantagsfall. Om föräldrarna till ett barn eller en skolungdom, som har fyllt 18 men inte 21 år, inte fullgör sin underhållsskyldighet och om socialnämnden inte kan förmå dem till det, bör nämnden överväga att ge ekonomiskt bistånd direkt till barnet eller skolungdomen utifrån ålder och mognad. Om ett barn eller en skolungdom, som har fyllt 18 men inte 21 år, på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör nämnden vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fall

- barnet eller skolungdomen är utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller
- barnet eller skolungdomen har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående.

(SOSFS 2013:1, behovet kan tillgodoses på annat sätt enligt 4 kap 1 § SoL)
(JO 1989/90 s. 219)

Andra aspekter av att bedöma barnets bästa

Det sociala arbetet handlar inte bara om att bevilja ekonomiskt bistånd eller inte utan rymmer fler andra aspekter. I beaktandet av barnets bästa finns ett ansvar inom socialtjänsten att uppmärksamma och sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver. Därav är det viktigt att uppmärksamma om barn i familjer som erhåller ekonomiskt bistånd kan vara i behov av annat stöd från socialtjänsten samt informera familjen om dessa möjliga stödinsatser.

Om socialsekreterare får kännedom om eller misstänker att ett barn i ett ärende som rör ekonomiskt bistånd far illa har socialsekreteraren en skyldighet att vidarebefordra informationen till ansvarig inom socialtjänsten (anmälan oro för barn).

Dokumentation av vad som är barnets bästa

När ett beslut eller en åtgärd inom ekonomiskt bistånd bedöms kunna få konsekvenser för ett barn behöver socialtjänsten dokumentera sina överväganden. Det kan t.ex. innebära dokumentation av barnets situation, vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Det räcker inte att i beslutet ange att barnets bästa har beaktats, utan det måste även framgå hur.

Inkomster och tillgångar som reducerar biståndet

Inkomster

I princip reducerar alla inkomster, bidrag och ersättningar storlek av det ekonomiska bistånd. Undantag är ersättningar som ska täcka mer utgifter exempelvis traktamenten, den skattefria omkostnadsdelen av handikappersättning samt omkostnadsdelen av vårdbidrag och familjehemsersättning.

Undantagen är vidare skatteåterbäring som beror på att sökande inte ansökt om skattejämkning och därav med sitt ekonomiska bistånd betalt bolån (om sökande har skattejämkning räknas hela räntekostnaden på bolån med som boendekostnad). Skatteåterbäring som går direkt till kronofogden, och således inte kommer sökanden tillhanda, ska inte heller räknas med.

Det behovsprövade extra tillägg till studiebidrag som kan utgå till gymnasieungdomar, fondmedel och i vissa specifika fall återbäring och ersättning till blod-/plasmagivare ska inte heller medräknas som inkomst.

Tillgångar

Kontanter, banktillgodohavanden eller lätt realiserbara tillgångar (aktier, obligationer och dylikt) skall användas i första hand. Pensionärer ska dock ha rätt att ha bankmedel motsvarande högst 50 procent av prisbasbeloppet och barn upp till 15 procent utan att detta påverkar försörjningsstödet.

Bil, motorcykel, moped, båt, sommarstuga, husvagn och liknande ska avyttras inom skälig tid. Bilinnehav kan dock godkännas om bilen behövs för att ta sig till och från arbete/barnomsorg, om tillgång till allmänna kommunikationer saknas eller om det finns starka medicinska skäl.

Krav på försäljning bör endast ställas om den aktuella tillgången representerar ett betydande värde och då överskottet vid en försäljning kan anses motivera åtgärden. Bilar som har ringa värde, mindre än 15 procent av prisbasbeloppet, utgör som regel inte en sådan tillgång som kan säljas för att tillgodose behovet av skälig levnadsnivå. Detta under förutsättning att hushållet klarar av kostnaden för bilen inom ramen för normen.

Ideellt skadestånd

Det ska vid biståndsbedömningen beaktas att de som har fått ett ideellt skadestånd har fått detta på grund av att de har blivit utsatta för ett brott och till exempel har behov av långvariga och kostsamma behandlingar till följd härav.

I SoL 5 kap 11 § står att brottsoffer bör stöttas och ges hjälp.

Enligt SoL 4 kap 1 § ska den som själv kan tillgodose sina behov, inte beviljas ekonomiskt bistånd. För att få en enhetlig bedömning ska beslut som gäller detta behandlas i samråd med 1:e socialsekreterare eller ställföreträdande 1:e socialsekreterare.

Ekonomiskt bistånd till särskilda grupper

Egen företagare

Undantagsvis kan ekonomiskt bistånd till egen företagare beviljas upp till tre månader för att ge rådruum för att utreda möjligheterna till fortsatt drift av företaget utan ekonomiskt bistånd alternativt avveckling av företaget.

Den som av arbetsförmedlingen beviljats stöd till start av näringsverksamhet kan få ekonomiskt bistånd för den period stödet avser.

Studerande

Gymnasiestuderande

Studerande ungdomar under 21 år räknas in i familjens norm för ekonomiskt bistånd.

Vuxenstuderande

Studerande ska kunna finansiera sina studier inom ramen för samhällets studiefinansieringssystem och är därför generellt sett inte berättigade till ekonomiskt bistånd. Undantag görs för invandrare i SFI-undervisning samt för dem som beviljats studier som arbetsmarknadsåtgärd.

För vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå kan studiestödet kompletteras med ekonomiskt bistånd för sökanden och dennes hushåll. Detta under förutsättning att sökanden till fullo utnyttjar de möjligheter som finns i studiefinansieringssystemet och i övrigt uppfyller kraven för att få ekonomiskt bistånd.

Universitetsstuderande

Den som går på högskola/universitet och inte kan försörja sig och sin familj med inkomster från studiefinansieringssystemet har inte rätt till ekonomiskt bistånd. I hushåll där den ena parten är universitets-/högskolestuderande ska bistånd inte utgå till en del som faller under den studerandes ansvar.

Försörjningsstödet är en del av socialbidraget och avser de i socialtjänstlagen (4 kap 3 §) uppräknade posterna:

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Regeringen fastställer årligen *Riksnormen* som ska täcka skäliga kostnader för posterna i punkt 1 ovan

Ekonomiskt bistånd för försörjning (försörjningsstöd)

För de saker som ingår i försörjningsstödet används i möjligaste mån den av regeringen fastställda riksnormen. Kostnader för övriga poster i försörjningsstödet är inte skäliga om de överstiger vad en låginkomsttagare normalt kan ha råd med.

Boendekostnad

Det är inte skäligt att fler än två personer måste dela rum (kök och vardagsrum oräknat). Skäligt boende kan i Åmåls kommun fås för nedanstående belopp. I de flesta fall kan skäligt boende fås billigare och då beviljas inte bistånd till ett dyrare boende även om den högre boendekostnaden ligger under gränsen för högsta godtagbara boendekostnad.

För ungdomar under 25 år ska i första hand utredas möjligheten av att bo kvar hemma alternativt olika former av inneboende (inackorderingsrum). Skälig inneboendehyra framgår av schablontabell.

Elkostnad

Hushållsel

Kostnad för hushållsel beviljas med faktisk kostnad om det inte är uppenbart oskäligt.

Uppvärmningsel

Kostnad för värme och varmvatten ingår normalt i hyran. I de fall dessa poster ligger utanför ska kostnaden för uppvärmning beräknas utifrån faktiskt skäligt belopp och medräknas som del av boendekostnaden. Vid skälighetsbedömning tas hänsyn till hur stor den totala boendekostnaden är i förhållande till högsta godtagbara boendekostnad.

Arbetsresor

Kostnader för arbetsresor och arbetsökarresor för vuxna beviljas med kostnad motsvarande resa med allmänna kommunikationer det bedöms nödvändigt för att ta sig till arbetet.

Grundskole- och gymnasieelever får busskort från skolan och ska normalt inte beviljas ekonomiskt bistånd till resor.

Bilkostnad kan godkännas upp till Riksskatteverkets godkända kostnad om bilen behövs för att kunna ta sig till och från arbete/barnomsorg, om man bor utan tillgång till allmänna kommunikationer eller om det finns medicinska skäl. Vid tillfälligt behov av bil (kortare tid än tre månader eller vid enstaka tillfällen) kan ekonomiskt bistånd beviljas med bensinkostnad.

Hemförsäkring

Hemförsäkring kan beviljas för sex månader åt gången om sökanden inte har annan försörjning i sikte. Sökanden ska uppmanas välja det försäkringsbolag som har den lägsta premien. Bistånd kan beviljas med faktisk kostnad upp till de av konsumentverket beräknade kostnaderna för hemförsäkring avseende mindre tätort.

Avgift till fackförening och/eller A-kassa

Kostnad för medlemskap i A-kassa och fackförening beviljas med av föreningen fastställd avgift.

Ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt

Socialbidrag kan, förutom till försörjningsstöd, beviljas även för "livsföring i övrigt" (SoL 4:1) till saker som krävs för att den enskilde skall kunna ha en skälig levnadsnivå.

Advokatkostnad

Bistånd kan beviljas till rättshjälpsavgift och till kostnader för nödvändig juridisk hjälp vid familjetvister, exempelvis när det är fråga om boende-, umgänges- och vårdnadsfrågor.

Babyutrustning

Spädbarnsutrustning kan vid första barnet beviljas med högst 10 procent av prisbasbeloppet.

Barnomsorgsavgift

Barnomsorgsavgift beviljas med faktisk kostnad enligt de regler för närvarotid som bestämts av barn- och ungdomsnämnden.

Begravningskostnader

Dödsboet kan, om boet saknar tillgångar, beviljas kostnad för begravning med högst 50 procent av prisbasbeloppet, vilket täcker kostnader för en värdig begravning.

Flyttkostnader

Kostnader för flyttning kan beviljas om det finns rimliga skäl för en flyttning och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. I första hand ska kostnad för hyra av släpkärra eller liten lastbil beviljas.

Glasögon

Kostnad för glasögon beviljas efter ordination av läkare eller optiker och efter avdrag för eventuellt bidrag från regionen.

Bifokala glas beviljas men inte progressiva eller tonade glas. Ekonomiskt bistånd till linser beviljas ej.

Internet

Kostnader för internet kan, utan vidare utredning, beviljas med upp till 220 kronor per månad. Om sökanden måste betala mer för att få internetuppkoppling och kan visa att det är så, så beviljas den lägsta kostnad som krävs för att ha tillgång till internet.

Läkarvård, medicin

Till läkarvård räknas all sjukvård som ges inom ramen för regionens högkostnadsskydd. Hit räknas också alternativ medicinsk behandling som

ges inom denna ram. Kostnaden beviljas upp till högkostnadsskyddet. Kostnad för medicin som sökande fått recept på är som regel en godtagbar kostnad. Om det finns ett billigare likvärdigt alternativ som ryms inom högkostnadsskyddet beviljas bistånd endast till denna kostnad. Faktisk kostnad tas med i normberäkning.

Möbler - hemutrustning

Den som saknar hemutrustning kan beviljas bistånd till köksmöbler, husgeråd och sängutrustning.

Vid längre behov (mer än ett halvt år) av ekonomiskt bistånd kan även övrig hemutrustning beviljas. Biståndet ska ligga på en nivå som gör det möjligt att göra inköp i lågprisaffär, begagnatmarknaden och/eller med extrapriser.

Psykoterapi

Psykoterapi, som kan erhållas inom ramen för regionens högkostnadsskydd, beviljas.

Skulder

Socialbidrag till betalning av skulder ska normalt inte utgå. Budgetrådgivning ska erbjudas.

Tandvård

Bistånd till kostnad för tandvård beviljas för tandvård vid akuta besvär enligt gällande tandvårdstaxa (tandvärk, tappad fyllning, frakturerad tand). Övrig nödvändig tandvård kan beviljas till dem som under längre tid levt på inkomster motsvarande normen för ekonomiskt bistånd. Till nödvändig tandvård kan höra behandling av svårare kariesskador, tänder för acceptabel tuggförmåga samt tänder i frontområdet i över- och underkäke (5:a till 5:a).

Den som haft försörjningsstöd minst ett år och som inte har annan försörjning på gång kan beviljas bistånd till förebyggande tandvård.

Umgängeskostnader/Umgängesresor

Umgängeskostnader

Det är skäligen att ha umgänge med sina barn så länge föräldraansvaret gäller, det vill säga till dess barnet går ur gymnasiet, dock längst till dess det fyller 21 år (föräldrabalken 7 kap 1 §). I de fall ungdom som inte går i skola bedöms ha särskilda skäl till umgänge med förälder, beviljas som regel inte detta längre än till 21-årsdagen. Bistånd utgår med full norm för umgängesdagar, eftersom umgänge medför mer kostnader

än enbart mat. De som har mer umgänge, exempelvis vid storhelger och långledighet, kan beviljas umgängeskostnader för ytterligare högst femton dagar per år.

Om umgängesbarn har eget hushåll och beviljas försörjningsstöd utifrån detta, beviljas som regel inte extra bistånd enbart på grund av att det vistas hos umgängesförälder.

Umgängesresor

Kostnad för resor för umgänge med barn som bor inom Åmåls kommun beviljas med kostnad motsvarande busskort. För umgängesresor till barn bosatta utanför kommunen beviljas som mest kostnad motsvarande länskort. Denna kostnad kan beviljas utöver eventuell kostnad för arbetsresor om detta är nödvändigt vid exempelvis resor som sträcker sig utanför länet.

Felaktiga utbetalningar – FUT

Studier visar att det finns betydande risker för felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen och att felaktiga utbetalningar undergräver förtroendet för välfärdsystemen samt minskar viljan att bidra till det allmänna. (SOU 2019:59, del 1, rapport 4, rapport 6.)

Felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd kan uppkomma av olika orsaker såsom att sökande lämnar medvetet oriktiga uppgifter eller saknar kunskap om regelsystemet, interna brister/felaktigheter i handläggningen, felaktiga uppgifter hos andra myndigheter.

I de fall den sökande medvetet orsakat en felaktig utbetalning för att få ut mer ekonomiskt bistånd än den sökande har rätt till, handlar det vanligtvis om oredovisade inkomster, svartarbete, fel uppgifter om boende, fel hushållssammansättning, oredovisade tillgångar, falska handlingar eller bistånd från flera kommuner samtidigt. (SOU 2019:59, del 1, rapport 4, rapport 6.)

Utgångspunkten vid handläggning av ekonomiskt bistånd är att felaktiga utbetalningar förebyggs så långt det är möjligt. Om felaktiga utbetalningar trots allt uppstår är målsättningen att nämnden får tillbaka det felaktigt utbetalda biståndet med stöd av 9 kap. 1 § SoL och att fortsatt handläggning av ekonomiskt bistånd inte beslutas på felaktig grund.

Om den enskilde inte frivilligt betalar tillbaka det ekonomiska bistånd som avses i 9 kap. 1 § SoL, kan socialnämnden väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten med stöd av 9 kap. 3 § första stycket SoL inom tre år från det kommunens kostnader uppkom. Innan talan väcks behöver socialnämnden på nytt utreda den enskildes möjlighet att återbetala det ekonomiska biståndet.

Om beslut om återkrav fattats på felaktig grund eller om andra särskilda skäl finns kan socialnämnden efterge beslutet med stöd av 9 kap. 4 § SoL.

En person kan dömas för bidragsbrott, om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning. Myndigheter och kommuner ska anmäla till polisen om det kan misstänkas att ett bidragsbrott har begåtts. (Bidragsbrottslagen (2007:612))

Socialtjänsten har en skyldighet att underrätta andra myndigheter och arbetslöshetskassor om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Lag 2008:206). Underrättelseskyldigheten är tvingande enligt 3 § och omfattas av sekretessbrytande regel (10 kap 28 § OSL, Ytterligare sekretessbrytande bestämmelser och undantag från sekretess)

Socialtjänsten har även en underrättelseskyldighet vid oriktig eller ofullständig uppgift i folkbokföringen (Lag 1991:481, 32 c §).

I vissa fall finns en skyldighet för andra myndigheter att lämna uppgifter till socialnämnden. I förordning finns närmare föreskrifter om vilka uppgifter som Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen, Skatteverket och Pensionsmyndigheten ska lämna till socialnämnden enligt 11 kap. 11-11 b §§ socialtjänstlagen (*Förordning (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt SoL (2001:453)*).

Övergripande mål vid handläggning av ekonomiskt bistånd är att rätt bistånd ska betalas ut till rätt person och att medlen ska gå till det som de är avsedda för. För att fatta korrekta beslut vid handläggning av ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma felaktigheter och om en utredning om felaktig utbetalning (FUT) behöver inledas. Finns en misstanke om en felaktig utbetalning ska detta alltid utredas (se vidare rutiner kring detta i Åmåls kommuns handbok för utredning av felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd).

FUT-utredning

En utredning om felaktig utbetalning ska bedrivas åtskild från eventuell parallell utredning om rätten till ekonomiskt bistånd. I utredningar om felaktiga utbetalningar är syftet att sakligt ta ställning till om en felaktig utbetalning föreligger och om det finns grund för återkrav och polisanmälan avseende misstänkt bidragsbrott.

En FUT-utredning omfattas av samma sekretessbestämmelser som socialtjänstens övriga myndighetsutövning. Grundprincipen är att kontroller och utredningskontakter görs med samtycke från den enskilde Inom ramen för FUT-utredning finns däremot en möjlighet att, i de fall den enskilde inte medverkar, genomföra vissa utredningsåtgärder utan samtycke.

När det gäller en utredning om en felaktig utbetalning kan det innebära att den enskilde inte har samma incitament att medverka i utredningen som vid en ansökan om bistånd. Det kan medföra att socialtjänsten inte alltid får samtycke till att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till andra myndigheter. Enligt 10 kap. 2 § OSL finns en sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör uppgiftsutlämnande till myndigheter eller enskild som är nödvändig för att kunna fullgöra sin verksamhet. Bestämmelsen ska tillämpas restriktivt men det kan likväl finnas möjligheter att lämna uppgifter om nämnden misstänker att den enskilde har lämnat vilseledande uppgifter i samband med en ansökan om ekonomiskt bistånd.

Återbetalning av felaktiga utbetalningar – enligt 9 kap. 1 § SoL

Principen för ekonomiskt bistånd är att den enskilde som huvudregel får bistånd utan att han eller hon är skyldig att återbetala det. Undantag från denna princip regleras av bestämmelser dels i socialtjänstlagen och dels i socialförsäkringsbalken. Enligt 9 kap. 1 § SoL får socialnämnden återkräva bistånd som den enskilde fått felaktigt eller med för högt belopp på grund av:

- oriktiga uppgifter
- underlåtenhet att lämna uppgifter
- på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § utgetts obehörigen eller med för högt belopp

Den som har fått ekonomiskt bistånd på oriktiga grunder är skyldiga att återbetala beloppet.

Återbetalningsskyldigheten gäller även om den enskilde inte orsakade den felaktiga utbetalningen avsiktligt. Socialnämnden får även återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut obehörigen eller med för högt belopp och den enskilde skäligen borde ha insett det (t.ex. socialtjänsten förorsakar utbetalning av samma belopp två gånger för samma period och det finns endast beslut om en utbetalning eller att utbetalt belopp skiljer sig från det belopp som meddelats i beslut).

Socialnämnden kan återkräva bistånd som betalats ut på oriktiga grunder, även om personen inte kan få någon straffrättslig påföljd.

Bestämmelsen om återkrav bör inte påverka eller ersätta nämndens beslut att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Beslut om återkrav är självständigt i förhållande till bedömning om polisanmälan om bidragsbrott och eventuellt skadeståndsyrkande. Vilket även innebär, i processen om återkrav, att kravet inte per automatik ska efterges om förundersökning läggs ner eller att domstol friar den enskilde från brottsmisstanke.

Återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL – överklagningsbart?

Frågan har behandlats av Justitieombudsmannen (JO) och av dennes beslut framgår att beslut enligt 9 kap. 1 § SoL inte är att betrakta som ett bindande förvaltningsbeslut då beslutet inte har några rättsverkningar för den enskilde utan ska mer betraktas som en s.k. partsbesked där socialnämnden uttrycker sin ståndpunkt i frågan om återbetalningsskyldighet (2015-06-11, dnr 2988-2013).

Misstanke om bidragsbrott

Socialnämnden ska klargöra och utreda och bedöma om det finns en välgrundad anledning att anta att bidragsbrott har begåtts.

Enligt 6 § i bidragsbrottslagen ska socialnämnden göra en polisanmälan om det finns misstanke om brott (*Bidragsbrottslagen (2007:612)*).

Om en person med *uppsåt* eller med *grov oaktsamhet* lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp finns det anledning att anta att brott har begåtts och därmed föranleda att polisanmälan ska göras.

Oriktig uppgift avser inte bara en osann uppgift utan även en ofullständig uppgift – ett partiellt förtigande av sanningen.

Uppsåt avser att den enskilde medvetet ska ha lämnat en oriktig uppgift och haft för avsikt att orsaka en felaktig utbetalning.

Grov oaktsamhet den enskilde är medveten om att det hen gör kan få vissa konsekvenser. Detta är oberoende av om den enskilde visste eller inte visste att gärningen var brottslig. Att den enskilde trodde hen inte kunde dömas till ansvar saknar betydelse och fråntar inte denne från ansvaret för sitt handlande.

Bidragsbrott är utformat som ett s.k. *Farebrott*. Innebörden av det är att brottet fullbordas inte bara när den oriktiga uppgiften faktiskt leder till en felaktig utbetalning utan även när det finns *fara för felaktig utbetalning*. Viktigt att observera är att det ska röra sig om en *konkret fara*.

I bidragsbrottslagen finns en bestämmelse avseende *Frivillig rättelse*. Innebörden av detta är att om den enskilde går fri från straff om denne frivilligt rättar tidigare lämnad oriktig eller ofullständig uppgift innan utbetalning har skett.

Polisanmälan

I en polisanmälan kan det framgå vilken myndighet som gör anmälan och att det misstänkta brottet gäller ekonomiskt bistånd.

I anmälan kan socialnämnden ge en kortfattad beskrivning av de omständigheter som ligger till grund för anmälan, en bedömning av ansvaret hos den enskilde, och en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet.

I anmälan kan nämnden också beskriva vilken information som den enskilde har fått om vilka regler som gäller.

Den enskildes sociala situation behöver inte beskrivas i polisanmälan, men det är viktigt att vara uppmärksam på om den anmälan berör har skyddade personuppgifter.

En polisanmälan kan även omfatta ett skadeståndsyrcande där skadeståndet motsvarar det belopp som har betalats ut felaktigt. Socialnämnden kan däremot inte begära dubbel återbetalning vilket innebär att om skadeståndet blir fastställt i bidragsbrottsdom så kan återkravet efterges med motsvarande belopp. Socialtjänsten är inte skyldiga att underrätta den enskilde om att polisanmälan har gjorts då åtgärden inte är ett sådant förvaltningsbeslut som avses i 33 § förvaltningslagen (2017:900) och faller utanför ramen för myndighetsutövning.

En polisanmälan och andra handlingar som tillhör en polisanmälan kan omfattas av förundersökningssekretess enligt 18 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL 2009:400).

Om den enskilde vänder sig till socialtjänsten och vill veta om hen blivit polisanmäld ska en sekretessbedömning göras. Socialtjänsten ska pröva begäran om att få ta del av handlingar och fatta ett beslut avseende detta. I de fall den enskilde inte får ta del av handlingarna måste socialtjänsten fatta ett beslut om sekretess mot part enligt 10 kap 3 § OSL. Vid behov hänvisas även till förundersökningssekretess enligt lagrum ovan.

Sekretess finns även för att skydda anmälaren och regleras i 26 kap. 5 § OSL. Även här ska en sekretessprövning göras enligt denna paragraf där det finns grund för att det kan antas att fara uppkommer för att den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Lagar

Förordning (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt Sol (2001:453)

Denna förordning innehåller närmare föreskrifter om vilka uppgifter som Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen, Skatteverket och Pensionsmyndigheten ska lämna till socialnämnden enligt 11 kap. 11-11 b §§ socialtjänstlagen.

Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Underrättelseskyldigheten enligt lag innebär att myndigheter och kommun inklusive socialtjänsten är skyldiga att underrätta varandra om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån felaktigt betalats ut eller med ett för högt belopp. Regeln i 3 § är tvingande.

Folkbokföringslag (1991:481) 32 c § om underrättelseskyldighet vid oriktig, ofullständig uppgift i folkbokföringen

En myndighet, inklusive kommunala socialtjänsten, ska underrätta Skatteverket om det kan antas att en uppgift i folkbokföringen om en person som är eller har varit folkbokförd är oriktig eller ofullständig.

En sådan underrättelse behöver inte lämnas om särskilda skäl talar mot det.

10 kap. 2 § OSL, Nödvändigt utlämnande

Sekretess hindrar inte att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet

10 kap 3 § OSL, Partsinsyn och förbehåll

Sekretess hindrar inte att en enskild eller en myndighet som är part i ett mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen, tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet. En sådan handling eller ett sådant material får dock inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådana fall ska myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda.

10 kap 28 § OSL, Ytterligare sekretessbrytande bestämmelser och undantag från sekretess

Sekretess hindrar inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

18 kap. 1 § OSL, Förundersökningar m.m.

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Sekretess gäller, under motsvarande förutsättningar som anges i första stycket, för uppgift som hänför sig till

1. verksamhet som rör utredning i frågor om näringsförbud eller förbud att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde, eller
2. annan verksamhet än sådan som avses i 1 eller i första stycket som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen.

26 kap. 5 § OSL, Anmälningar m.m.

Sekretess gäller i verksamhet som anges i 1 och 4 §§ för uppgift i anmälan eller utsaga av en enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, i förhållande till den som anmälan eller utsagan avser, endast om det kan antas att fara uppkommer för att den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Bidragsbrottslagen (2007:612)

6 § Myndigheter som anges i 1 § samt kommuner och arbetslöshetskassor ska göra anmälan till Polismyndigheten om det kan misstänkas att brott enligt denna lag har begåtts.

1 § Denna lag gäller sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån).

Denna lag gäller även sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

2 § Den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp, döms för bidragsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

3 § Om brott som avses i 2 § är grovt, döms för grovt bidragsbrott till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

4 § Den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i 2 §, döms för vårdslöst bidragsbrott till böter eller fängelse i högst ett år.

5 § Den som före utbetalning eller tillgodoräknande av en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut om förmånen eller stödet kan fattas, döms inte till ansvar enligt 2-4 §§.

Anvisningar för ekonomiskt bistånd

De här anvisningarna är beslutade i nämnd och ett dokument som är framtaget av, och för, de som handlägger ekonomiskt bistånd i Åmåls kommun, Vårdfärd- och arbetsmarknadsnämnden (VAN)

I dokumentets text växlas mellan begreppen socialnämnden och socialtjänsten. Socialnämnden används framförallt när det lagstadgade ansvaret åsyftas, medan socialtjänsten används vid beskrivningar som rör det praktiska arbetet.

VAN kommer fortsättningsvis i detta dokument att benämnas Åmåls Socialnämnd

Vår roll som socialarbetare fastställs i socialtjänstlagen. Den är en ramlag som ger visst utrymme för bedömningar och beslut utifrån sökandes förmågor och behov. Vi ska se till att de som söker vår/samhällets hjälp får den hjälp och stöttning som de har rätt till. Anvisningarna syftar till att ge ökad kunskap och förståelse för regelsystemet och därmed öka rättssäkerheten.

När det i enskilt ärende finns anledning att göra avsteg från dessa anvisningar är det viktigt att i journalen motivera vad som gör att det i det ärendet finns anledning att göra en särskild bedömning/ta särskilt beslut.

Socialtjänstlagen (förkortas SoL)

1 kap. Socialtjänstens mål

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

4 kap. Rätten till bistånd

1 § Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

A-kassa, fackföreningsavgift

Enligt 4 kapitlet 3 § SoL ingår fackförenings och a-kasseavgift i försörjningsstödet. Det ingår dock inte i riksnormen utan ska räknas utanför denna.

Enligt Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd ska kostnad för medlemskap i A-kassa och fackförening beviljas med av föreningen fastställd avgift.

Betalning för flera månader framåt

De som är med i enbart a-kassa kan ibland betala för flera månader framåt. Det kan beviljas för så lång tid som sökanden antas vara i behov av försörjningsstöd dock längst sex månader.

Betalning för flera månader bakåt

Sökande som inte betalt fack- eller a-kasseavgift kan beviljas ekonomiskt bistånd till detta i efterhand om de varit berättigade bistånd till detta om de sökt under aktuell period.

Företagare

Företagare som är med i a-kassa kan under vissa förutsättningar under en period få ersättning utan att företaget är avregistrerat. Det får då inte förekomma någon verksamhet i företaget.

[Arbetsförmedlingens hemsida](#). Direkt till sidan om [arbetslöshetsförsäkring](#).

[Arbetslöshetskassornas samorganisations hemsida](#) innehåller bland annat en komplett förteckning över Sveriges 29 a-kassor

[Alfa-kassans hemsida](#) innehåller nyttig information om regler för grundersättning och mycket annat

Advokatkostnader/Juridisk hjälp

Juridisk hjälp kan i vissa fall vara en förutsättning för att den enskilde ska kunna uppnå en skälig levnadsnivå.

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd anges att bistånd kan beviljas till rättshjälpsavgift och till kostnader för nödvändig juridisk hjälp vid familjetvister (t.ex. i samband med våld i nära relation), såsom när det är fråga om boende-, umgänges- och vårdnadsfrågor

I hemförsäkring ingår rättsskydd som sökanden eventuellt kan använda för att täcka en del av sina kostnader för juridisk hjälp. Uppgifter om rättsskyddet finns i försäkringsbrev eller försäkringsvillkor. Sökande som är med i fackförening kan ibland få juridisk hjälp genom dem.

När separerade föräldrar är oeniga i föräldrarollen kan familjerätt erbjuda samarbetsamtal. De kan också vara med och sluta avtal om vårdnad, boende och/eller umgänge angående barn som är skrivna i Åmåls kommun. En förutsättning för att familjerätt kan hjälpa till är att båda föräldrarna vill medverka till att hitta en gemensam lösning.

Rättshjälp kallas den ekonomiska hjälp staten kan ge vid rättsliga angelägenheter eller tvister. Socialstyrelsen skriver i sin handbok *Ekonomiskt bistånd 2021* att socialnämnden bör ge bistånd till till exempel rättshjälpsavgift, sidan 131. *Vanligtvis ingår det ett rättsskydd i hemförsäkringen. I vissa fall kan den enskilde beviljas rättshjälp från staten som prövas utifrån den enskildes ekonomiska förhållanden. Om den juridiska hjälpen bedöms vara nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå kan socialtjänsten, i vissa fall, bevilja bistånd till kostanden för självrisken vid rättsskydd alternativt till rättshjälpsavgiften, dvs. den kostnad som den enskilde själv ska betala vid statlig rättshjälp.*

Kammarrätten i Stockholm anser i ett par domar att det inte ska beviljas rättshjälp gällande beslut om umgängesbegränsningar. "Av 7 § rättshjälpslagen (1996:1619) framgår att rättshjälp får beviljas om den rättssökande behöver juridiskt biträde utöver rådgivning och detta behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Enligt 8 § samma lag får rättshjälp beviljas endast om det med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse, tvisteföremålets värde och omständigheterna i övrigt är rimligt att staten bidrar till kostnaderna.

I förarbetena till rättshjälpslagen (prop. 1996/97:9 s. 114 ff) anges bland annat att den rättssökande inte kan anses ha behov av biträde om han eller hon själv kan ta till vara sina intressen. Vid denna bedömning ska ärendets svårighetsgrad ställas mot den rättssökandes personliga kvalifikationer.

Vidare framgår att förvaltningsdomstolarnas materiella processledning och utredningsansvar gör att biträdesbehovet i dessa domstolar inte är detsamma som i mål vid allmän domstol", 14 feb 2017, mål nr 850–17 och 14 mars 2017, mål nr 1388–17.

Vid bedömning om kostnader för juridisk hjälp ska räknas som nödvändig kostnad, ska även hänsyn tas till sökandes möjligheter att nå framgång med processen. Regeringsrätten ansåg att en sökande skulle beviljas bistånd för advokatkostnader i samband med bodelning vid en separation. Kostnaderna avsåg bevakning av vad som ska anses ingå i en skälig levnadsnivå i fråga om bohag med mera, Rå 1989 not 120.

Den part som förlorar målet kan av rätten tilldömas att betala motpartens rättshjälpsavgift. Ekonomiskt bistånd till denna avgift utgår dock inte även om den förlorande parten tidigare beviljats bistånd till advokatkostnad i samma mål. I detta skede av rättsprocessen är målet redan avgjort och den sökande har redan fått sin sak prövad varför en skälig levnadsnivå kan tillgodoses utan att bistånd utgår.

Förvaltningsrätten ansåg det inte nödvändigt att bistånd till rättshjälpskostnaden avseende den sökandes motpart var nödvändig för att den sökande skulle vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå (Karlstad 28 augusti 2019).

Rättshjälpsmyndigheten hanterar rättshjälp enligt rättshjälpslagen. Där kan man läsa [regler för vem som kan få rättshjälp](#).

Baby-/spädbarnsutrustning

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd kan babyutrustning beviljas med högst tio procent av prisbasbeloppet vid första barnet. Om en familj, som tidigare beviljats hemutrustningslån hos CSN, utökas med barn, som föds i Sverige, kan familjen inom två år från kommunplaceringen ansöka om kompletterande lån.

Det bistånd som högst kan beviljas ska täcka kostnad för all babyutrustning som bedöms behövas. Den sökande får själv inom ramen för beviljad summa bestämma vilken utrustning som ska införskaffas. Inget ytterligare bistånd till babyutrustning ska beviljas då en skälig levnadsnivå är uppnådd med beviljat bistånd.

Det är skäligt att köpa begagnad babyutrustning. En begagnad spjäsäng kostar cirka 350 kronor, madrass och sängkläder ytterligare cirka 500 kronor. En begagnad barnvagn för 1 000 kronor tillgodoser behovet av skälig levnadsnivå. En bilbarnstol kan köpas för cirka 900 kronor.

För att underlätta inköp kan det vara skäligt att betala ut bistånd för babyutrustning ett par månader innan beräknad nedkomst (vid tveksamhet kan moderskapsintyg visa när nedkomsten är beräknad till).

För tvillingar gäller dubbelt belopp.

Om det finns syskon och ålderskillnaden inte är för stor är det rimligt att räkna med en viss återanvändning av kläder och utrustning eller om det finns annan möjlighet att låna, återanvända nödvändig spädbarnsutrustning (Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd sidan 129) och ovanstående belopp räknas för första barnet. Om hushållet får fler barn innan det första barnet "växt ur" babysakerna, kan ytterligare bistånd (6 % av prisbasbelopp) beviljas för kommande barn.

Kommunen avslog ansökan om bistånd till spädbarnsutrustning (säng, barnvagn, skötbord, skåp och kläder) med motivering att det förutsattes att sökande kunde sparat utrustning som tidigare använts till det treåriga storasyskonet. Sökanden hade i överklagan inte motsagt detta och kammarrätten delade förvaltningsrättens mening att det då var rätt att avslå ansökan om bistånd till spädbarnsutrustning (Kammarrätten i Göteborg, 22 december 2015, mål nr 6020,6021–15).

Länsrätten i Värmland ansåg att ett hemutrustningslån (beviljas av CSN), 5 000 kr, till spädbarnsutrustning år 2001, var tillräckligt för att tillgodose deras då aktuella behov av spädbarnsutrustning. Utredningen visade inte annat än att de hade samma möjlighet 2005 att sörja för det nya barnets behov, (3 mars 2005, mål nr 312–05).

Länsrätten i Värmland avslog en överklagan som gällde bistånd till babyutrustning. Den sökande tyckte inte att 3 790 kronor var tillräckligt, utan sökte bistånd med totalt 8 000 kronor. I domskälen står att den klagande inte redogjort för hur hon beräknat nödvändiga kostnader och att socialnämndens beviljade bistånd framstår som rimligt. "Annat är inte visat än att familjen härigenom tillförsäkras en skälig levnadsnivå" och överklagan avslogs, (30 juli 2002, mål nr 1112–02).

Bankavgifter

I riksnormens poster, SoL 4 kap 3 §, ingår inte avgifter för finansiella transaktioner. En del banktjänster är dock nödvändiga för att sköta sin vardagsekonomi och skäligena kostnader för detta bör räknas med som nödvändiga kostnader.

Kontoutdrag

Som regel beviljas inte bistånd till bankavgifter för kontoutdrag om sökanden fått information om att det är möjligt att få dem hemskickade gratis, vilket är möjligt på Swedbank.

Swedbank tar en avgift för att lämna ut kontoutdrag över disk. Däremot kostar det inget att få dem hemskickade varje månad (se ovan). Det vill säga kostnaden är inte nödvändig utan kontoutdrag går att få på annat sätt.

Om sökanden inte känt till hur de kunnat få ut kontoutdrag utan avgift, ska avgiften räknas med som godkänd utgift i de fall vi begärt in kontoutdrag.

Olika banker tar olika avgifter för kontoutdrag.

För att ett kontoutdrag ska kunna godkännas som underlag i samband med en ansökan måste det vara tydligt. Dessutom ska följande framgå:

- Vem bankkontot tillhör
- Samtliga transaktioner på kontot och datum för dessa
- Saldouppgifter i samband med varje transaktion

Betalkort och betaltjänster på internetbank

Det är idag skäligt att ha bankkort och möjlighet att betala räkningar via internet. Det finns ett rikt utbud av olika företag som erbjuder olika betaltjänster. Om kostnaden för betalkort och "internetbetaltjänst" inte överstiger 35 kronor/månad (alternativt 420 kr per år) är denna kostnad skälig och räknas med som nödvändig kostnad för att ha en skälig levnadsnivå.

[Konsumenternas vägledning om bank och försäkring](#) har en massa sammanställningar över produkter och tjänster vad gäller kontokort och bankavgifter.

Barnomsorgsavgift

Politiskt ställningstagande

Avgiften räknas procentuellt efter bruttoinkomst

Betalning av gammal barnomsorgsavgift

Ingen nedre inkomstgräns för att avgift ska betalas

Om vi ser att avgiften är för hög/låg

Politiskt ställningstagande

Enligt Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd ska barnomsorgsavgift räknas med faktisk kostnad enligt de regler för närvarotid som bestämts av Barn- och ungdomsnämnden (BUN).

BUN tillämpar maxtaxa (enligt SFS nr: 2001:160). Detta innebär bland annat att barnomsorgsavgift bestäms utifrån hushållets beskattningsbara inkomster. De som inte har några inkomster behöver inte heller betala barnomsorgsavgift.

Avgiften räknas procentuellt efter bruttoinkomst

Avgiften bestäms av BUN utifrån hushållets beskattningsbara inkomster, antal barn och närvarotid. Om ett hushåll under längre tid än en månad, har annan inkomst än när avgiften bestämdes, så påverkas avgiften. Förändringar av bruttoinkomst eller av barnens närvarotid ska alltid meddelas till BUN.

[Barn- och ungdomsförvaltningen](#)

[Taxa för förskola och annan pedagogisk verksamhet](#)

[Räkna ut rätt avgift](#)

[Retroaktiv avgiftskontroll, frågor och svar](#)

Ingen nedre inkomstgräns för att avgift ska betalas

Det finns ingen "minimigräns" för vilken inkomst som ligger till grund för barnomsorgsavgift.

Barnomsorgsavgiften är minst en procent av bruttoinkomsten, oavsett hur liten bruttoinkomsten är.

Inkomstredovisning ska alltid lämnas till barnomsorgen vid ändrad inkomst samt en gång per år efter uppmaning från barnomsorgen.

Om vi ser att avgiften är för hög/låg

I de fall vi ser att avgiften utifrån hushållets inkomst är för hög, ska sökanden korrigera detta genom att till BUN lämna in inkomstredovisning. BUN ändrar då avgiften och ny faktura skickas ut nästa månad. När inkomst ändras, ändras avgiften på nästkommande månads faktura. Det skickas inte ut någon ny faktura. Vid oregelbunden inkomst begärs ett ungefärligt medel under de kommande sex månaderna.

Begravning

Politiskt ställningstagande

Bouppteckning eller dödsboanmälan

Handläggning

Anhörigas betalningsansvar

Anhörig lägger ut för kostnad

Dödsboanmälan

Skälig begravning

Icke-medlem i kyrkan

Transport av avliden Begravning i utlandet

Efterlevandes kostnader, vid

begravning, bouppteckning

Asylsökandes begravningskostnader

Politiskt ställningstagande

Om den avlidne inte efterlämnar någon som ordnar med gravsättningen, ankommer det på den kommun där den avlidne var folkbokförd att ombesörja detta (Begravningslagen 5 kap 2 § SFS 1990:1144).

Enligt Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd kan dödsboet, om det saknar tillgångar, beviljas kostnad för begravning med högst femtio procent av prisbasbeloppet, vilket täcker kostnader för en värdig begravning.

Socialstyrelsen skriver (Ekonomiskt bistånd 2021, sidan 134 - 135) att ekonomiskt bistånd till begravningskostnader bör motsvara kostnaden för en begravning i Sverige och i regel inte vara högre än ett halvt prisbasbelopp.

Ok att utgå ifrån schabloniserad norm

Regeringsrätten anser att en kommun kan fatta beslut utifrån kommunal norm för bistånd till begravningskostnader. Normen ska ge utrymme för en värdig begravning med beaktande av allmänt vedertagna begravningstraditioner (RÅ 1988:67).

Bouppteckning eller dödsboanmälan

En förteckning över den avlidnes tillgångar och skulder på dödsdagen ska alltid göras och inlämnas till tingsrätten inom 2 - 3 månader efter dödsfallet. Det ankommer på dödsboet att se till att så sker. Begravningsbyrå, bank eller någon lämplig person kan hjälpa till. Se nedan, "Efterlevandes kostnader", vad som gäller för anhörigs resa till bouppteckning.

Om dödsboet saknar tillgångar, som överstiger kostnaden för begravning, kan dödsboanmälan göras. Den ersätter då bouppteckningen. Ansvaret för att dödsboanmälan görs ligger på socialnämnden (Ärvdabalken 1958:537, kapitel 20).

Om någon, exempelvis en fordringsägare, anser att en bouppteckning (i stället för en dödsboanmälan, som eventuellt redan är gjord) ska förrättas (exempelvis för att de antar att det finns tillgångar i boet) ska de vända sig till Skatteverket i Örebro för att de ska meddela dödsbodelägarna att de ska ordna en bouppteckning. Vid en sådan begäran står den som begär bouppteckning för kostnaderna för bouppteckningen om dödsboets tillgångar inte täcker detta.

Sambobostad inte i dödsboets tillgångar

Kammarrätten anser att pengar i dödsboet i första hand ska användas till begravningskostnader och inte till att betala advokat för att överklaga nämndens beslut att inte bevilja bistånd. Däremot har inte dödsboet någon rätt att kräva den avlidnes sambos bostad. "Enligt 18 § sambolagen följer att om en sambo avlider, gäller bestämmelserna om rätt att begära bodelning och om rätt att överta bostad eller bohag endast till förmån för den efterlevande sambon" (Göteborg 13 mars 2008, mål nr 2881–07).

Handläggning

Ansökningar om bistånd till begravning hänvisas till den som handlägger dödsboanmälningar. När dödsboanmälan är gjord utreder ekonomihandläggare rätten till ekonomiskt bistånd. Bistånd kan beviljas för den del av begravningskostnad (enligt nedan) som inte täcks av tillgångarna i dödsboet.

Begravningskostnad är en prioriterad utgift vilket innebär att begravningen ska betalas först och främst. Om det finns mer tillgångar i boet ska bouppteckning göras.

Ekonomiskt bistånd kan bara utgå till begravningskostnader - inte till övriga kostnader som exempelvis hyror, telefonräkningar, elräkningar och hemtjänstavgift. Dessa skulder förfaller om dödsboet inte kan betala. Städning och utflyttning av den avlidnes tillgångar berättigar normalt inte heller till ekonomiskt bistånd.

Länsrätten i Värmland ansåg att det i det ärendet fanns särskilda skäl att bevilja bistånd till begravning trots att det funnits pengar i dödsboet som använts till annat än begravningskostnaderna. Den avlidne hade god man som felaktigt lagt in en girobetalning samma dag som dödsfallet inträffade. Länsrätten pekar på fyra omständigheter som tillsammans utgör skäl till att bevilja bistånd: yrkandet håller sig inom de normer som kommunen fastställt i sina riktlinjer, det fanns på kontot inte tillräckligt med pengar för att betala begravningskostnaderna, de betalda räkningarna väsentligen gällde kostnader som ingår i en skälig levnadsnivå samt att pengarna inte till någon del kommit dödsbodelägarna tillgodo (23 mars 2003, mål nr 1828–02).

Anhörigas betalningsansvar

Så länge föräldraansvaret gäller (enligt föräldrabalken 7 kap 1 §) så är föräldrarna skyldiga att stå för begravningskostnaderna. Detsamma gäller för makarnas försörjningsskyldighet enligt Äktenskapsbalken.

Enligt regeringsrätten framgår det av lagens förarbeten (propositionen 1979/80:1 Del A, sidorna 197–198) att begravningskostnader kan jämföras med kostnader för vård av den avlidne. I regeringsrättsdomen gällde det att föräldrarnas försörjningsskyldighet innefattar även begravningskostnader för sitt barn (RÅ 1989:64).

Enligt ett par kammarrättsdomar gäller samma princip mellan makar. Dödsboet fick, trots att det saknade tillgångar, avslag på ansökan om bistånd till begravningskostnad, eftersom den efterlevande hade möjlighet att betala begravningen. Att det fanns äktenskapsförord innebar inte att försörjningsskyldigheten upphörde (Göteborg 29 maj 2012, mål nr 814–12 och Göteborg 31 augusti 2004, mål nr 2409–04).

Länsrätten i Värmland skriver att kostnader för begravning ska i första hand betalas av dödsboet och föräldrarna har ingen rätt till bistånd för en vuxen sons begravning (12 mars 2007, mål nr 2180–06

Anhörig lägger ut för kostnad

Bistånd till begravningskostnad kan utgå även om anhörig vid ansökningstillfället redan lagt ut för begravningskostnaden.

Enligt regeringsrätten innebär inte den omständighet att dottern till den avlidne betalat i förskott att biståndsbehovet skulle anses vara tillgodosett och rätten bortfallit. Behovet av bistånd skulle istället bedömas utifrån dödsboets ekonomiska förhållanden (RÅ 1989:64).

Skälig begravning

Det går att få en värdig begravning för femtio procent av prisbasbeloppet.

Detta räcker exempelvis till:

- kista med svepningstillbehör
- blomdekoration
- en dödsannons
- begravningsbil från bårhus till kyrka
- anteckning av blommor samt minnespärm
- begravningsbyråns arvode inkl svepning och representant vid jordfästningen
- urna (vid kremering)
- enklare förtäring vid begravningen
- gravsten

Ekonomiskt bistånd kan beviljas för kostnader i samband med begravning enligt ovan. För övriga sorgeceremonier, exempelvis minnesstunder, utgår inte extra ekonomiskt bistånd. Detta ingår inte i skälig levnadsnivå, sökande får inom ramen för normen prioritera vilka utgifter som är viktiga.

Kammarrätten ansåg att det inte skulle beviljas bistånd utöver ett halvt prisbelopp när sökanden fått information om vilka schabloner som gällde för bistånd till begravningskostnader. Sökanden ansåg att de var berättigade till hela beloppet som bland annat innefattade två annonser, inte billigaste kistan. Länsrätten ansåg att en del kostnader utöver schablonen, på ett halvt prisbasbelopp, skulle beviljas som bistånd. Kammarrätten biföll socialnämndens överklagan och ett halvt prisbasbelopp var tillräckligt för att ha en värdig begravning, Kammarrätten i Sundsvall, 9 juni 2010, mål nr 2586–09.

Inte ok ge bort betydande belopp förhållandevis kort tid före dödsfall

Ett dödsbo har inte ansetts berättigat till bistånd till begravningskostnader när den avlidna förhållandevis kort tid före dödsfallet tecknat en kapitalförsäkring med dödsbodelägaren som försäkrad och dessutom gett bort betydande belopp till denne och dennes hustru och barn, RÅ 1994 ref 53

Bistånd till askgravplats och dess skötsel rymdes inom skäliga kostnader

Nämnden avslog ansökan om kostnaden för 25 års skötsel av graven, men såväl förvaltnings- som kammarrätten tyckte att det i det fallet var skäligt att bevilja kostnaden som rymdes inom Socialstyrelsens föreslagna gräns för kostnad för att kunna ha en värdig begravning, Kammarrätten i Sundsvall 7 januari 2013, mål nr 1893–12.

Icke-medlem i kyrkan

Kyrkan tar, av de som gått ur svenska kyrkan, ut en avgift för att begrava någon enligt Svenska kyrkans ordning. Till denna avgift beviljas inte ekonomiskt bistånd. Det är inte skäligt att den som valt att gå ur kyrkan ska få en kyrklig begravning betald med ekonomiskt bistånd. Detta innebär att det inte beviljas extra bistånd för de som behöver betala extra för officiant.

Kammarrätten går emot regeringsrätten vad gäller begravningsförrättare

Regeringsrätten tyckte (RÅ 1988 ref 67) att det inte är nödvändigt med arvoderad begravningsförrättare. Kammarrätten i Göteborg tycker dock (18 juli 2012, mål nr 4651–11) "När en begravningsförrättare inte ersätts genom att den avlidne var medlem i Svenska kyrkan måste bistånd kunna utgå till en skälig kostnad"! Förvaltningsrätten delade däremot vår och regeringsrättens mening: NN "har gjort ett aktivt val som gått ur Svenska kyrkan. Han har därmed betalat mindre i skatt och således haft större möjlighet att själv spara till sin begravning. Förvaltningsrätten finner därför att bistånd inte ska utgå särskilt för att arvodera begravningsförrättaren." Kammarrätten ansåg i den domen att extrakostnaden för begravningsförrättare skulle beviljas. Men de ansåg det korrekt att ta hänsyn till att begravningskostnaderna i det fallet inte inkluderade kostnad för gravsten och att begravningen därmed kunde fås billigare än ett halvt prisbasbelopp. Sökanden överklagade beslutet till Högsta förvaltningsdomstolen, som inte beviljade prövningstillstånd (protokoll 3 oktober 2012, mål nr 4638–12).

[Svenska kyrkan](#) har bland mycket annat Fakta, Om Svenska kyrkan, som innehåller en hel del om [begravningar](#)

[Sveriges Begravningsbyråers Förbund \(SBF\)](#) har information om rutiner och bestämmelser kring begravningar.

Transport av avliden (om boet saknar tillgångar)

Nödvändiga transportkostnader (exempelvis när någon dör på annan ort eller i sitt hem) beviljas utöver schablon om kostnaden är skälig utifrån avstånd och tidpunkt.

Kostnad för transport av avliden från hemmet till sjukhus för obduktion svarar regionen för.

För begravning i annan kommun eller annat land kan till begravning, gravsten och transporter beviljas totalt högst femtio procent av [prisbasbeloppet](#).

Kammarrätten ansåg att transport från hemmet till bårhuset inte ingår i begravningskostnaderna utan ska räknas utöver Socialstyrelsens föreslagna schablonbelopp (Jönköping 11 november 2015, mål nr 749–15).

Kammarrätten ansåg att kisttransport för 9 000 kronor (70 mil inom Sverige) inte var tillräckligt skäl för att bevilja mer än ett halvt prisbasbelopp till begravningskostnader "om särskilda önskemål finns, som medför extra kostnader, bör dessa vid utformningen av begravningen i första hand vägas mot andra inslag däri". Det framkommer inte av domen eller domskälen vilken anknytning den avlidne hade till de olika orterna (Jönköping 20 juli 2005, mål nr 2115–05).

Kammarrätten ansåg att sökande var berättigad till bistånd för begravning, 15 242 kronor, men inte för flygtransport av kista från London, 19 372 kronor. Kammarrätten ansåg att "kostnaden för flygtransport ... inte kan anses ha varit nödvändig för att NN skulle tillförsäkras en värdig begravning".

Kammarrätten tog inte hänsyn till att länsrätten tyckte att "med hänsyn till att det rörde sig om en ung kvinna som endast för en kortare period tillfälligtvis var bosatt i London, att det får anses skäligt att även bistånd ska utgå till hemtransporten av stoftet med yrkat belopp". Även en person i kammarrätten hade skiljaktig mening. Han tyckte att rättens hänvisning till Socialstyrelsens bok "Ekonomiskt bistånd" och liknelsen med att bistånd inte ska beviljas till kisttransporter till utlandet, inte var rätt utan tyckte att kostnaden i detta fall var en nödvändig förutsättning för en värdig begravning. Men kammarrätten verkar strikt gå på Socialstyrelsens åsikt att bistånd inte ska beviljas till transporter utomlands och att maxkostnaden är ett halvt prisbasbelopp (Stockholm 1 februari 2006, mål nr 7297–05).

Begravning i utlandet

Då begravningen ska ske utomlands, bör nämnden ge ekonomiskt bistånd som motsvarar kostnaden för begravning i Sverige, Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021, sidan 134.

Vad gäller resa till begravning, se nedan "Efterlevandes kostnader".

Kammarrätten hänvisade till länsrättens (i Skåne, 24 april 2007, mål nr 12330–06) anförande "Socialtjänsten ska inte ta på sig merkostnader som uppstår till följd av att en person ska begravas utanför Sverige, men socialtjänsten ska heller inte göra det svårt för anhöriga att begrava sina släktingar utomlands. Om en person begravs utanför Sverige kan socialtjänsten ge bistånd till den kostnad som skulle ha beviljats om den avlidne hade begravts i Sverige ... Eftersom dödsboet varken bör gynnas eller missgynnas av att begravningen äger rum utanför Sverige, bör bistånd utgå för den kostnad som skulle ha beviljats om den avlidne hade begravts i Sverige", (Göteborg 13 december 2007, mål nr 2698–07).

Se även exemplet ovan under "Transport av avliden".

Efterlevandes kostnader (ska sökas hos ordinarie handläggare)

Ekonomiskt bistånd för resa till nära anhörigs begravning (föräldrar eller fosterföräldrar, syskon, barn eller jämförbar) kan beviljas efter sedvanlig biståndsprövning. Billigaste färdstätt. Samma gäller för resa till **bouppteckning** efter nära anhörig.

Anhörigs kostnader i samband med begravning jämställs med vad en låginkomsttagare normalt kan anses ha råd med. Tio procent av prisbasbeloppet kan vara en möjlig kostnad. Om sökanden har högre reskostnader och kan ordna fram pengar till resterande på annat sätt (exempelvis lån eller ta av sin norm) beviljas högst tio procent av prisbasbeloppet för att täcka nödvändiga skäliga nödvändiga kostnader.

I normen ingår pengar till kläder varför extra bidrag till begravningskläder som regel inte beviljas. *Länsrätten i Värmland har i ett domskäl angett (mål 1716–98) att, i det aktuella fallet, svarta skor och*

svart kavaj "inte anses vara av så speciell karaktär att det inte rimligen kan krävas att de bekostas av det i normen ingående beloppet för kläder." Det vill säga att behovet är tillgodosett genom tidigare beviljat bistånd.

Asylsökandes begravningskostnader

Regeringsrätten har fastslagit att asylsökandes begravningskostnader ska, om inte dödsboet kan betala, bekostas av kommunen, RÅ 2009 ref 29.

Beräkningsperiod

Som regel beräknas biståndsbehovet per kalendermånad, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1), och inkomsterna månaden innan räknas med som inkomst som den sökande ska använda till sitt uppehälle. Detta kan jämföras med en vanlig privatekonomisk situation: lönen/inkomsten i slutet av månaden används till att betala nästa månads hyra och till uppehälle för nästkommande månad.

Se på sidan "Normöverskott" hur vi som regel räknar när det gäller att bedöma om inkomster/tillgångar ska kunna räcka i flera månader.

Första kontakten

När någon söker ekonomiskt bistånd för första gången har den enskilde möjlighet att göra ansökan för den månaden och från den dag första kontakten för tidsbokning togs, biståndsperioden räknas utifrån detta. Sökanden ska inte vara beroende av om vi har långa väntetider eller om vi tycker att det är enklare att räkna hela kalendermånader. Detta innebär att första beräkningen görs för den månad som kontakten togs, se exempel nedan.

Biståndet syftar till att sökanden ska ha möjlighet till en skälig levnadsnivå, vilket kan vara svårt att tillgodose i efterhand. Därför beviljas som regel inte bistånd retroaktivt (för tid innan ansökningstillfället).

För att utreda rätten till bistånd ska vi se om sökanden haft möjlighet att genom egna inkomster/tillgångar klara sin försörjning. För att göra en bedömning av detta ska vi bland annat se sökandes kontoutdrag för de senaste tre kalendermånaderna. Se på sidan om "Normöverskott" hur vi ser på tidigare inkomster/tillgångar

"Löpande" bistånd

För ansökningar som kommer in under första halvan av månaden (dvs senast den 15:e) görs alltid beräkning för hela månaden om inte annat överenskommit med sökanden. Om ansökningarna kommer in senare kan, om det finns särskilda skäl, biståndsperioden räknas från inlämningsdagen och biståndet för den del av månaden som passerat avslås med motivering att retroaktivt bistånd som regel inte beviljas, eftersom det kan vara svårt att bevilja bistånd till en skälig levnadsnivå för dagar som passerat.

En ansökan kan aldrig avslås med motivering att vi räknar biståndet för hela kalendermånader och därför anser att ansökan kommit in för sent för att gälla resterande dagar av "inlämningsmånaden". Det vill säga: om det finns särskilda skäl kan bistånd nekas för tiden som varit innan ansökan lämnas in (retroaktiv ansökan), men vi måste alltid se om sökanden uppfyller villkoren för bistånd från den dagen ansökan lämnats in - oavsett när i månaden den lämnas in.

Ansökan inlämnad den åttonde ansågs vara retroaktiv ansökan

Kammarrätten tyckte att det var rätt att bevilja bistånd enbart ifrån den dag ansökan inlämnades. Sökanden hade i två brev informerats om nämndens rutiner. Jönköping, 24 maj 2013 mål nr 568–13.

Inkomst i början av biståndsmånaden skulle räknas med som inkomst

Skatteåterbäring som sökanden fått den 5 juni kunde räknas med vid ansökan om bistånd för juni, eftersom det vid beslutstillfället, 27 maj, var klart att den skulle utbetalas och sökanden kunde använda den till sin försörjning under juni.

Kammarrätten i Göteborg, 9 juni 2014, mål nr 6107–13.

Exempel på beräkningssätt vid förstagångsansökan

Sökanden ringer och bokar tid den 22 juli. Inkomstuppgifter för tre hela kalendermånader månader bakåt i tiden (april-juni) begärs in och, om det inte finns betydande tillgångar under inkomstmånad tre innan ansökan (det vill säga under april), utgör de två senaste månaders inkomst (det vill säga maj och juni) underlag för beräkningen. Sökanden är ensamstående, norm cirka 3 800 kr, och uppfyller villkoren för att få bistånd.

Exempel 1, litet normunderskott

Enligt beräkning så har sökande ett normunderskott på 800 kronor och vi ser att detta ungefär (dagsnorm ca 125 kronor för en ensamstående) motsvarar vad vi anser nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå fram till månadskiftet. Normunderskottet beviljas.

Exempel 2, stort normunderskott, A och B

Sökanden har inkomster 2 900 kronor, motsvarande hyran (2 500 kronor) plus 400 kronor, det vill säga normunderskott på ca 3 400 kronor.

- a) Hyran betald, behovet resterande del av månaden (ca 1 250 kronor, normen för återstående dagar) beviljas.
- b) Hyran inte betald, kvarstående behov 3 750 kr (den obetalda hyran och resterande del av månaden 2 500 kr + 1 250 kr). Normunderskottet beviljas.

Bilnehav

Politiskt ställningstagande Bilförsäljning

Godkänt bilnehav Avbetalning/lån

Bilregistret, avyttrade bilar Avställda

bilar/Skrotbilar Värdering

(Arbetsresor under rubriken "Resor")

Politiskt ställningstagande

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd anges att tillgångar, exempelvis bil, ska avyttras inom skälig tid. Bilnehavet kan dock godkännas om bilen behövs för att ta sig till och från arbete/barnomsorg, om tillgång till allmänna kommunikationer saknas eller om det finns starka medicinska skäl.

Krav på försäljning bör endast ställas om den aktuella tillgången representerar ett betydande värde och då överskottet vid en försäljning kan anses motivera åtgärden. Bilar som har ringa värde, mindre än femton procent av prisbasbeloppet utgör som regel inte en sådan tillgång som kan säljas för att tillgodose behovet av skälig levnadsnivå.

Bilförsäljning

Om sökande har bil som inte är nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå (se nedan vad som gäller för "Godkänt bilnehav") som är värd mer än femton procent av prisbasbeloppet, ger en bilförsäljning intäkter så att sökande får inkomster till sin försörjning. En månad är skälig tid att sälja en bil. Det vill säga att ekonomiskt bistånd kan beviljas en månad då bilen säljs. Sökanden ska då informeras om att vid eventuellt kommande ansökan om ekonomiskt bistånd, kommer intäkterna från bilförsäljningen att tas med som inkomst. När vi informerar om kravet på bilförsäljning, så är detta krav överklagningsbart (RÅ 2007, ref 7). Sökanden har alltså rätt att få ett skriftligt beslut med besvärshänvisning.

Om bilförsäljningen förväntas inbringa så mycket pengar att sökanden därefter klarar sig utan ekonomiskt bistånd, kan ekonomiskt bistånd i avvaktan på bilförsäljning beviljas mot återbetalning. I dessa fall är beslut om återkrav enligt 4 kap 1 § SoL, som förskott på ersättningen, tveksamt eftersom det avser en framtida ersättning. Men om någon har en dyr bil, saknar medel för att klara sitt uppehälle och brustit i att planera sin ekonomi - vilket skulle ha medfört att bilen sålts redan tidigare - avslås ansökan enligt 4 kap 1 SoL (sökande inte gjort vad de kunnat för att själv klara sin försörjning) och bistånd beviljas enligt SoL 4 kap 2 § mot villkor om återbetalning som kan återkrävas enligt 9 kap 2 stycket.

Om en bil är värd lite mer än femton procent av prisbasbeloppet och sökanden vill ha bilen kvar, kan avdrag göras på norm med det värde som överstiger femton procent. Avdrag kan delas upp på

högst sex månader och inte vara på högre belopp än 700 kronor per månad, eftersom det är orealistiskt att tro att man kan klara sig någon längre tid, eller med betydande summor, under norm för ekonomiskt bistånd.

Sökande som har bil av ringa värde enligt ovan, förutsätts klara kostnaderna för bilen utan att detta inskränker på möjligheten att uppnå skälig levnadsnivå - att de själva prioriterar hur deras bistånd ska användas. Om sökande kommer i akut nödläge ska möjligheten att sälja bilen utnyttjas.

Starkare sjukintyg lämnats till länsrätt

Länsrätten i Värmland ansåg att inlämnade intyg styrkte att sökanden hade behov av bil för att ha möjlighet till en skälig levnadsnivå. Vi ansåg att formuleringen i intyget, "har svårigheter att åka kollektivt", inte var tillräckligt starkt för att visa att det var nödvändigt med bil. Sökanden hade innan länsrättsdomen fått ytterligare intyg "...yttersta vikt ... för att kunna ta sig till både behandlingssamtalen och hennes praktik...". Länsrätten ansåg att "det av dessa intyg får anses framgå att NN med hänsyn till hennes medicinska och sociala situation har ett behov av sin bil för att uppnå en skälig levnadsnivå". Länsrätten biföll alltså överklagan och vi skulle inte betrakta bilen som en realiserbar tillgång (20 september 2007, mål nr 1336-07).

Svårare sälja bil från fängelse

Kammarrätten anser att det kan vara skäligt med två månaders rådrum för att sälja en bil när bilens ägare sitter i fängelse och sambon söker socialbidrag (Göteborg 30 december 1999, mål nr 5704-1999)

Hotsituationen inte tillräcklig för att motivera bilinnehav

Kammarrätten ansåg att det var rimligt att ställa krav på bilförsäljning trots att sökanden hade fibromyalgi och behövde bilen för att kunna åka till en annan stad och handla. Hon skulle inte heller kunna åka och hälsa på släkt och vänner på andra order. Det skulle också bli svårare för henne att utan bil finna ett arbete. Hon levde under hot och hade skyddslarm och hennes f.d. hade besöksförbud och kvinnojouren såg bilen som en bra flyktväg. Det var dock inte klarlagt hur allvarlig den aktuella hotbilden var och på vilket sätt bilen var nödvändig vid en eventuell flykt (Sundsvall 19 mars 2008, mål nr 1878 och 2478-07)

Inte nödvändigt för arbetssökande att ha bil

Kammarrätten anser att det som regel inte är nödvändigt att ha en bil för att få, eller söka arbete, och att det därför var skäligt att ställa krav på bilförsäljning trots att bilen bara var värd femtusen kronor (Jönköping 7 mars 2005, mål nr 3716-04)

Godkänt bilinnehav

Bilinnehav ska godkännas om bil behövs för att ta sig till arbete/barnomsorg, om man bor utan tillgång till allmänna kommunikationer och/eller om medicinska skäl föreligger enligt läkarintyg. Färdtjänst bör dock användas i första hand.

Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt bör diskuteras med klienten om det finns möjlighet att byta barnomsorg, bostad eller arbete.

För att bedöma om det är möjligt att sälja nuvarande bil och köpa en billigare och på så vis få loss pengar till egen försörjning, anger Socialstyrelsen (Ekonomiskt bistånd 2021, sidan 149) att högsta godtagbara bilvärde i normalfallet inte bör understiga ett prisbasbelopp. Om sökanden har en bil som överstiger detta med minst femton procent av prisbasbeloppet och behovet av ekonomiskt bistånd förväntas bli längre än sex månader, kan det ställas krav på bilbyte. Om den enskilde på p.g.a. funktionsnedsättning har en specialanpassad bil, bör denna, oavsett värde, inte räknas som en tillgång.

Kan vara medicinska skäl, även om inte Fk beviljat bilstöd

Kammarrätten ansåg att sökande som ägde en bil inte var berättigad till ekonomiskt bistånd, eftersom den sökande inte hade behov av bil av medicinska skäl eller för att kunna få jobb. Behovet av skälig levnadsnivå kunde tillgodoses genom bilförsäljning. Kammarrätten ansåg dock att det inte är skäligt av nämnden att ställa krav på att Försäkringskassan ska ha beviljat bilstöd för att anse att någon har medicinska skäl till att ha bil. Om behovet kan styrkas på annat sätt, exempelvis med läkarintyg, kan detta vara tillräckligt (Stockholm 17 oktober 2005, mål nr 4114–05).

Bil köpt med bilstöd från Fk, kunde säljas

Kammarrätten ansåg att det trots att bilen var köpt med hjälp av bilstöd från Försäkringskassan, fanns möjlighet att sälja den (ungefärligt värde 300 000 kronor), köpa en billigare och ändå få pengar över till egen försörjning. Bilen var inte specialutrustad på annat sätt än att den var automatväxlad, vilket inte ansågs vara sådan specialutrustning som förhindrar krav på bilförsäljning (Jönköping 22 juli 2005, mål nr 4148–04)

Inte nödvändigt med bil trots bilstöd från Fk

Kammarrätten ansåg att behov av resor kunde tillgodoses genom färdtjänst och att det var rätt att avslå ansökan om bistånd till bilförsäkring, trots att sökanden köpt bil med bilstöd från Försäkringskassan. Domen gäller ansökan om bistånd till bilförsäkring och inte krav på bilförsäljning (Jönköping 14 september 2009, mål nr 1726–09)

Nödvändigt ha bil, medför bistånd till nödvändiga kostnader

Länsrätten i Värmland ansåg att om vi beviljat bistånd till en del merkostnader för bilinnehav är det fel att avslå ansökan om bistånd till kostnad för byte av trasig vindruta (2 augusti 2006, mål nr 1319–06).

Kammarrätten ansåg att sökande (funktionshindrad kvinna som led bl.a. av övervikt, artrosproblem, diskbråck i bröst och rygg, vilket immobiliserade henne) hade behov av bil för att uppnå skälig levnadsnivå. Hon hade en socialt pressad situation, som ensamstående förälder åt fyra barn. Enligt intyget kunde tillgång till bil i dåvarande läge inte ersättas med färdtjänst eller bussresor. Hon behövde kunna transportera sig till sjukvårdsinrättningar och framtida rehabilitering.

Ekonomiskt bistånd till sonens skolresa ingick visserligen i normen för fritid, men skulle räknas som oförutsedd utgift, eftersom sonen nyligen bytt skola och de andra barnen i klassen hade sparat ihop till resan i förväg (Göteborg 2 april 2005, mål nr 5531–04).

Stor familj och handikapp: oriktigt kräva försäljning av billig bil

Kammarrätten ansåg att det inte var skäligt att kräva att ett tiopersonershushåll skulle sälja sin bil (värde 1 600 kronor). Kammarrätten skrev i domskälen att behovet av inköp av mat och dagligvaror m.m. torde vara omfattande och möjligheter till hjälp begränsade pga barnens låga ålder och att kvinnan var funktionshindrad. "Den aktuella bilen framstår därför som ett mycket viktigt hjälpmedel vid familjens inköp. Även vid persontransporter måste bilen mot bakgrund av familjens storlek och NN:s funktionshinder anses vara till stor nytta för familjen. Med hänsyn härtill och med beaktande av bilens mycket låga värde, anser kammarrätten att det inte skäligen kan krävas att NN ska avyttra bilen." (Göteborg 26 juni 2004, mål nr 2709–04.)

Avbetalning/lån

Är bil köpt på avbetalning eller med banklån ska krav på bilförsäljning ställas om bilförsäljning, efter det att skuld är betald, inbringar femton procent av prisbasbeloppet eller mer.

Enligt proposition 1996/97:124 (sidan 170) kan normnivån undantagsvis sänkas. Detta kan ske om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i riksnormen. I propositionen nämns

"missbrukare som uppenbart inte använder bilståndet till vad det är avsett för". Liknande resonemang kan föras för de som har bil där avbetalningarna motsvarar mer än hälften av hushållets norm för fritid och lek. I sådana fall används uppenbarligen bilståndet till annat än vad det är avsett för (= att uppnå skälig levnadsnivå) och normen kan reduceras med avbetalningsbeloppet.

Bilregistret, avyttrade bilar

De som är registrerade som ägare i bilregistret räknas som bilens ägare och har därmed möjlighet att genom bilförsäljning få pengar till eget uppehälle. I de fall som vi bedömer att sökande haft möjligheter att sälja bil utan att utnyttja denna möjlighet, exempelvis som i domreferaten nedan, avslås ansökan med motivering att sökande inte gjort vad de kunnat för att själv tillgodose sitt behov av skälig levnadsnivå. För att få reda på hur lång tid sökande skulle kunnat klara sig på de pengar som en bilförsäljning inbringat är det viktigt att känna till bilens värde och eventuella lån som var direkt knutna till den.

Presumtion på innehav när bil är registrerad

Kammarrätten höll med förvaltningsrätten att "med hänsyn till att en registrerad ägare till en bil presumeras kunna förfoga över densamma finner förvaltningsrätten att värdet av bilen ska tas upp som en inkomst i familjens normberäkning". Detta trots att sökanden sa att han bara varit "målvakt" åt en bekant som var den egentliga ägaren (Stockholm 9 september 2010, mål nr 3121, 3122 och 3183–10).

Kammarrätten anser att presumtionen är stark för att den som är registrerad som ägare till ett fordon också är faktisk ägare. Sökande sa i det aktuella målet att "en gammal pojkvän låtit registrera de aktuella fordonen på henne utan hennes medgivande". Hon var vid en första kontroll med bilregistret ägare till sex bilar och en skoter. Vid senare tillfälle var hon inte registrerad ägare till något av fordonen. Kammarrätten skriver i domskälen att "Hon har inte i något av målen redogjort för vad som hänt med bilarna" och avslår överklagandet. Nämndens beslut att avslå ansökan med hänvisning till bilinnehavet var alltså enligt kammarrätten korrekt (Göteborg 4 augusti 2005, mål nr 1040–05).

Gemensamt ägd bil

Kammarrätten ansåg att sökande inte var berättigad till försörjningsstöd eftersom han enligt bilregistret varit ägare till en bil. Att sökande påstod att han ägt bilen gemensamt med en kusin och att han överlåtit bilen till denne var enligt kammarrätten inte skäl att bortse från de möjligheter som bilinnehavet inneburit. Kammarrätten skriver i domskälen "Han sålde bilen den 9 dec 2003 och den hade då ett värde av minst 120 000 kr. NN och hans familj har därför haft egna medel till sin försörjning ... är därför inte berättigad till försörjningsstöd." Oklart vad kammarrätten haft för anledning att skriva att han "sålt" bilen, i stället för att skriva att haft "möjlighet att sälja" bilen - och på så vis själv kunnat klara sin försörjning (Göteborg 23 januari 2006, mål nr 5015–04).

På [Transportstyrelsen](#) finns bland annat länkar till olika uppgifter om [fordon och ägare](#)

Avställda bilar/Skrotbilar

Att en bil är avställd behöver inte betyda att den saknar värde. Bilar som är äldre än 25 år räknas som veteranbilar och kan således vara värdefulla. Men det betalas inte ut någon skrotningsersättning till den som skrotar sin bil, så att skrota sin bil ger inte någon inkomst till egen försörjning.

Värdering

Om bilens värde inte kan bedömas av handläggaren, ska klienten uppmanas skaffa värderingsintyg från bilhandlare. Som regel beviljas inte mer än 500 kronor för ett värderingsintyg.

För äldre bilar är det svårt att ha någon lathund för ungefärligt värde eftersom de kan vara i så olika skick.

Viss hjälp kan man hitta på internet, exempelvis bilpriser.se där man utifrån bland annat bilens registreringsnummer kan få fram ett ungefärligt värde. På andra sidor kan man plocka fram vad som begärs för liknande bilar, exempelvis på www.blocket.se och www.biltorget.se.

Enligt [Konsumentverket](http://www.konsumentverket.se) finns det bilvärderingstjänster på nätet som fått mycket klagomål på att de tar betalt för sina värderingar och att detta inte klart framgår på deras sidor.

Sålt för billigt

Kammarrätten ansåg att bilen var värd mer än de sextusen kronor som sökanden sålt bilen för. Socialnämnden påstod att motsvarande bilar på nätet kostade minst 23 000 kronor. Med tanke på diverse fel på bilen ansåg de att den kunde sålts för 20 000 kronor. Normunderskottet var knappt åttatusen kronor och kammarrätten ansåg att bilens värde var minst den summan och att det alltså fanns fog för att avslå ansökan. Av domen framgår inte om nämnden ställt krav på värderingsintyg eller om de bara gått på uppgifter på nätet (Kammarrätten i Jönköping 19 oktober 2010, mål nr 830–10).

Handskrivet kvitto inte tillräckligt

Kammarrätten ansåg att sökanden inte styrkt att deras bil haft ett lägre värde än vad nämnden kommit fram till genom att använda "bilregistrets prisdatabas" (?). I domskälen står "De har för att styrka denna uppgift gett in ett handskrivet kvitto vari en privatperson "intygare" att han köpt bilen av NN:s mor för 1 200 kronor. Bevisvärdet av denna handling måste med tanke på utformningen och hur den förhåller sig till övriga uppgifter som lämnats vara lågt. Enbart detta kvitto kan därför inte anses tillräckligt för att åsätta bilen ett annat värde än det nämnden gjort. Då NN därmed inte har visat att bilens värde varit lägre än vad stadsdelsnämnden har bedömt saknar de rätt till sökt bistånd" (Göteborg 27 mars 2008, mål nr 3593/4–07)

Handskrivet kvitto inte ifrågasatt

Kammarrätten ansåg att det handskrivna kvitto som sökanden lämnat in för att styrka att bilen sålts för 500 kronor skulle räknas som korrekt. Nämnden hade inte ifrågasatt att bilen sålts för detta pris eller angett varför detta pris inte skulle anses spegla bilens värde. Kammarrätten ansåg alltså att det var fel av nämnden att använda en försäljning av två liknande bilar (för 3 500 kronor) som underlag för beslutet (Göteborg 17 mars 2005, mål nr 1438–05).

Bodelning

Politiskt ställningstagande

Efter äktenskap

Efter samboskap

[Hot- och våldsärende \(annan flik\)](#)

Politiskt ställningstagande

I 4 kap 1 § [Socialtjänstlagen \(SoL\)](#) anges att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, har rätt till bistånd för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Den som har möjlighet att själv tillgodose sina behov, exempelvis genom egna inkomster, har således inte rätt till bistånd. Den som inte utnyttjar sina möjligheter till andra inkomster, exempelvis utnyttjar sin möjlighet att via bodelning få ut tillgångar, har som regel inte rätt till bistånd.

Observera att det i situationer där det förekommit hot och/eller våld ska särskild hänsyn tas till detta.

När ett äktenskap eller ett samboförhållande tar slut, ska tillgångar delas - en bodelning göras. En bodelning ska upprättas av båda tillsammans. Bodelningen ska vara skriftlig och underskriven av båda. Någon blankett för detta finns inte, utan bodelningen får utformas av makarna.

Sveriges domstolar har en [webbsida](#) med mycket information om bland annat [bodelning](#) och vilka avgifter som gäller om man vill registrera bodelningen eller begära bodelningsförrättare.

Efter äktenskap

I princip ska alla makarnas tillgångar, efter avräkning för skulder, delas lika, [Äktenskapsbalken \(ÄktB\)](#) 11 kap 2, 3 §§. I en del fall kan man dock frångå denna princip, t ex vid kortvariga äktenskap, 12 kap 1 §. Kläder och saker för personligt bruk behöver inte ingå i delningen, 10 kap 2 §. Inte heller egendom som någon av makarna fått som enskild egendom genom arv, testamente, gåva eller äktenskapsförord behöver ingå, 7 kap 1, 2 §§. Resten utgör makarnas giftorättsgods och är det som ska fördelas.

I första hand har make/a rätt att få sådant som tillhör honom/henne. Vill någon behålla mer än vad andelen ger rätt till får man ersätta den andre maken med pengar. Vid bodelningen bestäms vem som ska behålla den gemensamma bostaden och bohaget. Den som bäst behöver bostaden och bohaget har rätt att få dem på sin lott, 11 kap 8 §. För det mesta blir det den som barnen ska bo hos. Om sådan egendom ägs av den andre maken, får den första maken dock överta den bara om det är skäligt även med hänsyn till omständigheterna i övrigt. Dessa regler gäller oavsett om makarnas bostad är en hyreslägenhet, bostadsrätt eller villa, och de gäller även om bostaden och bohaget är enskild egendom på grund av äktenskapsförord. Däremot finns det inte någon rätt att överta egendom från den andra maken om egendomen är enskild genom gåva, testamente eller arv. Eftersom särskilt bostaden ofta är värd mycket pengar, kan den make som får överta den bli skyldig att betala en betydande ersättning till den andra maken. En hyresrätt anses dock normalt inte ha något ekonomiskt värde.

Bodelningen ska dokumenteras skriftligt och båda makarna ska skriva under den, 9 kap 5 §. Makarna kan göra bodelningen själva eller anlita jurist. Om man inte kommer överens kan någon av dem begära hos tingsrätten att en bodelningsförrättare utses, 17 kap 1 §. Denne bestämmer då hur boet ska delas mellan makarna. Är man inte nöjd med bodelningsförrättarens delning kan man klaga hos tingsrätten.

Hur långt efter skilsmässa kan bodelning krävas?

Utgångspunkten är att en bodelning alltid ska göras när ett äktenskap upplöses, 9 kap. 4, 5 §§. Men rätten att påkalla bodelning är inte begränsad till viss tid efter äktenskapsskillnad. Om make utan rimlig förklaring under lång tid underlåter att påkalla bodelning kan det dock ses som att maken är nöjd med bodelningen vilket leder till att rätten kan gå förlorad.

Bifall efter nio år

Hovrätten för Västra Sverige avslag överklagandet från en make som bestred bodelningsförrättare när den andra maken påkallat bodelningen nio år efter äktenskapet. Hovrätten anför följande till domen "Även om en faktisk fördelning av egendomsgemenskapen ägt rum så kan det inte ha påvisats att den andra maken är nöjd med bodelning och har därför rätt att påkalla en bodelning" (RH 2002:19).

Avslag efter sju år

I ett annat rättsfall fick maken avslag på sin begäran om bodelning sju år efter äktenskapsskillnaden. Hovrätten anför följande till domen, "Beskaffenheten av den egendom som kan bli föremål för bodelning avser bruksföremål av sådan art att de måste antas ha en förhållandevis kort livslängd och lågt värde". Bruksföremålen i detta fall var tv, stereo, video, tvättmaskin, torktumlare, mikro m.m. (RH 2003:41)

Efter samboförhållande

Vid bodelning ska sambors gemensamma bostad (ej fritidshus) och bohag delas om egendomen har förvärvats för gemensamt begagnande. Med sambors gemensamma bohag avses möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för det gemensamma hemmet, 6, 7 §§ Sambolag 2003:376.

Sådant som används uteslutande av den ena sambon eller sådan egendom som används huvudsakligen för fritidsändamål räknas inte med vid bodelning. Till bohag räknas inte annan egendom exempelvis banktillgodohavande, aktier, bilar och båtar.

Vid bodelningen kan det tas hänsyn till samboförhållandets längd, till sambornas ekonomiska förhållanden och omständigheter i övrigt. Är det oskäligt att den ena sambon ska lämna över sin egendom till den andre ska så inte ske, 15 §.

Hur långt efter separationen kan bodelning krävas?

Begäran om bodelning ska framställas senast ett år efter det att samboförhållandet upphörde. Om samboförhållandet upphör genom att en sambo avlider eller om en sambo avlider inom ett år från det att samboförhållandet upphörde, ska dock begäran framställas senast när bouppteckningen förrättas, 8 §.

Dom om bodelning vid sambos dödsfall, se under Begravning.

Bostad

Politiskt ställningstagande

Socialnämnds ansvar enligt praxis

Högsta godtagbara boendekostnad

Hyreshöjning, Dela lägenhet med kompisar, Umgängesbarn

Fastställa boende, kontrakt, olämpligt boende

För hög boendekostnad

Krav på flytt till billigare boende/försäljning av bostad

Flyttat till dyrare boende

Trångboddhet

Hyresrätt, vatten, hyresgästföreningen, garage, tvättkostnad,

Bostadsrätt

Eget hus (villakostnadsberäkning)

Andrahandskontrakt

Inneboende /möblerat; del av rum, del av etta

Bo hos föräldrar

Flytta hemifrån/första egna boendet

Tillfällig boende (Bland annat vandrarhem, Alla kvinnors hus, Graninge)

Boende för missbrukare och psykiska funktionshindrade

Bostadslös

[Sambor \(egen flik\)](#)

[Flyttning \(egen flik\)](#)

[Magasinering \(egen flik\)](#)

Politiskt ställningstagande

Enligt 1 kap 1 § SoL ska verksamheten bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet, vilket torde vara särskilt viktigt vid bedömning om krav på bostadsbyte ska ställas eller inte.

Enligt Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd ska hyreskostnad beviljas inom ramen för vad som kan bedöms som skälig boendekostnad och i relation till vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Ungdomar under 25 år ska i första hand utredas möjligheten av att bo kvar hemma alternativt olika former av inneboende (inackorderingsrum).

Skälig boendekostnad kan i Åmål fås för de belopp som anges i schablontabellen avseende detta (Länka till

mallen). I de flesta fall kan skäligt boende få billigare och då är det inte skäligt att flytta till dyrare boende även om den nya boendekostnaden ligger under gränsen för högsta godtagbara boendekostnad.

Socialnämnds ansvar enligt praxis

Bostadsanskaffande i allmänhet inte socialtjänstens ansvar

Regeringsrätten skriver att "Vad särskilt gäller anskaffande av bostad finns inte något stöd i SoL för att rätten till bistånd enligt denna lag är avsedd att omfatta tillhandahållande av bostad åt bostadslösa i allmänhet (jfr prop. 1979/80:1 s. 200 och 356 samt prop. 2000/01:80 s. 92). - - - Bostadsförsörjningen regleras i annan ordning (se numera lagen /2000:1383/ om kommunernas bostadsförsörjningsansvar). I rättspraxis har dock rätt till bistånd genom tillhandahållande eller ombesörjande av bostad som uppfyller kraven på skälig levnadsnivå ansetts föreligga när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. I rättsfallet RÅ 1990 ref. 119 konstaterade sålunda Regeringsrätten att den hjälpsökande tillhörde en sådan utsatt grupp som kunde behöva särskild hjälp t.ex. för att skaffa bostad".

RÅ 2004, ref 130, 21 dec 2004, mål nr 7923--24-03, 7861--62-03

Kort vistelse i Sverige och brist på hyresvärdreferenser ej särskilda skäl

Kammarrätten anser att NN "inte kan anses tillhöra en sådan särskilt utsatt grupp som har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad". NN "har bott i Sverige en relativt kort tid och ... han inte har några referenser från tidigare hyresvärdar. Enbart dessa omständigheter kan dock inte anses innebära att han har speciella svårigheter att på egen hand skaffa en bostad. Det har inte heller kommit fram att han på grund av t.ex. skuldsättning eller ohälsa skulle ha sådana svårigheter ... Han har därmed inte rätt till bistånd i form av anskaffande av bostad". NN hade periodvis beviljats boende på hotell, bodde vid ansökningstillfället på vandrarhem.

Göteborg 21 oktober 2014, mål nr 765–14

Särskilda skäl att hjälpa till

Kammarrätten anser att "Det ankommer på nämnden att bistå NN med hjälp att anskaffa en bostad (jfr RÅ 1990 ref.119)". Sökanden var intagen för rättspsykiatrisk vård (enligt LRV) med särskild utskriftsprövning. Utskrivning bör inte ske, om patientens bostads- och arbetsförhållanden m.m. inte har ordnats tillfredsställande. Kammarrätten ansåg alltså att detta skulle socialnämnden ordna. Göteborg 16 juni 2008, mål nr 69–08

Svårigheter att klara sin sociala situation inte skäl att bevilja boende

Sökanden hade läkarintyg på att hen hade en lindrig utvecklingsstörning med begåvningsbegränsningar, svårigheter att klara sociala funktioner, varaktiga aktivitets- och delaktighetsbegränsningar vilket gjorde att hen inte ens under mycket gynnsamma förhållanden kunde stå till arbetsmarknadens förfogande. Men kammarrätten ansåg, liksom socialtjänsten och förvaltningsrätten, att hen inte hade speciella svårigheter att skaffa bostad på egen hand, det vill säga att hen var inte berättigad till bistånd till bostad.

Kammarrätten i Göteborg 7 september 2015, mål nr 6780-14

Det är som regel möjligt att i Åmål få ett skäligt boende enligt schablontabell. "Högsta godtagbara boendekostnad" kan vara en lite missvisande rubrik eftersom det händer att det finns särskilda skäl att bevilja bistånd till högre hyra, exempelvis att sökanden gör allt den kan för att hitta billigare boende men det inte finns något annat boende och att den sökande inte själv valt att flytta från ett billigare skäligt boende.

Oftast kan boendekostnad under "Högsta godtagbara boendekostnad/upp till" räknas med som godkänd utgift utan utredning. För att godkänna högre hyreskostnad måste boendesituationen utredas och skälen till att bevilja högre hyreskostnad ska skrivas i journal.

Enligt propositionen Ändring i socialtjänstlagen ([1996/97:124](#) del 1 sid 83) ska skälig boendestandard vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Det vill säga att när sökande får andra inkomster ska de klara sig utan ekonomiskt bistånd även med ett lågavlönat arbete. Ovanstående belopp är framtagna utifrån bostadssituationen i Åmål och bostadsbeståndet inom Åmåls kommunala bostadsföretag (ÅKAB).

Schablonerna på skälig boendekostnad höjs årligen utifrån ÅKAB:s procentuella hyreshöjning.

Skälig boendekostnad är på en sådan nivå att bostadssegregation ska kunna undvikas. Det vill säga att de som haft långvarigt behov av ekonomiskt bistånd ska inte alla behöva bo på samma bostadsområde, även om något bostadsområde kan erbjuda något lägre hyror.

Hyreshöjningar på egna boendet

Det är inte skäligt att kräva att de som på grund av hyreshöjning får en hyra som kommer över skälig boendekostnad ska flytta, om vi tidigare accepterat boendet.

Dela lägenhet med kompisar

De som delar lägenhet utan att ha försörjningsskyldighet gentemot varandra (exempelvis ungdomar som utan att ha ett samboförhållande delar på lägenhet), bör ha möjlighet till varsitt rum, kök och vardagsrum oräknat.

Som regel ska båda stå för kontraktet för att halva lägenhetshyran ska beviljas. I de fall sökanden inte har någon möjlighet att stå med på kontraktet kan en högre summa beviljas om den är skälig med hänsyn till totalkostnaden för boendet (se exempelvis stycket nedan om inneboende i etta) och vilka andra möjligheter till boende som finns.

Ökat bostadsbehov vid umgänge med barn

Vid ett umgängesbarn, med umgänge vanligtvis varannan helg, uppnås oftast skälig levnadsnivå utan extra bostadskostnad. För de som har ett umgängesbarn, bostadsbidrag för detta och en hyra som ligger över skäliga boendekostnad för ensamstående, räknas den del av hyran som ligger över vår skäliga boendekostnad med i boendekostnaden upp till bostadsbidragets storlek, dock inte upp till högre boendekostnad än vad som är skäligt för de som har motsvarande antal varaktigt boende barn.

Vid två eller tre umgängesbarn, ökar skälig bostadskostnad motsvarande kostnaden för ett boendebarn. Med fyra eller fler umgängesbarn ökar kostnaden motsvarande kostnaden för två boendebarn.

Om umgänget vanligtvis omfattar minst tolv dagar per månad kan det räknas som boendebarn (vid oklarheter kan försäkringskassan kontaktas angående boendefrågan och regler för växelvis boende, [Vägledning 2001:9, version 12](#) sidan 21: "Om barnet vistas i genomsnitt färre än 12 dagar (40 procent) per månad hos den ena föräldern ska detta betraktas som umgänge och inte som att barnet bor varaktigt hos den föräldern. I denna situation finns alltså inte växelvist boende. Om vistelsen hos en av föräldrarna i genomsnitt är mellan 12 och 13 dagar per månad, kan det eventuellt röra sig om växelvist boende. Det krävs då att det finns fler faktorer än vistelsetidens längd som klart pekar i den riktningen. Sådana faktorer är hur barnets försörjning är fördelad mellan föräldrarna, hur barnets boende är ordnat och var barnet förvarar sina tillhörigheter. Ju större skillnaden i vistelsetiden mellan föräldrarna är desto större betydelse har övriga faktorer. Detta gäller i särskilt hög grad om barnet till övervägande del vistas hos en förälder som är ensam vårdnadshavare").

Fastställa boende

För samtliga boendeformer ska boendet styrkas. Vanligtvis ska giltigt kontrakt uppvisas, vid andrahandsboende finns kontraktsformulär att hitta på nätet, köpa i bokhandeln (se även mer om vad som gäller i stycket Andrahandskontrakt nedan). De som tillfälligtvis bor inneboende hos bekant ska lämna uppgifter på vem de bor hos (namn och personnummer), hyresvärd och ordinarie hyra (för att kunna bedöma om hyran är skälig, vilket huvudsakligen avgörs om hyran är marknadsmässig - inte om någon tjänar pengar på uthyrningen, se dom nedan under bostadsrätt).

Kravet på skrivna kontrakt/överenskommelser är ett sätt att bevaka sökandens intresse av att ha ett ordnat boende. Det är även en form av kontroll att inte ekonomiskt bistånd utbetalas felaktigt exempelvis till olaglig uthyrning. Däremot är frånvaro av skrivet kontrakt i sig ingen anledning till avslag, se dom nedan.

Om det är oklart med eventuellt samboende se fliken [Sambor](#).

Bistånd beviljas till boendekostnad i kolonistuga, även om boendet inte varlämpligt

Regeringsrätten fastslog att även om boende i kolonistuga "inte kan ses som någon långsiktig lösning på bostadsproblem saknas dock stöd för att låta detta inverka på bedömningen av rätten till försörjningsstöd för boendekostnader under den aktuella tiden om förutsättningarna för rätt till bistånd i övrigt är uppfyllda". Sökanden "hade i vart fall haft rätt till en rimlig övergångstid för att anskaffa annan lämpligare bostad för sig och sina barn". Detta betyder att om sökanden väljer att bo kvar, utan att försöka hitta annat boende, kan bistånd till boendekostnaden avslås eftersom sökanden inte gör så gott den kan för att få ett skäligt boende.

RÅ 2009 ref 4, 10 februari 2009, mål nr 5443–05

Liknande resonemang i en kammarrättsdom som gällde hyra av en lokal som sökande använde som bostad.

Sundsvall 6 september 2010, mål nr 634 o 666–10

Giltigt kontrakt inte nödvändigt krav

I en länsrättsdom fastslogs att det var fel att inte räkna med boendekostnaden enbart på den grund att sökanden inte kunde visa upp giltigt kontrakt. I det fallet var sökandens boendesituation (inklusive anledningen till att kontrakt inte kunde visas upp) klarlagd, hyran skälig och något konkret krav på flytt till skäligare boende hade inte ställts.

7 september 2000, mål nr 1244–00

Fastställa boendekostnaden

Boendekostnaden framräknas utifrån vilken boendeform (exv hyresrätt, bostadsrätt, egen fastighet, inneboende) sökanden har. Se under respektive rubrik.

För hög boendekostnad

När vi gör normberäkning för period innan ekonomiskt bistånd söktes (det vill säga när eventuellt tidigare normöverskott ska räknas fram) räknas den faktiska hyran. Vid ett kortvarigt biståndsbehov godtar vi i regel den faktiska boendekostnaden. Med kortvarigt avses en period om maximalt tre sammanhängande månader, Socialstyrelsens handbok [Ekonomiskt bistånd 2021](#) sidan 178.

Om vi bedömer att behovet av ekonomiskt bistånd blir längre än tre sammanhängande månader ska vi, för de som har boendekostnader över vår schablon, pröva om den faktiska boendekostnaden är skälig.

Om boendekostnaden är oskäligt hög bör de, om inga andra lösningar finns, uppmanas att byta boende. Exempel på andra lösningar kan vara att hyra ut något rum (inkomsterna från uthyrning dras vid normberäkning av den faktiska boendekostnaden, läggs inte på som inkomst), se över, och om möjligt ändra, räntor på eventuella bolån eller öka sina inkomster. Om hyran ligger över högsta godtagbara boendekostnad och sökanden inte gör vad den kan för att sänka boendekostnaden, räknas vid normberäkning enbart med vår skäliga boendekostnad.

"Schablonhyra" under fyra år när sökanden inte försökt hitta billigare boende

Sökanden hade under sommaren 2006 fått tid på sig att byta till billigare lägenhet. När hen inte gjort det hade hen från och med augusti 2006 fått bistånd till hyra motsvarande kommunens riktlinjer för högsta godtagbara hyra. Hen överklagade beslut om detta i augusti, september 2010. Kammarrätten ansåg att det fortfarande var rätt att inte bevilja bistånd till hela hyreskostnaden eftersom sökanden inte försökt hitta billigare boende.

Kammarrätten i Göteborg 20 juni 2011, mål nr 6361–10.

Inte rätt att avslå hela hyreskostnaden, schablonhyra skulle medräknas som godtagbar kostnad

Socialen tycket att sökanden inte gjorde vad den kunde för att bli självförsörjande när den inte flyttade ifrån sin dyra lägenhet. Så de avslag ansökan helt och hållet. Kammarrätten instämmer i länsrättens bedömning: "Länsrätten finner härvid att det är den enskildes sak att välja hur denne ska disponera utbetalt bistånd. Det är således NN:s ensak om han väljer att lägga exempelvis delar av försörjningsstödet som avser matkostnader eller lek och fritid på sitt boende. Stadsdelsnämnden har inte visat att NN genom sitt sätt att disponera utbetalt bistånd har fördröjt sina möjligheter att bli självförsörjande. Mot denna bakgrund kan inte stadsdelsnämnden anses ha haft fog för sitt beslut.

Kammarrätten i Stockholm, 21 april 2010, mål nr 7962–09

Hänsyn till att paret sänkte totala månadskostnaden genom att flytta ihop

Kammarrätten ansåg att det var fel att inte ta hänsyn till att sökanden genom att flytta ihop sänkte sina totala månadskostnader, trots att de för två månader fick betala dubbelyror. Enligt kammarrätten var det rätt att godkänna boendekostnaden upp till den nivå de två tillsammans haft innan de flyttade ihop.

Hennes lägenhet kostade ca 2 000 kr/mån och hans ca 3 700 kr/mån innan de flyttade ihop i en lägenhet för ca 4 200 kr. Frågan gällde två månaders uppsägningshyra för henne. Nämnden avslag, men kammarrätten tyckte att det var skäligt att bevilja ca 5 700 kr och avslå ca 500 kr.

Göteborg 7 mars 2008, mål nr 5441–07

Inte rätt att enbart gå efter schablonhyra

Kammarrätten anser att det var fel att delvis avslå ansökan om bistånd till hyra. Hyran låg över kommunens högsta godtagbara hyreskostnad. Den faktiska hyran hade godkänts i tre månader. Därefter beviljades bara bistånd motsvarande kommunens godkända hyresnivå. Beslutet grundade sig på generella regler och inte på en individuell bedömning av vilka faktiska möjligheter till lägenhetsbyte som fanns och om en flytt kunde anses skäligt i det enskilda fallet. Dessutom hade sökanden inte fått någon hjälp i sitt bostadssökande. Därför var sökanden, enligt kammarrätten, berättigad till den faktiska boendekostnaden.

Göteborg 22 mars 2002, mål nr 5451–2001

Den faktiska boendekostnaden ska som regel räknas

Två regeringsrättsdomar fastslår att grundprincipen är att den faktiska boendekostnaden räknas om inte omständigheterna föranleder annat. I beslut rörande boendefrågan ska 1 kap 1 § SoL, att arbetet ska bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet, särskilt beaktas, eftersom en flytt oftast har stor betydelse för den enskilde. Vid krav på flytt ska det stå klart att den faktiska boendekostnaden ligger på en nivå som påtagligt avviker från det normala på orten (betoningen på låginkomstnivå infördes i och med förändringarna i SoL som trädde i kraft efter denna dom) och att det finns möjligheter till billigare

boende. Detta var inte helt klart i de två ärendena, och socialnämnden dömdes att betala bistånd utifrån faktiska hyran.

Krav på flytt till billigare boende/ försäljning av bostad

Enligt proposition Ändring i socialtjänstlagen (1996/97:124 del 1 sidan 83) är det rimligt att ställa krav på byte av boende om boendekostnaden är för stor och/eller om bostaden representerar ett ekonomiskt värde (uttalande i RÅ 1996:99). Detta gäller vid långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Kraven ska vara realistiska utifrån vad som är möjligt att uppnå i Åmål vid den aktuella tidpunkten. Mäklare bör kontaktas för att få reda på den aktuella situationen vad gäller den lokala bostadsmarknaden. Om det är frågor om bostadssituationen i allmänhet krävs inte någon sekretessbefrielse från sökanden, men då får det inte finnas någon risk att mäklare genom frågeställningarna kan förstå vilka personer/fastigheter frågan gäller.

Innan krav ställs på försäljning av hus/bostadsrätt för att få pengar till uppehälle ska välfärds- och arbetsmarknadsnämndens arbetsutskott fatta beslut i frågan. När vi informerar om kravet på flytt till billigare boende, så är detta krav överklagbart (JO 17 september 2009, dnr 2231–2008 och Länsrätten i Värmland 25 januari 2008, mål nr 2448–07) och sökanden har rätt till ett skriftligt beslut med information om att informationen/beslutet går att överklaga. Sökanden har rätt till ett skriftligt beslut med information om att informationen/beslutet går att överklaga.

Att ha betalt hyran själv i åtta månader och ha psykiska problem var inte skäl nog att bevilja bistånd till faktisk hyra, FK:s föreskrifter använts som riktlinje

Kammarrätten bedömde att det var rätt att inte bevilja bistånd till hela boendekostnaden till ensamstående som bodde i en fyrarumslägenhet. Sökanden hade drygt åtta månader tidigare sökt bistånd och då uppmanats att söka sig billigare boende. I och med att han då fått reda på nämndens inställning att boendet var för dyrt, och ändå inte sökt billigare boende, ansågs han nu inte gjort vad han kunnat för att vara berättigad till bistånd. Trots intyg på att han bland annat led av fobier och tvångsbeteenden av så grav art att de nästan var helt förlamande och självdestruktiva för honom och en flytt riskerade att försämra "hans redan instabila psykiska mående och fungerande", ansåg kammarrätten att det inte framkommit tillräckliga skäl att bevilja bistånd till faktisk hyra. Rätten beaktade även "att det inte är utrett att det enbart är fråga om ett biståndsbehov under en kortare tid", vilket de uppenbarligen inte heller tyckte var nödvändigt?

Förvaltningsrätten bedömde (som kammarrätten inte fann anledning att ändra) att sökanden skulle beviljas bistånd enligt Försäkringskassans riktlinjer (FKFS 2008:16 för 2009) och inte enligt kommunens schablon för maxhyra: "Försäkringskassans riktlinjer kan enligt förvaltningsrättens mening inte anses vara orimliga, utan får anses utgöra ett rimligt mått på vad en låginkomsttagare på orten skulle kunna kosta på sig; i vart fall bör detta gälla om inte nämnden kan presentera någon utredning om billigare bostäder som den enskilde skäligen bör kunna godta. Så har emellertid inte skett i detta fall."

Göteborg 25 mars 2011, mål nr 2745–10

Fyra månaders tidsfrist innebär fyra kalendermånaders tidsfrist

Kammarrätten bedömde att det var fel att räkna fyra månaders tidsfrist från ansökningsdagen, utan hyran skulle medräknas även för den fjärde månaden. Domen tar inte upp sökandens argument att han aktivt sökt efter ett billigare boende, men att det inte finns något billigare alternativ. Men det argumentet torde kanske komma upp vid eventuell ansökan, avslag och överklagan för månad fem. Jönköping 20 januari 2011, mål nr 3059–10.

Krav på flytt från dyr bostadsrätt

"Trots att NN nu har gett in ett värderingsintyg av vilket det framgår att den aktuella bostadsrätten har ett marknadsvärde om cirka 900 000 kr, och därmed inte skulle generera ett kapitalöverskott vid en försäljning, finner kammarrätten att NN, med hänsyn till de höga boendekostnader som hans nuvarande boende medför, har en skyldighet att finna ett billigare boende i enlighet med nämndens uppmaningar. Kammarrätten instämmer därför i länsrättens bedömning att NN inte har gjort vad som ålegat honom för att vara berättigad till sökta bistånd".

Göteborg 14 september 2010, mål nr 6176-6177-09

Sälja gemensamt ägd bostadsrätt

Kammarrätten ansåg inte att det var rimligt att sökanden skulle behöva sälja sin del av bostadsrätt. Sökanden ägde 55 procent av en bostadsrätt i Stockholmsområdet. Den andra delen ägdes av hans bror som motsa sig försäljning. Länsrätten ansåg att han kunde sälja lägenheten (Lag (1904:48 s.1) om samäganderätt). Huvudregeln, paragraf två, är att samtliga delägare är överens vid förfoganden över den samägda egendomen. Det räcker således inte med ett majoritetsbeslut. Av sjätte paragrafen framgår dock att vem som helst av delägarna kan begära hos tingsrätten att hela bostadsrätten ska utbjudas till försäljning på offentlig auktion för delägarnas gemensamma räkning. Tingsrätten förordnar då en god man som sköter försäljningen av egendomen.

Sökanden hade betalningsanmärkningar, var arbetslös och deprimerad. Han hade köpt bostadsrätten för att sänka sina boendekostnader. Köpet gjordes med pengar han ärvt från sin mor. Resten av arvet hade han använt till sin försörjning november 2005 till augusti 2006. Nämnden ansåg att han skulle kunna sälja lägenheten och använda pengarna till att erbjuda sig att betala förskottshyra och att han på så vis skulle ordna annat boende i någon ytterkommun. Kammarrätten tyckte inte att det var rimligt att sökanden skulle behöva sälja sin lägenhet för att få pengar till sitt uppehälle.

Stockholm 28 december 2007 mål nr 4406-07

Sälja del av småhus

Kammarrätten ansåg inte att sökanden skulle behöva sälja sin femtedel av ett småhus eftersom det var oklart om andelen "kan anses ha ett betydande värde och att överskottet vid en försäljning motiverar åtgärden (se Allmänna råd (SOSFS 2013:1)". Det var oklart vilka förutsättningar som fanns att genomdriva en försäljning när ingen av de andra delägarna ville/kunde köpa sökandes andel och tveksamt om en "tvångsförsäljning" skulle ge något överskott när taxeringsvärdet var blott 66 000 kronor.

Stockholm 25 maj 2015, 9096-14

Flyttat till dyrare boende

Sökande som väljer att flytta till ett dyrare boende utan att detta är nödvändigt för att uppnå skälig levnadsnivå, beviljas inte bistånd till den fördyrade boendekostnaden även om den högre boendekostnaden ligger under gränsen för skälig boendekostnad (RÅ 1994 ref 76). Om den ökade boendekostnaden medför ökat bostadsbidrag, ska inte bostadsbidragsökningen medräknas som inkomst. Det vill säga att efter en flytt till dyrare boende, som inte varit nödvändig för att uppnå skälig levnadsnivå, ska det vid normberäkning användas de gamla beloppen för såväl boendekostnad som för bostadsbidrag. Sökande får själv betala nettokostnadsökningen med bistånd avsett till annan utgiftspost i norm. Detta gäller även för andra som har bostadsbidrag för boendekostnader som vi anser är oskäligt höga och inte beviljar bistånd för. Vi räknar alltså inte med att ett ökat bostadsbidrag, som beror på bostadskostnader som vi inte beviljar bistånd till, ska användas till annat än till boendekostnaden. På Försäkringskassans websida kan man [Räkna ut bostadsbidrag](#).

Medicinska skäl för flytt

Kammarrätten ansåg, till skillnad mot nämnden och förvaltningsrätten, att läkarutlåtande visade att sökanden av medicinska skäl hade behov av en bostad med ett separat sovrum. Bistånd skulle beviljas till hela hyran, trots att sökanden flyttat från en billigare lägenhet. Kammarrätten skriver i domskälen att "För att försörjningsstöd ska kunna beviljas för den högre boendekostnaden krävs dock att den inte går utöver vad som är skäligt". Sökanden hade flyttat till en lägenhet vars hyra låg under kommunens schablon för maxhyra och därmed ansågs den vara skälig.

Göteborg 15 mars 2011, mål nr 4671–10

Inte nödvändigt med flytt för att ha en skälig levnadsnivå

Kammarrätten ansåg att det var rätt att avslå kostnad för fördyrat boende när ett par utan barn, flyttat från en etta (hyra 2 034 kr) till en trea (hyra 5 712 kr) utan att rådgöra med nämnden och utan att ha pengar att betala hyran med. Länsrätten tyckte att det de sökande "anfört i överklagandet visar inte att bytet till en större och dyrare lägenhet varit nödvändigt för att tillförsäkra dem en skälig levnadsnivå". Kammarrätten skriver i sina domskäl att sökanden genom kontakt med socialnämnden kunnat få hjälp att "hitta en, både avseende storlek och hyresnivå, lämplig bostad".

Stockholm 9 maj 2008, mål nr 5480–06

Inget krav på att få flytten godkänd av oss i förväg

Regeringsrätten har fastslagit att sökande aldrig kan nekas försörjningsstöd för merkostnaden för hyra enbart med hänvisning till att de inte har samrått med nämnden innan bostadsbyte. Nämnden ska i varje enskilt fall pröva om bostadsbytet varit nödvändigt för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. "Samrådets funktion är närmast av rådgivande karaktär och syftar till att undvika sådana situationer som innebär att den enskilde flyttar till en bostad med en hyreskostnad som nämnden inte bedömer som skälig."

Det aktuella ärendet gällde ett par, 61 och 73 år gamla, som bodde i en etta, vilket av regeringsrätten bedömdes som att de var trångbodda. Med tanke på att de antagligen inte inom den närmaste framtiden skulle bli självförsörjande, var det skäligt att flytta till en tvåa. Däremot hade de inte behövt flytta till ett så dyrt boende. Regeringsrätten ansåg att kommunens schablon för vad som var skälig boendekostnad kunde tjäna som riktmärke och den del av hyran som översteg schablon skulle inte beviljas. I denna dom står inget om att det ska finnas en lägenhet tillgänglig för att bistånd ska kunna reduceras till en lägre nivå, men det står en hänvisning till en annan dom, RÅ 1996 ref.99. I den domen står "att förekomsten av billigare bostäder utgör ett godtagbart skäl att begränsa ekonomiskt bistånd för hyra av bostad endast under förutsättning att dessa bostäder är tillgängliga för den bidragssökande och att en flyttning ter sig försvarlig även sedan sociala konsekvenser och flyttningskostnader o.d. vägts in". Detta torde fortfarande vara gällande.

RÅ 2008 ref 21, 23 april 2008, mål nr 887–05.

Bistånd även om flytt medfört behov av försörjningsstöd

En familj på fem personer bodde inneboende hos mannens syster och det hade inte fungerat bra. Familjen var självförsörjande men flyttade till en lägenhet på annan ort och behövde då försörjningsstöd för att klara boendekostnaden. Förvaltningsrätten ansåg liksom nämnden att familjen inte hade planerat för sin försörjning inför flytten då de i och med den nya boendekostnaden behövde försörjningsstöd.

Kammarrätten håller med om att den enskilde har ett ansvar för att planera sina levnadsförhållanden efter sin ekonomi men att det kan "i vissa fall finnas anledning att väga in även andra aspekter än rent ekonomiska. Ett byte av bostad kan vara motiverat av flera skäl, tex. sociala". Boendet som inneboende ansågs av kammarrätten som en tillfällig lösning. Familjens behov av bistånd till sin försörjning bör utredas med utgångspunkt bl.a. från om det finns billigare eller skäligare alternativ.

Kammarrätten i Stockholm 22 september 2015, mål nr 999–15.

Inte nödvändigt med flytt även om nya hyran var under vår schablon

I två länsrättsdomar ändras inte socialnämndens beslut att avslå ansökan om fördyrade boendekostnader som berodde på att sökande flyttat till dyrare boenden. Länsrätten delade socialnämndens uppfattning att behovet av skäligt boende var tillgodosett utan att flytt var nödvändig, varför den dyrare hyran inte godkändes trots att den låg inom vårt "skälighetstak" för boendekostnad. 4 oktober 2000, mål nr 1293–00 och 5 oktober 2000, mål nr 1368–00

Se även domarna under Inneboende-rubriken och på sidorna om elkostnad Uppvärmningsel och Flytt.

Trångboddhet

I Socialstyrelsens [Allmänna råd \(SOSFS 2013:1\)](#) anges att med betydande trångboddhet avses att fler än två personer måste dela rum (kök och vardagsrum oräknade). Betydande trångboddhet innebär inte automatiskt att det är ett nödläge och att det är motiverat att flytta till dyrare boende. Vår verksamhet syftar först och främst till att stötta/hjälpa sökande till egen försörjning och att de därefter får större möjlighet välja sitt boende.

48 kvadratmeter tillräckligt för ett ungt par

Kammarrätten ansåg att "Med beaktande av att S H och hans hustru är ett yngre par som bott i sin första gemensamma bostad kan en lägenhet om ett rum och kök på 48 kvadratmeter inte anses innebära att de varit trångbodda. Det har heller inte i övrigt framkommit skäl som motiverat en flytt till ett annat boende. Vid sådant förhållande har det inte varit nödvändigt för S H att flytta till en större lägenhet för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå".

Jönköping 11 maj 2010, mål nr 744–10

Skälig levnadsstandard även om två tonåringar av samma kön delade rum

Kammarrätten ansåg att en familj med två vuxna och fyra barn bör kunna bo i en bostad om fyra rum och kök och ändå ha en skälig levnadsstandard. De två äldsta barnen, femton och sexton år, var pojkar.

Sundsvall 15 september 2009, mål nr 1543–09

Två personer i en etta

Kammarrätten ansåg att ett gift par var tillförsäkrad en skälig levnadsnivå i en etta på 47 m². Paret ansåg att trångboddheten påverkat deras relation i negativ riktning och hade efter ett halvårs sammanboende flyttat till en tvåa. Kammarrätten ansåg att utgångspunkten måste vara att mannen efter avslutad SFI skulle bli självförsörjande och att de till dess hade en skälig levnadsnivå i den mindre lägenheten. Det var alltså rätt att endast bevilja boendekostnaden för ettan och avslå överskjutande del med motivering att behovet kunnat tillgodoses med det lägre beloppet.

Göteborg 19 december 2005, mål nr 6284–04.

Se regeringsrättsdom ovan om oskäligt med två äldre i en etta, förhandsbesked från nämnden behövdes inte.

Mor och ett-åring i en tvåa

Enligt kammarrätten var det skäligt att en ensamstående kvinna med en baby flyttade från sin etta (39,5 kvadratmeter) till en tvåa (65 kvadratmeter) även om det innebar dyrare månadskostnad.

Kammarrätten i Jönköping 29 november 2011, mål nr 2797–11

Hyresrätt

Den faktiska hyran upp till skälig boendekostnad beviljas. Om den hyrda bostaden har en egen **varmvattenberedare** och uppvärmningen ingår i hyran, så innefattar elräkningen även kostnaden för uppvärmning av vatten. Denna kostnad ingår annars oftast i hyran, det vill säga räknas som boendekostnad. För att få fram om elförbrukningen är skälig eller inte, räknas först skälig elförbrukning fram enligt schablon för hushållsel. (Ibland är det enklast att först räkna årskostnader.) Därefter läggs resterande elkostnad på boendekostnad. Om den totala boendekostnaden då ligger inom ramen för vad vi anser vara skäligt så accepteras hela räkningen. Ett alternativ istället är att ta nivån på skälig boendekostnad + hushållselkostnad och få fram en skälig boendekostnad inklusive hushållsel (och därmed även uppvärmningssel).

Kostnaden för exempelvis **garage**, medlemskap i hyresgästföreningen och övriga icke-obligatoriska saker i hyran, är som regel inte nödvändig för att uppnå skälig levnadsnivå, det vill säga ekonomiskt bistånd beviljas inte till detta. På specifikationsdelen av hyresavin syns om kostnader för garage och hyresgästföreningen lagts på inbetalningsbeloppet. Som regel går det omgående att säga upp ett garage, så under uppsägningstid av lägenhet beviljas inte bistånd till garagekostnader.

I de fall sökanden får betala per **tvätt** och detta är specificerat på hyresavin räknas detta som regel som en del av boendekostnaden. Detsamma gäller om sökande måste utnyttja tvättmaskin med myntautomat.

Hyreslagens regler är tvingande till hyresgästens fördel om inte annat anges. Det betyder att vid exempelvis uppsägningar av hyresrätt måste lagen följas oavsett vad värd och gäst kommit överens om.

Bostadsrätt

Avgiften till bostadsrättsföreningen ("hyran") plus räntekostnaderna på bolånen räknas med som boendekostnad (men inte amortering som ses som en form av sparande och som banken som regel beviljar anstånd med). Om sökanden har beskattningsbar inkomst så räknas som regel bara sjuttio procent av räntekostnaden med som inkomst.

Öka sin inkomst genom att minska skatteavdraget

Vi ska bara räkna med sjuttio procent eftersom sökanden som har beskattningsbar inkomst på Skatteverket kan begära skattereduktion (ändring av skatt/skattejämkning) på grund av räntekostnader. På så vis minskas sökandes skatt med trettio procent av räntebeloppet. Det vill säga att trettio procent av räntekostnaden kan sökanden få som ökad nettoinkomst eftersom skatteavdraget minskas med den summan. För de sökanden som saknar beskattningsbar inkomst ska dock 100 procent av räntekostnaden räknas med som boendekostnad.

Observera att när sökanden begärt och beviljats skattejämkning ska skattejämkningseffekten på lön (eller annan beskattningsbar inkomst, exempelvis föräldrapenning och sjukpenning) borträknas från inkomsten! Det vill säga att vi ska räkna den inkomst som sökande skulle haft om de inte haft jämkning (=ändrad beräkning av skatt). Den summa som räknas bort från hyreskostnaden på grund av skattejämkningseffekten, dras alltså bort från inkomsten för de som har skattejämkning. En enklare variant kan vara att räkna med hela räntan och hela inkomsten.

Väljer att inte utnyttja möjlighet till skattereduktion

Om sökanden väljer att inte begära skattereduktion, går sökanden miste om en inkomstökning. Det vill säga att sökanden kan få en inkomstökning på trettio procent av räntebeloppet, men väljer att inte utnyttja den möjligheten. Ansökan avslås då med det beloppet med motivering att "behovet kan tillgodoses på annat sätt, genom att sökanden begär skattereduktion".

Skatteåterbäring som vi redan räknat bort från biståndet

I de fall sökanden inte begärt skattereduktion så räknas summan bort när Skatteverket ska fastställa sökandes slutliga skatt och sökanden kan då få "tillbaka pengar på skatten". När sökande får tillbaka på skatten efter att ha betalt bolån under en period de haft ekonomiskt bistånd, ska den delen av skatteåterbäringen inte medräknas som motsvarar de trettio procent av räntekostnaden som vi gett avslag på.

Se Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021, sidan 108.

Elkostnad för egen varmvattenberedare

Om bostaden har en egen varmvattenberedare och uppvärmningen ingår i "hyran", så innefattar elräkningen även kostnaden för uppvärmning av vatten. Denna kostnad ingår annars oftast i hyran, det vill säga räknas som boendekostnad. För att få fram om elförbrukningen är skälig eller inte, räknas först skälig elförbrukning fram enligt schablon för hushållsel. (Ibland är det enklast att först räkna årskostnader.) Därefter läggs resterande elkostnad på boendekostnad. Om den totala boendekostnaden då ligger inom ramen för vad vi anser vara skäligt så accepteras hela räkningen. Ett alternativ istället är att ta nivån på skälig boendekostnad + hushållselkostnad och få fram en skälig boendekostnad inklusive hushållsel (och därmed även uppvärmningssel).

Övriga kostnader för boende i bostadsrätt

Boende i egen bostadsrätt skiljer sig från boende i hyresrätt gällande ansvar för kostnader som rör bostaden. Bor du i hyresrätt är det hyresvärden som ansvarar för att lägenheten har den utrustning som behövs för att ha ett skäligt boende (tillgång till vitvaror mm). Detta skiljer sig från om du bor i egen bostadsrätt då du själv har ett ansvar att utrusta din lägenhet. Detta innebär att om exempelvis kyl eller frys går sönder så måste du som bostadsrättsinnehavare själv stå för kostnaden för inköp av ny utrustning.

Vid ansökan som rör bostadsrätten ska den sökande först uppmanas att undersöka antingen om uppkommen kostnad kan ersättas genom hemförsäkring eller om ersättning kan fås genom bostadsrättens inre fond om sådan finns. Pengar i den inre fonden är örönmärkta för reparationer i den egna lägenheten. Dock finns det inget krav på en bostadsrättsförening att ha en inre fond.

Om den uppkomna kostnaden i bostadsrätten inte kan ersättas genom hemförsäkring eller inre fond kan ekonomiskt bistånd utgå om kostnaden är avsedd för något som bedöms vara nödvändigt för att uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan exempelvis vara skäligt att beviljas kostnad för kyl, frys och tvättmaskin. Vid ansökan om kostnader utöver detta ska ansökan tas upp med 1:e socialsekreterare eller dess ställföreträdare. Vid bifall ska aktuella priser för nyinköp kontrolleras för att komma fram till skäligt belopp att bevilja.

Utgångspunkten för ovanstående är att Åmåls socialnämnd godkänt fortsatt boende i bostadsrätten utan att krav på försäljning ställts. Detta kan vara föranlett av att bostadsrätten inte anses vara en realiserbar tillgång.

Möjligt att genom försäljning klara sin försörjning

Om en försäljning av bostadsrätt innebär att sökanden får loss pengar till sin försörjning kan, vid långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, krav på försäljning ställas. En rimlig tidsram för en sökande att sälja sin bostadsrätt och ordna med annat boende bedöms vara sex månader. Se ovan under "Krav på flytt till billigare boende/ försäljning av bostad".

Krav på att sälja bostadsrätt

Kammarrätten ansåg att sökande som ägde bostadsrättslägenhet inte var berättigad till ekonomiskt bistånd därför att bostadsrätten utgjorde en sådan realiserbar tillgång som skulle kunna ge ett betydande kapitaltillskott. Bostadsrätten var köpt för 50 000 kronor och beräknades vara värd ca 500 000 kronor. NN hävdade att han hade skulder på beloppet, men hade inga papper att visa upp att så

var fallet.

Kammarrätten ansåg att det belopp mannen kunde få skulle vara tillräckligt för att tillförsäkra honom en skälig levnadsnivå, även med beaktande av de svårigheter som hans betalningsanmärkingar kunde innebära för att få en hyreslägenhet. NN hade under de sex månaders rådrum som han gavs för att skaffa sig en ersättningsbostad, inte redovisat att han sökt ett annat boende. Göteborg 16 mars 2006, mål nr 6107–05y.

Boendekostnad inte enbart avgift vid bostadsrätt

En dom från kammarrätten i Göteborg tar upp skälig hyra för bostadsrättslägenhet som ägs av sökandens förälder. Avgiften till bostadsrättsföreningen ("hyran") var 2 000 kronor. Enligt kontrakt skulle sonen betala 3 500 kronor månad i hyra till pappan. Socialkontoret hade tillsammans med inblandade parter kommit fram till att föräldrarna skulle försöka hjälpa sonen hitta en lägenhet. Föräldrarna hade köpt lägenhet för 155 000 kronor som sonen sedan fick hyra. Det fanns inte skäl att ifrågasätta riktigheten i kontraktet utan att 3 500 kronor var den faktiska hyran. Socialnämnden hade inte gjort gällande att lägenheten var för stor eller att det fanns billigare jämförbara lägenheter att tillgå. Inte heller i övrigt hade framkommit något som visar att hyreskostnaden 3 500 kronor var oskälig utan sökanden var berättigad till bistånd till hyreskostnaden.

14 juni 1999, mål nr 2125 - 1999

Eget hus

I boendekostnad för villaägare ingår räntekostnader för villalån (men inte amortering som ses som en form av sparande och som banken som regel beviljar anstånd med), kostnader för uppvärmning, vatten/avlopp, renhållning (sopor), villaförsäkring, kommunal fastighetsavgift och tomträttsavgäld (= "tomthyra" till stat eller kommun).

Sökande lämnar verifierade uppgifter om boendet:

1. taxeringsvärde, bostadsarea (från skattekontoret, ev försäkringskassans beräkning om bostadsbidrag),
2. uppvärmning (el, olja, ved, helst för de senaste 12 månaderna kostnaderna periodiseras över hela året, det vill säga årskostnaden delas med tolv),
3. räntor (lånespecifikationer med uppgift om räntekostnad och för vilken period räntan avser),
4. vatten/avlopp (faktura/räkning),
5. renhållning (sophämtning, faktura/räkning) och
6. villaförsäkring (faktura/räkning)

+ eventuella övriga kostnader för boendet (exempelvis fastighetsskatt och tomträttsavgäld)

Ovanstående kostnader periodiseras (om räkningar gäller för jämt antal månader delas summan med antalet månader, om räkningen gäller för delar av månader kan summan delas med det antal dagar den gäller för, multipliceras med 365 och divideras med tolv) för att få fram en månadskostnad.

Enstaka skäliga kostnader som understiger 600 kronor per år (exempelvis sotning) kan medräknas vid betalningsmånaden. Finns boberäkning i Lifecare som uppgifter ovan läggs in i – boendekostnad/månad (i snitt) räknas sedan ut automatiskt.

Kommunal fastighetsavgift

Fastighetsskatten ersattes 1 januari 2008 med en kommunal fastighetsavgift. Denna är 0,75 procent av taxeringsvärdet, dock högst 7 812 kronor (inkomståret 2018). För nybyggda småhus betalas ingen fastighetsavgiften de första femton åren, Lag om kommunal fastighetsavgift, 6 §.

Elkostnad

Elräkningen skiljer inte på hushållsel och el som används för uppvärmning. Om boendekostnaden blir oskäligt hög är det viktigt att räkna ut hur stor del av elkostnaden som kan räknas som skälig hushållselförbrukning och därmed inte räknas med i boendekostnaden. Se [Elkostnader](#). Ett alternativ istället är att ta nivån på skälig boendekostnad + hushållselkostnad och få fram en skälig boendekostnad inklusive hushållsel (och därmed även uppvärmningselel).

Räntekostnader

Om sökanden har beskattningsbara inkomster räknas sjuttio procent av räntorna med som boendekostnad.

Öka sin inkomst genom att minska skatteavdraget

Vi ska bara räkna med sjuttio procent eftersom sökanden som har beskattningsbar inkomst på Skatteverket kan begära skattereduktion (ändring av skatt/skattejämkning) på grund av räntekostnader. På så vis minskas sökandes skatt med trettio procent av räntebeloppet. Det vill säga att trettio procent av räntekostnaden kan sökanden få som ökad nettoinkomst eftersom skatteavdraget minskas med den summan.

Observera att när sökanden begärt och beviljats skattejämkning ska skattejämkningseffekten på lön (eller annan beskattningsbar inkomst, exempelvis föräldrapenning och sjukpenning) borträknas från inkomsten! Det vill säga att vi ska räkna den inkomst som sökande skulle haft om de inte haft jämkning (=ändrad beräkning av skatt). Den summa som räknas bort från hyreskostnaden på grund av skattejämkningseffekten, dras alltså bort från inkomsten för de som har skattejämkning. En enklare variant kan vara att räkna med hela räntan och hela inkomsten.

Väljer att inte utnyttja möjlighet till skattereduktion

Om sökanden väljer att inte begära skattereduktion, går sökanden miste om en inkomstökning. Det vill säga att sökanden kan få en inkomstökning på trettio procent av räntebeloppet, men väljer att inte utnyttja den möjligheten. Ansökan avslås då med det beloppet med motivering att "behovet kan tillgodoses på annat sätt, genom att sökanden begär skattereduktion".

Skatteåterbäring som vi redan räknat bort från biståndet

I de fall sökanden inte begärt skattereduktion så räknas summan bort när Skatteverket ska fastställa sökandes slutliga skatt och sökanden kan då få "tillbaka pengar på skatten". När sökande får tillbaka på skatten efter att ha betalt bolån under en period de haft ekonomiskt bistånd, ska den delen av skatteåterbäringen inte medräknas som motsvarar de trettio procent av räntekostnaden som vi gett avslag på.

Se Socialstyrelsens handbok [Ekonomiskt bistånd 2021](#), sidan 108.

Övriga boendes del av boendekostnaden

Eventuella inkomster i form av hyror (exempelvis vuxna hemmaboende barn) borträknas från driftskostnaden för att få fram boendekostnaden. Alternativt räknas med som inkomst i månadsberäkningen. För att det ska vara möjligt att beräkna sökandes del av bostadskostnaden ska det av ansökningsblanketten framgå hur många som bor i huset.

I Lifecare finns en mall för Villakostnadsberäkning/boberäkning som kan användas för att få fram genomsnittlig månadskostnad Den framräknade månadsboendekostnaden kan användas på två olika sätt: 1) enligt normaliseringsprincipen, den räknas med som månadskostnad varje månad och sökanden får själv välja om den vill spara eller prioritera olika utgifter olika månader beroende om det är en månad med många "boenderäkningar" eller inte. Eller 2) används bara för att bedöma om boendet är oskäligt dyrt eller inte och enbart de räkningar som är aktuella att betala den månad som ansökan gäller för, räknas med

som godkänd utgift. Alternativ 2) är att föredra. Viktigt att dokumentera hur boendekostnaden medräknas och att det görs på samma sätt månad efter månad.

Exempel på boendekostnadsberäkning

Vi räknar ut årskostnaden enligt ovan, och kommer fram till att det är 84 000 kronor, delar upp det på tolv månader och får fram genomsnittlig månadskostnad på 7 000 kronor. Ligger det över skälig boendekostnad se ovan under rubriken "Krav på flytt till billigare boende/försäljning av bostad". Om boendet inte är oskäligt dyrt, det vill säga ligger under skälig boendekostnad, kan vi alltså göra på två olika sätt: bevilja 7 000 kronor varje månad oavsett hur många räkningar som ska betalas under biståndsmånaden. Eller konstatera att boendekostnaden inte är oskäligt hög och räkna med de boendekostnader som ska betalas under biståndsmånaden. Jag tror att det sistnämnda sättet är att föredra, eftersom det kan vara väldigt svårt att spara bistånd från sommaren för att ha till att betala höga elkostnader under vintern.

Om den framräknade boendekostnaden överstiger nämndens riktlinjer för högsta godtagbara boendekostnad och behovet av bistånd inte bara är av tillfällig natur, ska sökandes möjligheter till annat boende utredas. Nämndens schablonbelopp bygger på hyresnivåerna i kommunen och det går som regel att få skäligt boende för den kostnaden. Se ovan under rubriken "Krav på flytt till billigare boende/försäljning av bostad".

Om en försäljning av egen fastighet innebär att sökanden får loss pengar till sin försörjning kan, vid långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, krav på försäljning ställas (uttalande i RÅ 1996:99). Se ovan under "Högsta godtagbara boendekostnad".

Om fastigheten är inlämnad för exekutiv försäljning beviljas endast driftskostnaderna. Har familjen flyttat från huset beviljas inga kostnader för huset.

I en regeringsrättsdom fastslås att bistånd ska utgå till en familjs villalån. Hänsyn har tagits till att familjen hade tillfälliga ekonomiska svårigheter och att skulden uppkommit under en begränsad tidsperiod då familjens inkomster understigit norm.

RÅ 1986:9

Jämförelse med Försäkringskassans (FK:s) beräkningssätt (2018)

[Försäkringskassans beräkningssätt](#) för bostadsbidragsgrundandeboendekostnad skiljer sig på flera sätt från vårt sätt att räkna. Fk minskar bostadsbidraget om boendet är "för" stort. Exv får en tvåbarnsfamilj som bor i ett hus på 140 m² endast bostadsbidrag utifrån 100/140 av bostadskostnaden eftersom 100 m² anses tillräckligt för en tvåbarnsfamilj. Vi ser enbart till kostnaden och haringet emot att en barnfamilj bor stort, bara det inte är dyrt! Fk:s beräkning grundar sig på Pensionsmyndighetens schabloner som utgår från storleken på boendet. Exv räknas vattenkostnaden inte utifrån antal boende utan utifrån storleken på boendet, se [Pensionsmyndighetens beräkningsmall](#) om uppskattning av bostadskostnader. De har en schablon för kostnader för underhåll. Vigör en skälighetsbedömning utifrån behov och faktiska kostnader. [Försäkringskassans räknar inte med hela räntekostnaden](#). De gör ett avdrag på tre procent av lånebeloppet ([sid 46](#)) eftersom de ser detta som en värdeökning på huset, som inte ska ligga till grund för bidragsberättigad boendekostnad. Både fk och vi tar hänsyn till skattejämnings effekten men inte till eventuella amorteringar.

Andrahandskontrakt

De som hyr en bostad av någon som i sin tur är hyresgäst hyr i "andrahand". För att ett andrahandskontrakt ska vara giltigt ska det vara godkänt av hyresvärden. Observera att innehavaren av ett andrahandskontrakt inte har besittningsskydd på boendet under de första två åren. Detta innebär bland annat att hyresgästen inte har rätt att bo kvar efter kontraktstidens utgång under förutsättning att uppsägning gjorts i rätt tid. Även om utgångspunkten för att bistånd till hyra ska kunna utgå alltid är att hyreskontraktet ska vara giltigt, kan undantag från detta göras om det framkommer att det finns särskilda skäl att göra en annan bedömning. Exempel på sådana skäl kan vara att bostadssituationen inte går att lösa på annat sätt eller att det finns ett barnperspektiv att ta hänsyn till. Dock bör beslut om att bevilja bistånd till hyra avseende ogiltiga hyreskontrakt vara tidsbegränsade kombinerat med krav på att den sökande ska göra allt den kan för att lösa sin boendesituation på annat sätt. Se även ovan under "Fastställa boende" när det gäller att brist på kontrakt i sig inte är anledning till avslag på boendekostnad.

Boendekostnaden vid andrahandsuthyrning ska jämföras med motsvarande boendekostnad på marknaden. Är hyran skälig utifrån boendet? Det vill säga uthyrarens ekonomiska situation ska inte utredas, vi utreder inte hyresvärdars eventuella vinstmarginal. Om bostadskostnaden är oskäligt hög görs, som vid övrigt boende, alltid en individuell prövning vilka alternativa boenden som finns. Vid andrahandsuthyrning av en bostadsrätt kan det för uthyraren tillkomma en avgift som bostadsrättsföreningen tar ut. För att bostadsrättsföreningen ska ha rätt att ta ut denna avgift behöver det stå inskrivet i deras stadgar. Avgiften läggs i regel direkt på hyresavin där den specificeras. Uthyraren kan sedan i sin tur välja att lägga avgiften på andrahandsuthyraren. Då det i dessa fall är en kostnad som uthyraren måste betala är det skäligt att de andrahandshyresgäster som debiteras kostnaden också beviljas bistånd till denna.

Inneboende

För att göra en korrekt bedömning av boendesituationen ska det som regel göras hembesök när någon bor inneboende. JO har uttalat sig att socialtjänsten kan ha ett befogat intresse av att göra hembesök vid utredning av den enskildes rätten till ekonomiskt bistånd och hur socialtjänsten kan göra hembesök i dessa fall. Ett hembesök får inte ske på så sätt att det kränker den enskildes skydd enligt bestämmelser i regeringsformen och Europakonventionen. Utan ett samtycke från den enskilde kan ett hembesök inte genomföras, den enskilde ska även ges en verklig möjlighet att ta ställning till frågan om hembesök (se Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021, sidan 94)

De som hyr ett rum i någon annans hem kallas inneboende. Det finns ingen lag som säger att det krävs tillstånd från hyresvärd för att hyra ut ett rum i sin lägenhet. Däremot behöver vi ha reda på hur mycket sökande betalar i hyra och vad som ingår i den, så att vi kan bedöma om det är en skälig hyra eller inte. För att få reda på dessa uppgifter är det bra om den sökande kan skriva ett kontrakt med den de bor inneboende hos. Samtidigt som skrivna kontrakt/överenskommelser är ett sätt att bevaka sökandens intresse av att ha ett ordnat boende, är det också en form av kontroll att inte ekonomiskt bistånd utbetalas felaktigt exempelvis till olaglig uthyrning. Se ovan under "Fastställa boende" när det gäller att brist på kontrakt i sig inte är anledning till avslag på boendekostnad.

Vi anser att skälig hyra för inneboende med eget rum är enligt angivet belopp i [schablontabell](#) vilket täcker elkostnad, slitage etc. Om det är fler personer som bor inneboende i ett rum kan det vara skäligt med en högre inneboendehyra. Observera att vi beviljar schablonbeloppet per månad till boende med eget rum oavsett vad hyreskostnaden är för lägenhetsinnehavaren. Exempelvis kan det vara så att det uthyrda rummet är i en bostadsrätt med låg månadshyra där inneboendehyran då är en stor del av hyreskostnaden, detta ska dock inte påverka beloppet vi beviljar.

Egen [hemförsäkring](#) är i regel nödvändigt för inneboende som inte delar hushåll med sin hyresvärd varför ekonomiskt bistånd till detta kan beviljas.

Inneboende i del av rum, inneboende i etta

De som bor inneboende utan att själv disponera ett eget rum kan även de beviljas upp till angivet belopp i schablonbelopp (eller högst halva hyreskostnaden om hyran understiger schablonbeloppet för inneboende) per månad utifrån det stora ingrepp i sin boendesituation som lägenhetsinnehavaren får. Undantag från detta är de sökande som bor hos sina föräldrar och delar rum med ett syskon eller de sökande som delar rum med någon de känner, i båda dessa fall reduceras kostnaden till hälften.

Inneboendehyran ska inte överstiga summan av bostadskostnaden delat på antalet vuxna personer som delar boendet

Om någon delar lägenhet med någon utan att leva ihop under äktenskapliga förhållanden, ska båda stå för kontraktet för att halva lägenhetshyran ska beviljas. I de fall sökanden inte har någon möjlighet att få stå med på kontraktet kan en högre summa beviljas om den är skälig med hänsyn till totalkostnaden för boendet (se exv stycket ovan om inneboende i etta) och vilka andra möjligheter till boende som finns. Undantag från att inneboendehyran inte ska överstiga summan av bostadskostnaden delat på antalet vuxna personer som delar boendet är om den inneboende har eget rum, i sådana fall ska hen beviljas enligt schablonbelopp. Det kan exempelvis handla om fler än två personer som delar på boendet vilket kan medföra att kostnaden fördelat på antal vuxna personer i boendet understiger detta schablonbelopp.

Enligt Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1) bör socialnämnden vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en inneboende beakta vad bostadsinnehavaren och den inneboende avtalat, om kostnaden är skälig. De som lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren bör inte räknas som inneboende.

Om sökanden har en del av sin bostad uthyrd minskas den faktiskaboendekostnaden med inneboendehyran.

Norm för inneboende

Ingen särskild norm för inneboende, de som bor inneboende räknas som eget hushåll. Detta gäller dock inte de personer, oavsett ålder, som är inneboende hos sina föräldrar och som tidigare inte haft något annat boende. I dessa fall är det rimligt att anta att dessa delar kostnader med sina föräldrar. Normen räknas i dessa fall med personliga kostnader för ensamstående och en persons del av de gemensamma hushållskostnaderna.

Förvaltningsrätten delar vår syn på "skälig" inneboendehyra

Förvaltningsrätten i Karlstad gör i ett ärende följande bedömning om skälig inneboendehyra i Karlstad: "Av inlämnat hyresavtal framgår att NN :s hyra uppgår till 2 700 kr i månaden. Mot bakgrund av att NN är inneboende och endast disponerar ett rum anser förvaltningsrätten att beloppet inte kan anses vara en skälig inneboendehyra. Förvaltningsrätten finner inte skäl att göra någon annan bedömning än de som nämnden gjort avseende vad som får anses utgöra en skälig hyra." Sökanden hade beviljats 1 780 kronor, dom 17 maj 2017, mål nr 325–17 m.fl.

Liknande motivering i ett annat ärende: "Av handlingarna i målet framgår att hans hyra enligt avtal med hyresvärden uppgår till 3 000 kr/månad. Frågan är därmed om denna hyra kan anses utgöra en skälig inneboendehyra. Utifrån att NN endast disponerar över ett rum anser förvaltningsrätten att den angivna kostnaden inte kan anses skälig. Förvaltningsrätten finner inte skäl att göra någon annan bedömning än den som nämnden gjort avseende vad som får anses utgöra en skälig hyra. Överklagandet ska därmed avslås". Sökanden hade beviljats 1 770 kronor, dom 9 mars 2016, mål nr 4611–15.

Möjligt med inneboende i tvåa

Länsrätten i Värmland anser att det är skäligt att betala 1 500 kronor/månad i hyra när sökande har eget sovrum i en tvårumslägenhet. Vi hade som avslagsskäl bland annat skrivit att "för att ha rätt till bistånd för en inneboendekostnad om 1 500 kronor ska de som bor i lägenheten ha varsitt sovrum och vardagsrummet ska vara ett gemensamt utrymme för samtliga boende i bostaden, vilket det inte kan vara då det nyttjas som sovrum". Detta ansåg länsrätten alltså inte vara ett skäl att enbart bevilja 750 kronor/månad till skälig boendekostnad. 28 april 2005, mål nr 691-05

Oskäligt betala halva hyran när nyttjanderätt var begränsad

Länsrätten i Värmland skriver att sökanden "synes endast ha begränsad nyttjanderätt till lägenheten och inte förfoga över dess ytor på samma villkor som lägenhetsinnehavaren. Med hänsyn härtill anser länsrätten inte att en bostadskostnad motsvarande hälften av hyran är skälig, utan biståndet bör bestämmas till ett lägre belopp. Länsrätten anser att det belopp som arbetsmarknads- och socialnämnden bestämt är rimligt". Vi hade beviljat 750 kr mot sökta 1 504 kronor - som var halva hyran.

11 maj 2007, mål nr 623-07

Skäligt betala 750 kronor

Länsrätten i Värmland finner "inte skäl för ändring" vad gäller beviljad boendekostnad om 750 kronor. 15 september 2005, mål nr 1393-05

Länsrätten i Värmland skriver att sökanden "inte kan anses disponera ett eget rum. Länsrätten har i ett tidigare mål (mål nr 2048-03 E) delat social- och arbetsmarknadsnämndens bedömning i fråga om att – i enlighet med socialförvaltningens riktlinjer – bevilja bistånd till boendekostnader om endast 750 kronor till en sökande som inte förfogade över ett eget rum. Skäl att frångå socialförvaltningens riktlinjer har inte heller framkommit i förevarande mål".

23 mars 2004, mål nr 221-04.

Skäligt betala halva hyran

Länsrätten i Värmlands Län ansåg att sökande (som var inneboende och hyrde halva lägenheten och betalade 2 550 kronor i månaden, vilket var halva hyran) var berättigad till bistånd för ovan nämnda hyra. Nämnden beviljade 1 500 kronor till inneboende enligt nämndens anvisningar och godkände inte ett handskrivet kontrakt mellan hyresgästerna, utan krävde att kontraktet skulle godkännas av hyresvärden. Länsrätten ansåg att skriftliga avtal mellan hyresgästerna skulle godkännas och att hyreskostnaden inte var oskälig.

6 november 2006, mål nr 1803-06 E.

Skäligt med hög inneboendehyra

Kammarrätten ansåg att det biståndssökande parets hyra på 3 500 kronor per månad för inneboende i ett rum med tillgång till kök, bad, inklusive el och telefon inte var oskäligt hög.

Socialnämnden beviljade dem 2 331 kronor som hyresdel i försörjningsstödet. Kammarrätten ansåg kvadratmeterhyran är ofta högre vid inneboende än vid eget boende. Stockholm 21 september 2005, mål nr 4083-05.

Bo hos föräldrar

Ungdomar under 25 år, som bor kvar hos sina föräldrar och inte tidigare betalt någon hyra beviljas inte ekonomiskt bistånd till boendekostnad om inte föräldrarna får högre boendekostnad på grund av att sökanden bor där (regeringsrättsdom mål 6411-1993, RÅ 1994 ref. 61). Får föräldrarna högre boendekostnader räknas motsvarande belopp som skälig hyra från "barnet".

Elkostnaden ingår inte i riksnorm, så om den unge ska betala el beviljas bistånd till elkostnaden delat på antalet boende i hushållet (enligt kammarrätten i Göteborg 22 juni 2009, mål nr 5505-08).

Om sökanden tidigare regelbundet med egna inkomster betalt hyra (utöver vad som betalats för mat och andra kostnader) beviljas faktisk hyresdel om den är skälig enligt ovan för inneboende. Om sökanden haft stadigvarande eget boende och därefter flyttar in till sina föräldrar, kan det vara skäligt att betala inneboendehyra.

Vid tillfälligt boende, tre månader eller kortare, utgår ingen hyresdel. Det anses inte skäligt att föräldrar ska ta ut hyra av sina barn som tillfälligtvis bor hemma. Däremot utgår riksnorm, så att barnet kan betala för sitt uppehälle till föräldrarna. Normen räknas med personliga kostnader för ensamstående och en persons del av de gemensamma hushållskostnaderna. Detta beräkningssätt gäller även efter att den sökande fyllt 25 år och fortfarande bor kvar hos sina föräldrar.

Föräldrar som söker ekonomiskt bistånd och har sina självförsörjande barn (exempelvis studerande som kan ta studiemedel) boende hos sig bör ta ut en hyra, enligt ovan. Detta under förutsättning att "barnet" inte kommer under norm/ fortfarande har möjlighet till skälig levnadsnivå, när hyran är betald. Det är inte skäligt att "barnet" på grund av hyran kommer under skälig levnadsnivå. I sådana fall får hyran justeras. Föräldrarnas boendekostnad minskas vid normberäkning med hyresintäkterna från "barnet" eller så räknas uttagen hyra som inkomst i beräkningsunderlaget.

När en familjs boendekostnad överstiger skälig boendekostnad på grund av att en familjemedlem blivit myndig och räknas som eget hushåll, kan familjen beviljas den faktiska hyran om det myndiga barnet bor kvar hemma och är berättigad till ekonomiskt bistånd, det vill säga inte själv kan bidra till boendekostnaden.

Mamman miste bostadsbidraget oavsett om sonen bodde kvar hemma eller inte

Sökanden hade inga småsyskon, så hans mamma var inte berättigad till bostadsbidrag oavsett om han bodde kvar hos henne eller inte. Kammarrätten ansåg då att det var rätt att avslå hans ansökan om hyresdel till sin mamma. Mamman hade visserligen gått miste om bostadsbidraget, men detta berodde inte på att sonen (det vill säga sökanden) bodde där, utan det berodde på att hon inte längre hade några hemmaboende barn som hon var försörjningsansvarig för.

Kammarrätten i Göteborg, 25 januari 2013, mål nr 8494–12

Bo kvar hos mamma trots att hon själv blivit mamma

Kammarrätten ansåg att en 18-årig nybliven mamma kunde bo kvar hos sin mamma till dess att hon fick tag på en lägenhet som hon kunde betala med egna inkomster.

Jönköping 18 december 2008, mål nr 1558–08

Bistånd till hyra till pappans, för honom, "onödigt" dyra boende

Kammarrätten ansåg att en 20-årig kvinna som bodde kvar hos sin pappa skulle beviljas ekonomiskt bistånd för sin del av hyran. Pappan bodde kvar i en lägenhet, som var för dyr för honom ensam, så att dotter skulle ha någonstans att bo. När kvinnan slutade skolan och pappas underhållsskyldighet upphörde inträffade ingen förändring i vare sig hennes eller pappans faktiska situation.

Göteborg 25 januari 2008, mål nr 3690–07, 3692-3693-07

Ifrågasatt om hyra tidigare verkligen hade betalats

Kammarrätten ansåg att nämnden hade haft fog för att avslå en 21-årig kvinnas ansökan om ekonomiskt bistånd till hyresdel. Beslutet grundade sig till viss del på ekonomiska beräkningen som visade att kvinnan inte hade haft råd att betala hyresdel till mamman, vilket hon hävdade att hon gjort. Dessutom var det inte visat att mamman inte hade haft råd att betala hela hyran själv eller att hon hade behållit en dyrare lägenhet på grund av att dottern bodde kvar.

Göteborg 22 januari 2008, mål nr 5881–07

Krav på att specificera merkostnader för el och vatten

Kammarrätten ansåg att sökande (som flyttade med ett barn till sina föräldrar som bodde i ett hus) inte var berättigad till hyreskostnaden med 2 500 kr därför att NN inte lämnade begärda uppgifter avseende föräldrarnas merkostnader för el och vatten.

Kammarrätten ansåg att rätt till bistånd för NN:s andel av föräldrarnas boendekostnad bör i och för sig kunna föreligga. Men med hänsyn till att NN inte lämnade begärda uppgifter saknades underlag för att bevilja NN bistånd till boendekostnader.

Stockholm 30 september 2004, mål nr 7340–02

35-åring kunde tillfälligtvis ha skäligt boende hos förälder

Länsrätten i Värmland anser att en 35-åring under en övergångstid, några månader efter en separation, är tillförsäkrad en skälig levnadsnivå hos föräldrarna. Länsrätten förutsätter dock att sökande får hjälp av nämnden att ordna ett eget boende och att han senare kan "begära en förnyad prövning hos nämnden av sitt biståndsbehov". Det överklagade beslutet gällde hjälp med bostadssocialt kontrakt, som inte beviljades eftersom vi inte ansåg att det var akut nödläge.

29 oktober 2003, mål nr 1681–03

Bistånd till hyresdel till 21-åring som flyttat tillbaka till sin mamma

I en dom från kammarrätten i Göteborg behandlas boendekostnaden för en 21-åring som bor hos sin mamma. Mannen hade förutom då han varit frihetsberövad, haft eget boende i fem månader, vilket det hade utgått socialbidrag för. Kammarrätten konstaterade att mannen inte hade bott hemma hos sin mor i nära anslutning till den aktuella perioden. Han hade dessutom tidigare haft egen bostad.

Sammantaget fann kammarrätten att mannen inte kunde jämföras med hemmaboende ungdomar vars relation till föräldrarna inte förändrats när föräldrarnas underhållsskyldighet upphört. Mannen var berättigad till försörjningsstöd för del av moderns hyra.

12 oktober 1998, mål nr 3563–1998

Flytta hemifrån/första egna boendet

Så länge föräldraansvaret gäller (Föräldrabalken 7 kap § 1, oftast till dess ungdomen går ur gymnasiet, dock längst till 21-årsdagen) är det föräldrarna som är ekonomiskt ansvarig för den unge, inklusive boendet. Detta gäller även om ungdom under 21 år som återupptar sina studier på gymnasial nivå. Som regel beviljas inte socialbidrag för enskild familjemedlems boende utanför hushållets gemensamma boende. Se under rubriken Föräldraansvar vad som gäller om det är oskäligt att ungdom bor kvar hemma.

Även när föräldraansvaret upphört kan ungdomen ha en skälig levnadsnivå när han/hon bor kvar hos sina föräldrar. I sådana fall ska inte ekonomiskt bistånd beviljas till en ungdoms egna boende. Det första egna boendet är beroende om man har egna inkomster så att man själv har råd med det. Det är inte i socialtjänstens anda att öka bidragsbehovet genom att bevilja bistånd till ungdomars egna boende så länge behovet av skälig levnadsnivå kan uppnås på annat sätt.

Bo kvar i egen lägenhet efter gymnasiet

Kammarrätten höll med länsrätten om att det inte var skäligt att en ungdom som bott i en egen, av föräldrarna betald, lägenhet skulle flytta till någon av föräldrarna när han gått ur gymnasiet. "Av utredningen framgår att NN har bott i egen lägenhet som föräldrarna har bekostat i ett antal år. Det framgår vidare att båda föräldrarna har mindre bostäder där de bor. Att NN efter den här tiden skulle flytta hem till någon av föräldrarna framstår inte som ett godtagbart alternativ." Det ansågs inte heller skäligt att förälder skulle fortsätta betala hyran även om mamman var borgenär för lägenheten.

Ungdomens hyreskostnad skulle alltså räknas med i hans norm.

Göteborg 6 september 2010, mål nr 6424–09

Behov av eget boende måste utredas

Kammarrätten beslutade, att en 18-åring som avslutat gymnasiestudierna inte var berättigad till augustihyran för den lägenhet han hyrde i andra hand. Pojken hade uppgivit att han inte orkade bo kvar hemma för att han var i konflikt med modern. Han hade tecknat kontrakt utan att först ta kontakt med socialnämnden och det var inte utrett att förhållandena i hemmet var sådana att han inte kunde bo där.

Stockholm 14 april 1997, mål nr 6741–1996

Inte tillräckliga särskilda skäl för att få bistånd till eget boende

En liknande dom i Regeringsrätten gäller en kvinna som bott hemifrån under gymnasietiden. När hon flyttat till sin mamma och dennes nye sambo fick hon dela rum med sin 18-åriga syster vilket ledde till svåra konflikter. Dessutom hade hon läkarintyg på att hon var allergisk mot den hund familjen skaffat när hon inte bodde tillsammans med dem. Hon ansågs inte vara berättigad till bistånd till hyra för eget boende, utan hade skälig levnadsnivå hos föräldrarna. Två andra regeringsrättsdomar från samma datum, mål nr 6566–1994 och nr 226–1997, ger samma utslag: bistånd ska inte utgå till ungdomars hyra.

RÅ 1997 ref 79, 11 december 1997, mål nr 7207–1996

Tillräckliga särskilda skäl för att få bistånd till eget boende

En fjärde dom från samma datum, mål nr 3240–1995, ger ungdomen rätt till bistånd till hyran. I det fallet ansågs att ungdomen inte hade en skälig levnadsnivå om hon bodde hos sin mamma. Dottern hade nervösa besvär och medicinering mot detta på grund av motsättningar med mamman. Mamman hade egna besvär och uppbar förtidspension. Mamman skulle flytta till en mindre lägenhet och klargjort att dottern inte var välkommen tillbaka.

RÅ 1997 ref 79

Skäligt med avskildhet för förlovat par

I en kammarrättsdom fastslogs att ett par i 20-års åldern som varit tillsammans i tre år och förlovade i två, inte var tillförsäkrade en skälig levnadsnivå genom att bo kvar hos sina föräldrar. Föräldrarna hade inte så stor bostad som krävts för att avskilja någon del. Paret beviljades socialbidrag till eget boende.

Göteborg 31 augusti 1998, mål nr 3041–1998

Skäligt med eget boende för gift par

En kammarrättsdom berör frågan om två gifta ungdomar kan hänvisas till att bo hos föräldrar när den ena parten är 19 år, gymnasiestuderande och föräldrarna har försörjningsskyldighet. Enligt domen var paret berättigat till bistånd till eget boende.

Göteborg 7 januari 1999, mål nr 6762–1998

Tillfälligt boende

För tillfälligt boende hos bekanta utgår inte ekonomiskt bistånd till boendekostnaden. Boende som överstiger tre månader är inte att betrakta som tillfälligt.

För boende på vandrarhem eller på Alla kvinnors hus är det skäligt med faktisk boendekostnad. Norm räknas som vanligt, det vill säga inget avdrag på norm.

Boende för personer med beroendeproblematik och psykiskt funktionshinder

Domar om socialtjänstens ansvar att hjälpa till med bostadsanskaffande för person som har särskilda svårigheter att själva etablera sig på ordinarie bostadsmarknaden, se ovan under Socialnämnds ansvar enligt praxis.

Individer som inte blir godkända som hyresgäster på den ordinarie bostadsmarknaden.

Inom socialtjänsten i Åmåls kommun finns gemensamt framtagna riktlinjer för denna målgrupp, se vidare Riktlinjer för handläggning av sociala bostadskontrakt. Detta dokument gäller för Vuxna personer som är 18 år och äldre som omfattas av socialtjänstlagen (SoL 2001:452) eller föreskrifter och nationella riktlinjer från Socialstyrelsen och som inte kan bli godkända som hyresgäster på den ordinarie bostadsmarknaden, eller som inte kan beviljas särskild boendeform enligt SoL eller LSS.

Vidare ska den enskilde uppfylla samtliga kriterier nedan;

- Den enskilde har uttömt alla andra vägar till att själv ordna en egen bostad
- Den enskilde saknar ekonomiska medel som kan användas för att köpa ett eget boende
- Den enskilde bedöms utifrån socialtjänstens utredning, ha omfattande och allvarliga sociala problem, som utgör hinder för att bli godkänd hyresgäst på den ordinarie marknaden
- Den enskilde är motiverad att ta emot relevant stöd för att i förlängningen kunna bli godkänd som hyresgäst inom den ordinarie bostadsmarknaden.

Dokumentet innefattar även de personer som till kommunen blir anvisade av Migrationsverket enligt lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. För personer som är anvisade och omfattas av denna lag har kommunen en skyldighet att anordna med boende. Av den anledningen gäller inte ovanstående kriterier.

Samverkan

Ansökan om socialt bostadskontrakt görs hos socialsekreterare IFO eller LSS-handläggare, tidig samverkan med socialsekreterare ekonomiskt bistånd inleds vid behov. Den enskilde som beviljas ett socialt hyreskontrakt kan ha kontakt med olika verksamheter inom Åmåls kommun. Det ska därför finnas skriftliga överenskommelser och rutiner för att uppnå bästa möjliga stöd och service för den enskilde.

Boendestöd/Personligt stöd

Personer som beviljats socialt bostadskontrakt kan vid behov beviljas insatsen Personligt stöd och/eller boendestöd. Personligt stöd kan omfatta olika former av resurstilldelning och kan ges oberoende av varandra.

Lågtröskelboende, Stenhuggaregatan

Denna särskilda boendeform, lågtröskelboende, riktar sig till individer över 30 år med missbruks- och beroendeproblematik och utifrån principen om en boendetrappa. Dessa individer har oftast stora svårigheter att etablera sig på den ordinarie bostadsmarknaden. De har även svårt att själva kunna tillgodose skälig levnadsnivå avseende "tak över huvudet" och kan vara i behov av särskilt stöd från socialtjänsten. För denna specifika form av boende finns, utöver ovan nämnda gemensamma riktlinjer, finns även Riktlinjer för handläggning av sociala bostadskontrakt för Stenhuggaregatan.

Bostadslös

Normen för bostadslös är samma som för icke-bostadslös. De gemensamma hushållskostnaderna minskar (TV-avgift och förbrukningsvaror/städsaker), men i gengäld blir mathållningen dyrare. Dessa kostnader antas jämnas ut varandra.

Det är inte, enligt ovannämnda praxis, socialnämndens uppgift att ordna bostad åt bostadslösa i allmänhet. Men nämnden ska i vissa fall bevilja bistånd genom "tillhandahållande eller ombesörjande av bostad som uppfyller kraven på skälig levnadsnivå" till någon som är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. Det är alltså inte bara behovet som styr om sökande ska få hjälp. Det är också viktigt att sökande själv gjort allt för att själv ordna boende.

Bostadsrutiner

Riktlinjer för handläggning av bostadssociala kontrakt

Riktlinjer för handläggning av socials bostadskontrakt för Stenhuggarkontrakt

Gemensam rutin för ungdomsboende 16-25 år

Enbart kronofogdeskulder inte tillräckligt skäl

"Även om skulder hos Kronofogdemyndigheten kan vara en sådan omständighet som kan beaktas vid prövningen av om den enskilde har speciella svårigheter att ordna bostad på egen hand, är denna omständighet ensam inte tillräcklig för att den enskilde ska anses ha rätt till bistånd i form av tillhandahållande av bostad." "Kammarrätten anser att NN inte har gjort sannolikt att hen hade uttömt sina möjligheter att själv tillgodose sitt behov av bostad eller få det tillgodosett på annat sätt, vilket är en grundläggande förutsättning för rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen. I målet har inte heller framkommit att det vid tiden för socialnämndens beslut förelegat ett akut behov. Det har således inte förelegat någon rätt för NN till bistånd i form av tillhandahållande av bostad." Kammarrätten i Jönköping 4 mars 2015, mål nr 2354–14

Bott i Sverige relativt kort tid inte tillräckligt skäl

"Av utredningen framgår att NN har bott i Sverige en relativt kort tid och att hen inte har några referenser från tidigare hyresvärdar. Enbart dessa omständigheter kan dock inte anses innebära att hen har speciella svårigheter att på egen hand skaffa en bostad. Det har inte heller kommit fram att hen på grund av t.ex. skuldsättning eller ohälsa skulle ha sådana svårigheter. Kammarrätten anser mot den bakgrunden att NN inte kan anses tillhöra en sådan särskilt utsatt grupp som har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. Hen har därmed inte rätt till bistånd i form av anskaffande av bostad." Kammarrätten i Göteborg, 21 oktober 2014, mål nr 765–14

Tillräckligt att erbjuda hjälp och stöd att söka bostad

"Det framgår av utredningen i målet att NN på grund av psykisk ohälsa har vissa svårigheter att söka boende eftersom hen brister i initiativkraft. NN har ett minderårigt barn som också drabbas av hens situation, vilket bör beaktas vid bedömningen. NN har emellertid inte några hyresskulder eller någon bakgrund med störningar i boendet. Med hänsyn härtill och då NN:s bristande initiativkraft kan kompenseras genom erbjuden stöd och hjälp från nämnden med att söka bostad anser kammarrätten att det av utredningen inte framgår att hen saknar möjlighet att ordna en bostad till familjen. Kammarrätten finner att NN och hens son inte kan anses tillhöra en sådan utsatt grupp av hjälpsökande som har speciella svårigheter att skaffa bostad på sätt avses i gällande rättspraxis och som medför rätt till bistånd i form av anskaffande av bostad." Kammarrätten i Göteborg, 17 februari 2015, mål nr 2241–14.

Två år gammalt "nej-tack", inte skäl att avstå från utredning

Sökanden hade blivit erbjuden skäligt boende om hen accepterade att ta emot städhjälp och att betala en egenavgift. Sökanden hade tackat nej till det erbjudandet. Eftersom det aktuella beslutet var taget mer än två år senare ansåg kammarrätten att nämnden på nytt skulle ta upp frågan om vilket boende som krävdes för att tillgodose sökandes behov. Kammarrätten i Göteborg, 22 januari 2013, mål nr

6582–12.

Rätt att få ett överklagbart beslut

JO kritiserar en kommun som inte gett överklagbart beslut när det gällde hjälp med anskaffande av en större bostad: "Bristerna rör frågor som är grundläggande vid handläggning av ett biståndsärende". JO beslut 7 april 2014, dnr 1633–2012.

Uppenbarligen ej akut när sökande tackat nej till erbjudande

Länsrätten i Värmland ansåg att en familj med två vuxna och fem barn som bodde i en lägenhet med fyra rum och kök, inte var berättigade till hjälp med att ordna större boende eftersom de tackat nej till erbjuden lägenhet med fem rum och kök. Familjen hade haft förtur till större lägenhet, eftersom de dels var trångbodda, dels hade en son som var sjuk och behövde lugn och ro och det fanns ingen plats i lägenheten där de kunde få vara i fred, läsa läxor mm. Den lägenhet de erbjudits låg inom det område de önskat för att barnen skulle slippa byta skola. Men familjen tyckte inte att den erbjudna lägenheten skulle bidra till bättre levnadsvillkor för familjen eftersom planlösningen i den erbjudna lägenheten var sämre än i deras nuvarande boende.

Länsrätten ansåg att familjen "är förvisso trångbodda men de är inte bostadslösa och de är uppenbarligen inte i en sådan akut situation att någon nödsituation uppkommer. Länsrätten anser inte, med hänsyn till det ovan anförda, att det ankommer på socialnämnden att ordna ett större och bättre boende för familjen då de har en fullt funktionell bostad. Familjen får anses vara tillförsäkrade en skälig levnadsnivå i nuvarande boende".

21 augusti 2007, mål nr 1166–07

Bostadssocialt kontrakt inte hållbar lösning

Kammarrätten beviljade inte prövningstillstånd till en sökande som fått avslag på ansökan om bostadssocialt kontrakt. Det vill säga att länsrättens dom står kvar. Länsrätten i Värmland (2007-05-15, mål nr 624–07) ansåg att det var rätt att inte bevilja bostadssocialt kontrakt med motivering att "av utredningen framgår inte annat än att NN har möjlighet att ordna ett eget boende. Någon särskild omständighet för att bevilja bostadssocialt kontrakt bedöms inte föreligga. Länsrätten finner inte heller att fråga är om en nödsituation." Sökanden tillhörde inte någon av bogruppen prioriterad grupp. Hen hade tidigare blivit avhyst från lägenhet med bostadssocialt kontrakt och vi bedömde utifrån detta att det var "mindre troligt att ett bostadssocialt kontrakt skulle vara en hållbar lösning på hens bostadssituation".

Göteborg protokoll 8 augusti 2007, mål nr 3200–07

Cykel

Kostnaden för fritid/lek ingår i försörjningsstödet (4 kap 1 och 3 § § SoL) enligt riksnorm. Riksnormen är uträknad efter nationella prisundersökningar och gäller för hela landet. I dessa undersökningar ingår cykel under posten fritid/lek. Däremot ingår inte kostnader för arbetsresor i riksnormen, utan ska bedömas för sig.

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd anges att riksnormen ska användas i möjligaste mån, varför extra bistånd till cykel inte beviljas.

Kammarrätten ansåg att sökanden inte var berättigad till bistånd för inköp av cykel, eftersom behovet av bistånd till cykel tillgodoses inom riksnormen (Jönköping 1 december 2004, mål nr 1755-04).

Den enskilde får själv inom ramen för normen disponera sina utgifter, för de poster som normen är avsedd att täcka, på det sätt som passar honom/henne bäst.

En funktionsduglig begagnad vuxencykel kostar 700 - 900 kronor. Om sökande troligtvis inte blir självförsörjande de närmaste månaderna och bistånd till arbetsresor beviljas kan, om sökanden så önskar, bistånd för arbetsresor betalas ut för två månader på en gång. Detta tillsammans med biståndet till "Fritid, lek" räcker till en begagnad cykel.

Delegation

I lagtext, exempelvis socialtjänstlagen (SoL), står vilka saker som "socialnämnden" (SoL 2 kap 4 §) har ansvar för. I kommunallagen 6 kap 37–39 §§ står att nämnden kan uppdra åt vissa andra att besluta på nämndens vägnar. Genom att fastställa en delegationsordning bestämmer socialnämnden vilka som får befogenhet/delegation att fatta olika beslut.

Ett delegeringsbeslut kännetecknas av att det kan överklagas, antingen genom laglighetsprövning enligt kommunallagen eller genom förvaltningsbesvär enligt förvaltningslagen.

Vad gäller ekonomiskt bistånd enligt SoL 4 kap 1,2 § till försörjningsstöd och till livsföring i övrigt, är besluten i Åmåls kommun delegerade till socialsekreterare/etableringssamordnare om beslutet är enligt riksnorm och Åmåls kommuns riktlinjer och anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd. Likaså om beslut gäller bistånd under riksnorm och riktlinjer.

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd står att "varje ansökan skall prövas enligt nämndens riktlinjer och de anvisningar som förvaltningen utarbetat". Detta medför att de beslut som det finns klara riktlinjer och anvisningar för, fattas av socialsekreterare/etableringssamordnare.

Delegeringsreglemente

Elkostnader

Politiskt ställningstagande

Hushållsel

Uppvärmning

Elräkning, Två olika räkningar

Flyttavgift

Flytt till/från annan kommun

Månadsavläsning/olika vinter-

sommar

Hur mycket kostar...?

Elskulder (annan flik)

Inneboende (annan flik)

Bor hos förälder (annan flik)

Dom om bistånd till elskuld när strömmen är avstängd (annan flik)

Politiskt ställningstagande

Enligt 4 kapitlet 3 § SoL ingår elkostnaden i försörjningsstödet. Det ingår dock inte i riksnormen utan ska räknas utanför denna.

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd delas elkostnaden upp i hushållsel och i uppvärmning. Kostnad för hushållsel beviljas med faktisk kostnad om det inte är uppenbart oskäligt.

Kostnad för uppvärmning (värme och varmvatten) ingår normalt i hyran. I de fall dessa poster ligger utanför ska kostnaden för uppvärmning beräknas utifrån faktiskt skäligt belopp. Vid skälighetsbedömning tas hänsyn till hur stor den totala boendekostnaden är i förhållande till högsta godtagbara boendekostnad. Alternativt/Istället skälig boendekostnad + skälig hushållsel = godtagbar boendekostnad.

Hushållsel

När det ska bedömas om energiförbrukningen är skälig eller inte använder vi konsumentverkets (KoV:s) för medelförbrukning, [Rapport 2009:8](#). Enligt Energimyndigheten har energiförbrukningen legat tämligen oförändrat de senaste åren, (energismålare, men fler, apparater).

Om elförbrukningen inte överstiger KoV:s beräkningar med mer än tjugo procent kan elkostnaden godtas utan särskild prövning. Elkostnaden kan bero på exempelvis gamla vitvaror och behöver därför inte vara oskäligt hög. För att en ännu högre elförbrukning ska anses skälig krävs särskilda skäl (se rättsfall nedan).

Nedanstående tabell är schablon för när elförbrukningen kan anses vara skälig utan särskild prövning.

Antal personer i hushållet	Lägenhet kWh/år	Villaboende kWh/år
1	2 600	2 900
2	3 500	3 900
3	4 100	4 600
4	4 900	5 500
5	5 500	6 200
6	6 200	7 000
7	6 700	7 600

Om det är fler än sju personer i hushållet ökas den högsta skäliga årsförbrukningen med 500 kWh för varje ytterligare person i hushåll som bor i lägenhet och med 600 kWh för varje ytterligare person i hushåll som bor i villa.

Om ett hushåll har "uppenbart oskälig" elkostnad, avslås den del av elräkning som överstiger Konsumentverkets beräknade förbrukning med mer än tjugo procent - om det inte finns särskilda skäl som motiverar att den högre kostnaden räknas med vid normberäkningen.

Om elförbrukningen överskrider ovanstående schablon ska de fasta avgifterna räknas bort vid reduktion av norm. Fasta avgifter går inte att påverka med en lägre förbrukning, varför en proportionell reduktion av hela räkningsbeloppet vid väldigt hög elförbrukning, medför att beviljad kostnad kommer under kostnad för skälig elförbrukning.

Vissa elbolag erbjuder tjänster som kan läggas till det vanliga abonnemanget. Dessa tjänster kallas för bytesgaranti, miljöpaket och trygghetspaket. Dessa tjänster är dock helt frivilliga och påverkar inte elleveransen varför bistånd till kostnaden för dessa inte ska beviljas då de inte är nödvändiga för att uppnå en skälig levnadsnivå.

Om den beräknade årselförbrukningen inte överstiger vår schablon med mer än 250 kWh är det som regel inte motiverat att lägga ner tid på en beräkning, utan hela räkningsbeloppet kan godkännas.

Konsumentverkets siffror användbara vid skälighetsbedömning

Kammarrätten tycker att det är rätt att använda sig av Konsumentverkets beräkningar som vägledning för att upprätthålla kravet på en enhetlig bedömning, men då samtidigt göra individuella bedömningar. I det aktuella fallet fanns det inga skäl att bevilja bistånd till sökandes högre elkonsumtion eftersom sökanden inte visat att hon hade behov av detta, Göteborg dom 28 februari 2009, mål nr 7045–08.

Fasta kostnader är skäliga, påverkas inte av elkonsumtion

Kammarrätten ansåg att det var riktigt att använda Konsumentverkets beräkningar för att fastställa skälig elförbrukning. Men det var fel att avslå även de fasta kostnaderna eftersom elkonsumtion inte påverkar de fasta avgifter, Göteborg dom 25 juli 2006, mål nr 574–05. Länsrätten i Värmland ansåg att det inte fanns skäl att frångå vår bedömning vad som är tillräckligt för att kunna ha skälig elförbrukning (22 oktober 2008, mål nr 1617–08).

Större tvättbehov, större elkonsumtion

Kammarrätten i Göteborg anser i en att en familj ska beviljas en högre elkostnad på grund av att en familjemedlem hade en sjukdom som gjorde att hon lätt kräcktes. Detta gjorde att familjen ofta fick använda tvättmaskin och torktumlare. Därav följde en hög elräkning, som kammarrätten ansåg skälig att bevilja försörjningsstöd till (4 augusti 1999, mål nr 1825–1999).

Höga elkostnader pga matlagande

"Länsrätten [i Värmlands län] anser att det är rimligt att kommunerna har vissa riktlinjer för vad som ska anses som en skälig kostnad för hushållsel, med utgångspunkt från bland annat priserna hos aktuella elproducenter. De riktlinjer som Karlstad kommun tillämpat i detta fall förefaller inte utgå från orimligt låga elkostnader." Detta är hämtat från domskälen i dom 16 oktober 2000, mål nr 1378–00. Målet gällde en hög elräkning som, enligt sökande, berodde på de använde spisen mycket för att få billigare matkostnader.

Hög elförbrukning pga gamla vitvaror

En länsrättsdom 1999-08-13 (mål nr 846–99) gällde särskilda skäl för högre elförbrukning. Den höga elförbrukningen berodde på gamla, dåliga vitvaror. Hyresvärden hade bytt ut spis och kylskåp. Detta hade dock dröjt, kanske delvis beroende på att den sökande av sociala skäl (plötsligt förändrade familjeförhållande) inte aktivt försökt påverka värden. Den sökande visste heller inte om den höga elförbrukningen eftersom det gällde den första sluträkningen. Länsrätten gav sökanden rätt och kammarrätten beviljade inte prövningstillstånd.

Uppvärmningsel

Kostnaden för uppvärmning beräknas utifrån faktiskt skäligt belopp. Vid skälighetsbedömning tas hänsyn till hur stor den totala boendekostnaden är i förhållande till högsta godtagbara boendekostnad. Det vill säga att de som har en låg hyra men hög elräkning (som inkluderar uppvärmningskostnader) kan få elräkningen betald så länge den totala boendekostnaden inte överstiger den högsta godtagbara. De som bor i en billig dåligt underhållen lägenhet/hus med dålig isolering, kan få en hög uppvärmningskostnad, men den totala boendekostnaden är inte hög.

Tidigare, innan juli-99, användes Försäkringskassans schablon, som utgår ifrån boendeytan, för att fastställa godtagbar uppvärmningskostnad. Detta ansåg länsrätten i en dom 1999-04-15 (mål nr 264–99) inte var riktigt.

På elräkningarna skiljs inte på kostnaden för hushålls- och uppvärmningsel. Vi utgår ifrån att hushållet gör åt så mycket hushållsel som vi godkänner utan särskild prövning, se ovan. Resterande del av elkostnaden räknas som uppvärmningsel. Detta medräknas i boendekostnaden och om denna då inte överstiger den högsta godtagbara, är elräkningen skälig och kan accepteras. Om elbolagen väljer att ta ut högre pris under vintern är det viktigt att

se på den beräknade årskostnaden, vilket ibland finns på elräkningen, dela den med tolv och på så vis få fram genomsnittlig månadskostnad och bedöma om den är skälig eller inte. Om det på elräkningen inte finns någon beräknad årsförbrukning, se nedan under Månadsavläsning.

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att avslå elkostnad för den del som, tillsammans med övriga boendekostnader, översteg vår "maxhyra" eftersom det är "möjligt att få ett skäligt boende i Karlstad för 5 800 kr inklusive uppvärmningen" (14 mars 2007, mål nr 353–07).

Elräkning

En elkund har ibland möjlighet att få elräkningen fyra, sex eller tolv gånger per år. För en del abonnenter läses elmätaren av en gång per år, den slutliga avgiften fastställs och sluträkning skickas ut. Det vill säga att övriga räkningar är preliminära och grundar sig på förbrukningen tidigare period. Sluträkningen, som då kommer en gång per år, är hög om det senaste årets förbrukning varit högre än året innan, och låg om elförbrukningen varit lägre. Detta kan ha stor betydelse första året man bor i en lägenhet, då de preliminära elräkningarna grundar sig på tidigare hyresgästs förbrukning. Det kan vara bra för kunden att kolla med elbolaget om den preliminära avgiften verkar skälig.

Elräkningen är inte alltid för kalendermånader, utan gäller från ett datum till ett annat. För att få fram en månadskostnad (som underlag för den månatliga boendekostnaden) delar man den beräknade årskostnaden med 12. Om beräknad årskostnad inte finns med på räkningen kan man dela räkningssumman med det antal dagar räkningen gäller för, ta det gånger 365 och dela med 12.

Bistånd till skälig elkostnad beviljas i samband med att sökanden ska betala elräkning. Detta gäller även vid slutavläsning. Det är inte rimligt att begära att någon ska ha planerat sin ekonomi och sparat eventuellt normöverskott för att ha till slutavräkning på elen. Dessutom skulle det vara mycket tidskrävande att utreda om en person varit biståndsberättigad för den period som den "retroaktiva" elräkningen avser.

Men om hushållet regelbundet har normöverskott och på så vis kan göra avbetalningsplan på kostnaden, kan behovet tillgodoses på detta sätt och bistånd beviljas inte.

Om inte hela elräkningen är skälig avslås den överstigande delen med motivering att skälig levnadsnivå kan uppnås med beviljat belopp. Om sökanden vill överklaga är det viktigt att sökanden får ett skriftligt avslagsbeslut på den delen av elräkningen som överstiger skälig elkostnad.

Två olika elräkningar: en från nätföretaget och en från elhandelsföretaget

Elnätsföretag äger nätet/ledningarna som elen transporteras via Vattenfall. Man kan inte välja något annat elnätsbolag än det som finns där man bor, utan man får räkning från elnätsföretaget som består av en fast avgift och en rörlig del beroende på hur mycket ström man använt.

Elhandelsföretag är de som levererar el och man kan själv välja bland en rad företag vilken elleverantör man får sin ström, och räkningar från.

Flytt till/från annan kommun

När en person flyttat från en kommun och får sista elräkningen när den bor i annan kommun, så är det fakturans förfallodag som avgör vilken kommun som ska ta ställning till om det ska beviljas bistånd till elräkningen. Det vill

säga att det oftast är inflyttningskommunen som får ta ställning till om sista elräkningen från utflyttningskommunen ska räknas med som godkänd utgift eller inte.

Utflyttningskommun behöver inte betala

Även om räkningarna avser förbrukning av elkraft under den tid då familjen W. bodde i Halmstad har frågan om betalning för elkraften aktualiserats först efter det att familjen flyttat ifrån Halmstad. Familjen

W. befann sig således inte i Halmstads kommun när det nu aktuella hjälpbehovet inträdde. - Vid angivna förhållanden har Halmstads kommun inte haft något ansvar för att utge det begärda biståndet, RÅ 1992 not 125.

Flyttavgift

Flyttavgift på el räknas som skälig kostnad och socialbidrag kan beviljas till detta.

Månadsavläsning/El på hyresavin

I de fall sökanden varje månad betalar elen utifrån faktisk förbrukning, exempelvis via hyresavin, kan det vara svårt att använda våra elschabloner som bygger på årsförbrukning. Antagligen går det åt mer el under vintern än under sommaren. Elkostnaden per månad i en hyreslägenhet beräknas under vinterhalvåret vara cirka tio procent av årsförbrukningen (Fortum 2008). Det vill säga genom att multiplicera månadsförbrukningen under oktober - mars med tio får man fram årsförbrukning och kan jämföra med vår elschablon. Övriga månader räknas årsförbrukningen fram genom att multiplicera månadsförbrukningen med tolv.

Om det inte står någon beräknad årsförbrukning på någon av elräkningarna, kan vi använda Fortums gamla siffror för hur elförbrukningen skiljer sig mellan de olika månaderna och på så vis få fram den beräknade årsförbrukning och jämföra med vår schablon. De anser att elförbrukningen för en eluppvärmd villa under januari är 15 procent av årsförbrukningen, feb:13, mars:11, april:10, maj:5, juni:3, juli:2, aug:3, sept:5, okt:9, nov:11 och i december 13 procent.

Varför?

På det här sättet tar vi hänsyn till att ett hushåll har något mer elförbrukning på vintern, samtidigt som de som har en jämn månadsförbrukning under året inte drabbas av en lägre "sommarnorm". Det skulle innebära omotiverat mycket arbete om vi skulle ha ett särskilt beräkningssätt (lägre sommarnorm motsvarande merförbrukning under vintermånaderna) för de som under vintern haft hög elförbrukning.

Hur mycket kostar ...?

Öresundskraft har en förbrukningstabell som visar hur mycket ström olika saker drar och hur mycket det kostar (jan-18: 120 öre/kWh). De skriver bland annat att det är ungefär sjuttio kronor dyrare per månad att ha en gammal frys än att ha en ny. [Tabellen](#) kanske kan vara till nytta om någon funderar på sina höga elräkningar?

Flyttning

Politiskt ställningstagande

Skäliga orsaker till flytt

Flyttkostnader

Samråd innan flytt inte alltid nödvändigt

Flytt mellan kommuner

Dubbla hyror

Adressändring eller eftersändning?

Folkbokföring, underrättelseskyldighet för socialtjänsten

För hög boendekostnad" (under

Bostadsfrågor)Magasiner (egen sida)

Politiskt ställningstagande

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd kan kostnader för flyttning beviljas om det finns rimliga skäl för en flyttning och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. I första hand ska kostnad för hyra av släpkärra eller liten lastbil beviljas. Endast om sökanden helt saknar möjlighet att flytta med assistans av släkt, grannar, vänner etc. kan flyttfirma accepteras.

I de flesta fall kan skäligt boende fås billigare än vad våra schabloner för skälig boendekostnad säger och då beviljas inte bistånd till ett dyrare boende även om den högre boendekostnaden ligger under gränsen för högsta godtagbara boendekostnad.

Skäliga orsaker till flytt

Enligt Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1) bör socialnämnden ge ekonomiskt bistånd till flyttkostnader, om flyttningen är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan tex. gälla om den enskilde varit utsatt för brott och till följd av detta måste flytta.

Andra rimliga skäl för en flyttning kan vara till exempel flytt till billigare lägenhet; vid handikapp eller humanitära skäl.

Att någon känt sig hotad är inte automatiskt skäl för att bistånd till flytt ska beviljas, andra alternativ kan undersökas.

Hotsituation inte tillräckligt motiv för flytt

Kammarrätten ansåg att sökande (en muslimsk kvinna som kände sig hotad av andra muslimer på orten och fruktade hedersvåld) inte var berättigad till ekonomiskt bistånd till flyttkostnader samt boende på kvinnojouren i Stockholm, eftersom hon inte behövde flytta för att uppnå skälig levnadsnivå. Kvinnan hade inte tagit kontakt med kvinnojouren på orten. Hon hade inte heller gjort något för att förbereda en flytt (Göteborg 2 januari 2006, mål nr 6823–04).

Samråd innan flytt inte alltid nödvändigt

Om sökanden flyttar från ett oskäligt boende till ett dyrare skäligt boende kan detta ibland vara befogat och den högre hyreskostnaden godkännas även om sökanden i förväg inte rådgjort med oss. Vanlig biståndsutredning och bedömning ska göras om flytten varit nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå.

Regeringsrätten har fastslagit att sökande aldrig kan nekas försörjningsstöd för merkostnaden för hyraenbart med hänvisning till att de inte har samrått med nämnden innan bostadsbyte. Nämnden ska i varje enskilt fall pröva om bostadsbytet varit nödvändigt för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. "Samrådets funktion är närmast av rådgivande karaktär och syftar till att undvika sådana situationer som innebär att den enskilde flyttar till en bostad med en hyreskostnad som nämnden inte bedömer som skälig."

Det aktuella ärendet gällde ett par, 61 och 73 år gamla, som bodde i en etta, vilket av regeringsrätten bedömdes som att de var trångbodda. Med tanke på att de antagligen inte inom den närmaste framtiden skulle bli självförsörjande, var det skäligt att flytta till en tvåa. Däremot hade de inte behövt flytta till ett så dyrt boende. Regeringsrätten ansåg att kommunens schablon för vad som var skälig boendekostnad kunde tjäna som riktmarke och den del av hyran som översteg schablon skulle inte beviljas. I denna dom står inget om att det skal finnas en lägenhet tillgänglig för att bistånd ska kunna reduceras till en lägre nivå, men det står en hänvisning till en annan dom, RÅ 1996 ref.99. I den domen står "att förekomsten av billigare bostäder utgör ett godtagbart skäl att begränsa ekonomiskt bistånd för hyra av bostad endast under förutsättning att dessa bostäder är tillgängliga för den bidragssökande och att en flyttning ter sig försvarlig även sedan sociala konsekvenser och flyttningskostnader o.d. vägt in". Detta torde fortfarande vara gällande (RÅ 2008 ref 21, dom 23 april 2008, mål nr 887–05).

Kammarrätten ansåg att sökande inte var berättigad till ekonomiskt bistånd till flyttkostnaden eftersom han inte i förväg samrådde med sin socialsekreterare och hade ansvar att planera för sin ekonomi.

Mannen hade inkommit med sin biståndsansökan efter att flytten var genomförd. Hans ansökan avsåg därför bistånd till betalning av skuld.

Kammarrätten ansåg inte att biståndet var nödvändigt för att ur rehabiliteringssynpunkt tillförsäkra honom skälig levnadsnivå (Stockholm 13 december 2005, mål nr 1268–05).

Flyttkostnader

Vid hyra av liten lastbil eller släpkärra ska klienten stå för hyreskontraktet. Det är alltså klienten som har ansvaret för att lastbilen/kärran sköts och lämnas tillbaka. Se under resor för att se milersättning när någon använder privatbil.

När flyttfirma anlitas ska klienten styrka kostnaden med underlag från aktuell flyttfirma. Vid anlitan ska klienten stå för kontraktet och fakturan ska vara ställd till klienten.

Det flyttbidrag som Arbetsförmedlingen tidigare kunde bevilja togs bort september 2015.

Om den sökande av flyttkostnad är ekonomiskt självförsörjande genom exempelvis pension kan behovet av en skälig levnadsnivå tillgodoses genom egna inkomster varför den sökandes ansökan avslås i enlighet med SoL 4 kap 1 §. Dock är det svårt att få en avbetalningsplan avseende kostnaden för flytt varför det kan vara aktuellt med att bevilja ekonomiskt bistånd mot återbetalning i enlighet med SoL 4 kap 2 §.

Om det är höga kostnader och inte så stort normöverskott är det möjligt att ta återkrav på bara en del av kostnaden och bevilja resten utan återkrav. Det är inte orimligt att under ett halvår betala hela normöverskottet och därefter det som överstiger normöverskottet med mer än femhundra kronor (samma beräkningssätt som vid ansökan om tandvård).

Om den sökande är ekonomiskt självförsörjande genom beskattningsbar inkomst är det viktigt att denne vid beställning av flytt begär att utföraren av tjänsten gör ett rutavdrag på arbetskostnaden. Om den sökande får hjälp av aktuell handläggare att boka flytten är det viktigt att utföraren får information om att fakturan ska ställas till den sökande.

Flytt mellan kommuner

En biståndsberättigad mister inte rätten till bistånd enbart av det skälet att den flyttat från en kommun till en annan. Avgörande är om det påverkar den enskildes möjligheter att få annan försörjning än ekonomiskt bistånd.

Vid flytt mellan olika kommuner är det utflyttningkommunen som bedömer skälen till flytten och som eventuellt beviljar flyttkostnad, första månadens hyra och uppehälle.

Flytt från Umeå till Gävle var Ok.

Kammarrätten i Sundsvall 23 februari 2010, mål nr 2722–08

Flytt från Göteborg till Haparanda var inte Ok

Kammarrätten i Sundsvall 21 september 2010, mål nr 464–10

Flytt från Piteå till Tranås, för att lättare få jobb, var inte nödvändig

Förvaltningsrätten avslag överklagan utan att motivera avslag på försörjningsstödet, motiverade bara avslaget på flyttkostnaden. Kammarrätten tyckte som nämnd och förvaltningsrätt att flytten inte var nödvändig eftersom sökanden hade skälig levnadsnivå i Piteå. Däremot visade kammarrätten tillbaka frågan (instansordningsprincipen) om försörjningsstöd till förvaltningsrätten. Kammarrätten i Sundsvall 30 september 2015, mål nr 1902–15 (Som jag ser det är den avgörande frågan hur flytten påverkade möjligheterna till jobb. Om möjligheterna försämrades (vilken ingen part påstått) skulle försörjningsstödet kunnat nekas utifrån detta. Men så verkar inte vara fallet, vilket gör att försörjningsstöd antagligen ska beviljas.)

Enligt en kammarrättsdom är det inte skäligt att inflyttningkommunen avslår boendekostnaden med motivering att flytten innebar ett fördyrat boende jämfört med vad sökande tidigare hade i utflyttningkommunen (Göteborg 6 april 1999, mål nr 1497–99).

Regeringsrätten fastslog i ett par domar att det inte var skäligt att ställa krav på att sökande skulle flytta till Sorsele från Storstockholmsområdet, även om det i Sorsele erbjöds utbildning och boende. Regeringsrätten konstaterade att socialnämnden "inte kunde undandra sig att lämna bistånd i någon form" trots sökandes vägran att flytta (7 oktober 2005, mål nr 7861--7862-03 RÅ 2004:130 och mål nr 7923 --7924-03).

Dubbla hyror

Som regel beviljas inte bistånd till dubbelhyror. Skälig levnadsnivå kan som regel uppnås med ett boende. Eventuell hyresskuld i samband med uppsägningstid berättigar vanligtvis inte till bistånd. Vid uppmaning/krav till att söka billigare boende finns möjlighet till undantag från regeln, se delegationspunkt 28.2.6

Kammarrätten ansåg att det var rätt att ta en del av dubbelhyror för ett par som hade flyttat ihop. Flytten medförde att den totala hyran blev betydligt billigare (1 519 kr/mån) än summan av de hyror som de tidigare haft. I det fallet ansåg kammarrätten att paret även under uppsägningstiden skulle beviljas summan av deras tidigare boendekostnader (Göteborg 7 mars 2008, mål nr 5441–07).

Kammarrätten tyckte att bistånd till uppsägningshyror (dubbelhyror) inte skulle beviljas, utan den sökande borde kunna planera sin flytt på ett sådant sätt att inte dubbla hyror uppstod. Sökanden hade fått en lägenhet i Stockholm och hennes möjligheter att få jobb skulle öka om hon flyttade dit (Jönköping 7 februari 2006, mål nr 3654–05).

Kammarrätten ansåg att sökanden som beviljades LSS-boendet var berättigad till ekonomiskt bistånd till uppsägningshyran därför att behovet inte kunde tillgodoses på annat sätt. Sökanden var, enligt länsrättens dom, berättigad till särskilt boende. Hon hade tillfälligt boende i avvaktan på LSS-boende. 15 december 2004 undertecknades kontrakt för LSS-boendet och 1 januari 2005 flyttade hon dit.

Kammarrätten ansåg att det inte fanns någon möjlighet för NN att undvika dubbla hyror. NN beviljades bistånd för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå, (Göteborg 21 juni 2006, mål nr 2610–05).

Adressändring eller eftersändning?

Det kostar ingenting att göra adressändring. Däremot kostar det att få posten eftersänd. Det är inte nödvändigt att ha eftersändning för att ha en skälig levnadsnivå. Som regel kan man ordna på annat sätt så man får den post som sänts till adressen man flyttat ifrån. Man kan också begära att posten returneras till avsändare.

Länsrätten i Värmland delar nämndens bedömning att eftersändning av post inte är nödvändigt för att uppnå en skälig levnadsnivå (31 mars 2008, mål nr 2754–07).

Länsrätten i Värmland delar nämndens bedömning att skälig levnadsnivå kan uppnås utan att bistånd beviljas till adressändring (inte omöjligt att sökande blandat ihop begreppen adressändring och eftersändning), 22 mars 2006, mål nr 431–06.

Folkbokföring

Vid flytt ska individen till Skatteverket göra anmälan om ändrad folkbokföringsadress.

Underrättelseskyldighet för socialtjänsten

Från 210618 gäller enligt 32 c § folkbokföringslagen [Folkbokföringslagen (1991:481)] en generell skyldighet för myndigheter, inklusive den kommunala socialtjänsten, att underrätta Skatteverket om det antas att en uppgift i folkbokföringen om en person som är eller har varit folkbokförda är oriktig eller ofullständig.

Underrättelseskyldigheten gäller alla uppgifter i folkbokföringen, dvs inte bara en persons adress utan även t.ex. namn, födelsetid, födelseort, medborgarskap och civilstånd.

Tröskeln för underrättelseskyldigheten är lågt satt eftersom det räcker med att det "kan antas" att en uppgift i folkbokföringen om en person som är eller har varit folkbokförd är oriktig eller ofullständig.

Underrättelseskyldigheten omfattar enligt lagens förarbeten även "förhållandevis oklara misstankar" och det finns inte heller något krav på att myndigheten ska ha någon kunskap om vad som kan utgöra den korrekta

uppgiften (prop 2020/21:160 sid 35).

En underrättelse behöver inte lämnas om särskilda skäl talar mot det. Exempel på sådana särskilda skäl är enligt lagens förarbeten att det är uppenbart att den adress en person har är tillfällig eller av annat skäl inte ska registreras i folkbokföringen, att myndigheten har kännedom om att en annan myndighet redan har skickat in underrättelsen samt att den enskilde befinner sig under särskilt utsatta förhållanden och konsekvenserna för den enskilde kan bli väldigt allvarliga (prop. 2020/21:160 s 101-102). Att förtroendet mellan den enskilde och socialtjänsten kan påverkas av underrättelsen utgör dock inte särskilda skäl (prop 2020/21:160 sid 29).

Framställan, retroaktiv ersättning

Försäkringskassan

Pensionsmyndigheten

Försäkringskassan

Om beviljat ekonomiskt bistånd i enlighet med 4 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) avser ett förskott på en förmån som Försäkringskassan kommer att pröva och betala ut retroaktivt, ska biståndet återsökas enligt socialförsäkringsbalken 107 kap 5 §. Återsökningen sker genom att en framställan (begäran från socialnämnden) avseende beviljat ekonomiskt bistånd skickas till Försäkringskassan beroende på vilken ersättning som den sökande har ansökt om hos försäkringskassan. Aktuella blanketter för framställan hittas på Försäkringskassans hemsida. Framställan kan bl a sökas för följande ersättningar från Försäkringskassan:

- Aktivitets- och sjukersättning
- Bostadsbidrag
- Bostadstillägg
- Föräldrapenning
- Underhållsstöd
- Vårdbidrag

Vid ansökan om aktivitets- eller sjukersättning är det viktigt att tänka på att även skicka framställan gällande bostadstillägg.

Pensionsmyndigheten

Om beviljat ekonomiskt bistånd i enlighet med 4 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) avser ett förskott på en förmån som Pensionsmyndigheten kommer att pröva och betala ut retroaktivt, ska biståndet återsökas enligt socialförsäkringsbalken 107 kap 5 §. Återsökningen sker genom att en framställan (begäran från socialförvaltningen) avseende beviljat ekonomiskt bistånd skickas till Pensionsmyndigheten beroende på vilken ersättning som den sökande har ansökt om hos Pensionsmyndigheten. Aktuella blanketter för framställan hittas på Pensionsmyndigheten hemsida. Framställan kan bl a sökas för följande ersättningar från Pensionsmyndigheten:

- Allmän pension
- Efterlevandepension
- Bostadstillägg/äldreförsörjningsstöd

Vid ansökan om allmän pension är det viktigt att tänka på att även skicka framställan gällande bostadstillägg/äldreförsörjningsstöd.

Fritid, lek

Politiska ställningstagande

"Riksnorm" för fritid, lek (kr/mån)

2019Fritidspeng upphörde 1 jan 2016

Medlemsavgifter - föreningar

Skolresa

Träningskort, fysisk aktivitet på recept

Politiska ställningstagande

Kostnaden för fritid/lek ingår i försörjningsstödet (4 kap 1 och 3 § § SoL) enligt riksnorm. Riksnormen är uträknad efter nationella prisundersökningar och gäller för hela landet.

I Åmåls socialnämnds [Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd](#) anges att riksnormen ska användas i möjligaste mån. Enligt Socialstyrelsens handbok [Ekonomiskt bistånd 2021](#) sidan 103 ingår kostnader för vanliga fritidsaktiviteter både inomhus och utomhus samt viss motion och kultur.

Från och med 2012 redovisar inte regeringen hur de kommit fram till riksnormen. Tidigare lämnade de ut siffror för de olika utgiftsposterna, vilket gjorde det möjligt att använda dessa för att få en ungefärlig bild av hur mycket pengar det antogs behövas för att ha en skälig nivå vad gällde de saker som ingår i riksnormen. Åmåls välfärds- och arbetsmarknadsförvaltningen har, baserat på 2011 års riksnorm (utgiftspostuppdelade siffror), en mall för hur riksnormen varje år kan tänkas vara uppdelad för att ge en ungefärlig bild av hur mycket pengar det kan antas behövas för varje utgiftspost för att tillgodose skälig levnadsnivå.

Riksnorm för fritid/lek

[Länk till tänkt uppdelning av riksnorm.](#)

(Fritidspeng)

I riksnormen 2016 har beloppet för barn i åldersgruppen 0-6 år höjts med 100 kronor.

För barn i åldern 7-18 år och för skolungdomar i åldersgruppen 19-20 år (hemmavarande ungdomar som går i gymnasiet) har beloppet höjts med 250 kronor."

Syftet med höjningen är att barn i åldersgruppen 7-18 år i familjer med försörjningsstöd ska ha ekonomiska möjligheter att utöva fritidsaktiviteter.

(Under 2014 och 2015 kunde biståndshushåll under vissa förutsättningar beviljas ersättning för barns fritidsaktiviteter. Denna ersättning togs bort 1 januari 2016.)

Medlemsavgifter – föreningar

Som regel beviljas inget extra bistånd för att sökande ska vara med i någon förening, behovet av skälig levnadsnivå vad gäller fritid/lek kan vanligtvis tillgodoses med norm. I de fall medlemskap i förening ingår i den sökandes arbetsplan och vi är väl insatta i föreningens arbets sätt kan bistånd beviljas. Den sökande ska då ge sitt medgivande till att vi har kontakt med aktuell förening, så att vi kan förankra medlemskapet i handlingsplanen. EB i Åmål har utifrån barnperspektivet utöver 2016 års höjning i riksnormen, vars syfte var att ge barn/ungdomar 7 – 18 år + försörjningsansvar dock längst till 21 år (går gymnasial utbildning 19 – 20 år) ekonomisk möjlighet till fritidsaktivitet, beviljat bistånd till medlemsavgift i förening etc.

Fackförenings- och a-kasseavgift ingår inte i "Fritid/lek" utan ska beviljas som försörjningsstöd utanför riksnormen.

Skolresa

Som regel beviljas inget extra bistånd för barns sparande till skolresor, behovet av skälig levnadsnivå vad gäller fritid/lek kan vanligtvis tillgodoses med norm.

Kammarrätten i Göteborg ansåg att ekonomiskt bistånd till sons skolresa ingick visserligen i normen för fritid, men i detta fall skulle det räknas som oförutsedd utgift, eftersom sonen nyligen bytt skola och de andra barnen i klassen hade sparat ihop till resan i förväg (2 april 2005, mål nr 5531-04).

Träningskort, fysisk aktivitet på recept

I proposition 2000/01:80 Ny socialtjänstlag mm, står på sidan 93 att det är viktigt att markera att kommunernas yttersta ansvar för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver inte ska omfatta insatser som åligger annan huvudman. Att enskilda i vissa fall kan vara missnöjda med att de inte får den behandling de önskar inom hälso- och sjukvården ska inte medföra att kommunerna tvingas ta över det ansvaret från landstingen. Men i de fall det är styrkt av läkare att sökanden behöver träning som kräver träningskort, för att ha en skälig levnadsnivå, räknas kostnaden med vid normberäkning. För de som har fysisk aktivitet på recept (FaR) beviljas kostnaden. För att denna kostnad ska kunna beviljas behöver den sökande lämna in receptet/ordinationen för att bedömning ska kunna göras. Dessutom behöver prisuppgifter på den föreslagna aktiviteten också lämnas in för att bedöma om kostnaden är rimlig. Kostnaden för den fysiska aktiviteten beviljas i första hand fram till det datum för uppföljning som ska stå angivet i receptet. Om inget datum för detta framgår kan bistånd för kostnaden beviljas i högst tre månader varefter nytt recept behöver inkomma för att ytterligare bistånd ska kunna beviljas.

Kammarrätten ansåg att NN "lider således av en sjukdom, och han behöver träna på grund av denna sjukdom. För att detta ska medföra att det finns särskilda skäl för att beräkna kostnaderna för lek och fritid till en högre nivå måste det emellertid enligt kammarrättens mening framgå att kostnaden är högre än vad som är normalt. Det måste alltså röra sig om en merkostnad. En kostnad för träningskort om 200 kr får anses vara en normal kostnad för en fritidsaktivitet ... Eftersom träningen inte lett till några merkostnader föreligger inte särskilda skäl att beräkna kostnaden till en högre nivå." (Göteborg 15 april 2013, mål nr 7557–12). Ett sådant resonemang leder fram till att den som av medicinska skäl behöver träningskort inte har samma möjlighet till annan fritidssysselsättning - som den kanske hellre vill göra exempelvis gå på bio eller ishockeymatch. SoL 1 kap 1 §??

I en annan kammarrättsdom där sökanden hade behov av träning och fysisk aktivitet avslogs ansökan och kammarrätten ansåg att det "finns inget i målet som visar att detta behov måste tillgodoses genom träning på gym". Det vill säga att kammarrätten tyckte att det av den anledningen inte var nödvändigt med träningskort och därför var det rätt att avslå ansökan (Göteborg 29 juli 2015, mål nr 2923–15).

Frånvaroavdrag eller icke deltagande i utredning

Arbete, utbildning

Utredning

Kompetenshöjande verksamhet, praktik

Meddela sjukfrånvaro

Inget avdrag för karensdag

Ledighet för nära anhörigs svåra sjukdom

Annan ledighet

I förväg meddelad "ogiltig" frånvaro, känd frånvaro

Läkarkontakt

Avdragets storlek

Politiskt ställningstagande

I 4 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) anges att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, har rätt till bistånd för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Den som har möjlighet att själv tillgodose sina behov, exempelvis genom egna inkomster, har således inte rätt till bistånd.

Enligt 4 kap 4 § SoL har nämnden rätt att, under vissa förutsättningar, ställa krav på att de som får försörjningsstöd ska delta i praktik eller kompetenshöjande verksamhet. I 4 kap 5 § SoL står att om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.

Nämnden ska utreda om de ansökningar som kommer in ska leda fram till bistånd eller inte (SoL 11 kap 1 §).

Socialstyrelsen skriver (Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 93) att "Socialnämnden bör i regel kunna avslå en ansökan om ekonomiskt bistånd när en enskild trots en särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att nödvändiga kontakter tas". Se även (HSLF-FS 2021:31).

Arbete, utbildning

De som får avdrag på sin lön eller aktivitetsstöd på grund av någon icke-godtagbar anledning, får inte ekonomiskt bistånd för de dagar de haft ogiltig frånvaro (det vill säga för de dagar det gjorts löneavdrag för). Detta gäller även de som har ogiltig frånvaro på SFI.

Det finns närliggande information på sidan om Inkomster och [SFI-studerande](#).

Frånvaroavdrag pga missbruk

Kammarrätten ansåg att det var rätt att avslå ansökan med belopp motsvarande den summa som Försäkringskassan dragit på grund av ogiltig frånvaro från av arbetsförmedlingen ordnad praktikplats. Frånvaron berodde på att sökanden återfallit i missbruk (Sundsvall, 8 juni 2010, mål nr 3046–09).

Utredning

De som inte deltar i utredning som krävs, exempelvis för att komma fram till hur sökande bäst ska komma ut i egen försörjning, har inte rätt till ekonomiskt bistånd. Om vi inte har underlag för beslut, exempelvis på grund av att sökanden inte kommer till utredningen, avslås ansökan eftersom sökande inte medverkar i utredningen och vi då inte kan bedöma sökandes förmåga och behov.

Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd för sökande som överklagade länsrättens dom (2007-09-11, mål nr 1498–07) som hade gett oss rätt när vi avslagit ansökan med motivering att sökanden inte kommit till informationsmöte på Jobbcenter och därmed inte medverkat i utredningen (Göteborg 6 december 2007, mål nr 5378–07)

Sent inkommet läkarintyg

Sökanden hade i samband med överklagan lämnat in sjukintyg för den period som avslaget gällde. Anledning till avslaget var ogiltig frånvaro, det vill säga: sökanden hade inte gjort så gott den kunnat. Socialtjänsten sa att avslaget grundade sig på de uppgifter som fanns när beslutet togs och att det med största sannolikhet blivit ett bifall om läkarintyget bifogats ansökan, men att de ändå tyckte att överklagan skulle avslås. Kammarrätten anser att det genom sjukintyget visats att sökanden varit sjukskriven och att det därför inte fanns skäl att avslå ansökan om bistånd. Bistånd skulle beviljas (Kammarrätten i Göteborg 28 maj 2015, mål nr 6635–14).

Kompetenshöjande verksamhet, praktik

De som utan godtagbar anledning inte kommer på kompetenshöjande verksamhet eller praktik som vi ordnat, har inte rätt till bistånd. Vi gör avdrag på norm för den tid de inte varit där. Avslaget grundar sig på SoL 4 kap 5 §. Detta förutsätter att beslut om försörjningsstöd är fattat enligt SoL 4 kap 1 § med krav på deltagande enligt SoL 4 kap 4 § och att vi följt de där fastställda kraven (exempelvis att åtgärden är individuellt anpassad, tidsbegränsad och beslut taget efter samråd med Arbetsförmedlingen). Det är även viktigt att dokumentera att villkor på praktik eller kompetenshöjande verksamhet är ställda utifrån 4 kap 4 § SoL och att sökande informeras om vilka konsekvenser ogiltig frånvaro kan innebära.

Om den enskilde inte kan anses stå till arbetsmarknadens förfogande kan det vara en grund för avslag på en ansökan om ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsen skriver ([Ekonomiskt bistånd](#) 2021 sidan 144) "Enligt 4 kap. 1§ SoL har den som inte kan försörja sig men som kan arbeta rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om en enskild som bedöms vara arbetsför av ett eller flera skäl inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande är det därför som huvudregel en grund för att besluta om avslag på ansökan om försörjningsstöd enligt 4 kap. 1§ SoL.

När socialtjänsten anvisat en kompetenshöjande insats enligt 4 kap 4 § SoL finns även stöd i 4 kap 5 § SoL för att sätta ned eller vägra fortsatt försörjningsstöd om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer eller

uteblir. Även denna bestämmelse utgör en grund för att besluta om avslag på ansökan om försörjningsstöd”.

Krav på deltagande för de som har försörjningsstöd

Kammarrätten ändrade länsrättens dom som gått oss emot. Vi hade gett avslag på ansökan eftersom sökande inte hade gått till Jobbcenter. Länsrätten trodde att sökande inte tidigare fått försörjningsstöd och ansåg därför att vi gjort fel som ställt krav på deltagande i vår verksamhet. Vi hade i vårt yttrande till länsrätten missat att ta med att sökanden hade fått bistånd även månaden innan. Detta låg till grund för vår överklagan till kammarrätten och de gav oss alltså rätt (Göteborg 2 januari 2006, mål nr 5917–04).

Ska finnas beslut enligt SoL 4 kap 4 §

Kammarrätten ansåg att det inte var rätt att neka bistånd bara för att en arbetslös inte kommit till en praktik på ett serviceboende. Praktiken var beslutad efter flera trepartssamtal med socialtjänsten, arbetsförmedlingen och sökanden och bestämdes utifrån att arbetsmarknadsåtgärder inte kunde erbjudas eftersom sökande behövde träning i regelbundenhet, att passa tider och ta ansvar för full närvaro. Kammarrätten skriver i domskälen att "Beslut om insatsen har emellertid inte fattats med stöd av 6 c § SoL (Nuvarande 4 kap 4 § SoL/NAD). Deltagande i den av socialnämnden anvisade praktikplatsen kan inte anses utgöra sådant arbete som ger den enskilde inkomster. Socialnämnden har därför inte haft rätt att vägra ... försörjningsstöd på grund av att hon uteblivit från praktikplatsen" (Jönköping 25 september 2001, mål nr 3041–2000).

Det är alltså viktigt att dokumentera att villkor på praktik eller kompetenshöjande verksamhet är ställda utifrån 4 kap 4 § SoL och att sökande vet att ogiltig frånvaro betyder avdrag på norm!

Frånvaroavdrag för föregående månads ogiltiga frånvaro

Kammarrätten ansåg att det var korrekt att göra avdrag i efterhand. Avdrag skulle, enligt kammarrätten, göras för ogiltig frånvaro under en tidsperiod som motsvarade biståndsperiodens längd. I det aktuella fallet beviljades bidrag för en månad och sex dagar, vilket medförde att ogiltig frånvaro under en månad och sex dagar innan biståndsperioden resulterade i frånvaroavdrag.

Kammarrätten ansåg att det inte var rätt att göra avdrag för tidigare förekommande ogiltig frånvaro (Göteborg 21 augusti 2003, mål nr 2757–03).

Meddela sjukfrånvaro

Det är viktigt att deltagare i verksamhet får klar och entydig information om hur och när de ska meddela frånvaroorsak. Om det inte finns särskilda skäl, accepteras som regel inte sjukanmälan i efterhand. Frånvaro utan anmäld sjukdom medför som regel frånvaroavdrag, men se domen ovan under rubriken "Sent inkommet läkarintyg".

Kammarrätten ansåg att det var rätt att göra avdrag för en frånvarodag, när sökanden inte meddelat att han var hemma på grund av tandvärk. Nämnden hade informerat sökanden om kravet på att meddela frånvaro och sökanden hade inte visat att hans tandvärk gjort att han inte kunnat anmäla sin frånvaro (Göteborg 30 juni 2008, mål nr 1436–08).

Inget avdrag för karensdag

Den första dagen på en sjukskrivning är en karensdag, det vill säga att den sjuke får ingen sjukpenning. Detta är ingenting den sökande kan påverka. Det är alltså ingen "ogiltig frånvaro" som på något sätt påverkar sökandes rätt till bistånd.

Ledighet för nära anhörigs svåra sjukdom

Det kan vara skäligt att vara ledig i samband med nära anhörigs livshotande sjukdom. Om det är stort avstånd till den sjuke, kan det i vissa fall vara motiverat med en veckas ledighet.

Med nära anhörig räknas familjemedlem och med svårt sjuk menas sjukdomstillstånd som innebär ett påtagligt hot mot den sjukes liv.

Anhörigs dödsfall giltigt skäl till frånvaro

Kammarrätten ansåg att sökande skulle ha försörjningsstöd trots att de under tre veckor varit frånvarande från verksamhet. Frånvaron berodde på att mannens lillasyster i Irak hade blivit mycket svårt brännskadad och vistades på sjukhus. Skadorna var så svåra att hon avled. Då mannen var hennes vårdnadshavare fanns det ingen annan som kunde hjälpa, stötta henne och tillvarata hennes rättigheter. Vi ifrågasatte inte syftet med resan eller att mannen var vårdnadshavare, men tyckte inte att det var tillräckligt skäl för frånvaro. Hemresan försenades på grund av att mannen blivit tagen av polis och suttit en tid i fängelse. Såväl läns- som kammarrätt tyckte att bistånd skulle beviljas för frånvarotiden (Göteborg 14 september 2009, mål nr 5321–09).

De hade tidigare fått avslag på resekostnader, men det avslaget överklagades inte, så domen tar alltså inte upp om det i detta fall skulle beviljats bistånd till merkostnader i samband med frånvaron.

Ej nödvändigt besöka cancersjuk mor, dom under Resor

Annan ledighet

Om sökande är aktuell på annan verksamhet inom kommunen exempelvis på Familje- och/eller Vuxenavdelningen, och har tid där är detta giltigt frånvaro och ska som regel inte medföra avdrag.

I förväg meddelad "ogiltig" frånvaro, känd frånvaro

När sökande planerar att nästkommande månad göra annat än att delta i vår verksamhet, det vill säga inte följa planering, exempelvis fara på semester, görs avdrag för denna ogiltiga frånvaro som regel vid ansökan efter frånvaron. Ansökan bedöms utifrån vad sökanden gjort månaden innan ansökningstillfället. Avdrag görs alltså oftast först när vi vet hur stor frånvaron varit. Viktigt att sökanden får reda på detta och för att undvika missförstånd kan det vara bra att informationen dokumenteras.

I de fall sökanden under en månads frånvaro kommer att få sitt behov tillgodosett på annat sätt, exempelvis bli bjuden på uppehälle och logi, kan dock ansökan avslås i förväg med motivering att behovet är tillgodosett på annat sätt.

Om vi avslår ansökan en månad på grund av att behovet kommer att vara tillgodosett på annat sätt, så har vi accepterat frånvaron och eventuell ansökan för månaden efter den "ogiltiga" frånvaron, bör inte avslås med motivering att sökanden inte gjort så gott den kunnat. En månads frånvaro bör alltså inte medföra mer än en månads avslag på ansökan.

Avdrag innan resa

Kammarrätten ansåg att det var rätt att den 29 maj avslå ansökan för juni i och med att sökanden under juni fått sitt behov tillgodosett genom den utlandsresa som hon blivit bjuden på. Länsrätten hade ansett att bistånd skulle beviljats i och med att sökanden under maj månad uppfyllt villkoren för bistånd och att "det är förhållandena i maj som ligger till grund för rätten till bistånd för juni". Detta hade inte kammarrätten några kommentarer om, men ansåg att bistånd inte skulle beviljas för en månad som behovet var tillgodosett på annat sätt (Stockholm 13 februari 2009, mål nr 7546–08).

Känd frånvaro under ansökningsmånaden

Kammarrätten tyckte att det var rätt att ge avdrag för tre frånvarodagar i december när ansökan för december lämnades in först den 29 december och det var känt att sökanden i december haft tre dagars ogiltig frånvaro. Förvaltningsrätten hade däremot tyckt att frånvaroavdraget skulle göras först när ansökan för januari behandlades, men kammarrätten upphävde förvaltningsrättens dom eftersom de tyckte "att det inte föreligger några hinder mot att låta också händelser som inträffar under den månad som biståndet avser påverka rätten till försörjningsstöd" (Göteborg 8 mars 2013, mål nr 4815–12).

Läkarkontakt

Den som är sjuk bör som regel kontakta läkare för att så snabbt som möjligt få mediciner, råd eller behandling för att påskynda sitt tillfrisknande. Om den enskilde trots detta är så sjuk att den inte kan jobba kan läkare skriva intyg på att så är fallet.

Vid frånvaro som överstiger fem dagar i sträck bör läkarintyg krävas. Detta motsvarar reglerna vid vanliga anställningar.

Krav på läkarintyg

Länsrätten skriver att "Kravet på läkarintyg vid mer än kortare sjukfrånvaro framstår inte som orimligt" och att "nämnden haft fog för att betrakta de fyra sista dagarna av frånvaron [av nio/NAD] som ogiltig frånvaro med reducering av det ekonomiska biståndet som följd. Nämnden får även anses ha haft fog för att beräkna avdraget på det sätt som gjorts". Normen hade reducerats med 1/21 per dag med ogiltig frånvaro, vilket alltså länsrätten ansåg vara riktigt. Överklagan avslogs (Värmland 13 april 2005, mål nr 311–05)

Delta i aktivitet trots sjukskrivning

Kammarrätten tyckte inte att inlämnade sjukintyg var tillräckligt starka för att visa att sökanden inte, åtminstone delvis, kunde delta i nämndens verksamhet. Därför var det rätt av nämnden att avslå ansökan när sökanden uteblev från verksamheten (Stockholm 28 maj 2008, mål nr 7542–07).

Avdragets storlek

För de som utan giltigt skäl är frånvarande gäller att vid tre dagars ogiltig frånvaro kan det innebära reducering av biståndet. Vid ogiltig frånvaro fyra dagar eller mer kan det innebära avslag på rätten till ekonomiskt bistånd.

Avdrag på hela hushållets månadsbehov (Försumliga familjeförsörjare?)

Enligt regeringsrätten (RÅ 1995:79) är den enskildes underhållsskyldighet beträffande den övriga familjen "primär i förhållande till familjemedlemmarnas rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen". Detta betyder att familjeförsörjare som inte gör vad de kan för att försörja sin familj inte kan räkna med att det utgår bistånd till övriga familjen. Ibland kan matpengar beviljas för att undvika akut nödsituation.

1/21 av hela hushållets månadsbehov

Länsrätten skriver att "Kravet på läkarintyg vid mer än kortare sjukfrånvaro framstår inte som orimligt" och att "nämnden haft fog för att betrakta de fyra sista dagarna av frånvaron [av nio/NAD] som ogiltig frånvaro med reducering av det ekonomiska biståndet som följd. Nämnden får även anses ha haft fog för att beräkna avdraget på det sätt som gjorts". Normen hade reducerats med 1/21 per dag med ogiltig frånvaro, vilket alltså länsrätten ansåg vara riktigt. Överklagan avslogs (Värmland 13 april 2005, mål nr 311–05).

Inget frånvaroavdrag för dagar de varit närvarande

Den som uteblivit från kompetenshöjande insatser (då § 6 c SoL, nu 4 kap 4 §) kan enligt kammarrätten i

Göteborg (1999-10-12, mål nr 4184–1999) nekas socialbidrag för dagar sökande varit frånvarande utan giltig anledning. I det aktuella ärendet hade sökanden av socialnämnden fått helt avslag på ansökan om socialbidrag. Kammarrätten ändrade beslutet, så att avslaget bara gällde de tre dagar sökanden varit frånvarande. Giltiga frånvarorsaker är bland annat sjukdom, vård av sjukt barn och i vissa fall bärande invändningar mot verksamheten från sökandens sida.

Proportionellt avdrag

Kammarrätten ansåg att minskning av det ekonomiska biståndet bör beräknas efter skälighet med ledning av sökandes frånvaro i proportion till hans närvaroplikt (Göteborg 9 september 2002, mål nr 5669–2001)

Helt avslag möjligt om sökande inte deltagit i praktik i tillräcklig omfattning

Kammarrätten skriver att "Det ekonomiska biståndet kan dras in i sin helhet om biståndstagaren inte deltagit i praktik i tillräcklig omfattning. Biståndstagarens rätt till reducerat bistånd vid akuta situationer kvarstår dock alltid. Hur försörjningsstödet ska beräknas om nämnden, trots möjligheten att dra in hela försörjningsstödet, istället väljer att bara göra avdrag för den ogiltiga frånvaron är inte uttryckligen reglerat. Då nämnden vid ett sådant beviljande går utöver sina lagliga skyldigheter till förmån för biståndssökande anser kammarrätten att utformningen av sådan beräkning faller inom ramen för den kommunala självbestämmanderätten." Kammarrätten gick därmed emot förvaltningsrätten som ansett att vi skulle bevilja bistånd till bland annat hyra (Göteborg 9 juli 2010, mål nr 1310–10).

Företagare

Politiskt ställningstagande

Vilande företag

Redovisning

Framtidsutsikter

A-kassa

Företags tillgångar/skulder

[Starta eget bidrag \(Under Inkomster\)](#)

Obesvarat

Politiskt ställningstagande

I socialtjänstlagen (SoL) nämns inte egna företagare. De ändringar som gjorts innebär inga förändringar sedan Socialstyrelsen i sina [Allmänna råd1992:4](#) skrev att "Driver företagaren ett företag som inte lönar sig och ansöker om socialbidrag till sin försörjning och livsföring i övrigt, kan nämnden avslå ansökan genom att hänvisa till att den enskilde antingen kan ta ut avtalsenlig lön eller ställa sig till arbetsmarknadens förfogande". Detta används även efter lagförändringarna 98 01 01 (exempelvis RÅ 2000 ref 37).

Kommuner får i princip endast vidta åtgärder som allmänt främjar näringslivet i kommunen. Det står i kommunallagen. Kommuner får bara ge individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare om det finns synnerliga skäl för det (2 kap. 8 § kommunallagen (1991:900), KL. Det betyder att det är oklart om företagare kan få ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen, och hur socialtjänsten kan motivera den möjligheten.

Socialstyrelsens handbok [Ekonomiskt bistånd](#) 2021 sidan 140 står att "Kravet på att stå till arbetsmarknadens förfogande kan också ställas på företagare. Den enskilde kan t.ex. istället behöva söka arbete. Den som bedriver företag och ansöker om ekonomiskt bistånd omfattas av samma krav som övriga biståndssökande."

Vidare står det i Socialstyrelsens handbok [Ekonomiskt bistånd](#) 2021 sidan 150 att "Ett företag t.ex. en enskild firma, ett handelsbolag eller ett aktiebolag kan vara en realiserbar tillgång. Huruvida företaget utgör en tillgång får utredas i den individuella situationen. Att inte avyttra en realiserbar tillgång kan innebära att den enskilde, efter en individuell behovsbedömning, nekas ekonomiskt bistånd. I en sådan situation kvarstår kommunens yttersta ansvar om den enskilde bedöms vara i en akut nödsituation."

Enligt [Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd](#) kan ekonomiskt bidrag undantagsvis beviljas till företagare under högst tre månader. Den som beviljats stöd för start av näringsverksamhet (starta-eget-bidrag) som arbetsmarknadsåtgärd kan beviljas socialbidrag för den period starta-eget-bidrag beviljas.

Grundtanken är att ekonomiskt bistånd inte ska vara ett företagsstöd. Samtidigt vill socialnämnden att ett kortvarigt hjälpbehov inte ska stjälpas ett företag som kan medföra att den enskilde inom kort blir självförsörjande.

I de fall det finns avyttrings- och realiserbara tillgångar i företaget och behovet av skälig levnadsnivå kan uppnås genom att de säljs, avslås ansökan om bistånd med motivering att behovet kan tillgodoses på annat sätt. Om företaget avvecklas (läggs ner) ska man även ta hänsyn till de skulder som företaget har, se nedan "Företags tillgångar/skulder".

Regeringsrätten fastställde kammarrättens dom att "skäl saknas att frångå den princip som gäller för socialbidrag till företagare (jfr Allmänna råd från Socialstyrelsen 1992:4 s. 67)" och socialbidrag beviljades inte till företagaren. I det fallet hade sökanden haft företaget i två år och var i ett uppbyggnadsskede som kunde beräknas omfatta ytterligare något eller några år. Det var inget akut nödläge eller något rehabiliteringsbehov, vilket gjorde att Regeringsrätten ansåg att det var riktigt att avslå ansökan om socialbidrag. Av domen framgår också att det inte finns lagligt stöd för att generellt utesluta företagare från rätten till socialbidrag (RÅ 2000 ref. 37, 6 juni 2000, mål nr 2189–1997).

Kammarrätten ansåg att försörjningsstöd inte skulle beviljas när sökanden, som varit arbetslös i fyra år, startat ett företag och inledningsvis inte kunde ta ut någon lön. Alternativen är starta eget-bidrag eller att ta ut avtalsenlig lön ur företaget (Göteborg 9 september 1999, mål nr 2308–1999).

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att inte bevilja bistånd när sökande haft pengar men betalt skuld och kostnader som hörde till företaget. Länsrätten hänvisade till en tidigare dom att sökande "inte är berättigad till bistånd så länge han driver ett ej lönsamt företag och att bistånd i detta läger är att betrakta som ett företagsstöd"(17 april 2008, mål nr 2778–07).

Vilande företag

Att sökanden har ett vilande företag (har firmanamnet registrerat i [Bolagsverket](#), men är inte med i momsregistret och har inte F-skattsedel) är i sig inte ett skäl att avslå ansökan om socialbidrag. Finns det inte realiserbara tillgångar i företaget, eller är det inte möjligt att försörja sig på det, kan socialbidrag beviljas om sökanden i övrigt uppfyller kraven för att få bistånd, exempelvis varit aktivt arbetssökande.

I ett vilande företag ska det inte pågå någon verksamhet. Den sökande ska visa Skatteverkets beslut om att avregistrering skett ur momsregistret och att F-skatten är återkallad.

Länsrätten tyckte att det var fel att avslå en ansökan med motivering att sökanden inte avregistrerat företaget ur momsregistret vilket vi ställt som krav för att det skulle vara klart att det inte pågick nå'n verksamhet i företaget. Länsrätten ansåg att bedömningen om rätt till bistånd ska "ske utifrån om den enskilde under den aktuella perioden haft inkomster från näringsverksamhet och omständigheterna i övrigt kring den sökandes oförmåga att tillgodose sina egna behov". Länsrätten upphävde vårt beslut och återförvisade ärendet så att vi på nytt skulle pröva ansökan (Värmland 15 mars 2007-03-15 mål nr 2062–06).

Länsrätten biföll en överklagan som gällde en sökande som hade företag, samtidigt som hon fått ett heltidsarbete. Ansökan gällde ekonomiskt bistånd i avvaktan på första löneutbetalning. Länsrätten ansåg att det framgick att den sökande stod till arbetsmarknadens förfogande och gjort vad hon kunnat för att bidra till sin egen försörjning. Därmed var det fel att avslå ansökan med motivering att sökande inte stått till arbetsmarknadens förfogande (Värmland 10 september 1999, mål 1048–99).

Länsrätten biföll ytterligare en överklagan som gällde en studerande (i arbetsmarknadsåtgärd) som hade vilande företag. Länsrätten tolkar lagen så att det inte är något principiellt hinder att bevilja bistånd till någon som har registrerat företag. Bistånd får dock inte utgå för att finansiera affärsverksamhet eller till

att betala skulder som uppkommit i sådan verksamhet (Värmland 15 december 1999, mål nr 1621–99).

[Bolagsverket](#) i Sundsvall hanterar huvudsakligen registreringen av nya företag och registerändringar för befintliga företag, tar emot årsredovisningar och registrerar företagsinteckningar.

Redovisning

En del av ett seriöst företags verksamhet är att sköta sin ekonomi och att ha klara papper. Företagaren ska för samtliga företag som han/hon är inblandade i visa

- registreringsbevis från Skatteverket, som visar exempelvis om de har F-skattsedel och är momsregistrerade,
- de senaste årens bokslut/självdeklaration med näringsbilaga (taxeringsuppgifterna är offentliga uppgifter och kan fås på Skatteupplysningen 0771–567 567),
- innevarande års räkenskaper, helst månatlig resultat- och balansräkning,
- hur mycket som de, månaderna innan ansökan, preliminärdebiterat till Skatteverket (framgår av Kontoutdrag från skattekontot),
- utdrag från kronofogden vad gäller sökandens aktuella situation vad gäller såväl allmänna mål som enskilda mål och
- bolagsbevis från Bolagsverket om bolaget är registrerat, vilket exempelvis handelsbolag måste vara.

Detta är en förutsättning för att ansökan om socialbidrag ska kunna utredas. Utifrån företagets klart redovisade situation görs en bedömning av hur företaget tidigare gått. Om företaget har revisor kan det ibland vara till hjälp att kontakta denne.

För att företaget ska drivas vidare ska det ha varit möjligt att klara sig på inkomster från det under större delen av dess "livslängd". Om ovanstående redovisningar visar att företaget inte gett inkomster som gått att klara sig på anses som regel den enskilde skyldig att avveckla företaget och inrikta sig på att få sin inkomst på annat sätt (anmälan på arbetsförmedling, söka alla tänkbara jobb etc). Det kan förekomma att någon haft inkomster utan att detta redovisats i ovan nämnda redovisningar, men denne ska då inte ha F-skattsedel (som är företagares "körkort"=bevis på att de skött sina åliggande till Skatteverket).

Kronofogdens kundtjänst, 0771-73 73 00 (december 2013), kan svara på frågor om företag varit föremål för kfm:s åtgärder. Många uppgifter är offentliga handlingar och de behöver inte ha reda på vem som vill ha uppgifterna.

[Skatteverket](#)

[Kronofogden](#) (kfm)

Framtidsutsikter

För att bevilja socialbidrag ska det finnas stora chanser att företaget inom tre månader åter bär sig så att företagaren blir självförsörjande. För att bedöma detta är det viktigt att ha kännedom om det enskilda företagets möjligheter och anledningen till att det vid sökandetillfället inte ger tillräckliga inkomster. En sådan anledning kan vara sjukdom, olycksfall, kunder som gjort konkurs och inte betalt, eller annat som

ligger utanför företagarens möjlighet att påverka och som är av tillfällig natur.

När det bedöms om det finns särskilda skäl att bevilja socialbidrag till företagare, ska det också tas hänsyn till den enskildes möjlighet till annan försörjning exempelvis genom anställning. Men även om den enskilde har svårigheter att få annan försörjning torde det gå emot kommunallagen om någon regelbundet skulle få ekonomiskt bistånd, samtidigt som den driver ett företag i konkurrens med andra aktörer på marknaden.

A-kassa

Företagare som är med i a-kassa kan under vissa förutsättningar få ersättning utan att företaget är avregistrerat. Det får då inte förekomma någon verksamhet i företaget och om företagaren fått a-kassa någon gång under de senaste fem åren kan den inte få det igen.

Regelverket kring företagares rätt till a-kassa finns på IAF:s hemsida, [Startsida/Lag & rätt/IAF:s regelsamlingar/Försäkringsbestämmelser/Avsnitt 8: Företagare](#)

Företags tillgångar till företagets skulder?

I de fall sökanden tidigare haft företag och det i företaget finns pengar som är avsedda för skatt och moms kan det vid biståndsbedömningen bortses från denna. Som framgår av ovanstående, ska som regel inte ekonomiskt bistånd beviljas till företagare. Men det är inte heller rimligt att de som tidigare haft företag och fått in pengar som ska gå till företagets skatt och moms, ska ta av dessa pengar till sin försörjning. För att bortse från dessa tillgångar krävs att det är helt klart att pengarna kommit in till företaget, som är skyldig att betala, och att pengarna används till detta.

Obesvarat ...

Även med ovanstående måttstockar är det svårt att få grepp om vilka företagare som ska beviljas hjälp. Otaliga företag har längre eller kortare perioder inkomster som ligger klart under våra normer.

Ska det företag som skött alla skulder och betalningar i företaget (i stället för att med inkomsterna betala sina privata utgifter) få hjälp till sina privata utgifter? Ska det företag som inte skött sina affärer (utan har en massa skulder i företaget) få hjälp till sina privata utgifter samtidigt som de har företaget kvar?

Hur ska företagets inkomster beräknas? Ska allt gå till mat, hyra och el? Ska alla inkomster gå till företagets mest krävande fordringsägare och socialbidrag utgå till företagarens hushållsutgifter? Ska handläggaren göra en bedömning av vad som är viktigast bank-, leverantörsskulder eller det privata hushållets utgifter?

Hur ska vi bedöma konkurrensituationen? Hur undviker vi att snedvrider konkurrensen, att sätta marknadskrafterna ur spel genom att företag som inte bär sig genom socialbidrag kan drivas vidare, vilket kan medföra att andra bärkraftiga företag inte klarar sig?

Försäkringar

Enligt 4 kapitlet 3 § SoL ingår det i skälig levnadsnivå att ha en hemförsäkring. Det ingår dock inte i riksnormen utan ska räknas utanför denna. I samma paragraf kan vi se att barnförsäkring inte finns med bland riksnormens poster.

Åmåls socialnämnd har beslutat i Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd att hemförsäkring kan beviljas för sex månader åt gången om sökanden inte har annan försörjning i sikte. Sökanden ska uppmanas välja det försäkringsbolag som har den lägsta premien.

Bistånd till olika tilläggförsäkringar, exempelvis allriskförsäkring, utgår inte utan enbart ersättning för den grundläggande hemförsäkringen ska beviljas.

Hemförsäkring

För nedanstående kostnader kan man få en skälig hemförsäkring.

Antal personer	1	2	3	4	5	6	7 eller fler
Kronor per månad	100	110	120	130	140	140	150

Länsrätten ansåg att sökanden "har obestritt möjlighet att hos annat försäkringsbolag få en hemförsäkring för sig och sitt barn för 110 kr/mån". Detta trots att sökanden skrivit att hennes försäkring (499 kr för tre månader) var den billigaste hemförsäkring hon kunde få. Länsrätten tyckte att det var rätt att avslå ansökan med det belopp som översteg 110 kr/mån och avlog överklagan (Värmland 14 mars 2007, mål nr 354-07).

Barnförsäkring

Som regel omfattas barn och ungdomar av kommunens försäkringar och ytterligare försäkringar anses inte nödvändiga för att ha en skälig levnadsnivå. Enligt Socialstyrelsens informationsblad "Riksnormen för försörjningsstöd" innehåller Riksnormen kostnader för Barn- och ungdomsförsäkring.

Villaförsäkring

Villaförsäkring är en del av boendekostnad, se fliken Bostad.

Övriga försäkringar

Andra typer av försäkringar, exempelvis sjuk- och olycksfallsförsäkring, anses inte nödvändiga för en skälig levnadsnivå, så bistånd beviljas som regel inte till dessa kostnader.

Självrisk

Som regel innehåller försäkringsavtal bestämmelser om att den försäkrade själv ska stå för viss del (självrisk) av kostnader som berättigar till ersättning från försäkringsbolaget. Om självriskan är en obligatorisk del, exempelvis en del av en nödvändig arbetskostnad, kan detta räknas med som en godtagbar utgift. Likaså om försäkringsersättningen avser ersättning för förlorad egendom som är nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå och det inte finns billigare alternativ.

Exempel: Obligatorisk kostnad

Försäkringen täcker arbetskostnader för att iordningsställa det försäkrade, men försäkringstagaren ska betala självrisk ett tusen kronor. Det är en faktisk kostnad som försäkringstagaren måste betala för att inte riskera hamna hos kronofogden. Vi räknar det som en nödvändig kostnad.

Exempel: Finns billigare skäliga alternativ

Försäkringen täcker kostnaden för en avancerad teknisk utrustning. Biståndsbehovet anses inte bli långvarigt och därför har det inte ansetts skäligt att sökande behövt sälja för att tillgodose sitt behov av skälig levnadsnivå. Utrustningen stjäls/förstörs och försäkringsbolaget ersätter den med tolv tusen kronor, varav ett tusen kronor är självrisk, det vill säga sökanden får från försäkringsbolaget insatt elva tusen kronor på sitt konto. Dessa elva tusen kronorna räknas inte med som inkomst (även en biståndstagare har möjlighet att försäkra sina tillhörigheter för att vid behov kunna återställa något den förlorat, se fliken [Inkomster](#)). Däremot beviljas inte tusen kronor i bistånd till självrisk för att komma upp i samma standard som tidigare. I sådana fall anses inte kostnaden för självrisk vara nödvändig för att kunna ha av skälig levnadsnivå.

Hallå konsument är en rikstäckande upplysningstjänst som samordnas av Konsumentverket. Hit kan man vända sig med frågor om köp av varor och tjänster, bland annat om olika [försäkringar](#)

Konsumenternas Bank- och finansbyrå och Konsumenternas försäkringsbyrå har tillsammans gjort [en webbplats med en massa information](#) om bland annat [försäkringar](#)

Ömsesidig underhålls- /försörjningsskyldighet

Politiskt ställningstagande

Försumliga familjeförsörjare

Om den sökandes partner inte är med på

ansökan Barn, ungdomar

Barn som fått barn (fliken [Föräldraansvar](#))

[Sambor \(egen flick\)](#)

Gifta/sammanboende studerande då föräldraansvaret fortfarande gäller (fliken [Studerande](#))

[Sammanboende med kompis \(fliken Sambor\)](#)

Politiskt ställningstagande

De som är gifta har en ömsesidig underhållsskyldighet gentemot varandra, [Äktenskapsbalken \(ÄktB\) 6 kap.](#) Detta innebär att makar registrerade partners under giftermålet ska bistå varandra. Underhållsskyldigheten kvarstår till dess äktenskapet upplösts (äktenskapsskillnad, skilsmässa), det vill säga även under eventuell betänketid, ÄktB 6 kap 1, 2 och 7 §§. Detta oavsett om makar eller registrerade partners har skilda hushåll. Om det står klart att de inte har gemensamt hushåll och den andra parten inte kan bistå, kan den enskilde ha rätt till bistånd.

Sambor har ingen legal underhållsskyldighet gentemot varandra, men likställs vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd med gifta och registrerade partners (Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 153). Det innebär att sammanboende har ett ömsesidigt ansvar för kostnader i hushållet och att sambors gemensamma inkomster och tillgångar ligger till grund för beräkning vid rätten till bistånd (RÅ ref 1995:48).

RÅ Ref 1995:48 fastslår att " Ett par kan redan när de flyttar samman ha för avsikt att etablera ett fast förhållande och inom ramen för detta bistå varandra. Denna avsikt finns då från början och behöver inte konfirmeras genom en viss tids sammanboende. En utgångspunkt för bedömningen bör vidare vara att en man och en kvinna som flyttar samman och därvid skapar ett gemensamt hem i allmänhet också har avsikten att stadigvarande leva tillsammans och att stödja varandra i bl.a. ekonomiskt hänseende. Naturligtvis kan det i vissa fall vara fråga om endast tillfälliga arrangemang, men detta bör i så fall kunna framgå av omständigheterna."

Grundregeln: Makars inkomster bör räknas som gemensamma vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Detsamma bör gälla för registrerade partners inkomster. I regel bör detta även gälla för dem som lever i sådana samboförhållanden som avses i sambolagen (2003:376). För sambor bör socialnämnden räkna med båda parter sammanlagda inkomster och tillgångar från sammanflyttningsdagen (Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 153).

Utgångspunkten är att makar och registrerade partners efter förmåga är skyldiga att bidra till det underhåll som behövs för att deras gemensamma och personliga behov ska tillgodoses (6 kap 1-2 §§ äktenskapsbalken, ÄktB). Den partner som försummar sin skyldighet kan av domstol åläggas att betala underhållsbidrag till den andra (6 kap 5-6 §§ ÄktB).

Avdrag på hela hushållets månadsbehov

Enligt regeringsrätten (RÅ 1995:79) är den enskildes underhållsskyldighet beträffande den övriga familjen "primär i förhållande till familjemedlemmarnas rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen". Detta betyder att familjeförsörjare som inte gör vad de kan för att försörja sin familj inte kan räkna med att det utgår bistånd till övriga familjen. Ibland kan matpengar beviljas för att undvika akut nödsituation.

Försumliga familjeförsörjare

På 1800-talet beviljades inte fattigvård till de familjer där en vuxen ansågs vara "försumlig", det vill säga att de inte gjorde tillräckligt för att försörja sig och sin familj. Ovannämnda regeringsrättsdom (RÅ 1995:79) kan sägas vara samma tanke om "försumliga familjeförsörjare" och att dennes hushåll inte har samma rätt till bistånd som andra trots att de gör vad de kan för att försörja sig.

Principen att båda vuxna ska göra allt de kan för att hushållet ska ha rätt till fullt försörjningsstöd finns bekräftat i flera kammarrättsdomar.

En vuxen hade hög frånvaro från SFI

En part hade hög frånvaro från SFI varför även den andre parten blev utan bistånd trots att den hade gjort vad den kunnat (Kammarrätten Sundsvall, 12 mars 2015, mål nr 2736–14).

En vuxen hade avbrutit sin praktik

En familjeförsörjare hade avbrutit sin praktik vilket medförde att övriga familjemedlemmars rätt till bistånd föll bort i och med att det skulle tas hänsyn till den inkomst som praktiken skulle inneburet (Kammarrätten Sundsvall 16 februari 2010, mål nr 2442–09).

En vuxen var inte aktuell på arbetsförmedlingen och hade inte visat aktivt arbetssökande

Den ena parten ansågs inte vara aktivt arbetssökande vilket påverkade även den andre partens rätt till bistånd (Kammarrätten i Jönköping 28 maj 2009, mål nr 4105–08).

Om den sökandes partner inte är med på ansökan

När sökanden är gift, men den andra parten inte finns med på ansökan, exempelvis för att den bor i annat land, så ska vi ändå göra vad vi kan för att utreda möjligheten att fullgöra underhållsskyldigheten. Det kan vara svårt att avgöra hur omfattande utredningen ska vara. Grunden för att beviljas bistånd är att den sökande ska visa att den är berättigad, exempelvis visa att den andre parten inte kan försörja sökanden trots att den gör så gott den kan. I vissa situationer kan detta vara näst intill omöjligt att visa och vi får utgå ifrån att sökandens berättelse är korrekt.

Det finns några kammarrättsdomar som gäller ärenden där sökandens make/maka är bosatt utomlands. Dessa ger dock ingen klar linje utan det får från fall till fall tas ställning till hur utredning ska ske av sökandes partners situation och möjlighet att klara sökandes försörjning.

En part kvar i hemlandet, tidigare försörjt familj med affärsrörelse, oskäligt krävalägenhetsförsäljning

Sökanden hade tidigare bott i Sverige, men hade 1995 utvandrat till Marocko. Försörjde sig där med inkomster från en livsmedelsbutik som på grund av bristande lönsamhet tvingats läggas ner.

Sökanden hade, tillsammans med ett barn men utan övriga familjen, kommit till Sverige i augusti 2014, anmält sig på arbetsförmedlingen i september och fick avslag på ansökan för oktober med motivering att det inte var visat att den andre parten inte kunde försörja sökanden, exempelvis genom att sälja sin lägenhet. (Jag ser ingenstans i domen några uppgifter om vad sökandes uppehållstillstånd grundade sig på eller något ställningstagande till att hen inte omgående - innan flytten? - anmält sig på arbetsförmedlingen.) Sökanden visade dokument från marockanska skattemyndigheten och kontoutdrag från den andre partens bankkonto vilka styrkte det sökande sa: den andre parten kunde inte försörja den sökande. Kammarrätten tyckte, till skillnad från soc och förvaltningsrätten, att det inte kan krävas att den andre parten ska sälja sin lägenhet eller att det kunde krävas ytterligare underlag för att anse att den andre parten inte kunde försörja sökanden. "Enligt kammarrättens mening får dock inte bördan att prestera utredning som avser den andra makens ekonomi bli orimlig". Bistånd skulle beviljas (Kammarrätten i Göteborg 13 maj 2015, mål nr 402–15)

Tidskrävande att få fram underlag som styrker andre partens utlandsvistelse och ekonomiska situation

Sökanden hade under en längre tid beviljats försörjningsstöd utan att ytterligare utredning gjorts om hens partners möjlighet att försörja hen. Kammarrätten tyckte att det var fel att "plötsligt utan närmare varsel kräva uppgifter om makens ekonomiska situation som förutsättning för ekonomiskt bistånd" eftersom "att få fram de uppgifter som nämnden efterfrågat kan ... vara svårt, eller i vart fall tidskrävande" och att det "med hänsyn till hur nämnden hanterat frågan är det tveksamt om den haft fog för att avslå ansökan på denna grund". Däremot fick sökande avslag på grund av att hen varit tre månader i ett annat land och då inte varit aktivt arbetsökande, men det är en annan historia (Kammarrätten i Göteborg, 17 december 2013, mål nr 7490-12).

Kammarrätten ansåg att det inte fanns anledning att ifrågasätta sökandes uppgifter och att det inte fanns möjligheter att få fram uppgifter som sökandes makes ekonomi, som var i annat land, och att det därför var fel att ge avslag med hänvisning till giftas försörjningsskyldighet gentemot varandra, Kammarrätten i Stockholm 8 april 2015, mål nr 8326–14.

Sökandes dokument "ogiltigförklarades" utan motivering

Sökandes maka var i Irak och väntade på att få uppehållstillstånd i Sverige. Sökanden hade skickat in ett dokument från Irak i vilket angavs att maken inte hade några inkomster eller andra förmåner i sitt hemland. Ansökan avlogs med motivering att sökanden var gift och att "makars gemensamma försörjningsplikt står över rätten till ekonomiskt bistånd". Beslutet överklagades och förvaltningsrätten skriver i domskälen att "Då sökandes maka befinner sig utomlands har socialnämnden inte kunnat utreda hennes möjligheter att tillgodose sökandes behov" och avslår överklagan, utan att beröra inlämnat dokument. Sökanden överklagar domen och skriver att förvaltningsrätten inte tar ställning till det dokument som han åberopat och hoppas att kammarrätten ska göra en bevisvärdering av dokumentet. Kammarrätten beviljar prövningstillstånd och avgör målet omedelbart. Domskäl: "Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning. Överklagandet ska därför avslås." Fortfarande ingen kommentar om det dokument som sökanden ansåg styrkte att maken inte kunde bidra till försörjningen (Kammarrätten i Stockholm 26 mars 2014, mål nr 6392–13).

Intyg ansågs inte tillräckligt styrka bristande försörjningsmöjlighet

Sökanden hade lämnat in intyg på att hustruns studier i Uganda var privatfinansierade, vilket förvaltningsrätten inte ansåg vara tillräckligt för att styrka att hon inte hade möjlighet att försörja sökande, så de avlog överklagan. Stadsdelsnämnden ansåg att de "har varken möjlighet eller skyldighet att utreda hans hustrus förmåga att fullgöra sin underhållsskyldighet gentemot honom. De handlingar som han har åberopat förändrar inte stadsdelsnämndens bedömning." Kammarrätten tyckte annorlunda: "Stadsdelsnämnden har dock både utrednings- och serviceskyldighet i biståndsärenden." De tyckte vidare att stadsdelsnämnden borde talat om för honom vilka handlingar de behövde för att kunna utreda rätten till bistånd. Sökanden hade lämnat in kontoutdrag från hustruns bankkonto och intyg på att hennes studier finansierades delvis från en organisation med motivering att hon "kommer från en fattig familj". Kammarrätten ansåg vidare att "De handlingar som NN har gett in till länsrätten och kammarrätten ger visserligen ingen fullständig bild av hustruns ekonomiska förhållanden. Bördan på en enskild biståndssökande att prestera utredning som avser den andra makens

ekonomi får dock inte bli orimlig" och att "är det mot bakgrund av den övriga utredning som föreligger i målet - enligt kammarrättens mening inte sannolikt att hon har förmåga att förutom sig själv och barnet även försörja sin make i Sverige". Kammarrätten biföll överklagan och bistånd skulle beviljas (Kammarrätten i Göteborg 9 oktober 2008, mål nr 371-08).

Barn, ungdomar

Föräldrarna ska svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. När föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms ska hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar samt till barnets sociala förmåner under beaktande av vad som följer av föreskrifterna om dessa, Föräldrabalken 7 kap 1 §.

Barn är aldrig försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar. Däremot kan förekomsten av tillgångar hos ett barn beaktas när det gäller barnets del av försörjningsstödet eller en ansökan om ekonomiskt bistånd som avser barnet, proposition 2000/01:80 sidan 95.

Det vill säga att det råder ingen ömsesidig försörjnings-/underhållsskyldighet mellan barn och föräldrar.

När det gäller Barn som fått barn se fliken Föräldransvar.

FÖRSÖRJNINGSTÖD – RIKSNORM

Politiskt ställningstagande

Retroaktiv ansökan

Reducerad norm

Riksnorm personliga kostnader

Riksnorm gemensamma hushållskostnader

Försörjningsstödet icke-schabloniserad del

Riksnormens utgiftsposter

Ungdomsnormstillägg

[Ömsesidig försörjnings-/underhållsskyldighet \(egen flik\)](#)

[Bostadslös \(under Bostadsfrågor\)](#)

[Livsmedel, matnorm \(egen flik\)](#)

[Kosttillägg \(under Livsmedel\)](#)

Boenden som påverkar normberäkning se under [Bostadsfrågor](#)

[Beräkningsperiod \(egen flik\)](#)

Politiskt ställningstagande

Enligt 4 kap 1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Det vill säga att socialbidrag (ibland kallat ekonomiskt bistånd) består av försörjningsstöd och bistånd till livsföring i övrigt.

Försörjningsstödet består i sin tur av två delar (4 kap 3 § SoL): en schabloniserad del (riksnormen) och en icke-schabloniserad del som ska medräknas som kostnad, om den inte är oskäligt hög. De icke-schabloniserade posterna i försörjningsstödet (Särskilda Kostnader Utanför Riksnorm-SKUR) är boende, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor, a-kasse- och fackföreningsavgift.

Utgångspunkten vid bedömning om vad som är skäligt ska, enligt Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU18 sidan 31, "vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig". Gå till respektive rubrik för att få ytterligare information om dessa poster.

Enligt 4 kap 3 § SoL ska i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver skäliga kostnader för de i riksnormen ingående posterna beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, ska socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta.

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd står att riksnormen ska användas i möjligaste mån.

Enligt delegeringsreglemente tagen av välfärds- och arbetsmarknadsnämnden i Åmål är beslut som gäller ekonomiskt bistånd enligt SoL 4 kap 1 § till försörjningsstöd och till livsföring i övrigt, delegerade till socialsekreterare/etableringssamordnare om beslutet är enligt riksnorm och riktlinjer. Likaså om beslut gäller bistånd under riksnorm och riktlinjer.

För att få fram försörjningsstödet storlek går man efter riksnormen vad gäller personliga kostnader och gemensamma hushållskostnader enligt nedan. Till detta läggs sedan faktiska kostnader (under förutsättning att de är skäliga) för de poster som ingår i den icke-schabloniserade delen av försörjningsstödet

Retroaktiv ansökan

Socialbidraget är avsett att täcka behovet av skälig levnadsnivå. Detta innebär bland annat att bistånd som regel inte betalas ut för tid innan ansökan lämnades in, eftersom det är svårt att i efterhand tillgodose behovet av skälig levnadsnivå.

Normberäkning görs som regel för hel kalendermånad, Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 121. Se även fliken Beräkningsperiod.

I de fall det är normunderskott och ansökan lämnats in under senare hälften av månaden beviljas inte normunderskott för tid innan ansökan lämnades in. I de fall som vi räknar norm utifrån inlämningsdag, i stället för per kalendermånad, är det viktigt att göra en bedömning av inkomstperioden och se om sökande haft möjlighet att spara den senaste månadens inkomster till perioden efter ansökningstillfället.

Om sökanden haft andra inkomster och levt på dem de första veckorna av månaden och därefter lämnar in ansökan, exempelvis den tjugonde, så kan det bli fel att räkna de senaste trettio dagarnas inkomster för att se om sökanden klarar sig eller är berättigad till bistånd. Inkomsterna har troligtvis använts till försörjning för den perioden innan ansökan lämnats in. I de fall tidigare inkomster inte täcker normen för perioden innan ansökan lämnats in, beviljas som regel inte bistånd för den perioden.

Ansökan om bistånd till gravsten lämnades in tio år efter dödsfallet

Kammarrätten i Göteborg tyckte att det inte skulle beviljas bistånd till gravsten eftersom: "Dödsboet har först tio år efter dödsfallet ansökt om bistånd till gravsten. Med hänsyn till detta bedömer kammarrätten att behovet av gravsten inte har en sådan tyngd att det finns anledning att bevilja bistånd. Överklagandet ska därför avslås" (18 juni 2013, mål nr 3385–12).

Bistånd beviljats från dagen då ansökan lämnats in

Kammarrätten i Jönköping skriver att sökanden inte visat att hon var förhindrad att inge ansökan i vart fall i början av månaden och att sökanden hade ett upprepat beteende att inkomma med ansökan i efterhand. Det var rätt att bevilja bistånd ifrån den dag ansökan lämnats in och ge avslag på perioden dessförinnan. Kammarrätten skriver i domskälen att "försörjningsstöd beräknas och beslutas normalt per kalendermånad. Detta innebär att en ny ansökan vanligen måste göras för varje ny kalendermånad. Härav följer att försörjningsstöd i princip inte utges retroaktivt. I praxis har också angetts att den naturliga utgångspunkten för inträdande av socialnämndens ansvar för insatser i ett individuellt ärende är den tidpunkt då ansökan görs eller när nämnden på annat sätt får kännedom om att en enskild kan antas vara i behov av hjälp av nämnden (jfr RÅ 1989 ref.90)" (12 oktober 2009, mål nr 2482–09).

Inte varit förhindrad eller ur stånd att söka tidigare

Kammarrätten i Göteborg ansåg (till skillnad mot länsrätten) att vi gjort rätt som avslagit ansökan som kommit in den 2 maj och avsåg bistånd till hyran för april. Sökanden hade betalt hyran med försäkringspengar som var avsedda att täcka annat. Kammarrätten skriver i domskälen att "... ansökan avser således förfluten tid, varför ekonomiskt bistånd som huvudregel inte ska beviljas. Utredningen i målet visar inte heller att hon har varit förhindrad eller ur stånd att ta kontakt med nämnden före den 2 maj" (29 dec 2006, mål nr 4818-06).

Naturlig utgångspunkt när nämnden fått kännedom

Kammarrätten i Göteborg kom fram till detsamma: "En naturlig utgångspunkt när det gäller tidpunkten för inträdandet av socialtjänstens ansvar för insatserna i ett ärende är den tidpunkt när ansökan om bistånd görs eller när nämnden på annat sätt får kännedom om att den enskilde kan tänkas vara i behov av hjälp från nämnden" (18 feb 2007, mål nr 5930-06).

Insatt i gällande bestämmelser

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd för 1-16 juli, när ansökan lämnats in 17 juli eftersom "Normalt utges inte bistånd för förfluten tid eftersom behovet därmed får anses ha tillgodosetts på annat sätt än genom bistånd ... NN anses vara insatt i gällande bestämmelser" (10 okt 2006, mål nr 1508-06).

Bistånd ska i allmänhet sökas innan behovet av bistånd har upphört eller tillgodosetts.

Regeringsrätten har fastslagit att ansökan som gäller tidigare behov som regel inte ska beviljas om det inte finns särskilda skäl, RÅ 1989 not 348 och 349.

Reducerad norm

Biståndet räknas som regel enligt riksnormen. Finns det särskilda skäl får nämnden i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, SoL 4 kap 3 §. Som exempel på situationer när en sänkning kan komma ifråga anges i [prop. 1996/97:124](#) (Del 2) sidan 170, när hjälp till den enskilde är aktuell endast på grund av att han eller hon råkat i vad som i rättspraxis kallas akut nödsituation eller akut nödläge. Den enskilde har exempelvis kunnat försörja sig men inte gjort det och därför saknar medel till sin försörjning under den närmaste tiden. Socialnämnden får då ge den enskilde ett tillfälligt, reducerat bistånd för att han eller hon ska ha möjlighet att reda upp den akuta situationen (Kammarrätten i Jönköping, 12 maj 2010, mål nr 1936-09, anger att reducerad norm i akut nödläge beviljas enligt SoL 4 kap 1 §, och inte som länsrätten i Blekinge tyckte, enligt SoL 4 kap 2 §). Det kan även gälla en missbrukare som uppenbart inte använder biståndet till vad det är avsett för, [prop. 1996/97:124](#) sidan 170.

Matpengar är en form av reducerad norm.

Riksnorm

Riksnormen bestäms, inför varje nytt kalenderår, av regeringen i [socialtjänstförordningen](#) 2 kap 1 §. Riksnormen avgör nivån på försörjningsstödet och gäller som miniminivå för de behov som riksnormen ska täcka.

Riksnormen tar hänsyn till:

- hur många personer som finns i hushållet
- ålder på barn och skolungdomar
- om barn och skolungdomar äter lunch hemma
- om vuxna är ensamstående eller sammanboende.

Riksnormen för ett hushåll utgör summan av de personliga kostnaderna för samtliga medlemmar i hushållet och de gemensamma hushållskostnaderna. Riksnormen innehåller kostnader för:

- livsmedel
- kläder och skor
- fritid och lek
- hygien
- barn-och ungdomsförsäkring
- förbrukningsvaror (för skötsel av bostad och klädsel)
- dagstidning
- telefon.

Den enskilde får själv inom ramen för normen disponera sina utgifter, för de poster som normen är avsedd att täcka, på det sätt som passar honom/henne bäst.

Riksnormen för ett hushåll är summan av personliga kostnader för varje hushållsmedlem och de gemensamma hushållskostnaderna, som bestäms utifrån antal personer i hushållet. Om hushållet överstiger 7 personer ökas de gemensamma hushållskostnaderna med 170 kr per ytterligare person.

Socialstyrelsens riksnorm

I Socialtjänstförordning (2001:937, 2 kap 1 §) står att " För en vuxen person som inte är att anse som sambo, men som ingår i hushållsgemenskap med flera personer, beräknas normen såsom personliga kostnader för ensamstående plus kvoten av de gemensamma kostnaderna för hushållet och antalet medlemmar i hushållet. Förordning (2020:1013)."

Socialstyrelsen skriver i handboken Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 105 att i vissa fall bor fler än två vuxna personer i samma bostad t.ex. vuxna syskon (vuxna barn som bor kvar hos sina föräldrar) eller flera generationer. För dessa dvs. vuxna personer som inte är att anse som sambor, men har hushållsgemenskap med fler personer, beräknas normen på ett särskilt sätt (med hänvisning till Se 2 kap 1 § SoF).

Icke-schabloniserad del: skäliga faktiska kostnader utanför riksnormen (SKUR)

Till riksnormen läggs faktiska kostnader (upp till skälig nivå) boende, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor, a-kasse och fackföreningsavgift. Om dessa kostnader är skäliga räknas de med i försörjningsstödet. Se anvisningar under respektive rubrik. Utgångspunkten vid bedömning om vad som är skäligt ska, enligt Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU18 sidan 31, "vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig".

Tänkbar fördelning av riksnormeni utgiftsposter

I Socialstyrelsens handbok ekonomiskt bistånd 2021 sidan 102 står det att regeringens beslutade riksnorm är en bruttonorm. Kommuner kan besluta om egna riktlinjer för hur stor andel av riksnormen en viss kostnadspost ska utgöra, exempelvis med utgångspunkt i Konsumentverkets beräkningar. Dessa beräkningar omfattar både individuella och hushållsgemensamma kostnader och utgår från ett grundläggande behov av varor och tjänster som behövs för att klara vardagen, oberoende av hushållets inkomster. Beräkningarna är endast exempel på hur en rimlig konsumtionsnivå kan se ut.

Den enskilde får själv inom ramen för normen disponera sina utgifter, för de poster som normen är avsedd att täcka, på det sätt som passar honom/henne bäst. Valfärds- och arbetsmarknadsförvaltningen har gjort en tänkbar fördelning av riksnormen: Vägledande uppdelning av riksnormen.

Poster i gemensamma hushållskostnader

Posten Förbrukningsvaror är kostnader för dagligvaror som behövs för vård och skötsel av bostaden och av kläder och skor, Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 103.

Posten dagstidning och telefon ingår helårsprenumeration för dagstidning och telefoni. Även detta enligt Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 103. Enligt en dom i Högsta förvaltningsdomstolen ska man inte räkna med att kostnader för bredband ska täckas av riksnormen, HFD 2017 ref 23.

Ungdomsnormstillägg

Normen för barn 15 år och äldre, är högre än normen för ensamstående. För att inte gymnasiestuderande ungdomar ska få lägre norm än sina jämnåriga kamrater görs ett tillägg på norm för ungdomar där vi bortser från föräldraansvaret. Normtillägget motsvarar skillnaden mellan ensamståendenorm och den unges norm. Det vill säga att år 2021 får en 19-årig gymnasiestuderande som är eget ärende ett tillägg på (ensamstående-) normen med 840 kronor. Summan kan läggas på som "kostnad" i beräkningen och kallas "ungdomsnormstillägg".

Bostadslös

Angående norm för bostadslös: se under Bostadsfrågor, Bostadslös

Matnorm per dag

Angående matnorm per dag: se under Livsmedel, Matnorm

Kosttillägg

Angående merkostnader för livsmedel vid specialkost, se Livsmedel, Kosttillägg.

Föräldraansvar

Politiskt ställningstagande

Ungdom med eget boende

Gift ungdom

Barn som fått barn

Politiskt ställningstagande

Föräldrarna har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter, vårdnaden om ett barn består till dess att barnet fyller arton år eller dessförinnan ingår äktenskap, Föräldrabalken 6 kap 2 §, 11 §. (För att gifta sig innan 18 års ålder krävs tillstånd från länsstyrelsen.)

Föräldrarnas underhållsskyldighet upphör vid 18 års ålder om inte den unge studerar, Föräldrabalken 7 kap 1 §. Då gäller det fram till dess att barnet gått ur gymnasiet eller motsvarande grundutbildning, dock längst till dess att det fyller 21 år.

Föräldrabalken 7 kap, 5 § Den som varaktigt bor tillsammans med annans barn och med förälder som har vårdnaden om barnet är underhållsskyldig mot barnet, om han eller hon är gift med föräldern eller har eget barn tillsammans med föräldern. Om det finns särskilda skäl, kvarstår underhållsskyldigheten även sedan barnet har flyttat hemifrån. Underhållsskyldigheten bestäms på samma sätt som för förälder enligt 1 § men gäller ej till den del barnet kan få underhåll från den förälder som den underhållsskyldige ej bor tillsammans med.

Som regel räknas ungdomar med i hushållets norm till dess underhållsskyldigheten upphör enligt ovan.

Se fliken Studera för beräkningssätt den månad underhållsskyldigheten upphör, oftast juni.

Ungdom med eget boende

Även om det bedöms riktigt att den unge ska ha eget boende innebär inte detta att föräldraansvaret därmed upphör.

I de fall vi medverkat till att ungdom får eget boende ska det i den utredning som ligger till grund för beslut om eget boende, även finnas med en bedömning av hur föräldrarnas underhållsskyldighet ska fullgöras. Det bör eftersträvas en lösning som gör att underhållsskyldigheten inte medför att förälder regelbundet måste söka socialbidrag.

Ibland kan föräldrar bidra med en del av ungdoms försörjning. Underhållsstödsbeloppet, 2 073 kronor/månad, kan då tjäna som ett riktmärke när det gäller att komma fram till ett skäligt belopp. I de fall det finns anledning att göra en noggrannare beräkning av förälders möjligheter kan kronofogdens förbehållsbelopp användas. Detta kan vara ett sätt att undvika att förälder måste söka socialbidrag för en

månad med mycket räkningar, vilket skulle bli fallet om förälders betalningsmöjlighet skulle räknas utifrån att de skulle klara sig på norm.

På [Försäkringskassans hemsida](#) finns det en funktion för att göra en preliminär beräkning av [underhållsbidrag](#) utifrån föräldrarnas ekonomiska situation. Denna kanske kan vara till nytta vid utredning av föräldrars möjlighet till att betala för barns egna boende.

Om en underhållsskyldig förälder lever i ett nytt samboförhållande är den nye sambon inte försörjningsskyldig för ungdomen (undantag FB 7 kap 5 §, se ovan). Beräkningen av föräldrarnas möjligheter får då göras i två steg. Först görs en beräkning av föräldrarnas hushåll och hur mycket som föräldern har kvar när den betalt sin del av hushållets kostnader. Det förutsätts att de vuxna i hushållet bidrar med proportionellt så stor del som de har möjlighet till. Sedan fattar man beslut utifrån föräldrarnas betalningsutrymme.

Exempel. En förälder har "ny" familj och vi ska se om den kan betala något för sitt barn i tidigare förhållande. Först räknar vi norm i nya familjen och ser att deras norm (minus gemensamma inkomster som barnbidrag och bostadsbidrag) är 18 000 kronor/månad. Föräldern vi räknar på har månadslön på 16 000 kronor och sambon tjänar 8 000 kronor i månaden. Föräldern ska då bidra med dubbelt så mycket av normunderskott (eftersom den tjänar dubbelt så mycket) som sin sambo, dvs 12 000 kronor. Betalningsutrymmet blir alltså 4 000 kronor (lön minus sin del av normunderskottet som inte täcks av gemensamma inkomster). Utifrån detta bestäms hur mycket det är lämpligt att betala.

Normtillägg vid eget ärende

Det kan förekomma att föräldrarna inte kan betala, eller att det finns andra skäl att frånga föräldrarnas underhållsskyldighet, och då görs beräkning enbart utifrån ungdomens förhållanden, ungdomen blir ett eget ärende.

Barns besparingar och egna inkomster

Även om barnet hanteras som ett eget ekonomiskt ärende, så gäller att så länge [Föräldrabalkens](#) 7 kap 1 § är tillämplig så kan det ha egna besparingar (femton procent av prisbasbeloppet, Socialstyrelsens [Allmänna råd \(SOSFS 2013:1\)](#)) och under ett kalenderår tjäna ett [prisbasbelopp](#) utan att det påverkar rätten till bistånd.

Gift ungdom

När en gymnasieelev, eller ungdom under 18 år, gifter sig går [Äktenskapsbalkens](#) bestämmelser (6 kap 1 §) om försörjningsskyldighet före [Föräldrabalkens](#) bestämmelser (7 kap 1 §) om försörjningsskyldighet. Det vill säga att i första hand är det makarna som ska försörja varandra.

I andra hand gäller föräldraansvaret. Förälder är då försörjningsskyldig till sitt barns försörjning, inklusive hälften av gemensamma hushållskostnader.

Om dessa två möjligheter är uttömda kan bistånd beviljas.

Om föräldrar på grund av ungdoms giftermål går miste om annat bidrag, exempelvis underhållsstöd och bostadsbidrag, beviljar vi inte bistånd för att täcka dessa inkomstbortfall. Ansökan avslås med motsvarande belopp eftersom den unge inte gjort så gott den kunnat genom att inte ha planerat sin ekonomi för att i möjligaste mån undvika eller begränsa bidragsberoendet.

Om maka/make inte kan försörja gäller föräldraansvaret

Kammarrätten säger att makars försörjningsskyldighet (äktenskapsbalken 6 kap 1 §) är primär i förhållande till föräldrars underhållsskyldighet vad gäller studerande barn mellan 18 och 21 år som gift sig. I de aktuella fallen klarade inte flickans make att försörja henne och då var det upp till föräldrarna att

göra så. Om föräldrarna inte klarade detta var det upp till dem att ansöka om försörjningsstöd (Göteborg 14 september 2010, mål nr 1662–09 och 19 december 2005, mål nr 6310–04).

Vi har det yttersta ansvaret exempelvis om förälder vägrar

Kammarrätten dömde i ett annat ärende att en gymnasiestuderande skulle beviljas ekonomiskt bistånd. I det fallet var det fastslaget att det förekom stor missämja mellan mor och dotter. Modern vägrade att söka bistånd för dottern, som därför inte hade någon försörjning (Göteborg 23 mars 2004, mål nr 3425–03).

Inkomstbortfall pga giftermål medförde minskat bistånd

Kammarrätten bedömde att det var riktigt att avslå en mammas ansökan om ekonomiskt bistånd motsvarande den summa som den 19-åriga dottern gick miste om på grund av att hon gift sig. I och med att hon gift sig gick hushållet miste om underhållsstöd och bostadsbidrag. Mannens försörjningsmöjligheter hade inte kunnat utredas eftersom han vistades utomlands. Kammarrätten skriver att "Giftermålet synes samtidigt inte ha lett till några omedelbara fördelar för NN då hennes make inte bor i Sverige och de därför inte kan leva tillsammans". I likhet med vad som gäller för andra vuxna biståndstagare måste vissa krav kunna ställas även på den myndiga dottern. "Den enskilde har en skyldighet att i viss omfattning planera sin ekonomi så att han i görligaste mån undviker eller begränsar ett bidragsberoende (se bl a rättsfallet RÅ 1997 ref. 79)". Det framkommer inte av domen om den skulle varit annorlunda om de gifta levit tillsammans (Göteborg 3 augusti 2007, mål nr 71–07).

Barn som fått barn

När en ungdom vars föräldrars försörjningsansvar kvarstår (det vill säga ungdomen är under arton år eller går på gymnasiet och är under tjuogoett år, Föräldrabalkens 7 kap 1 §) får barn, så uppstår en lite annorlunda försörjningssituation eftersom den unge förälderns föräldrars försörjningsansvar omfattar den unge föräldern, men inte dennes övriga familj.

Över arton år och föräldraledig från gymnasiet

Eftersom ungdomen inte har något studiestöd betraktas den inte som studerande och dennes förälder är alltså inte försörjningsskyldig, utan hushållets norm räknas på vanligt sätt.

Återupptar gymnasiestudierna innan tjuogoettårsdagen

Om den unge föräldern återupptar gymnasiestudierna innan den fyllt tjuogoett år, så återinträder föräldrarnas försörjningsansvar fram till tjuogoettårsdagen, vilket ska beaktas vid normberäkningen på samma sätt som nedan.

Under arton år, föräldraansvaret kvarstår

Grundregeln är att i de hushåll där den ena parten enligt föräldrabalken ska försörjas av sina föräldrar, ska den personens kostnader täckas av dennes föräldrar. Däremot omfattas inte övriga hushållsmedlemmar. Det vill säga att normberäkningen ska leda fram till hur mycket som krävs för att övriga familjen ska ha möjlighet till en skälig levnadsnivå.

De personliga kostnaderna i riksnormen för den person som omfattas av sina föräldrars försörjningsskyldighet tas bort från hushållets norm (behovet kan tillgodoses genom dennes föräldrar). Likaså hälften av nettohyran (den faktiska hyran minus bostadsbidrag, delat med två), elkostnaden, övriga delar av hushållets kostnader inklusive personens del av de gemensamma hushållskostnaderna (summan delat med antal personer i hushållet).

Om den person som ska vara försörd av sina föräldrar tar ut föräldrapenning räknas detta gå till den personen, det vill säga att föräldrapenningen räknas inte med som inkomst för att försörja övriga familjen. Oftast täcker föräldrapenningen förälderns kostnader. Om den inte gör det så är det alltså

föräldrarna som får bistå med resterande belopp. Det kan hända att föräldrapenning vid något tillfälle överstiger personens kostnader, men det torde sällan vara fallet och inte värt att lägga ner tid på uträkning - om det inte är betydande belopp.

Den andre partens inkomster, barnbidraget och eventuellt underhållsstöd ska täcka övriga hushållets kostnader, det vill säga när hushållets norm minskats med de kostnader som gäller den person som är försörjd av sina föräldrar.

Om den unges föräldrar inte kan uppfylla sin försörjningsskyldighet

Föräldrars försörjningsskyldighet är lagstyrt, Föräldrabalkens 7 kap 1 §, det vill säga att en förälder kan inte abdikera, säga upp sitt föräldraskap. Men i de fall de inte har möjlighet till att betala utan att söka ekonomiskt bistånd är det för alla parter enklare att bistånd beviljas direkt till den unges hushåll.

Baby-/spädbarnsutrustning

Spädbarnsutrustning räknas som godkänd utgift för barnet. Föräldrapenningen är avsedd för föräldern och vi ställer inte krav på att föräldern i förtid ska ta ut föräldrapenning för att köpa babyutrustning.

Glasögon

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd beviljas kostnad för glasögon efter ordination av läkare eller optiker och efter avdrag för eventuellt landstingsbidrag.

När någon söker bistånd till glasögon och dessa behövs innan sökande antas bli självförsörjande beviljas glasögon.

Synförändringar kan vara temporära och de kan vara bestående och det finns individuella skillnader för när och hur fort synförändringarna inträder. Därför finns ingen bestämd tidsgräns för när glasögon blir "för gamla". Det är behovet som styr.

Beslutsmeddelande ska lämnas till sökanden. Detta ska sökanden alltid ta med till optikern. Kostnadsförslag behöver begäras in som beslutsunderlag. Om behov av glasögon föreligger beviljas som regel bistånd till det billigaste alternativet som tillförsäkrar den enskilde en skälig levnadsnivå. Väljer ändå sökanden andra bågar eller glas ska hen betala merkostnaden själv. Om synundersökningen visar att klienten inte behöver glasögon beviljas bara kostnaden för synundersökning. Socialbidrag till linser beviljas inte om behovet kan tillgodoses med glasögon. En ansökan om ekonomiskt bistånd till glasögon kan inte avslås enbart med hänvisning till att ett kostnadsförslag inte har lämnats in som underlag i förväg.

Rätt till bistånd utan att kostnadsförslag inlämnats i förväg

"Kammarrätten instämmer i förvaltningsrättens bedömning att den omständigheten att kostnaderna för synundersökning och glasögon var betalda vid tidpunkten för ansökan inte utesluter att [mannen] har rätt till sökt bistånd. Inte heller den omständigheten att [mannen] underlät att inkomma med kostnadsförslag till socialnämnden innan inköpet utesluter denna rätt.

Frågan är därmed om [mannen] har styrkt sitt behov av synundersökning och glasögon. [Mannen] har till socialnämnden gett in en handling avseende en synundersökning som han genomgått. Kammarrätten anser att [mannen] har styrkt att han har behov av synundersökning och glasögon för att vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå. Överklagandet ska därför bifallas på så vis att [mannen] förklaras ha rätt till bistånd för kostnader för synundersökning och glasögon." (KR i Sundsvall 18 juni 2018, mål nr 2018-544)

Glasögonbidrag

Regionen beviljar bidrag till glasögon för barn och unga till och med det år personen fyller 19 år. Bidraget kan variera beroende på vilken styrka som ordinerats på glasen, bidraget dras direkt på priset i optikerbutiken.

<https://www.1177.se/Vastra-Gotaland/sa-fungerar-varden/kostnader-och-ersattningar/glasogonbidrag-for-barn-och-unga/>

Glasögon till barn

Beslut om glasögon till barn avser kostnaden för de glasögon som är nödvändiga och gäller för den summa som överstiger regionens bidrag. Utgångspunkten är dock att kostnaden för barn ryms inom regionens bidrag men om en skälig levnadsnivå inte kan uppnås med glasögon vars kostnad ryms inom regionens bidrag, kan bistånd utgå till överskjutande belopp efter bedömning av optiker.

Oaktsamhet inget särskilt skäl att bevilja bistånd till glasögon

Kammarrätten ansåg att det var rätt att avslå ansökan om bistånd till glasögon. Sökanden hade fått beviljat glasögon den 10 juli 2006 och inkom med en ny ansökan om glasögon den 21 november 2007. Hans glasögon hade gått sönder på grund av oaktsamhet, vilket var skäl att avslå ansökan (Göteborg 13

oktober 2008, mål nr 4986–2008).

Länsrätten i Värmland ansåg att en person som trampat sönder sina knappt års-gamla glasögon inte hade rätt till ytterligare bistånd till glasögon "då det förefaller som att behovet uppstått på grund av slarv från NN:s sida och inte av medicinska skäl" (22 juni 1999, mål nr 750–99).

Intagna på anstalt

Se under rubriken Kriminalvård.

Hemtjänstavgift

Om sökanden enligt Vårdförhållanden- och arbetsmarknadsförvaltningen skall betala hemtjänstavgift, kan sökanden slippa att betala denna om vårdtagaren behöver ekonomiskt bistånd för att klara sig.

Kontakta handläggare på Vårdförhållanden- och arbetsmarknadsförvaltningen för att undersöka möjligheten att slippa ifrån hemtjänstavgiften.

Om sökanden har normöverskott men har prioriterat att använda sina pengar till annat och därmed hamnat i akut nödläge och beviljas matpengar, är detta inte en anledning till att hemtjänstavgiften minskas eller reduceras.

Hemutrustning, möbler, husgeråd

Hemutrustning för flyktingar och nyanlända ungdomar/unga vuxna

Politiskt ställningstagande

Hembesök

Hemkörning av möbler

BASUTRUSTNING

Basvaror när hemutrustning redan finns

HEL HEMUTRUSTNING

KOMPLETTERANDE UTRUSTNING

Dator (internet, bredband)

Internet

Tv, digitalbox

Strykjärn Frys

Matberedare

Tvättmaskin

Avbetalningsköp

Barnperspektivet

Studerande

Politiskt ställningstagande

I Åmåls socialnämnds [Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd](#) står att den som saknar hemutrustning kan beviljas bistånd till köksmöbler, husgeråd och sängutrustning.

Vid längre behov (mer än ett halvt år) av socialbidrag kan även övrig hemutrustning beviljas. Biståndet ska ligga på en nivå som gör det möjligt att göra inköp i lågprisaffär, begagnatmarknaden och/eller med extrapriser.

I Socialstyrelsens handbok [Ekonomiskt bistånd](#) (sidan 127) står att vad som är nödvändig hemutrustning kan inte fastställas en gång för alla. Bedömningen måste anpassas efter den allmänna standardutvecklingen i samhället, d.v.s. vad människor i allmänhet kan kosta på sig. Den individuella behovsprövningen avgör om bistånd ska beviljas och till vad. I de fall det finns barn i hushållet ska barnets

bästa särskilt beaktas.

Den enskildes behov av hemutrustning kan i vissa fall tillgodoses på annat sätt än genom ekonomiskt bistånd. Andra faktorer som kan påverka en bedömning är hur den sökandes framtida möjligheter ser ut att själv bekosta eller komplettera hemutrustningen. Det finns ingen generell rätt för den som har en begränsad ekonomi att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden. Socialnämnden får i den individuella situationen ta ställning till vad den enskilde behöver för att uppnå skälig levnadsnivå. Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som krävs för att ett hem ska kunna fungera.

Hemutrustning för flyktingar och nyanlända ungdomar/unga vuxna

Flyktingar kan via CSN få hemutrustningslån till möbler. Nära anhörig som beviljats UAT (uppehålls- och arbetstillstånd) inom två år från den första personens kommunplacering kan beviljas tilläggs lån via CSN. För att få anstånd med avbetalning krävs att låntagaren inte kan betala, vilket CSN vill ha intyg från Valfärds- och arbetsmarknadsförvaltningen om.

Nyanlända ungdomar/unga vuxna ska hänvisas till att först söka hemutrustningslån från CSN, om CSN avslår ansökan prövas den enligt SoL på samma sätt som för andra. Undantagna från kravet att först söka hos CSN är de ungdomar/unga vuxna som är inom "boendekedjan" (d.v.s. ensamkommande till Åmåls kommun) och som saknar egna inkomster. Detta utifrån att kommunen har ett ansvar för att ta emot de som anvisats hit och det då inte bedöms skäligt att hänvisas till lån när man inte är självförsörjande.

Hembesök

Innan beslut tas om hemutrustning ska som regel hembesök göras för att fastslå behovet.

Hembesök som ett led i utredningen

JO har uttalat sig om hur socialtjänsten kan göra hembesök som ett led i utredningen av ett ärende om ekonomiskt bistånd. I besluten framhåller JO att socialtjänsten i vissa fall kan ha ett befogat intresse av att göra hembesök för att bilda sig en uppfattning om den enskildes rätt till bistånd. Ett besök i den enskildes hem måste dock göras på ett sådant sätt att det inte kränker den enskildes skydd enligt bestämmelser i regeringsformen och Europakonventionen. Vidare är en förutsättning att den enskilde samtycker till besöket. Utan ett samtycke kan ett hembesök i utredningssyfte inte genomföras. Den enskilde ska dessutom ges en verklig möjlighet att ta ställning till frågan om hembesök. Om det uppstår en situation där syftet med hembesöket ändras under ett pågående besök behöver ett nytt samtycke inhämtas (Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 94).

Hemkörning av möbler

I de fall sökanden inte har någon möjlighet att själv ordna hemtransport kan bistånd beviljas till den hemkörningsavgift som en del affärer tar för att köra hem inköpta möbler. Denna avgift ingår alltså inte i nedanstående summor.

BASUTRUSTNING

Skälig basutrustning innefattande köks-, sängkammars- och städutrustning beviljas med som högst med 12.2 % av prisbasbeloppet. Inköp av basutrustning bygger på den förutsättningen att de görs till ordinarie priser i lågprisaffärer.

Skälig basutrustning till det första egna boendet kan tillgodoses med en lägre summa än 12,2 % av prisbasbeloppet. För ungdomar fastslås bl.a. i en Regeringsrättsdom (se nedan) att ungdoms behov av hel hemutrustning och med en enklare standard kan tillgodoses med summan motsvarande 10,6 % av prisbasbeloppet (att observera i sammanhanget är att Regeringsrättsdomen är från 1998 - att dator bör ingå i hemutrustning togs först med i SoS Allmänna råd 2013).

De som vill använda pengar till annan hemutrustning än enbart basutrustning kan genom att utnyttja extrapriser och/eller köpa begagnat få över pengar till annat exempelvis ytterligare lampor, gardiner och mattor. Den enskilde väljer själv vad hen anser viktigast och ansvarar därmed för att beviljat bistånd tillgodoses skälig levnadsnivå. Om sökanden exempelvis struntar i att köpa säng, nöjer sig med en madrass, och använder biståndet till annan hemutrustning är detta den sökandes val och behovet av skälig levnadsnivå är därmed tillgodosedd. Eventuell kommande ansökan om ytterligare bistånd till säng avslås i sådana fall som regel med motivering att behovet av skälig levnadsnivå är tillgodosett eller att sökanden haft möjlighet att köpa säng med tidigare beviljat bistånd och i och med att hen inte gjort det har sökanden inte gjort så gott hen kunnat för att själv tillgodose sitt behov av skälig levnadsnivå.

Möjligt att spara tidigare normöverskott

En länsrättsdom (Värmland) gäller bistånd till hemutrustning. Den sökande hade beviljats 1 000 kronor till en säng. Han tyckte att han skulle få ca 3 800 kronor till basutrustning. Ansökan hade avslagits med motivering att sökande, som en längre tid sökt eget boende, kunde ha sparat tidigare normöverskott (totalt 3 553 kronor under tre månader) och med detta, plus beviljat bistånd, kunnat köpa nödvändig basutrustning. Kommande månader skulle han få inkomster som låg cirka 500 kronor/månad över norm och kunde därmed själv köpa övrig hemutrustning. Länsrätten avlog överklagandet. I och med att sökanden uppburit kompletterande bistånd under flera år borde han "ha varit förtrogen med socialnämndens beräkningsgrunder för bistånd" och det var rätt att ta hänsyn till normöverskottet, dom 30 maj 2002, mål nr 537-02.

Ungdomar har lägre standard

En regeringsrättsdom fastslår att en ungdom kan få hel hemutrustning för 3 784 kronor. Detta bygger på en enkel standard som är inköpt begagnat eller i lågprisaffär. Summan motsvarar 10,6 % av prisbasbeloppet. Omräknat utifrån prisbasbeloppsförändringen motsvarar detta 5 046 kronor år 2021. I en dom (jan -98, mål nr 91-98) konstaterade länsrätten i Värmland att en man född -49, som beviljats 3 500 kronor till komplett basutrustning, därigenom kunde tillgodose behovet av skälig levnadsnivå. Det är skäligt att en del hemutrustning köps begagnat. Kammarrätten i Stockholm (2008-07-16, mål nr 1356-08) tycker att det ska beaktas att det första egna boendet kan ha en betydligt enklare standard än normalt, RÅ 1995 ref 80.

Basvaror när hemutrustning redan finns

De som har haft sin hemutrustning magasinerad har som regel sitt behov av skälig hemutrustning tillgodosett. Men det kan behövas förbrukningsvaror, exempelvis glödlampor och rengöringsmedel, vilket inte täcks av normen (eftersom riksnormen är räknat till att månatligen komplettera det som finns). Hundra kronor räcker vanligtvis till nödvändiga basvaror vid ett första inköp. Riksnormen täcker därefter de löpande kostnaderna. Se även Basvaror vad gäller livsmedel.

HEL HEMUTRUSTNING

Kan vara aktuellt i de fall hemutrustning saknas helt och behovet inte helt/delvis kan tillgodoses på annat sätt (t.ex. Flyktingar och vissa andra utlänningar har möjlighet att ansöka om lån till hemutrustning från CSN eller andra enskilda som kan ha möjlighet att låna eller få hemutrustning från sitt sociala nätverk).

Med hel hemutrustning avses en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Ett sådant bistånd beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster. En hel hemutrustning består av det som krävs för att ett hem ska fungera, sådan utrustning

som behövs för matlagning, umgänge, sömn, förvaring rengöring och rekreation t.ex. möbler till samtliga rum, lampor, husgeråd, sängutrustning, handdukar, städartiklar, dammsugare). Även den hemelektronik som är nödvändig för att kommunicera och ta del av information bör ingå i hemutrustning (t.ex. TV, dator, radio).

Bistånd till hel hemutrustning kan beviljas för en vuxen med högst 34 % av prisbasbeloppet. För två vuxna beviljas bistånd med högst 45 % av prisbasbeloppet och för varje ytterligare person i hushållet med högst 10 % av prisbasbeloppet (barn/ungdom räknas som en person i hushållet).

KOMPLETTERANDE HEMUTRUSTNING

Behovet av kompletterande hemutrustning är som regel inte akut och kan därför vänta tills sökande får annan försörjning. Om sökande haft socialbidrag en längre tid (mer än sex månader) och troligtvis inte får annan försörjning inom den närmaste tiden, kan socialbidrag beviljas.

Vid separation ska hemutrustning delas. För de som bott ihop utan att vara gifta ("sambor") ska det gemensamma bohaget som har "förvärvats för gemensamt boende" delas. Om det är oskäligt att dela lika ska hänsyn tas till hur länge samboendet varat, varje sambos ekonomi och eventuella andra omständigheter av betydelse. Se även fliken Våldsutsatta.

Flyktingar kan via CSN få hemutrustningslån till möbler. Nära anhörig som beviljats UAT (uppehålls- och arbetstillstånd) inom två år från den första personens kommunplacering kan beviljas tilläggs lån via CSN. För att få anstånd med avbetalning krävs att låntagaren inte kan betala, vilket CSN vill ha intyg från soc om.

Se nedan vad som gäller för kompletterande utrustning, tv, frys, matberedare och tvättmaskin.

Våra Anvisningar till husgeråd, sängkläder, handdukar och TV var ok, städutrustning nödvändig för en skälig levnadsnivå

Förvaltningsrätten tyckte att beviljade summor (1 100 kronor till husgeråd, 800 kronor sängkläder, 160 kronor till badlakan och handdukar och 500 kronor till TV) var tillräckligt för att sökanden, som hade möbler, kunde få en skälig levnadsnivå. Däremot ansåg de att det även var nödvändigt med städutrustning och att 300 kronor var en lämplig summa, Förvaltningsrätten i Karlstad, 8 september 2010, mål nr 758–10.

Dator

Från och med maj 2013 har Socialstyrelsen i sina Allmänna råd (SOSFS 2013:1) tagit med att "dator och internetuppkoppling bör ingå i en hemutrustning".

För barn som går i skolan kan det vara nödvändigt att i hemmet ha tillgång till dator för att delta i skolarbetet. De flesta skolor tillhandahåller datorer som eleverna får disponera även hemma, vilket gör att behovet av dator i sådana fall är tillgodosett. Om detta ska utredas genom att skolan kontaktas kan skolans bestämmelser efterfrågas rent allmänt utan sekretessmedgivande, men om det är frågor som gäller en speciell elev måste sökanden ge sitt medgivande till att kontakter tas.

Vuxna kan vara berättigade till bistånd till dator om de inte förväntas bli självförsörjande inom överskådlig tid samtidigt som behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Som regel täcker de billigaste datorerna behovet för att kunna ha en skälig levnadsnivå. Vanligtvis finns det datorer för cirka två tusen kronor. Se dagspress och annonsblad för att se aktuella priser.

Om den sökande har en smartphone med en internetuppkoppling är behovet av dator tillgodosett genom denna. Om internetuppkoppling till smartphone saknas ska den sökande uppmanas att skaffa detta för att få sitt behov av dator tillgodosett (se dom nedan).

Den sökande som bedöms vara berättigad till en dator kan, om denne själv önskar, istället beviljas ekonomiskt bistånd till en smartphone eller surfplatta för att få sitt behov av en skälig levnadsnivå tillgodosett. Vanligtvis finns det smartphones för cirka 1 000 kr och surfplattor för cirka 900 kr. Se även här dagspress och annonsblad för att se aktuella priser.

Kammarrätten ansåg att bistånd skulle beviljas till en dator till en ensamstående man som tidigare haft dator, men som på grund av ändrade familjeförhållanden inte längre hade tillgång till dator. Sökanden behövde dator för att kunna studera och för att hålla kontakt med Arbetsförmedlingen. Han ansåg även att behovet av TV kunde tillgodoses med en dator. Sökanden hade fått bistånd under en längre tid och det hade inte framkommit något som tydde på att han inom skälig tid själv skulle kunna tillgodose sitt behov av dator. Jönköping 17 april 2014, mål nr 3211–13

Kammarrätten ansåg att bistånd skulle beviljas till en dator till en ensamstående kvinna vars dator, nio år gammal, hade lagts av. Sökanden, som hade bredbandsabonnemang, kände sig väldigt isolerad och hade via datorn kontakt med sina vänner som bodde på annan ort. Kammarrätten skriver i domskälen att "en dator – i vart fall för personer som tidigare använt en sådan i sin dagliga livsföring – utgör nödvändig hemutrustning. Frågan om den enskilde kan tillgodose behovet på annat sätt bör dock i regel kunna avgöras relativt långsiktigt, såvida inte exempelvis barns eller ungdomars behov av dator för att fullgöra skolarbete gör behovet mer akut. Vid tillfälligt eller mera kortvarigt biståndsbehov bör det således i regel inte komma i fråga att bevilja bistånd till en dator." Sökanden hade fått ekonomiskt bistånd under en längre tid och det hade inte framkommit att hon inom skälig tid själv skulle kunna köpa en dator. Jönköping 17 april 2014, mål nr 2850–13

Avbetalning, snart självförsörjande

Kammarrätten tyckte inte att det skulle beviljas bistånd till sökande som tidigare av försörjningsstödet betalt avbetalningar på sin dator. Kammarrätten skriver "att utredningen i målet inte ger tillräckligt stöd för att NN vid tiden för ansökan var i behov av ekonomiskt bistånd till hemutrustning i form av dator och internetuppkoppling för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå". Socialnämnden bedömde att sökanden snart skulle bli självförsörjande. Jönköping 20 oktober 2014, mål nr 1553–14

Surfplatta i stället för dator?

Kammarrätten i Göteborg ansåg (18 juni 2013, mål nr 1946-) att sökanden som erbjudits bistånd till TV, men hellre ville använda pengarna till att köpa en surfplatta, skulle beviljas bistånd eftersom "De behov som en TV tillgodoser och som motiverar att ekonomiskt bistånd ska kunna beviljas, är information och rekreation. Dessa behov kan även tillgodoses med en dator."

Samma kammarrätt ansåg i en annan dom (20 dec 2013, mål nr 2966–13) att en ansökan om bistånd till surfplatta skulle avslås, även om sökande hänvisade till att den fyllde samma funktion som en TV. Det framkommer inte i den domen om bistånd till TV skulle beviljats.

Smartphone istället för dator?

Kammarrätten i Göteborg ansåg (20 juni 2018, mål nr 2592-18) att ärenden av integritetskänslig natur inte bör utföras på datorer med internetuppkoppling på offentliga platser. Den sökande hade dock en smartphone och internetuppkoppling i hemmet varför hans behov av dator i hemmet ansågs vara tillgodosett gällande denna typ av ärenden. När det gällde behovet av dator för övriga ärenden fann kammarrätten att det inte fanns några hinder för att använda publika datorer för att tillgodose detta. Mot bakgrund av detta upphävde kammarrätten förvaltningsrätten i Karlstads dom om att ekonomiskt bistånd till dator skulle beviljas till den sökande.

Internet

Åmåls Socialnämnd har beslutat att bistånd till kostnader för internet kan, utan vidare utredning, beviljas med högst 220 kr per månad. Om det inte finns tillgång till ett fast internetabonnemang för högst 220 kr finns möjligheten att istället välja ett mobilt abonnemang som alltid finns att tillgå för högst 200 kr per månad. Denna summa gäller oavsett om den sökande har ett bindande avtal som överstiger 200 kr per månad och som tecknades innan denne blev aktuell för ekonomiskt bistånd. Sökanden som vistas på behandlingshem kan också de beviljas 200 kr per månad för internetkostnad under förutsättning att de har ett bindande avtal.

Idag är tillgång till internet i hemmet som regel nödvändigt för att ha möjlighet till en skälig levnadsnivå. Kostnader för internet är inte med bland de saker som riksnormen är avsedd att täcka, socialtjänstlagen 4 kapitlet 3 §. Därför kan man inte hänvisa till att behovet kan täckas av riksnormen, utan kostnaden gäller livsföring i övrigt, HFD 2017 ref 23

Kammarrätten i Jönköping ansåg (7 mars 2018, mål nr 2017-3081) att ett behov av internet i hemmet för att uppnå en skälig levnadsnivå inte innebär en rätt till obegränsad tillgång till surf. En sökande nekades därför bistånd avseende kostnad för bredband med 408 kr per månad. Den sökandes behov av tillgång till internet och bredband för att kunna sköta sådant som skolarbete, myndighetskontakter, arbetsökande och betalning av fakturor kunde tillgodoses genom tillgång till mobilt bredband med en begränsad mängd surf på internet till en kostnad av 200 kr per månad.

Förvaltningsrätten i Karlstad gjorde (15 november 2019) bedömningen att det inte framkommit annat än att den sökandes behov av en skälig levnadsnivå var tillgodosedd genom gratis användande av internet i det öppna fibernätet hos sin hyresvärd KBAB. Den sökande nekades därför bistånd till kostnad för internetabonnemang.

TV

TV anses normalt ingå i den hemutrustning som behövs för att uppnå en skälig levnadsnivå. Undantaget är de som bor på ett tillfälligt boende, t ex ett rehabcenter med boendestöd, där en skälig levnadsnivå kan tillgodoses genom tillgång till TV i ett gemensamt sällskapsrum.

Kammarrätten ansåg att det var nödvändigt för en kvinna som på grund av sjukdom i hög grad var bunden till hemmet, hade TV för att ha en skälig levnadsnivå. Att nämnden ansåg att de inte kunde undersöka sökandes situation på grund av att hon inte tillät hembesök, kommenteras inte av kammarrätten, Stockholm 4 september 2009, mål nr 2412–09.

Länsrätten i Värmland anser att det är skäligt att vänta med tv-inköp, så att "licens-pengarna" räcker till inköp av begagnad tv (dom 21 september 2007, mål nr 1471–07)

Digitalbox

Kostnad för digitalbox kan ingå i skälig levnadsnivå i de fall analoga sändningar har upphört och Tv:n inte har en inbyggd mottagare för digital-TV. Sedan 2007 är det analoga marknätet helt nedstängt. Idag går det bara att ta emot analoga sändningar via kabelTV-nätet om det erbjuds från operatören.

Telefon

Enligt domen ovan är det som regel nödvändigt med tillgång till internet i hemmet, vilket i vissa fall kan tillgodoses genom smartphone, så för de som inte har dator kan detta behov tillgodoses genom telefon. Se ovan vad som gäller för bistånd till dator. En del av kostnaden för smartphoneuppkoppling tillgodoser behov av telefon, så en del av kostnaden täcks av riksnormen.

Strykjärn

Strykjärn kan vara nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå. Däremot är det inte ett akut behov som ingår i den basutrustning som beviljas. Som regel kan behovet tillgodoses genom utbudet i lågprisaffärer.

Strykbräda anses inte vara nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå.

Frys

Det är inte skäligt att stadigvarande vara utan frys. Hushåll som troligtvis inte har annan försörjning inom närmaste året, kan vara berättigade till bistånd till inköp av frys. Vid den individuella bedömningen ska det bland annat tas hänsyn till om det finns barn i hushållet. Behovet av frys kan vara större om sökanden har långt till affären och därför har större behov av att storhandla.

Det finns ingen bestämmelse som säger att hyresvärden måste ordna en frys om sådan inte finns när hyresavtalet slöts. Som regel ansvarar hyresvärden för vitvarorna som finns i lägenheten, dock inte om det är hyresgästen som själv tagit dit den eller att den gått sönder på grund av skadegörelse eller överslitage.

För att avgöra vad som är skälig frysstorlek kan Konsumentverkets beräkningar vara till hjälp (PM 2003:11, Hushållens energianvändning för mathållning: cirka 60 liter per person som måttstock på energiåtgång för frys och 280 liter för hushåll med fler än fyra personer). Kolla aktuella priser på möjliga alternativ.

Matberedare

Länsrätten i Värmland skriver att matberedare visserligen är relativt vanliga i svenska hem idag men knappast till den grad att den kan betraktas som ordinarie standard, som bör ingå i begreppet skälig levnadsnivå. Den kan betraktas som nyttiga men inte nödvändiga artiklar i ett hushåll. Överklagan avslogs och socialnämndens beslut att avslå ansökan kvarstår (dom 2 december 2003, mål nr 1651–03).

Tvättmaskin

Det är skäligt att ha tillgång till tvättmaskin. De som inte har det kan därför vara berättigade till bistånd till inköp av tvättmaskin. Om sökande troligtvis har annan inkomst inom det närmaste året kan bistånd beviljas till begagnad tvättmaskin. I annat fall kan det vara befogat att köpa en fabriksny maskin.

Om det finns tillgång till gemensam tvättstuga kan skälig levnadsnivå uppnås utan att man har tvättmaskin i sin lägenhet varför ekonomiskt bistånd då inte beviljas.

Hyresvärd ska ordna så att det finns tvättmöjligheter för sina hyresgäster, jordabalken 12 kap 18a §.

Hyresvärdens skyldighet att ordna tvättmöjligheter

Länsrätten i Värmland avslög överklagan som gällde bistånd till tvättmaskin. "Rörande ekonomiskt bistånd till inköp av tvättmaskin så ska detta behov tillgodoses av hyresvärden då det åligger denne att tillhandahålla tvättmöjligheter för sina hyresgäster, se jordabalkens (SFS 1970:994) 12 kap. 18 a §. NN har inte heller visat att hyresvärden inte tillhandahållit denna möjlighet." (Dom 31 mars 2008, mål nr 2754–07).

Behovet kan tillgodoses med gemensam tvättstuga

Länsrätten anser att det inte är nödvändigt att ha en egen tvättmaskin när det finns tillgång till en gemensam tvättstuga. Att sökande var ensamstående med fyra barn ansågs inte vara tillräckligt skäl för att bevilja bistånd till tvättmaskin (dom 18 maj 2005, mål nr 806–05).

Nödvändigt med tillgång till tvättmaskin

Länsrätten gör bedömningen att det för att uppnå en skälig levnadsnivå krävs tillgång till tvättmaskin och att det ankommer på nämnden att avgöra om biståndet ska avse inköp av en ny eller en begagnad tvättmaskin (dom 17 februari 2006, mål nr 53–06).

Avbetalningsköp

Reglerna för avbetalningsköp anpassas till vad som generellt gäller för lån/skulder, det vill säga att bistånd beviljas som regel inte.

Kammarrätten ansåg att en kvinna som sökte bistånd, 12 000 kronor, till redan införskaffade möbler inte var berättigad till bistånd, trots att socialnämnden beviljat bistånd till uppehälle och till första hyra i nytt boende. Hon hade köpt möblerna utan att samråda med socialnämnden och kammarrätten ansåg att om hon skaffat utrustning för egna medel fanns det ingen anledning till att bevilja bistånd. Om hon lånat till köpet, eller köpt på avbetalning, gäller ansökan bidrag till återbetalning av skuld.

Kammarrätten ansåg att det inte fanns några särskilda omständigheter som gjorde att bistånd skulle beviljas till betalning av skuld (Stockholm 2 oktober 2002, mål nr 5279–2002).

Studerande

Studerande är som regel inte berättigade till ekonomiskt bistånd (se fliken [Studerande](#)). Detta gäller även bistånd till hemutrustning.

Länsrätten i Värmland avslag ett överklagande med motiveringen att sökanden, kvinna med ett barn, uppbar studiemedel och då var tillförsäkrad en skälig levnadsnivå och skulle inte beviljas bistånd till hemutrustning. Att vi ansåg att sökande inte var i akut behov av ny lägenhet nämndes inte i domskälen (dom 30 augusti 2007, mål nr 1489–07).

Barnperspektivet

När det gäller hemutrustning till barnfamiljer är det viktigt att se om det kan antas att det tar lång tid innan familjen blir självförsörjande. Om det rör sig om saker som ska vara flera år, och om det inte finns annan försörjning i sikte, kan det vara befogat med en högre kostnad än annars.

7 500 kr till hemutrustning

Kammarrätten anser att det är skäligt med 7 500 kronor för nödvändig hemutrustning till en ensamstående kvinna och hennes baby (Jönköping 27 maj 2008, mål nr 1018–08).

Husdjur

Som regel anses det inte nödvändigt att ha husdjur för att ha en skälig levnadsnivå. Därför beviljas som regel inte extra bistånd till veterinärkostnader eller avlivning av husdjur (Kammarrätten i Göteborg 7 maj 2018, mål nr 1339–18).

De som väljer att ha husdjur får själv prioritera inom ramen för riksnormen hur kostnaderna ska fördelas.

I de fall det är styrkt att husdjur är nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå och att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt kan bistånd beviljas.

Allmänt sett kan hållande av husdjur inte anses ingå i skälig levnadsnivå. Särskilda omständigheter kan dock medföra att det finns anledning till annan bedömning i enskilda fall. Kammarrätten finner i likhet med förvaltningsrätten att omständigheterna i målet är sådana att NN får anses ha behov av sin hund för att vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå. Kammarrätten finner vidare att det inte har framkommit att NN:s behov kan tillgodoses på något annat sätt, t.ex. genom kommunens erbjudna insatser. NN ska därför beviljas ekonomiskt bistånd till kostnader för hållande av hund.

Förvaltningsrätten sammanfattar i sina domskäl: "Av utredningen framgår att NN sedan en lång tid tillbaka lider av multipla psykiska besvär. Hon lider bl.a. av svår ångest med självskadebeteende, paranoïda vanföreställningar och social fobi. Enligt hennes egna uppgifter har införskaffandet av hunden inneburit en vändpunkt för henne. Med hunden sover hon normalt, känner sig trygg i hemmet, skär sig inte längre, går på promenader och blir lugnad och tröstad. Hon försöker även bearbeta sin sociala fobi och panikångest genom promenader med hunden. Att NN har behov av hunden bekräftas av läkarintyg, utfärdade av två överläkare inom psykiatrin. I läkarintygen benämns hunden som 'livlina' och 'terapihund'".

Kammarrätten i Stockholm 16 februari 2011, mål nr 5796–10

Hälsa, hygien

Kostnaden hälsa och hygien ingår i försörjningsstödet (4 kap 1 och 3 § § SoL) enligt riksnorm. Riksnormen är uträknad efter nationella prisundersökningar och gäller för hela landet. Däremot ingår inte bistånd till kostnader för läkarvård i försörjningsstödet (räknas som bistånd för "livsföring i övrigt") se rubriken Läkarvård, medicin.

Från och med 2012 redovisar inte regeringen hur de kommit fram till riksnormen. Tidigare lämnade de ut siffror för de olika utgiftsposterna, vilket gjorde det möjligt att använda dessa för att få en ungefärlig bild av hur mycket pengar det antogs behövas för att ha en skälig nivå vad gällde de saker som ingår i riksnormen.

Vägledning och uppdelning av riksnormen

I denna post ingår kostnader för varor och tjänster för den personliga hygien, Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 103.

Länsrätten i Värmland avslog en överklagan som gällde försörjningsstöd utöver riksnorm till ej receptbelagda salvor som sökande behövde på grund av hudproblem. Behovet ansågs tillgodosett genom riksnormen. Inget ytterligare bistånd beviljades (9 december 1998, mål nr 1868–98).

I propositionen Ny socialtjänstlag mm (2000/01:80), står på sidan 93 att det är viktigt att markera att kommunernas yttersta ansvar för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver inte ska omfatta insatser som åligger annan huvudman. Att enskilda i vissa fall kan vara missnöjda med att de inte får den behandling de önskar inom hälso- och sjukvården får inte medföra att kommunerna tvingas ta över det ansvaret från landstingen.

Inkomster

Politiskt ställningstagande

Arv

Barnpension och efterlevandestöd till barn

Bilersättning

Ersättning för blod/plasma

Etableringsersättning

Extra tillägg till studiebidrag Familjehem,

kontaktfamilj Fondmedel/Stipendier

Försäkringsersättningar och skadestånd

Förtida uttag, pension

Föräldrapenning, (jämslaldhetsbonus)

Gåvor, lån, insättningar på konto

Habiliteringsersättning

Handikappersättning

Inackorderingstillägg

Lön (jobbstimulans)

Löneavdrag

Normöverskott (egen flik)

Pension, se Förtida uttag

Skadestånd och försäkringsersättningar

Skatteåterbäring (egen flik)

Starta eget bidrag (Stöd till start av näringsverksamhet)

Stipendier, se Fondmedel

[Studiefinansiering \(fliken studerande\)](#)

Traktamente

Ungdoms inkomst

Utebliven inkomst (inkl avstängning a-kassan)

Utlandslön ([Nordiska socialförsäkringsportalen](#))

Utmätning, indrivning

Vårdbidrag

Återbäring

Äldreförsörjningsstöd

Bilaga: [Sammanställning av inkomster som inte ska räknas med](#)

Politiskt ställningstagande

I 4 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) anges att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, har rätt till bistånd för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Den som har möjlighet att själv tillgodose sina behov, exempelvis genom egna inkomster, har således inte rätt till bistånd. Den som inte utnyttjar sina möjligheter till andra inkomster, exempelvis bostadsbidrag, underhållsstöd, föräldrapenning, sjukpenning, har inte rätt till bistånd för den uteblivna inkomsten.

I SoL 5 kap 11 § står att brottsoffer bör stöttas och ges hjälp. Enligt SoL 4 kap 1 § ska den som själv kan tillgodose sina behov, inte beviljas socialbidrag. I lagens förarbeten, proposition 2000/01:80 sidan 94, står att ideellt skadestånd ska räknas med som vanlig inkomst. Det ska vid biståndsbedömningen beaktas att de som har fått ett ideellt skadestånd har fått detta på grund av att de har blivit utsatta för ett brott och till exempel har behov av långvariga och kostsamma behandlingar till följd härav.

I Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 147-148 framgår följande. "Ideellt skadestånd ska normalt räknas som en tillgång. Lagstiftaren har uttalat att för att principen för ekonomiskt bistånd ska kunna upprätthållas gentemot de som gör sitt yttersta för att klara sin försörjning kan det inte vara rimligt att tillgångar inte avräknas i sedvanlig utsträckning vid prövningen. Ömmande skäl utgör i sig inte något sakligt skäl för särbehandling. Efter en individuell bedömning kan socialtjänsten göra undantag för t.ex. ideellt skadestånd som den enskilde har fått på grund av att han eller hon varit utsatt för brott och behöver betala kostnader för rehabilitering av fysisk eller psykisk skada." (se även prop. 2000/01:80 s. 95).

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd står att i princip reducerar alla inkomster, bidrag och ersättningar socialbidragets storlek. Undantag är enligt lag; ersättning till steriliserade i vissa fall (3 a § lagen 1999:332), ersättning pga. av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn (16 § lagen 2012:663), beräkning av inkomstprövade socialförsäkringsförmåner m. m. för neurosedynskadade (2 § lagen 2005:466). Socialnämnden bör även göra undantag t.ex. för ersättningar som ska täcka merkostnader pga. funktionsnedsättning (viktigt utreda vilka kostnader som täcks och därmed inte ska täckas av ekonomiskt bistånd), omkostnadsdel som utges

till familjehem (arvodet ska dock beaktas som inkomst), försäkringsersättningar och skadestånd som kompenserar ekonomiska förluster (dock ej inkomstförlust). Stipendier och fondmedel som är avsedda för visst ändamål, extra tillägget till studiestöd (kan dock i vissa fall beaktas om tillägget har kunnat sparats [HFD 2017:26]).

Det kan även finnas andra inkomster som inte påverkar rätten till ekonomiskt bistånd då de utbetalas till ett specifikt ändamål t.ex. traktamenten, reseersättning från Af, inackorderingsbidrag vid gymnasiestudier, skatteåterbäring som går direkt till kronofogden, och således inte kommer sökanden tillhanda

Arv

Arv räknas med som tillgång/inkomst.

Innan arvet fördelas (arvskifte) görs en bouppteckning där man kan se hur mycket tillgångar den avlidne hade. Bouppteckningen är offentlig handling och kan fås från [Skatteverket](#).

Bankkontokredit

Som innehavare av ett bankkonto har man möjlighet att till kontot knyta en kontokredit. Krediten är vanligtvis från 5 000 kr upp till belopp över 100 000 kr. Om sökande har en kontokredit ska den dock inte ses som en tillgång som kan användas för hens försörjning utifrån att en sökande inte ska behöva låna för att tillgodose sitt behov av en skälig levnadsnivå. Undantaget här är om en sökande regelbundet utnyttjar sin kontokredit för att på så sätt höja sin levnadsnivå, då görs istället bedömningen att det belopp som använts genom kontokrediterna kan användas till den sökandes försörjning.

Barnpension och efterlevandestöd till barn

Barn vars förälder har avlidit kan få barnpension och efterlevandestöd. Detta ska vid utredning om socialbidrag räknas med som hushållets inkomst, eftersom det ersätter den avlidnes inkomst.

Den skattefria delen (40 % av [prisbasbeloppet](#), ska också räknas med. Den skattefria delen är ingen omkostnadsersättning, utan mer att jämföras med underhållsstödet.

[Pensionsmyndighetens](#) sida.

Direkt till information om [barnpension och efterlevandestöd](#).

Bilersättning

Den [skattefria](#) delen av bilersättning (18,50 kronor/mil år 2018) ska inte medräknas som inkomst eftersom den är ämnad att täcka skäliga merkostnader. Den beskattningsbara delen tas med som vanlig inkomst. (Att bevilja bilersättning se [Arbetsresor](#).)

Blod-/plasmagivare

Ersättningen räknas inte med som inkomst när behovet av socialbidrag ska räknas fram. För att uppmuntra den enskilde att hjälpa till att trygga behovet av blod och plasma ersätts donatorerna. Denna uppmuntran bör gälla även socialbidragstagare.

Etableringsersättning

Etableringsersättning jämförs med vanlig lön.

En kommun ansåg att det i "glappet" mellan LMA-ersättning och utbetalning av etableringsersättning, var "akut behov och att biståndet därmed kan reduceras". De beviljade bistånd enbart till "livsmedel och boende och i viss mån hygien då behovet anses vara kortvarigt". Kammarrätten ansåg att detta inte var ett skäl att neka fullt försörjningsstöd. Kammarrätten i Jönköping 7 april 2016, mål nr 3571–15.

Extra tillägg till studiebidrag

Det inkomstprövade "extra tillägg", som kan sökas hos CSN ska inte medräknas som inkomst eftersom det syftar till att uppmuntra ungdomar i inkomstsvaga hushåll att studera. De ska alltså få det utöver försörjningsstödet å kunna använda det till något annat än sin/hushållets försörjning.

Detta enligt regeringsrättsdom meddelad 90-01-15 mål nr 5065. En regeringsrättsdom (meddelad 96-03-18, mål nr 6747–1994) fastslår att extra tillägget inte ska räknas med när det gäller en 20-årig gymnasiestudent och hans sambo. En kammarrättsdom (meddelad 99-08-20, mål nr 2384–1999, Göteborg) fastslog att för en 20-årig ensamstående student ska det extra tillägget inte medräknas som inkomst. Regeringsrätten beviljade inte prövningstillstånd när den sistnämnda domen överklagades.

(Högsta förvaltningsdomstolen tyckte att extra tillägget ska konsumeras varje månad för att det ska fylla sitt syfte och när sökanden istället föredrog att spara det, så skulle det räknas med som tillgång som påverkade rätten till bistånd, 24 maj 2017, mål nr 3236–16. Detta resonemang strider mot syftet med det extra tillägget och SoL som säger att "verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet". Därför räknar vi inte med sparade medel som kan visas är extra tillägget. Men när sökanden inte längre går på skolan räknas, vid en eventuell ansökan om ekonomiskt bistånd, även dessa besparingar som en realiserbar tillgång, vilket sökanden bör upplysas om när det närmar sig skolslut.)

[Centrala studiestödsnämndens hemsida](#), om [extra tillägget](#).

Familjehem, kontraktfamilj

Arvodet delen av ersättning till familjehem och kontraktfamiljer jämförs med lön och räknas med som inkomst. Omkostnadsersättningen ska täcka utgifter som familjen har utifrån sitt uppdrag och ska inte räknas med som inkomst (cirkulär från Sveriges Kommuner och Landsting för 2018 cirkulär 17:54), Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1).

Fondmedel/Stipendier

Beviljade fondmedel ska som regel inte räknas med som inkomst vid socialbidragsberäkning. Undantag är om de är avsedda att täcka behov som ansökan gäller.

Kammarrätten ansåg det var rätt att ta hänsyn till att sökanden fått fondmedel som var avsedda att täcka en del av den tandvårdskostnad som ansökan gällde, Kammarrätten i Sundsvall, 4 mars 2008, mål nr 112–07

Fondmedel är som regel avsedda till de som är i stort behov av finansiell hjälp, ibland för att ge möjlighet att göra något särskilt. Om det som betalas ut ur fonder medräknades vid socialbidragsberäkning, skulle de som uppbär socialbidrag (och som rimligtvis borde vara en stor målgrupp för många fonder) inte ha möjlighet att ha nytta av fonder, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1).

Stipendier som är avsett för visst ändamål ska inte räknas med, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1). Stipendier, som någon får under studietiden, räknas som regel inte heller med som inkomst. På samma sätt som det i socialtjänstlagen tas hänsyn till att arbete ska uppmuntras, SoL 4 kap §§ 1 b och 1 c, bör även studeranden kunna få glädje av ekonomisk uppmuntran.

Förtida uttag, pension

De som fyllt 61 år bör inte vara tvungen att utnyttja möjligheten att göra förtida uttag på sin ålderspension före 65 års ålder, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1).

Kammarrätten ansåg att det inte var rätt att kräva att någon ska ta ut förtida uttag av pension (Stockholm 4 maj 2010, mål nr 7470–09).

Kammarrätten ansåg att det var rätt att neka bistånd till en 63-årig kvinna som hade möjlighet att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande, men själv valt att ta förtida uttag av pension. Även om hon fick mer pengar i förtida pension än hon fick i a-kassa, var det inte fel att kräva att hon skulle ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att anses göra vad hon kunde för att bli självförsörjande (Stockholm 19 december 2008, mål nr 3248–08). Vilket vi kanske kan anta medförde att hon valde att inte ta ut sin pension i förtid, utan att i stället få den delen av sin försörjning från oss - om hon inte var attraktiv på arbetsmarknaden och kunde få jobb.

Föräldrapenning, (jämställdhetsbonus)

De som har chans att ta ut föräldrapenning ska, om de inte har andra inkomster, ta ut föräldrapenning enligt sjukpenningnivån sju dagar per vecka för att anses ha gjort allt de kunnat för att själv bidra till sin försörjning. Om sökande inte har annan inkomst, ska även samtliga garantidagar tas ut. Detta gäller inte innan barnet fötts, se dom nedan.

Föräldrapenning ska medräknas som inkomst. Om förälder inte tar ut högsta möjliga belopp, avslås ansökan med det belopp som föräldern går miste om genom att inte söka högsta möjliga belopp.

Det är skäligt att vara hemma från arbete till dess att barnet fyller ett år. Båda föräldrarna bör ha möjlighet att utnyttja halva den tiden oavsett vem som tjänar mest. (Jämställdhetsbonus togs bort 1 januari 2017.)

Möjlighet till föräldrapenning, möjligt att tillgodose behovet på annat sätt

En kvinna som inte sökt föräldrapenning var enligt kammarrätten inte berättigad till ekonomiskt bistånd. Kvinnan "hade vid tidpunkten för nämndens beslut ännu inte ansökt om föräldrapenning, trots att hon uppmanats till detta redan när hon var aktuell för bistånd i Finspångs kommun. Hon har därmed inte utnyttjat alla de möjligheter som står henne till buds för att bidra till sin försörjning. Med hänsyn härtill har hon inte varit berättigad till ekonomiskt bistånd" (Kammarrätten i Jönköping 24 mars 2010, mål nr 381–10).

Inte ta ut föräldrapenning innan barnets födelse

Det är inte skäligt att behöva ta ut föräldrapenning innan barnet är fött, Kammarrätten i Göteborg 17 augusti 2011, mål nr 4269–11. De hänvisar till Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1): "Exempelvis bör den enskilde inte vara tvungen att utnyttja ersättningsdagar med föräldrapenning före barnets födelse".

Tillfällig föräldrapenning är ersättning för förlorad arbetsinkomst i samband med barns sjukdom.

Gåvor, lån, insättningar på konto

Pengar som finns tillgängliga på bankkonto kan som regel användas för att uppnå skälig levnadsnivå.

I väntan på första besökstiden

Om någon i avvaktan på besökstid lånar pengar för att klara sig fram till dess de får bistånd, ska lånet inte tas med som inkomst.

Lånat innan kontakt tagits med oss

Om sökande lånat pengar innan den tog kontakt med oss räknas de inte med som inkomst om de använts för att sökanden ska ha en skälig levnadsnivå, exempelvis betalt hyra. Däremot beviljas inte bistånd för att betala tillbaka lån som tagits innan de kontaktat oss.

Exempel

Sökanden har hoppats, och trott, att den ska klara sig utan bistånd och i mitten av april lånat åtta tusen kronor för att betala två hyror som den legat efter med. I början av maj upptäcker sökanden att den antagligen kommer att behöva bistånd för att klara sig, beställer en tid hos oss och får första besökstiden två veckor senare. För att klara sig fram till besökstiden lånar sökanden ytterligare två tusen kronor.

Vi räknar inte med de två tusen som sökanden lånade i avvaktan på första besökstiden. Vi gör en normberäkning från det datum som sökande först kontaktade oss för att göra en ansökan, se [Beräkningsperiod](#) för att se hur vi räknar om ansökan kommer in sent i månaden. Om sökanden uppfyller övriga villkor så beviljas normunderskottet och sökanden kan betala tillbaka de pengar den lånat för att slippa behöva en jourtid. Har sökanden lånat mycket pengar är det möjligt att räkna med det som inkomst om inte sökanden kan styrka att pengarna betalas tillbaka.

Vid normberäkning för maj ser vi också insättningen på åtta tusen kronor i april som sökanden lånat innan kontakt togs med oss. Sökanden kan visa att det var ett lån som var avsett för, och användes till, att betala hyror. Vi ska då inte räkna med det som inkomst för maj. Om vi skulle räkna med det som inkomst för maj skulle sökande vara berättigad till åtta tusen kronor mindre och dessutom ha en skuld på åtta tusen kronor för att den försökt att klara sig utan bistånd.

Kanske den sökande även söker bistånd för att betala tillbaka de åtta tusen kronorna som den lånade innan kontakten togs med oss. Hyror är betalda med lånade pengar, så ansökan gäller, enligt oss, ansökan om bistånd till en skuld. Ansökan avslås eftersom ekonomiskt bistånd är avsett för att sökande ska kunna ha en skälig levnadsnivå. Som regel är betalning av skulder inte nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå och bistånd beviljas enbart om sökanden uppfyllt övriga villkor för bistånd och ett avslag skulle medföra allvarliga sociala konsekvenser för sökande, exempelvis vräkning.

Enstaka insättningar

Om någon vid enstaka tillfälle (högst en gång per år) lånat eller fått gåva upp till 500 kronor/person ska detta inte tas med som inkomst. Det ska utredas om det finns skäl att inte räkna med den del som överstiger 500 kronor. För att ett inlämnat intyg ska medföra att man bortser från insättningar ska det tydligt framgå att dessa insättningar är öronmärkta för ett visst ändamål och att det på kontoutdraget tydligt framgår att de insatta beloppen betalats till det som de är avsedda för. Skäl för att bortse från insättningar kan exempel gälla sådana som är öronmärkta för att betala hyres-/elskulder eller för att betala andra skulder i syfte att förhindra att dessa lämnas vidare till kronofogden.

De som levt på normnivå under längre tid

Socialstyrelsen skriver i sina Allmänna råd (SOSFS 2013:1), att stipendier och fonder som är avsedda för ett vist ändamål inte ska räknas med som inkomst vid normberäkningen. De skriver också (sidan 19) att "Socialnämnden bör inte ställa krav på att studiestödet ska räcka under en längre tidsperiod än den som angivits av den utbetalande myndigheten."

För de som haft ekonomiskt bistånd längre tid, mer än sex månader, och som troligtvis inte får annan försörjning inom närmaste tiden, kan det bortses från enstaka lån/gåvor som är avsett för något särskilt som långivaren anser att sökanden ska ha pengarna till, det vill säga att ett sådant lån/gåva räknas inte som inkomst/tillgång vid biståndsbedömningen (även om "finansiären" inte velat, eller kunnat, instifta en fond eller stipendium). Exempel: sökanden får i present (exempelvis julklapp, födelsedagspresent) tusen kronor för att kunna unna sig något extra.

Riksnormen ligger, år 2017, för de flesta åldersgrupperna under Konsumentverkets beräkningar vad som är rimliga kostnader, vilket kan förklaras med att riksnormen är avsett att bara täcka tillfälligt behov av ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 20: "Ekonomiska bistånd är välfärdssystemens yttersta skyddsnät och har i första hand till uppgift att träda in tillfälligtvis vid försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt."

Om lånen/gåvorna är återkommande/regelbundna, eller på stora belopp, och sökanden därigenom har en levnadsnivå som överstiger vad som anses skäligt, så ska lånen räknas med som inkomst/tillgång, eftersom behovet av skälig levnadsnivå har kunnat tillgodoses på annat sätt. Exempel: om sökanden får sin hyra betald av annan, så har den sökande inte behov av bistånd till hyran, eftersom behovet är tillgodosett på annat sätt.

Insättning, lån från syster, till hyra som det beviljats bistånd till

Sökanden hade en insättning på 3 700 kronor som hen uppgav vara lån från systemen för att kunna betala en dubbelhyra. Kammarrätten skriver: "Även lån från vänner och andra räknas i normalfallet som inkomster vilka minskar den enskildes behov av bistånd. Undantag härifrån har i rättspraxis gjorts när ett akut behov av medel för en hyresbetalning kunnat avhjälpas genom ett handlån (jfr rättsfallet RÅ 84 2:27). Bedömningen torde bli annorlunda om den biståndssökande redan vid ansökningstillfället är tillförsäkrad en skälig levnadsnivå (jfr notisfallet RÅ 1989 not. 349)". I det aktuella fallet hade bistånd beviljats till den enda hyran som fanns och det var, enligt kammarrätten, rätt att räkna med insättningen som inkomst (Jönköping, 7 april 2015, mål nr 3698–14).

Kammarrätten ansåg att det var styrkt att insättningarna på mannens konto gälldefästmön

Kammarrätten ändrade länsrättens beslut eftersom sökande, till dem, lämnat in dokument som styrkte att insättningar på kontot var från hans fästmö som använde hans internetbank för att betala sin hyra. Det var därför fel att räkna med insättningarna som inkomster för sökande (Göteborg 4 maj 2010, mål nr 6501–09).

Sannolikt var pengarna sökandes mamma, och skulle därför inte räknas med

Kammarrätten ansåg att en kvinna som växlat pengar åt sin mamma och i samband med detta hade fem tusen kronor av sin mammas pengar på sitt konto, inte kunnat använda dem till sin försörjning. Sökanden visade med Forex-kvitto och intyg från mamman att pengarna inte var hennes (Göteborg 22 januari 2009, mål nr 4172–08).

Hyresintäkt, eller lån, i annat land, inkomst

Kammarrätten ansåg att hyresintäkter som bland annat använts till sons bröllop skulle räknas som inkomst. "Enligt kammarrättens mening saknar det betydelse om beloppet utgör hyresintäkt eller upplånade medel. GH har under de omständigheter som föreligger i målet haft att prioritera sina utgifter

med hänsyn till vad som ovan sagts om skälig levnadsnivå och att använda tillgängliga medel till sin och familjens försörjning här i Sverige" (Göteborg 13 juli 2007, mål nr 7409–03)

Insättning som avsåg andrahandshyra skulle inte räknas som inkomst

Kammarrätten ansåg att de insättningar på sökandes konto, som gällde hyra för den lägenhet som sökanden hyrt ut i andra hand, inte skulle räknas med som inkomst. Sökanden hade till kammarrätten visat sitt kontrakt på lägenheten, andrahandskontraktet till den som bodde i lägenheten och intyg på gällande hyresbetalningar. Därmed var det visat att han "inte helt fritt kunnat förfoga över medlen" och insättningarna skulle inte räknas med som inkomst (Göteborg 30 september 2008, mål nr 3450–08).

Lånat pengar till uppehälle, inte inkomst

Kammarrätten i Göteborg (14 februari 2008, mål nr 646–07) skriver att huvudregeln är att lånade pengar räknas med som inkomst även om den enskilde valt att spendera lånemedlen innan han ansöker om bistånd. Men lån som använts för att täcka biståndsgrundade utgifter ska inte räknas med som inkomst för nästkommande månad. Lån, eller andra inkomster, som sökande fått under en period då de inte haft inkomster upp till norm, beräknas alltså börja användas omgående ifrån dagen de fått inkomsten. Lån som den studerande tagit den 12 april ansågs inte vara rimligt att spara till juni (rätten kommenterar inte att lånet betalats tillbaka senare i april, vilket ju kan tyckas ha viss betydelse?)

Uttag från eget checkkonto, inte inkomst

Kammarrätten ansåg att uttag som sökande gjort ifrån sitt checkkonto för att ha till mat och andra nödvändiga utgifter, inte skulle tas med som en inkomst (Stockholm 20 maj 2008, mål nr 1802–08).

Behovet inte tillgodosett, trots betalats med lån

Kammarrätten tyckte att man inte skulle bortse från kostnader bara för att sökandens pappa betalt hyra och räkningar i avvaktan på att sökande (som satt i fängelse, men hade sökt om strax innan) skulle få fram underlag som behövdes för ansökan. Nämnden hade avslagit ansökan med motivering att behovet redan var tillgodosett. Detta var alltså, enligt kammarrätten, inte rätt (Göteborg 13 mars 2007, mål nr 3586–06).

Lån till mat och hyra, inte inkomst

Kammarrätten tog upp ett ärende där en sökandes pappa hade satt in pengar på sökandes konto och socialnämnden hade räknat med detta som en inkomst för nästkommande månad. Sökanden hade, av nämnden obestritt, blivit lovad bistånd och pappan hade lånat henne pengar till mat och hyra i avvaktan på nämndens beslut och utbetalning. Kammarrätten ansåg att dessa insättningar inte skulle räknas med som inkomst för nästkommande månad (Sundsvall 18 september 2007, mål nr 1731–07).

Länsrätten i Värmland tyckte att pengar som hade satts in på konto den 19 oktober avsåg försörjning i oktober, det vill säga att de skulle inte räknas med vid normberäkning för november. Däremot skulle insättningar den 25 och 29 oktober räknas med som inkomst för att klara sig i november (31 mars 2008, mål nr 128–08)

Habiliteringsersättning

Habiliteringsersättning från Välfärds- och arbetsmarknadsnämnden är att betrakta som en stimulansersättning och därför tar vi som regel inte med den som inkomst vid utredning om rätt till ekonomiskt bistånd.

Habiliteringsersättning är en dagpenning till dem som deltar i daglig verksamhet enligt LSS.

Handikappersättning, merkostnadsersättning

Handikappersättningen beslutades om, och betalades/betalas ut av, Försäkringskassan. Det går dock inte att ansöka om denna ersättning längre utan den är ersatt av merkostnadsersättning. Den har beviljats till de som har en funktionsnedsättning eller sjukdom som gör att de behöver hjälp i vardagen eller har merkostnader. Ersättningen utgår dock till de som tidigare beviljats denna ersättning. Denna ersättning ska täcka merkostnader och ska därför inte räknas med som inkomst vid biståndsberäkning.

Det finns tre olika nivåer på handikappersättningen 36, 53 och 69 procent av prisbasbeloppet per år. (Lägsta beloppet för 2017 är 1 344 kronor per månad.) Det vill säga att handikappersättningen är inte exakt den summa som Försäkringskassan kommit fram till att sökanden har på grund av sin funktionsnedsättning/sjukdom. De som ligger strax under en gräns beviljas det lägre beloppet. Det betyder att om någon söker bistånd till merkostnader som sökanden har på grund av sin funktionsnedsättning och anser att handikappersättningen inte täcker kostnaden, så ska vi utreda om sökanden har haft merkostnader som handikappersättningen inte räcker till. För att göra denna utredning behöver vi Försäkringskassans utredning om sökandes rätt till handikappersättning. Där står hur Försäkringskassan bedömt sökandes behov och merkostnader för detta. Vi går som regel på Försäkringskassans bedömning.

Exempel 1: Av Försäkringskassans utredning framkommer att sökanden har mer utgifter för hjälpmedel med x kronor och för reskostnader med y kronor. Däremot anser de inte att sökanden har några merkostnader för telefon som sökanden anser. De sammanlagda merutgifterna är dock inte så stora att de når upp till den nedre gränsen för att få handikappersättning och den sökande får av Försäkringskassan avslag på sin ansökan om handikappersättning.

Om ansökan om ekonomiskt bistånd gäller merkostnader för hjälpmedel och reskostnader anses Försäkringskassans utredning vara en grund för att göra en bedömning vad som är skäliga kostnader. När det gäller bistånd till telefonkostnader anser Försäkringskassan att sökanden inte har några merkostnader på grund av sin funktionsnedsättning/sjukdom och funktionsnedsättningen/sjukdomen är då inte ett skäl till att bevilja extra bistånd utöver riksnorm till telefonkostnader.

Exempel 2: Av Försäkringskassans utredning framkommer att sökanden har merutgifter för hjälpmedel med xx kronor och för reskostnader med yy kronor. Däremot anser de inte att sökanden har några merkostnader för telefon som sökanden anser. Merutgifterna för hjälpmedel och resor under ett år beräknas enligt Försäkringskassan till 45 procent av prisbasbeloppet, vilket ligger under Försäkringskassans gräns för att bevilja 53 procent av prisbasbeloppet. Sökandes beviljas av Försäkringskassan handikappersättning med 36 procent av prisbasbeloppet (2021: 1 428 kronor per månad).

Om sökandes söker ekonomiskt bistånd till kostnader förorsakade av funktionsnedsättning/sjukdom, ska vi kolla Försäkringskassans utredning och sökanden får redovisa senaste månaders merkostnader och om detta inte täcks av handikappersättningen räknas merkostnaden med som skälig utgift.

En del av handikappersättningen kan vara ersättning för "att många med funktionsnedsättning sliter och smutsar ner sina kläder mer än personer utan funktionsnedsättningar, att de ofta tvingas göra oekonomiska inköp och att det är dyrare för dem att tillgodose sina behov av fritidsaktiviteter. De behöver dessutom ofta betala för att anlita hjälp i olika situationer", Försäkringskassans vägledning 2012:2 Handikappersättning sidan 9.

(Högsta förvaltningsdomstolen tyckte att vi skulle räkna med handikappersättningen till en blind som vanlig inkomst om inte sökanden kunde redovisa vad den använt ersättningen till och vi bedömt det som skäligt [HFD 2017 ref 23]. Men detta skulle vara ett orimligt utredningsförfarande, imf FI 5 §, så vi utgår ifrån att sökanden använder ersättningen till nödvändiga och skäliga kostnader.)

[Försäkringskassans hemsida.](#)

Under rubriken "Om Försäkringskassan" kan man klicka på "Dina rättigheter och skyldigheter" och där klicka vidare till "[Lagar och regler](#)". På den sidan finns länkar till Försäkringskassans författningssamling, allmänna råd, rättsliga ställningstaganden, vägledningar och riktlinjer.

Vägledning 2012:2 är om [handikappersättning](#). Där står allt man behöver veta (tror jag).

Inackorderingstillägg

Inackorderingstillägg är till för gymnasieelever som studerar på annan ort än hemorten och ska räknas med som inkomst. Det kan sökas inackorderingstillägg hos [CSN](#) eller hos [kommunen](#).

Lön, jobbstimulans

För de som haft försörjningsstöd sex månader i följd (kvalificeringsperiod) ska det (från och med juli 2013) bara räknas med 75 procent av inkomst av anställning. Denna [jobbstimulans](#) (särskild beräkningsregel [SoL 4 kap 1 § b](#)) gäller under två år (stimulansperiod) räknat från den dag den sökande haft försörjningsstöd sex månader i följd. Genom denna särskilda beräkningsregel är det inte hundra procents marginaleffekt för inkomster av lön, utan även de som inte har tillräckliga inkomster för att täcka behovet av skälig levnadsnivå, kommer att få ekonomisk fördel av att arbeta.

Om ett sambopar varit aktuella olika lång tid gäller den särskilda beräkningsregeln bara för inkomster som den haft som fått försörjningsstöd sex månader i följd.

Tidsgränserna (sex månaders kvalificeringstid och två års varaktighet) påverkas inte av att någon flyttar mellan två kommuner. Den upphör inte heller för att någon under tvåårsperioden är självförsörjande under kortare eller längre perioder. Lagtexten är utformad så att den särskilda beräkningsregeln ska tillämpas under två år efter att sökanden haft försörjningsstöd sex månader i följd, vilket gör att vi vid nyansökan ska ta reda på om sökanden under de senaste trettio månaderna haft försörjningsstöd under sex månader i följd, för att veta om hela inkomsten av anställning ska räknas. Om sökanden efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd sex månader i följd gäller jobbstimulansen och den särskilda beräkningsregeln på nytt.

Ersättning för uppdrag som kontaktperson omfattas inte av jobbstimulans då ett sådant uppdrag inte är att betrakta som en arbetsmarknadsanställning. Inte heller ersättning för politiska förtroendeuppdrag i kommunfullmäktige omfattas av jobbstimulans då det inte föreligger ett regelrätt anställningsförhållande mellan den förtroendevalde och kommunfullmäktige.

Kammarrätten i Jönköping ansåg (21 december 2018, mål nr 2018–1220) att ett uppdrag som kontaktperson närmast är att jämställa med ett förtroendeuppdrag och inte med ett anställningsförhållande (jfr Kammarrätten i Göteborgs avgörande den 10 juli 2014, mål nr 2360-14). I socialförsäkringsbalken sägs det i och för sig att vissa former av uppdrag är att jämställa med inkomst av anställning i de avseenden som avses i den balken (se 25 kap. 7 § socialförsäkringsbalken). Mot bakgrund av att jobbstimulansens syfte är att ge incitament till den enskilde att komma i arbete eller utöka sin arbetstid fann kammarrätten emellertid att begreppet anställning i det här sammanhanget ska begränsas till anställningar på arbetsmarknaden och inte innefatta uppdrag i form av kontaktperson. Kammarrätten avslog därför överklagandet även i den delen.

Kammarrätten i Göteborg (10 juli 2014, mål nr 2360-14) gjorde samma bedömning som förvaltningsrätten i Göteborg (31 mars 2014, mål nr 1634-14) att en sökandes arvode från kommunfullmäktige inte skulle omfattas av jobbstimulansen. De ansåg att det inte förelåg ett regelrätt anställningsförhållande mellan

den förtroendevalda och kommunfullmäktige varför jobbstimulans inte kunde komma i fråga för den sökande.

Löneavdrag

Ibland gör arbetsgivare i samband med löneutbetalning avdrag för fackavgift, hyrdator, lunch, försäkring och dylikt. Om dessa avdrag gäller skälig levnadsnivå, fackavgift och hemförsäkring, kan de borträknas från utbetald nettolönen - under förutsättning att dessa kostnader inte räknas med som utgifter (i beräkningsunderlaget) och blir beaktade med ekonomiskt bistånd. Om dessa kostnader beaktas som utgifter (i beräkningsunderlaget) ska utbetald nettolön uppräknas med motsvarande belopp. Vid avdrag på grund av utmätning från kronofogden, se nedan.

Övriga avdrag, exempelvis lunch, varuköp, är en form av betalning för saker som sökanden själv valt. Vid socialbidragsberäkning läggs dessa kostnader på utbetald lön för att få fram faktiska lönen.

På lönebesked från restauranger förekommer "Kostförmån" (på samma sätt som det ibland står hur mycket arbetsgivaren har betalt i arbetsgivaravgift) vilket inte påverkar löneutbetalningen och ska därför inte läggas på nettolön.

Skadestånd och försäkringsersättningar

Se ovan vad gäller politiska ställningstagande angående ideellt skadestånd.

Ersättning för ekonomiska förluster

Vi räknar som regel inte med skadestånd och försäkringsersättningar som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust.

Vi bör dock i regel räkna med försäkringsersättningar och skadestånd som kompenserar den enskilde för förlust av egendom som kunnat tillgodose hushållets behov genom att avyttras. Omständigheterna i det enskilda fallet bör bli avgörande på samma sätt som om den enskilde hade haft kvar egendomen, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1). Det vill säga att om en biståndstagare har tagit en försäkring för att kunna ersätta förlorade saker, så ska den ha möjlighet att göra detta om försäkringsbolaget betalar ut pengar för att möjliggöra för den enskilde att ersätta det försäkrade förlorade.

När sökanden fått utbetalt skadestånd eller försäkringsersättning är det därför viktigt att ta reda på exakt vad skadeståndet gäller. Om skadeståndet ska ersätta saker eller sjukvårdskostnader och andra utgifter som den sökande haft eller beräknas komma att få, ska (om inte socialbidrag tidigare beviljats till dessa utgifter) ersättningen inte medräknas som inkomst. Om skadeståndet ska täcka förlorad arbetsinkomst ska ersättningen räknas med.

Självrisk

Se fliken Försäkringar.

Ideella skadestånd, ersättningar

Enligt Valfärds- och arbetsmarknadsnämnden i Åmåls kommuns delegeringsreglemente kan ideella skadestånd upp till 25% (socialsekreterare/etableringssamordnare), 50% (1:e socialsekreterare/ställföreträdande 1:e socialsekreterare), över 50% (AU) av prisbasbelopp inte räknas med vid prövning av rätten till bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL.

I SoL 5 kap 11 § står att brottsoffer bör stöttas och ges hjälp, vilket kan vara ett skäl till att bevilja bistånd enligt SoL 4 kap 2 §. Det kan gälla ersättning för exempelvis "fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) eller av bestående art (lyte eller annat stadigvarande men) samt särskilda

olägenheter till följd av skadan" Skadeståndslagen (1972:207) 5 kap 1 § 3.

Enligt SoL 4 kap 1 § ska den som själv kan tillgodose sina behov, inte beviljas socialbidrag. I lagens förarbeten, proposition 2000/01:80 sidan 94, står att ideellt skadestånd ska räknas med som vanlig inkomst - det står även i samma proposition att undantag kan göras från detta (prop. 2000/01:80 s. 95) Ideellt skadestånd syftar bland annat till att ge den skadelidande upprättelse för den förnedrande och kränkande behandling eller oförrätt som skadehandlingen utgör.

Om sökanden har, eller förväntas få, kostnader med anledning av det inträffade, ska detta inte täckas av det borträknade prisbasbeloppet, utan belopp motsvarande förväntade kostnader kan bortses från vid bedömning av rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § - enligt RÅ 2010 ref 42:

Regeringsrätten finner angående ideellt skadestånd att det är "inte möjligt att bortse från en sådan tillgång vid prövning av rätten till försörjningsstöd. Endast medel för att täcka klart förutsebara kostnader till följd av skadan synes kunna undantas vid denna bedömning. Detta hindrar inte att en kommun, med stöd av 4 kap. 2 § socialtjänstlagen, kan ge bistånd även då rätt till bistånd inte föreligger enligt 4 kap. 1 § samma lag när det finns skäl för det" (RÅ 2010 ref 42, dom 17 maj 2010, mål nr 2066–07).

Räkna med det som var avsett för saker som bistånd redan beviljats till

Sökanden hade fått försäkringsersättning som var avsett för saker som sökanden tidigare beviljats bistånd för. Förvaltningsrätten ansåg att detta var en form av kvittning, ett sätt att ändra gynnande beslut och att ersättningen inte skulle räknas med. Kammarrätten var dock av annan åsikt och ansåg att eftersom sökandes behov "har tillgodosetts genom bistånd finns det enligt kammarrättens bedömning inte skäl att bortse från inkomsterna vid bedömningen av hens behov av bistånd". (Göteborg 22 februari 2016, mål nr 3144–15)

Inte kunnat visa att det var använt till avsett ändamål

"För att pengarna inte ska påverka bedömningen av hennes biståndsbehov måste hon kunna göra sannolikt att hon har använt dem för att ersätta förstörda saker som hon behöver för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. NN har angett att det är saker från hennes lägenhet, två barnvagnar, cyklar och andra barnsaker som försäkringsersättningen avser och att hon varit tvungen att köpa in nya saker men hon har inte gett någon närmare precisering än så. Vid sådant förhållande har nämnden haft fog för att beakta ersättningen vid bedömningen av NN:s biståndsbehov" (Stockholm 16 september 2013, mål nr 3522–13)

Barns skadestånd till resor och till försörjning

Kammarrätten ansåg att två pojkars skadestånd, som de fått efter att ha blivit utsatta för misshandel, skulle räknas med som tillgång vid biståndsbedömningen. Pojkarnas behov av skälig levnadsnivå kunde tillgodoses genom egna medel (skadeståndet) och familjen beviljades inte bidrag till dem. En av pojkarna hade haft extra utgifter för att han varit tvingad att resa mycket på grund av att han inte vågade gå ut i hemstaden. Kammarrätten tyckte att även om en avräkning skulle göras så var ersättningen av en sådan storlek (28 400 kr och 74 550 kr) att den borde täcka inkomstbehovet för de tre månader som löpt mellan utbetalningen av ersättningen och biståndsbehovet. Så vitt jag tolkar domen, så säger den att utgifter för extra resor eventuellt skulle räknats som godkända utgifter, men att i det här fallet torde skadeståndet räckt även till försörjning. Kanske kommer det nya domar som tar ställning till vilka utgifter som är OK att använda skadestånd till (Göteborg 28 februari 2007, mål nr 2502–06).

Vi räknar med skadeståndet även om kronofogden inte utmäter det.

Kammarrätten ansåg att ideellt skadestånd skulle användas för att uppnå skälig levnadsnivå. Sökanden hade på grund av att hon under sin barndom utsatts för omfattande brottslighet inte kunnat utbilda sig eller behålla ett arbete som andra ungdomar. Hon hade flyttat upprepade gånger. Hennes psykiska hälsa var mycket dålig och hon hade vid upprepade tillfällen påbörjat behandlingar som hon inte har kunnat avsluta eftersom hon då återfallit i en krissituation. Hennes arbetsförmåga var, enligt Försäkringskassan (2005), nedsatt under avsevärd tid. Hon gick hos kurator och hade fått remiss till Psykiatriska mottagning på sjukhuset för rehabilitering. Hon skriver i överklagan bland annat att ideellt skadestånd skyddas från

utmätning enligt Utsökningsbalken 5 kap § 7 och att det därför är oskäligt att räkna med det vid bedömning enligt socialtjänstlagen (Jönköping 30 november 2006, mål nr 1865–06).

Utsökningsbalken 5 kap 7 §:

Skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant, får ej utmätas medan skadeståndet inestår hos den som ska utge det. Har skadeståndet bestämts att utgå som livränta, gäller vad som har sagts nu rätten till livräntan.

Sedan skadeståndet har betalats ut, får vad som hålls avskilt ej utmätas, om skadeståndet ska tillgodose försörjningsbehov som alljämt kvarstår eller, i annat fall, om mindre än två år har förflutit från det att medlen betalades ut.

Meningen om "mindre än två år har förflutit" kanske kan vara något vi kan ha viss hjälp av när vi ska bedöma hur skäligt det är att få behålla skadestånd som betalats ut för flera år sedan. Att ha pengar, en buffert, på banken kanske är den bästa tryggheten för att den enskilde ska mildra verkningarna av det som föranlett skadeståndet, kanske nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå?

Starta eget bidrag

I Åmåls socialnämnds [Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd](#) står att den som av arbetsförmedlingen beviljats stöd till start av näringsverksamhet kan få socialbidrag för den period stödet avser.

Under den period som sökande beviljats stöd till [start av näringsverksamhet](#) (allmänt kallat "Starta eget bidrag" eftersom det tidigare hette så), kan socialbidrag beviljas. Under den perioden antas att företagets inkomster återinvesteras i företaget och därmed ökas företagets chans att kunna täcka sökandes framtida försörjning. På så vis får sökande samma chans som de som har a-kassenivå på sitt starta eget bidrag, att kunna använda företagets pengar till investeringar.

Kammarrätten ansåg att sökande som under ett års tid fått starta eget bidrag och försörjningsstöd, och fortsatt att driva företaget därefter trots dålig lönsamhet, då inte var berättigad till försörjningsstöd. Han hade inte avregistrerat företaget och ställt sig till arbetsmarknadens förfogande. Därför kunde han inte anses ha gjort vad som kunde krävas av honom för att bidra till sin försörjning.

NN hade vid starten av företaget fått särskilt stöd från AMS med 60 000 kr som måste återbetalas om företaget avvecklas inom en treårsperiod. Detta var dock inte ett tillräckligt särskilt skäl för att han skulle få ha företaget kvar och få försörjningsstöd.

NN hade varit medveten om att hans rätt till försörjningsstöd som egen företagare var begränsat i tiden (Sundsvall 24 mars 2006, mål nr 2608–05).

[Arbetsförmedlingens hemsida.](#)

Direkt till faktablad om [Stöd till start av näringsverksamhet](#)

Traktamente

Traktamente är avsett att täcka merkostnader, är inte [skattepliktigt](#) och ska inte räknas med som inkomst vid socialbidragsberäkning.

Om det finns skäl att ta med traktamente som inkomst, exempelvis om traktamentdelen är oproportionellt hög i förhållande till övrig inkomst, ska hänsyn tas till skäliga merkostnader.

Ungdoms inkomst (studerande på ungdomsgymnasiet)

Hemmavarande barns inkomst ska, enligt socialtjänstlagen 4 kapitel § 1 a, inte räknas med som inkomst om det inte överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår. Om det överstiger detta belopp så får kommunen räkna med överstigande del. Denna beräkningsregel gäller enligt Socialstyrelsen inte ungdomar som bor i eget boende, utan den gäller föräldrar som söker försörjningsstöd och har sina ungdomar boende hos sig eller unga som är placerade på HVB/i familjehem. För ungdomar som har eget boende (oavsett om de ordnat det själva eller beviljats det) räknas all lön som inkomst om inte jobbstimulans är tillämpligt. Se Skatteåterbäring.

Barn har ingen underhållsskyldighet gentemot sina föräldrar, så ungdoms inkomst ska bara täcka ungdomens del av normen, proposition 2000/01:80 Ny socialtjänstlag, sidan 95.

De som tjänar mer än ett prisbasbelopp kan bidra till sina nödvändiga kostnader med den del som överstiger denna summa. Ungdoms inkomst ska inte räknas med mera än ungdomens del av normen (ungdomens inkomster ska inte täcka övriga hushållets utgifter). När vi räknar ut hur mycket av ett hushålls normunderskott som ska täckas av ungdoms inkomst, ska vi alltså räkna normunderskottet för ungdomen: riksnorm (personliga kostnader plus del av gemensamma hushållskostnader) för ungdomen minus studiehjälp och underhållsstöd.

Allmänna Råd (SOSFS 2013:1) är att barn/ungdoms tillgångar inte påverkar försörjningsstödet summan är högst 15 % av prisbasbelopp så länge föräldraansvaret gäller.

En förutsättning för socialbidrag är att det beviljas enbart när det inte finns några andra lösningar, att det är samhällets nedersta skyddsnät. Därför skulle det vara konstigt om en ungdom skulle kunna ha stora inkomster, så att de har möjligheter att vara ekonomiskt självförsörjande, samtidigt som förälder får socialbidrag till ungdomens försörjning.

Genom socialtjänstlagens gräns på ett prisbasbelopp fastslås att ungdomars arbete ska uppmuntras. På en tillfällig inkomst är det inte skäligt att ungdomen betalar hyresdel till föräldrar.

När föräldraansvaret upphört ska inkomster och besparingar räknas med

Kammarrätten ansåg att det var rätt att efter avslutad gymnasieutbildning räkna med den inkomst som inte räknats med som inkomst så länge som föräldraansvaret gällt och sökanden då räknats som del av förälders hushåll. Sökanden ansåg att hon fått löfte om att en viss del av hennes inkomst inte skulle påverka hushållets bistånd och att detta skulle gälla även efter hon gått ur gymnasiet, föräldraansvaret upphört och hon blivit eget ärende. Så tyckte inte kammarrätten utan det var rätt att räkna med inkomsterna eftersom situationen hade förändrats (Jönköping 9 februari 2010, mål nr 918, 919–09).

Utebliven inkomst

Se under Frånvaroavdrag om det gäller avdrag på grund av ogiltigt frånvaro.

Se under Studerande Skolk, inte minska biståndet på grund av indraget studiebidrag vad gäller gymnasieelever som på grund av skolk inte fått studiehjälp.

Se under Skulder, avbetalningar, Skuldbetalning genom avdrag på annan ersättning eller skatteåterbäring.

Se dom under Sambor, om avslag som grundat sig på Försäkringskassans avslag på ansökan om underhållsstöd.

Om sökanden inte utnyttjar alla möjligheter till annan inkomst, kan ansökan om socialbidrag av den anledningen avslås med belopp motsvarande den uteblivna inkomsten. Innan en ansökan avslås med

denna motivering, ska hänsyn tas till varför sökanden inte gjort vad han/hon kunnat för att få sina inkomster. Med tanke på de komplicerade regelverk som finns vad gäller olika former av ersättningar/bidrag, och den pressade situation som många lever under, är det ibland skäligt att sökanden får tid på sig att söka tänkbara ersättningar, exempelvis bostadsbidrag. Om sökanden omgående gör vad som krävs för att få inkomster, kan kompletterande socialbidrag beviljas.

Utgångspunkten för bedömning av om en sökande gjort allt vad hen kunnat för att bidra till sin försörjning i prövningen av om hen har rätt till ekonomiskt bistånd är den sökandes aktivitet under månaden före ansökan. Dock kan annan bedömning göras om konsekvensen av den sökandes handlande medför en förlorad inkomst som skulle innebära att hen skulle bli ekonomiskt självförsörjande eller minska sitt biståndsbehov under en längre period, se mer om detta under nedanstående rubriker.

A-kasseersättning

Den som inte gör så gott den kan för att få, eller behålla, en anställning kan bli avstängd från A-kassan. Även om A-kassornas avstängningsperiod överstiger trettio dagar anser vi att den som under trettio dagar gjort allt den kan för att komma igång med egen försörjning därefter kan vara berättigad till fullt bistånd. Åmåls socialnämnds verksamheter hjälper och stöttar sökanden i att så snabbt som möjligt få möjlighet till självförsörjning. Därför är det bra desto snabbare sökanden kommer in och deltar i verksamheter. En månads deltagande gör att kravet på att sökanden ska ha gjort så gott den kunnat är uppfyllt. Om vi skulle neka sökanden skälig levnadsnivå under a-kassans avstängningsperiod, exempelvis nio eller tolv veckor, skulle detta medföra att vi ställer högre krav på de som har a-kassa jämfört med de som inte har a-kassa och kanske motverka att de så snabbt som möjligt kommer igång med någon aktivitet.

Minskad a-kassa på grund av missat möte på Arbetsförmedlingen (AF)

Kammarrätten ansåg att sökanden genom att inte komma på ett af-möte, och därmed gått miste om A-kassa, inte gjort så gott den kunnat och att "Socialnämnden har således haft fog för sitt beslut att ta upp den fiktiva arbetslöshetsersättningen som en inkomst vid beräkningen av hans rätt till bistånd för maj månad 2010" (Jönköping 15 september 2010, mål nr 1984-10).

Om man ska vara riktigt petig så kanske det formellt byråkratiskt korrekta skulle vara att ge avslag på det uteblivna beloppet med motivering "att behovet kunnat tillgodoses genom att NN gått på mötet" eller "sökanden inte gjort så gott han kunnat". Genom att bara lägga till det på inkomsterna kan det finnas en risk att besvärshänvisning glöms bort och den sökande på så vis inte får reda på att beslutet är överklagningsbart.

[Sveriges A-kassors hemsida](#) innehåller bland annat en komplett förteckning över Sveriges 28 a-kassor (Arbetslöshetskassor) och svar på [de vanligaste frågorna](#) om a-kasseersättning.

Aktivitetsstöd/utvecklingsersättning, etableringsersättning

Arbetsökande som deltar i något av arbetsförmedlingens program får i regel ersättning från Försäkringskassan i form av aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Om den arbetsökande till exempel inte aktivt söker arbete eller låter bli att aktivitetsrapportera kan detta leda till avstängning från ersättningen. En sådan avstängning har föregåtts av att den arbetsökande fått flera varningar. Liksom som för de som blivit avstängda från ersättning från a-kassan anser vi att den som under trettio dagar gjort allt den kan för att komma igång med egen försörjning därefter kan vara berättigad till fullt bistånd.

Den som är nyanländ i Sverige kan beviljas etableringsersättning om hen deltar i arbetsförmedlingens etableringsprogram. På samma grund som för de med aktivitetsstöd/utvecklingsersättning kan man bli avstängd från ersättningen. Även här anser vi att den som under trettio dagar gjort allt den kan för att komma igång med egen försörjning därefter kan vara berättigad till fullt bistånd.

Gick miste om aktivitetsstöd på grund av misskötsamhet i kontakten med Arbetsförmedlingen

Sökande gick miste om ersättning i form av aktivitetsstöd genom att utebli från ett besök på arbetsförmedlingen. Kammarrätten bedömde att sökanden hade kunnat få sitt behov av en skälig levnadsnivå tillgodosedd genom aktivitetsstöd om hen hade skött sina kontakter med arbetsförmedlingen varför nämnden därför hade haft fog för att avslå ansökan (Jönköping 24 januari 2020, mål nr 3238-19).

Lön

Utgångspunkten för bedömning av om en sökande gjort allt vad hen kunnat för att bidra till sin försörjning i prövningen av om hen har rätt till ekonomiskt bistånd är som tidigare nämnts den sökandes aktivitet under månaden före ansökan. Dock kan annan bedömning göras om konsekvensen av den sökandes handlande medför en förlorad inkomst som skulle innebära att hen skulle bli ekonomiskt självförsörjande eller minska sitt biståndsbehov under en längre period.

Exempel på sådant handlande är om sökande sagt upp sig från eller tackat nej till arbete och därmed går miste om lön, i sådana fall kan det finnas skäl att ge avslag på ansökan i upp till tre månader (se även dom nedan, kammarrätten i Göteborgs 2020-11-26). Dock kan bistånd till matpengar, hyra och el utgå om sökande i övrigt gör vad hen ska och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Tackat nej till anställning

Kammarrätten kom fram till att sökande, som till följd av att ha avböjt ett erbjudande om anställning, inte stod till arbetsmarknadens förfogande och därför inte var berättigad till bistånd för sökt period. Sökanden, som tackade nej till anställning 21 april 2020, ansökte om försörjningsstöd för perioden juni-augusti 2020. Mot bakgrund av att den erbjudna anställningen skulle ge arbete i upp till två år och därmed kunna minska sökandes behov av bistånd helt eller till viss del under avsevärd tid, gjorde kammarrätten bedömningen att sökande under tiden före ansökningarna inte stått till arbetsmarknadens förfogande på så sätt som krävs. (Göteborg 26 november 2020, mål nr 4849-4851- 20).

Övriga ersättningar

De som har möjlighet att få annan ersättning, exempelvis bostadsbidrag och underhållsstöd från Försäkringskassan, och inte söker det, beviljas som regel inte bistånd med motsvarande summa som de gått miste om. Detta gäller även ovan nämnda arbetsmarknadsersättningar.

Avslag på belopp motsvarande det som hade kunnat fås

”Enligt praxis har ansökningar om bistånd avslagits i sin helhet i de fall då den enskilde inte har uppfyllt sin skyldighet att söka arbete. Situationen är dock annorlunda när någon, som i NN:s fall, har underlåtit att söka ett bidrag, eftersom det då är möjligt att göra en beräkning av i vilken utsträckning han eller hon genom bidraget hade kunnat tillgodose sina behov. Kammarrätten anser därför att socialutskottet inte haft fog för att helt avslå NN:s ansökan på den angivna grunden. Istället bör ett belopp, motsvarande det bostadsbidrag NN hade kunnat få, tas upp som en fiktiv inkomst i den ekonomiska beräkningen för perioden” (Kammarrätten i Jönköping 20 september 2018, mål nr 1500- 18).

Uteblivet flerbarnstillägg till följd av giftermål

Kammarrätten tyckte att det var rätt att inte bevilja hushållet bistånd för det flerbarnstillägg som den gymnasiestuderande sonen gått miste om genom att gifte sig med en flicka som befann sig i annat land och inte hade uppehållstillstånd i Sverige (Göteborg 14 mars 2008, mål nr 2456-07).

Utlandslön

Vi har inga schabloner hur vi ska räkna kostnader för att ha en skälig levnadsnivå i andra länder. Därför får vi i varje ärende göra en skälighetsbedömning utifrån sökandes uppgifter.

Om det gäller socialförsäkringsförmåner från annat nordiskt land kan [Nordiska socialförsäkringsportalen](#) ge viss information.

[Valutaomvandlare](#)

Hur mycket är den utländska valutan värd i svenska kronor - och vice versa? En valutakonverterare där du själv skriver in vilka summor du vill växla. **OBS:** banker och växelkontor tar ut olika avgifter och räknar inte alltid efter exakt samma kurser, men viss hjälp får man av valutaomvandlaren.

Utmätning, indrivning

De som har utmätning på sin inkomst ska vanligtvis inte beviljas socialbidrag, eftersom detta skulle innebära att bistånd ges för att sökandes inkomster, i stället för att används till sökandes försörjning, används till att betala de skulder som utmätningen avser. Kronofogdemyndighetens förbehållsbelopp ligger som regel över vad som är nödvändigt för en skälig levnadsnivå.

Normberäkning måste dock göras eftersom kronofogdens beräkningssätt gör att sökanden i vissa fall hamnar under skälig levnadsnivå. Under 2018 räknar kronofogden att 2 940 kronor är tillräckligt för en 19-åring, medan vår riksnorm säger att 3 830 kronor (+ del av gemensamma hushållskostnader) är nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå. Kronofogden räknar inte med umgängeskostnader om inte gäldenären yrkar på det och kan då bevilja 40 kr/dag/barn, men kostnad för umgängesresor räknas inte med (Kfm:s handbok om utmätning sidan 154), vilket är ytterligare en sak som gör att samhället (kronofogden) i vissa fall utmäter den enskildes inkomster så att den enskilde inte får kvar till en skälig levnadsnivå, utan kan vara berättigad att av samhället (socialtjänsten) få bistånd för att klara sig.

Om kronofogden innan sökanden sökt bistånd kunnat utmäta del av lön och sökanden enbart fått behålla förbehållsbeloppet kan inte sökanden påverka detta, även om det står klart att inkomsterna senare blir lägre. Vid nybesök ska alltså den sökandes tidigare faktiska inkomster (efter att kronofogden utmätt en del) räknas.

De som har skuldsanering ska vanligtvis inte heller de beviljas socialbidrag i enlighet med vad som gäller för de som har utmätning. Undantagna är dock de som beviljats skuldsanering och lever på existensminimum vilket innebär att de inte behöver betala in någonting alls på sina skulder. Till skillnad från vad som gäller vid utmätning så lämnas en buffert för de som har skuldsanering vilket innebär att de i regel får behålla mer av sin inkomst än de som har utmätning.

Kammarrätten ansåg att det i det fallet inte behövde göras någon beräkning utifrån hur mycket sökanden hade kvar efter utmätning, eftersom sökanden valt att prioritera andra utgifter än hyra och elektricitet, vilket inte ansågs vara anledning att göra avsteg från ovanstående principer (Jönköping 28 augusti 2008, mål nr 1697–08).

[Kronofogdens](#) sida, med deras handbok om [utmätning](#) (568 sidor) och uppgifter [Hur mycket man får behålla](#).

Vårdbidrag

Vårdbidrag beslutas om, och betalas ut av, Försäkringskassan. Det beviljas till föräldrar som behöver vårda ett barn med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom. Den kan bestå av två olika delar, en del som det dras skatt på och en del som inte ska beskattas. Den som får vårdbidrag är inte därmed automatiskt förhindrad att arbeta, utan ska göra vad den kan för att även få annan inkomst, exempelvis genom att söka tänkbara arbeten. Försäkringskassans utredning i samband med beslut om vårdbidrag kan vara en hjälp för att bedöma föräldrarnas möjlighet att delta i verksamhet.

Den skattefria delen av vårdbidraget avser att täcka merutgifter och ska inte räknas med som inkomst vid socialbidragsberäkning.

Om sökandens merutgifter enligt Försäkringskassans utredning inte överstiger ett visst belopp så dras det skatt även på den delen. Så i de fall sökanden får skatta för hela sitt vårdbidrag kan det ändå ingå en del som avser merkostnader. Detta framgår av den utredning som Försäkringskassan grundar sitt beslut på. Den del som avser merkostnader, ska inte räknas med vid socialbidragsberäkning.

[Försäkringskassans hemsida](#).

Under rubriken "Om Försäkringskassan" kan man klicka på "Dina rättigheter och skyldigheter" och där klicka vidare till "[Lagar och regler](#)". På den sidan finns länkar till Försäkringskassans författningssamling, allmänna råd, rättsliga ställningstaganden, vägledningar och riktlinjer.

Vägledning 2012:1 är om [vårdbidrag](#). Där står allt man behöver veta (tror jag).

Återbäring

Återbäring från exempelvis försäkringsbolag räknas i regel med som inkomst vid beräkning av försörjningsstöd då inkomsten kan användas till den sökandes försörjning. Undantag från detta kan vara om den sökande under tiden hen varit aktuell för försörjningsstöd betalat för en försäkring som det inte utgått försörjningsstöd till.

Äldreförsörjningsstöd

Äldreförsörjningsstödet räknas med som inkomst.

De som är 65 år eller äldre har rätt till äldreförsörjningsstöd om de inte har inkomster som täcker kostnader för en skälig levnadsnivå. Pensionsmyndigheten handlägger äldreförsörjningsstödet.

[Pensionsmyndighetens](#) sida.

Direkt till information om [äldreförsörjningsstöd](#).

Kläder, skor

Politiskt ställningstagande

Viktökning/-minskning

Riksnorm

Intagen på anstalt

Arbetskläder

Vinterkläder, sommarkläder

Examenskläder

Romska kläder

Begravningskläder

[Ortopediska skoinlägg \(under Hjälpmedel\)](#)

Helt ny uppsättning

Politiskt ställningstagande

Kostnaden för kläder, skor ingår i försörjningsstödet (4 kap 1 och 3 § § SoL) enligt riksnorm.

Riksnormen är uträknad efter nationella prisundersökningar och gäller för hela landet. Det vill säga att behovet av kläder som regel kan tillgodoses inom ramen för riksnorm. Enligt Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 103, är riksnormen tänkt att täcka kostnader för vanliga kläder och skor för olika årstider, för vanliga sport- och fritidsaktiviteter, och för något festligare tillfällen.

Sedan 2012 redovisar inte regeringen hur de kommit fram till riksnormen. Detta innebär att varje kommun kan göra förslag på hur de anser att riksnormen ska fördelas på de olika utgiftsposterna för att möjliggöra en skälig levnadsnivå.

Vägledande uppdelning av riksnormen

Arbetskläder

I första hand ska arbetsplatsen stå för arbetskläder/-utrustning varför denna möjlighet alltid ska utredas innan extra bistånd till arbetskläder beviljas.

Examenskläder

För studerande som går ur gymnasiet uppstår extra kostnad för kläder i samband med examen, varför det är skäligt att bevilja bistånd till detta. 2 000 kr täcker, tillsammans med normbeloppet, behovet av skäliga examenskostnader. Bistånd till studentmössa kan beviljas i god tid innan examen utifrån att denna i regel behöver beställas flera månader innan examen äger rum. Bistånd till examenskläder för studerande som går ur 9:e klass beviljas inte då detta inte anses som en nödvändig utgift.

Begravningskläder

Länsrätten i Värmland ansåg att behovet av begravningskläder kunde tillgodoses inom norm och att ytterligare socialbidrag inte skulle beviljas (8 oktober 1998, mål nr 1716–98).

Viktökning/-minskning

Länsrätten i Värmland ansåg att en viktökning på 18 kg inte var anledning att bevilja sökande bistånd över norm. Det framgår inte av domen hur lång tid viktökningen tagit (7 april 2008, mål nr 412–08).

Kammarrätten ansåg att sökande som under ett halvårs tid gått ner 20 kilo i vikt borde genom planering av sin ekonomi ha haft ekonomiskt utrymme för att köpa kläder i passande storlek (Stockholm, 7 november 2005, mål nr 1285–05).

Kammarrätten ansåg inte att en gravid kvinna som gått upp 30 kg hade större klädbehov än att det kunde tillgodoses inom norm. Ytterligare socialbidrag skulle därför inte beviljas (Göteborg, 2 december 1998, mål nr 6151–1998).

Helt ny uppsättning

Riksnormen är beräknad att räckta till kompletteringar av sökandes befintliga garderob, men inte till att köpa en helt ny uppsättning kläder. Därför kan extra bistånd beviljas när sökanden saknar hemförsäkring och utan egen förskyllan saknar kläder. Det kan exempelvis vara efter en brand eller inbrott.

I de fall sökanden kan förväntas ha kommande inkomster motsvarande minst riksnorm, räcker fyra procent av prisbasbeloppet till att köpa kläder som senare kompletteras med kommande månaders inkomster. Barn kan, med tanke på skol-/förskoleaktiviteter, behöva mer bistånd. Innan beslut fattas ska samråd med 1:e socialsekreterare/stf 1:e socialsekreterare ske om det finns behov av ytterligare bistånd.

Förvaltningsrätten i Karlstad har i två domar tagit upp beslut om extra klädbidrag. I båda fallen gällde det sökanden som saknade andra kläder än de som de var klädda i. I det ena fallet beviljades 1 130 kronor (motsvarande två månadsnormer) och i det andra fallet beviljades 1 400 kronor utifrån vad som ansågs nödvändigt med utgångspunkt från sökandes ansökan. I båda fallen tyckte förvaltningsrätten att beviljat bistånd möjliggjorde en skälig levnadsnivå (domar 30 juni 2015, mål nr 584–15 och 1 juli 2015, mål nr 1196–15)

Barnperspektiv vid akut behov

Kammarrätten ansåg att det med hänsyn till barnperspektivet skulle beviljas 2 500 kronor till en 11-årig son, då denne på grund av händelser hos sin far oplanerat flyttat till mamman och då hade stort behov av nya kläder. Detta intygades av hemterapeut (Stockholm, 11 juni 2010, mål nr 2042–10).

Intagen på anstalt

Se under [Kriminalvård](#)

Länsrätten i Värmland ansåg att sökanden som blivit bestulen på sina kläder under sin fängelsevistelse, hade särskilda skäl som gjorde att han var berättigad till 1 000 kronor extra till kläder. Kammarrätten beviljade inte prövningstillstånd när vi ville få domen prövad (25 maj 2000, mål nr 644–00).

Det framkom ingenstans att sökandens uppgifter (att han blivit bestulen och nu saknade andra kläder än de han hade på sig) var oriktiga, att han på något sätt själv varit vållande till att han blivit av med kläderna, att han kunde ordna kläder på annat sätt eller att han inte gjort vad han kunnat för att själv tillgodose sitt behov av kläder. Vårt avslagsbeslut grundade sig på att behovet tillgodosetts genom beviljad norm, vilket länsrätten alltså inte ansåg vara riktigt.

Vinterkläder, sommarkläder

Kostnader för vinterkläder ingår i riksnorm. Behovet kan därmed tillgodoses utan extra bistånd.

I de fall sökanden kommer direkt från ett land där det inte är kallt, och vi har vinter här, kan det vara skäligt att få extra bistånd till kläder. Två och en halv procent av [prisbasbeloppet](#) räcker tillsammans med norm som regel till att köpa nödvändigaste vinterkläder. De som varit här några månader och haft inkomster motsvarande norm, har haft möjlighet att köpa kläder och behovet av extra bistånd till vinterkläder minskar med en halv procent av prisbasbeloppet per månad de varit här. De som varit här fem månader eller längre har haft möjlighet att köpa vinterkläder och beviljas inget extra till klädinköp.

Kammarrätten ansåg att det i maj 2008 inte skulle beviljas särskilt bidrag (enligt [Lag om mottagande av asylsökande m.fl](#), LMA § 18) till sommarkläder till en ungdom som fått dagersättning sedan augusti 2007 och ett särskilt bidrag på 1 500 kr till vinterkläder i oktober 2007. Kammarrätten gjorde bedömningen "att för den som löpande uppbär dagersättning föreligger normalt inte rätt till särskilt bidrag för sommarkläder" (Jönköping, 1 september 2008, mål nr 1693–08).

Romska kläder

Regeringsrättsdom ansåg att det var ostridigt att det är viktigt för en zigenisk kvinna att bära zigeniska kläder för att hon ska accepteras av sin zigeniska omgivning och att sådana kläder medför större kontantutlägg vid inköpet än kläder i allmänhet. Klädkostnaderna sedda över en längre tid torde emellertid vara endast obetydligt högre än för kläder i allmänhet. Sökande borde därför själv, genom att planera sin ekonomi inom ramen för det löpande socialbidraget, kunna tillgodose behovet och tillräckliga skäl för att bevilja henne kompletterande socialbidrag till inköp av zigeniska kläder förelåg inte (RÅ ref 1986:76).

Ortopediska skoinlägg

Se under [Hjälpmedel](#).

Kriminalvård

Kommun eller stat

Permission Anhörigas

resor

Kommuntillhörighet

Häktad

I avvaktan på verkställighet

Samhällstjänst

Fotboja i stället för fängelse (IÖV)

Vårdvistelse, kontraktsvård

Halvvägshus och Utökad frigång (med fotboja)

Lön, muckbidrag

Hyra, el, magasinering

Tandvård

Glasögon

Kläder

Umgänge med barn

[Rättspsykiatrisk vård, tvångsvård enligt LPT, LRV \(Under rubriken Läkarvård mm\)](#)

Kommun eller stat

Kriminalvården har det ekonomiska ansvaret så länge fängelsestraff verkställs, även om personen i fråga vistas utanför anstalten. Det vill säga att personer som sitter häktade eller på kriminalvårdsanstalt, får som regel sitt behov av skälig levnadsnivå tillgodosett genom Kriminalvården och socialbidrag beviljas inte. Men socialtjänsten har fortfarande det yttersta ansvaret och sökande har rätt att på samma villkor som gäller för andra få sin ansökan prövad.

Vid dagen för formell frigivning (eventuellt villkorlig frigivning) övergår kostnadsansvaret till kommun, [proposition 1979/80:1](#) sida 149.

Länsrätten i Värmland behandlade ett avslagsbeslut som gällde permissionskläder (beslut 2005-12- 27, mål nr 2460–05). De ansåg att motiveringen "behovet tillgodoses av Kriminalvården" inte var tillräcklig för att ge avslag. Nämnden måste göra en prövning "av hans ekonomiska situation inklusive möjligheten att genom Kriminalvården få klädbehovet tillgodosett".

Efter kontakt med anstalten visade det sig att sökande genom arbete fått ersättning som kunde tillgodose behovet av kläder och ansökan avlogs med motivering att behovet kunnat tillgodoses genom egna inkomster.

Permission

Saker som behövs vid permissioner ordnas som regel av Kriminalvården, [KVFS 2011:1](#), 13 kap 6 §. För att kunna utreda detta bör ansökan, av sökanden, kompletteras med intyg från anstalten. Intyget ska förutom att styrka behovet, även visa sökandes inkomster under anstaltsvistelsen. Om den intagne inte haft några inkomster ska det stå varför den intagne inte fått några ersättningar.

[KVFS 2011:1](#), Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse

13 kap

Permission och särskild permission

6 § En intagen får beviljas bidrag för uppehälle, resor och kläder i samband med permission eller särskild permission. Bidrag för uppehälle utgår med högst 80 kronor per dygn, om det inte finns särskilda skäl. Bidrag för resor utgår med högst det belopp som motsvarar billigaste färd sätt med allmänna kommunikationsmedel, om det inte finns särskilda skäl. Bidrag för resa med bil utgår dock med högst en 1 krona och 80 öre per kilometer. (KVFS 2013:4)

Allmänna råd Särskilda skäl att bevilja bidrag för uppehälle med högre belopp än 80 kronor per dygn kan finnas t.ex. om den intagne på grund av medicinska skäl behöver specialkost. Särskilda skäl att bevilja bidrag för resa med ett högre belopp än vad som motsvarar billigaste färd sätt med allmänna kommunikationsmedel kan finnas t.ex. om en sådan resa skulle bli orimligt lång i förhållande till permissionstiden. (KVFS 2012:1)

Anhörigas resor

Om det finns särskilda skäl så kan bistånd beviljas till anhöriga för att besöka personer som är på anstalt. Det kan vara när barn behöver träffa sin förälder för att kunna ha en skälig levnadsnivå. Innan bistånd beviljas ska det utredas, exempelvis med kontakter med familjeavdelningen och/eller anstalten (om sökanden samtycker till att vi tar dessa kontakter) hur barnen förväntas påverkas av föräldrakontakten. Se nedan under [Umgänge med barn](#).

Det torde vara relativt ovanligt att en vuxen behöver besöka annan vuxen på anstalt, för att ha en skälig levnadsnivå.

Kriminalvården står inte för anhörigas kostnader, utan hänvisar på [sin hemsida](#) till andra som den intagne kan vända sig till för att eventuellt få hjälp.

[Kriminalvårdens hemsida](#)

med bland annat [en presentation med adresser och telefonnummer till anstalter](#) Via "Om kriminalvården" => "Styrning och regelverk"=> "[Lagar, förordningar och föreskrifter](#)" kommer man till länkar till en himla massa bestämmelser om Kriminalvårdens verksamhet.

Kommuntillhörighet

Den kommun som den enskilde är folkbokförd i ansvarar för stöd och hjälp till den som vistas i anstalt inom Kriminalvården (SoL 2a kap 5 §). Detta gäller även frågor som aktualiseras inför avslutningen av vården. När någon ringer från en anstalt inför muck, är det alltså viktigt att ta reda på var den sökande är folkbokförd. Är han/hon inte skriven i Åmåls kommun hänvisas till folkbokföringskommunen. Se nedan vad som gäller för häktade personer.

Svenska kommunförbundet skriver i "Socialtjänstlagen - En vägledning" sidan 167 att "I anslutning till att vården upphör har folkbokföringskommunen ansvar dock endast för hjälp och stöd som aktualiserats inför avslutningen av vården. Fråga om ansvarig kommun för insatser som aktualiseras efter vårdens upphörande prövas enligt de vanliga reglerna om vistelsekommunens ansvar. Om behovet av försörjningsstöd aktualiseras inför frigivningen eller utskrivningen bör folkbokföringskommunen inte vara skyldig att pröva annat stöd än det som kan behövas under en övergångsperiod i de fall den enskilde väljer att bosätta sig på annan ort. När den period för vilket försörjningsstöd getts ut upphör övergår ansvaret för det stöd som den enskilde kan behöva till den kommun som enligt reglerna om vistelsekommunens ansvar är att anse som ansvarig kommun".

En kammarrättsdom tar upp hur lång tid placeringskommunen har ansvaret efter att vårdtiden upphört och om uppföljningssamtal en gång per vecka räknas som fortsatt vård. Kammarrätten ansåg att det var riktigt att försörjningsstöd betalades av placeringskommunen en månad efter att vistelse vid ett hem för vård och boende upphört. Därefter skulle den nya "boendekommunen" betala. Uppföljningssamtalen påverkade inte beslutet (Jönköping 25 november 1998, mål nr 3647–1998).

Häktad

Häktade har oftast sitt behov av skälig levnadsnivå tillgodosedda genom Kriminalvården och beviljas därför som regel inte ekonomiskt bistånd till vistelsen i häktet. Däremot är räkningar förknippade med sökandes lägenhet, exempelvis hyra, nödvändiga utgifter och kan berättiga till bistånd.

Till skillnad från de som är inlagda på sjukhus, så får inte häktade någon räkning på den mat som de fått under den period de haft bistånd för. Sökanden som är häktad under del av månad som den fått bistånd för har fått ett gynnande beslut och det räknas inte med att den ska spara av redan beviljat belopp. Det blir alltså skillnad på de som är inlagda på sjukhus, och som i efterhand ska betala den mat de fått bistånd till, och de som är häktade och inte behöver betala för den mat de får under häktningstiden.

En häktad får behålla 1 500 kronor av de pengar han eller hon hade vid gripandet, KVFS 2011:2, 2 kap 14 §. För de som inte har egna pengar utgår ett häktningbidrag på 90 kronor i veckan, 6 kap 2 §. Den som jobbar tjänar elva kronor i timmen, 2 Kap 4 §.

Ansvarig kommun

När det gäller frågan om ansvarig kommun enligt socialtjänstlagen kan vistelse i häkte inte jämföras med kriminalvård i anstalt. Undantagsbestämmelsen i 16 kap. 2 § andra stycket 1 SoL är därför inte tillämplig om någon sitter häktad. När den biståndssökande efter häktetiden blir placerad på kriminalvårdsanstalt aktualiseras däremot denna bestämmelse på så sätt att den kommun, där den enskilde är folkbokförd, då får ta över ansvaret för bl.a. bistånd (Kammarrätten i Stockholm 28 oktober 2004, mål nr 6188–04). Jag tror att det inte blivit någon förändring på detta även om den paragraf det hänvisas till sedan maj 2011 är 2 a kap 5 § SoL. Bosättningskommunen har kvar ansvaret.

I avvaktan på verkställighet

De som dömts till fängelse ska infinna sig på anstalt så fort som möjligt. En dömd som är på fri fot och som inställer sig i anstalt med en verkställbar dom eller som vill avge nöjdförklaring har, oavsett platstillgång, rätt att bli mottagen i anstalten, KVFS 2011:1, 1 kap 8 §.

Det är viktigt att tala om för sökande som ska inställa sig på anstalt, och skriva med i beslutet, att beviljat bistånd avser tid utanför anstalt (så kallat återkallelseförbehåll FI 37 §). Det vill säga att sökande som får pengar för en hel månad och som i mitten av den månaden blir intagen, förväntas ha pengar kvar till en halv månad när de blir fria.

De som väntar på att få komma in i fängelse ska fortfarande göra så gott de kan för att så snabbt som möjligt bli självförsörjande, vilket innebär att om det inte finns särskilda skäl så ska de så snabbt som möjligt få domen verkställd. Den dömde har tre veckor på sig att överklaga och vi ska inte kräva att den dömde ska avstå från detta. Om den dömde själv vill nöjdförklara sig och börja verkställa straffet är detta naturligtvis inget vi motsäger oss.

Inget principiellt hinder mot avslag med hänvisning till att behovet kan tillgodoses genom "förtida inställelse"

Kammarrätten skriver att "Enligt socialtjänstlagen ska den enskilde göra sitt yttersta för att på egen hand klara sin försörjning. Socialtjänstens skyldighet att bistå inträder först om inga andra möjligheter finns att lösa försörjningsbehovet. Mot den bakgrunden finns det inget principiellt hinder mot att avslå en ansökan om bistånd på den grunden att det är möjligt för sökanden att före sista angivna inställningsdag börja avtjäna ett fängelsestraff. Förhållandena i det enskilda fallet måste dock inverka på bedömningen av om sökanden är skyldig att använda sig av denna lösning eller om socialtjänstens yttersta ansvar ska träda in." I det aktuella ärendet ansåg kammarrätten att sökanden kunde inställa sig den 1 mars (2,5 veckor efter att han fått inställelseordern) när den 22 mars var sista inställeledagen och att hans behov därmed kunnat tillgodoses genom Kriminalvården. De tyckte dessutom att han genom att inte påbörja avtjänandet av fängelsestraffet fördröjt sina möjligheter att komma ut i sysselsättning (Kammarrätten i Göteborg, 17 januari 2013, mål nr 5201–12).

Sökande bör ha viss tid på sig att förbereda "förtida inställelse"

Sökanden hade inför ett nio månaders fängelsestraff fått en vecka på sig att ordna upp sin sociala situation för sig och sina två döttrar. Kammarrätten tyckte att detta var för lite tid och att det därför var fel att avslå ansökan med motivering att sökandes behov kunde tillgodoses genom Kriminalvården (Göteborg 1 oktober 2012, mål nr 6554–12).

Ej krav på inställelse till annan anstalt om uppgjord planering kräver viss anstalt

Den sökande hade ADHD vilket gjorde att Kriminalvården ansåg att straffet skulle verkställas på anstalt som hade verksamhetsinnehåll som var särskilt lämpligt för sökande. Det var i det läget inte rätt av socialtjänsten att kräva att sökanden skulle inställa sig i förtid till annan anstalt. "För att NN ska få den vård han är i behov av för att rehabiliteras är det nödvändigt att han tillåts avtjäna sitt straff i enlighet med Kriminalvårdens beslut. Enligt kammarrättens uppfattning är den enskildes skyldigheter enligt socialtjänstlagen inte så långtgående att de innefattar en skyldighet att, för det fall den enskilde dömts till fängelse, inställa sig i förtid och på annan anstalt än vad Kriminalvården beslutat." (Kammarrätten i Jönköping, 16 november 2010, mål nr 2174–10)

Följa planering

Kammarrätten ansåg att det var rätt att enbart bevilja akutnorm till en 21-åring som väntade på att få inställa sig vid en anstalt och då inte följde individuellt uppgjord planering. Planeringen, som gjorts tillsammans med socialnämnden, frivården och sökande, innebar att han skulle lämna prover en gång i veckan på beroendeklinik och att han skulle sköta kontakten med frivården. Han hade lämnat prov enbart vid två tillfällen, de var båda positiva på hasch, och även misskött kontakten med frivården.

Kammarrätten ansåg att sökanden genom att inte följa den överenskomna planeringen fördröjt sina möjligheter att på sikt bli självförsörjande och därmed inte var berättigad till bistånd till annat än i akut nödläge (Jönköping 24 januari 2007, mål nr 3572–06).

Samhällstjänst

Personer som döms till samhällstjänst ska jämföras med frivårdsklienter, vilket innebär att Kriminalvården inte har försörjningskyldighet. Eventuella kostnader som förorsakas av samhällstjänsten ska dock bekostas av Kriminalvården eller av de som får samhällstjänsten utförd, KVFS 2011:5, 27 §.

Fotboja, i stället för fängelse (IÖV)

De som döms till fängelse i högst sex månader kan ansöka om intensivövervakning med fotboja.

I sådana fall ska dömda med fotboja jämföras med frivårdsklienter, vilket innebär att Kriminalvården inte har försörjningskyldighet, utan det kan vara aktuellt med socialbidrag, Kammarrättsdom i Stockholm 27 april 1999, mål nr 7413–1998.

För att få fotboja krävs att den dömda har ordnat boende och sysselsättning. I de fall detta inte är ordnat kan det inte bli aktuellt med denna påföljd. Det tillhör inte vårt ansvarsområde att ordna boende och sysselsättning enbart för att någon ska få fotboja istället för fängelse, Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om intensivövervakning med elektronisk kontroll (KVFS 2011:6).

Vårdvistelse, kontraktsvård

När Kriminalvården beslutar om vård enligt Fängeslag (2010:610), kan det ingå i en behandlingsplan som varar längre tid än påföljdstiden. Kriminalvården ska då i förväg sluta ett avtal med kommunen (handläggs av IFO myndighet), om att kostnadsansvaret övergår till kommunen i samband med frigivningsdatum. Detsamma gäller när tingsrätten direkt dömer till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, så kallad kontraktsvård.

Den som är dömd till kontraktsvård, eller som vårdas i enskilt hem eller på behandlingshem för narkotikamisbrukare enligt Kval, är inte formellt utskrivna från kriminalvård i anstalt. Mot bakgrund därav ska enligt ovan nämnda regler Kriminalvården bära kostnadsansvaret för den enskilde fram till (eventuell villkorlig) frigivning.

Halvvägshus och Utökad frigång (med fotboja)

Ibland kan intagen innan frigivning få "särskilda utslusningsåtgärder" som förutom ovan nämnda vårdvistelse kan innebära boende i halvvägshus eller utökad frigång (med fotboja). I sådana fall svarar Kriminalvården för försörjningen (om inte den intagne har egna inkomster/tillgångar). Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd KVFS 2011:1, kapitel 11 och 13 kap 7 §.

För att få fotboja krävs att den dömda har ordnat boende och sysselsättning. I de fall detta inte är ordnat kan det inte bli aktuellt med denna påföljd. Det tillhör inte vårt ansvarsområde att ordna boende och sysselsättning enbart för att någon ska få fotboja istället för fängelse.

KVFS 2011:1, Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse

13 kap

Särskilda utslusningsåtgärder

7 § En intagen får i samband med en särskild utslusningsåtgärd beviljas bidrag för boende, uppehälle och annat som har samband med sysselsättningen eller vistelsen. Bidraget ska beräknas med utgångspunkt i den riksnorm som avses i 4 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) och Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd. (KVFS 2012:1)

Allmänna råd *Med uppehälle och annat som har samband med sysselsättningen eller vistelsen i övrigt avses bl.a. livsmedel, kläder, inköp av basutrustning till det egna hemmet, fritidsaktiviteter och kursavgifter samt kostnader för resor, arbetskläder och kursmaterial. Bidrag kan även avse extraordinära kostnader såsom vård- eller medicinkostnader som inte kan skjutas upp till efter den villkorliga frigivningen.*

Lön (muckbidrag)

Ersättning som den intagne får på anstalten (KVFS 2011:1 3 kap 2 §) förväntas räcka till hemresa och tid fram till ansökningstillfället och räknas därför som regel inte med som inkomst vid socialbidragsansökan (se även 13 kap 8 §). En del i Kriminalvården är att man genom arbete kan tjäna pengar. Detta skulle motverkas om den frisläppte skulle få motsvarande summa lägre socialbidrag. Genom att inte ta med dessa inkomster slipper man också ta ställning till om de intagna gjort allt de kunnat för att bidra till sin egen försörjning och vilka som inte gjort allt de kunnat. Om detta är oklart ska utbetald ersättning (kontakta vid tveksamhet aktuell anstalt) jämföras med godkända kostnader.

Hyra, el, magasinering

För sökande som har en vårdtid på sex månader eller kortare, kan det dock vara aktuellt att bevilja socialbidrag till hyra, magasinering och/eller elräkning (Socialstyrelsens Allmänna råd, SOSFS 2013:1). Vid vårdtider som överstiger sex månader utgår inte socialbidrag till hyra. Om inte sökanden kan hyra ut lägenheten i andra hand bör lägenheten sägas upp. Behovet av boende, mat och övriga saker som ingår i försörjningsstödet, är i de här fallen som regel tillgodosett genom Kriminalvården.

Vi beviljar inte bistånd till uppsägningshyra för de som får ett straff med vårdtid som överstiger sex månader. Behovet av skälig levnadsnivå är tillgodosett genom Kriminalvården. De som har så långa straff att vi inte beviljar bistånd till hyran, har som regel inte gjort vad de kunnat för att komma i egen försörjning och är på så vis inte berättigade till bistånd (på samma sätt som vi bedömer att de som inte sköter kontakten med arbetsförmedlingen inte heller är berättigade till bistånd till exempelvis uppsägningshyra). Om det efter frigivningen visar sig att hyresskuld, som uppkommit på grund av att vi avslagit bistånd till uppsägningshyra enligt ovan, är det enda som hindrar sökanden från att få lägenhet, ska det beviljas bistånd till hyresskulden.

En regeringsrättsdom fastslår att det i fråga om hyresskuld för sökande som varit intagen på kriminalvårdsanstalt i fem månader, ska det tas hänsyn till konsekvenser av en vräkning både vad gäller rehabiliterande syfte och möjligheter att få annat boende. I det aktuella ärendet dömdes att sökanden hade rätt till bistånd till hyresskulden (RÅ 1983:2:79).

Kammarrätten ansåg att sökande som hade mer än två och ett halvt år kvar av sitt fängelsestraff inte var berättigad till ekonomiskt bistånd till magasinering av sina tillhörigheter, trots att det var viktigt för honom ur rehabiliteringssynpunkt att få behålla tillhörigheterna (Stockholm 28 februari 2006, mål nr 7710–05).

Kammarrätten ansåg att sökande som avtjänade ett tio månader långt fängelsestraff inte hade rätt till ekonomiskt bistånd till hyran, trots att han dittills klarat hyreskostnaden själv och det endast återstod tre månader av fängelsestraffet (Jönköping 7 april 2004, mål nr 454–04).

Ej nödvändigt med egen lägenhet för permission

Kammarrätten ansåg att det inte ingår i en skälig levnadsnivå att under ett icke tidsbegränsat fängelsestraff ha tillgång till eget boende vid permissioner (Jönköping 25 mars 2004, mål nr 1697–03).

Möjlighet till annat boende

I en kammarrättsdom ansåg domstolen att det var riktigt att avslå ansökan om hyra till en man som satt på anstalt. Mannen hyrde i andra hand och det fanns gott om lägenheter på orten och det bedömdes att mannen kunde hitta nytt boende efter strafftiden (Stockholm 24 november 1999, mål nr 7251–1998).

Faktiska hyran underfängelsetiden

Länsrätten i Värmland anser att det är skäligt att sökande som haft hyra överstigande vår maxhyra, ska beviljas den faktiska hyran. Under anstaltstiden kan den sökande inte prioritera hyran framför andra utgifter, vilket är fallet i friheten (25 oktober 1996, mål nr 1902–96).

Tandvård

Under tiden i fängelse kan den intagne få akut tandvård och så kallad grundläggande tandvård. För att få grundläggande tandvård krävs att sammanhängande tid i häkte och anstalt överstiger tre år.

Vid kortare intagningsstider kan som regel tandvården avvaktas till efter frigivning och vid ny ansökan görs då en sedvanlig bedömning av tandvårdsbehovet och den enskildes personliga situation.

För att i det enskilda fallet utreda behovet, och vilka tänkbara lösningar som prövats, ska intagen vid ansökan bifoga intyg från anstalten som redovisar deras bedömning av behovet.

KVFS 2011:1, Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse

13 kap

Tandvård

4 § En intagen som behöver akuttandvård får beviljas bidrag för sådan vård. En intagen som behöver grundläggande tandvård och som avtjänar fängelse i lägst tre år får beviljas bidrag för sådan vård.

Allmänna råd

Vad som avses med akuttandvård och grundläggande tandvård framgår av 1 kap. 16 §. Behovet av tandvård bör framgå av intyg och vårdplan av tandläkare. En intagen som endast har kort tid kvar att verkställa bör normalt inte beviljas bidrag för grundläggande tandvård, om inte vården utgör en del av en behandling som sträckt sig över längre tid. (KVFS 2012:1)

Glasögon

Intagnas behov av glasögon som är nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå tillgodoses som regel av Kriminalvården, KVFS 2011:1, 13 kap 5 §.

För att i det enskilda fallet utreda behovet, och vilka tänkbara lösningar som prövats, ska intagen vid ansökan bifoga intyg från anstalten som redovisar deras bedömning av behovet.

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att avslå ansökan från intagen om bistånd till del av glasögonkostnad. Kriminalvården betalade hälften, sökanden betalade en fjärdedel och ansökan gällde resterande fjärdedel. Vi tyckte att sökande genom avbetalningsplan kunde betala även resterande del. Länsrätten ansåg att sökanden själv inom rimlig tid kunde stå för kostnaden genom avdrag på lönen och tillgångar på permissionskontot och avtog därför överklagan (4 augusti 2006, mål nr 1284–06).

KVFS 2011:1, Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse13 kap

Glasögon

5 § En intagen som behöver göra en synundersökning eller behöver glasögon får beviljas bidrag för det.

Allmänna råd

Behovet av glasögon bör vara utrett genom intyg av legitimerad optiker eller ögonläkare. En intagen som uppfyller Transportstyrelsens krav på synskärpa för B-körkort (personbil) utan villkor om synkorrigering (binokulär synskärpa på minst 0,5) bör normalt inte beviljas bidrag för glasögon. Bidrag för glasögon bör inte heller beviljas vid mindre synförändringar eller om endast kort tid återstår av verkställigheten. Bidrag bör endast beviljas för enklare bågar och glas av standardtyp.

Kläder

Huvudregeln, att Kriminalvården under anstaltsvistelse ansvarar för den intagnes behov av skälig levnadsnivå, gäller även för kläder. Om sökande hävdar att de inte gör det ska anstalten kontaktas för att utreda omständigheterna i det enskilda fallet, KVFS 2011:1, kap 13.

Länsrätten i Värmland behandlade ett avslagsbeslut som gällde permissionskläder (beslut 2005-12- 27, mål nr 2460–05). De ansåg att motiveringen "behovet tillgodoses av Kriminalvården" inte var tillräcklig för att ge avslag. Nämnden måste göra en prövning "av hans ekonomiska situation inklusive möjligheten att genom Kriminalvården få klädbehovet tillgodosett".

Efter kontakt med anstalten visade det sig att sökande genom arbete fått ersättning som kunde tillgodose behovet av kläder och ansökan avstogs med motivering att behovet kunnat tillgodoses genom egna inkomster.

Umgänge med barn

När Kriminalvården gör upp en verkställighetsplan ska de särskilt beakta barns behov i egenskap av närstående. De kan också bevilja bidrag till den intagnes kostnader för att verkställigheten ska kunna genomföras. Men det gäller samma för intagna som för andra att de ska göra så gott de kan för att få egna inkomster (delta så mycket som möjligt i den ersättningsberättigad verksamhet som finns på anstalten) och i första hand använda sina pengar till det som krävs för att ha en skälig levnadsnivå.

Se ovan under Anhörigas resor vad gäller anhörigas kostnader.

KVFS 2011:1, Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse

1 kap (Allmänna råd under 27 §)

Allmänna råd till 6 § andra stycket fängelseförordningen (2010:2010)

Vid utformning av verkställighetsplanen bör eventuella barns behov i egenskap av närstående till den intagne särskilt beaktas. Det kan avse t.ex. barnets behov av att, när det är till barnets bästa, upprätthålla kontakt med en frihetsberövad förälder. Även barnets behov av skydd bör särskilt beaktas. Hänsyn till brottsoffer bör särskilt uppmärksammas inför utformningen av t.ex. kontroll eller villkor. (KVFS 2013:4)

13 kap. Bidrag av allmänna medel

1 § En intagen får beviljas bidrag enligt bestämmelserna i detta kapitel, om det är skäligt med hänsyn till den intagnes ekonomiska förhållanden och att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

Länsrätten i Värmland ansåg att det var fel att avslå en ansökan om bistånd till kostnader för ett femårigt barns (och medföljande kontaktpersons) resa till pappan som av Kriminalvården placerats på behandlingshem. Avslagsgrunden hade varit att Kriminalvården var ansvarig för samtliga kostnader fram till villkorlig frigivning. Så är alltså inte fallet och länsrätten biföll överklagan, upphävde vårt beslut och återförvisade ärendet till nämnden för ny prövning (22 februari 2007, mål nr 83-07).

[Kriminalvårdens hemsida](#)

med bland annat [en presentation med adresser och telefonnummer till anstalter](#)
Via "Om kriminalvården" => "Styrning och regelverk" => "[Lagar, förordningar och föreskrifter](#)" kommer man till länkar till en till en himla massa bestämmelser om Kriminalvårdens verksamhet.

Legitimation, id-kort

Som regel är det nödvändigt att kunna legitimera sig för att ha en skälig levnadsnivå och det kan då räknas med som en godkänd utgift. Det kan exempelvis vara när giltighetstiden gått ut för legitimation som sökande använt för att ta ut pengar. Det kan också vara personer som på grund av betalningsanmärkning inte får öppna konton i bank eller inte får tillgång till bankomat kort. De får sina pengar på avi eller får ta ut på banken och måste följaktligen legitimera sig varje gång de ska ta ut pengar. Det är inte skäligt att de varje gång måste ta med sig en bekant, med godkänt legitimation, för att ta ut pengar.

Åldersgränsen för att få id-kort är satt till 13 år ([lagen om identitetskort 2015:899](#)) och enligt dom från 2018 (kammarrätten i Göteborg, mål nr 94-18) var det skäligt att en 14-åring skulle ha ett id-kort för att självständigt kunna delta i samhällslivet. Mot bakgrund av detta kan bistånd till id-kort beviljas från 13 år och uppåt.

Svenska medborgare kan ansöka om [nationellt id-kort](#) på [polisens passexpedition](#) och [id-kort på Skatteverket](#). Det kostar 400 kronor.

Livsmedel

Politiskt ställningstagande

Riksnorm (per månad)

Riksnorm (per dag/mål)

Kosttillägg

Näringslösning, näringsdryck

Uteätartillägg

Matpengar

Basvaror

Politiskt ställningstagande

Kostnaden för livsmedel ingår i försörjningsstödet (4 kap 1 och 3 § § SoL) enligt riksnorm. Riksnormen är uträknad efter nationella prisundersökningar och gäller för hela landet. Om det finns särskilda skäl kan i enskilt fall beviljas kosttillägg för fördyrade matkostnader.

Enligt Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021, sidan 103, ingår kostnader för en näringsriktig och varierad kost för dagens samtliga måltider.

Från och med 2012 redovisar inte regeringen hur de kommit fram till riksnormen. Tidigare lämnade de ut siffror för de olika utgiftsposterna, vilket gjorde det möjligt att använda dessa för att få en ungefärlig bild av hur mycket pengar det antogs behövas för att ha en skälig nivå vad gällde de saker som ingår i riksnormen. Se nedan för av Valfärds- och arbetsmarknadsförvaltningen i Åmål uträknad tänkbar fördelning av riksnormen.

Vägledande uppdelning av riksnorm

Kosttillägg

Av Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1), framgår att socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå bland annat om den enskilde av medicinska skäl har behov av dyrare kost.

Vid beslut om socialbidrag till specialkost bör det först undersökas möjlighet till ersättning från Försäkringskassan och möjlighet att få köpa specialkosten billigare på apotek. Läkare med specialkompetens får (enligt Läkemedelsverkets författningssamling 1997:13 2 §) "på livsmedelsanvisning till den som är under 16 år förskriva" livsmedel som ingår i specialkost, så att de på apoteket får köpa nödvändiga livsmedel till starkt reducerat pris.

När Försäkringskassan bestämmer om handikappersättning/vårdbidrag ska beviljas, ska de (enligt rekommendationer i RFV:s allmänna råd 2002:9) ta hänsyn till behovet av specialkost om detta ordinerats av läkare, dietist eller motsvarande sakkunnig. Det vill säga att i vissa fall kan kostnader för specialkost ingå i handikappersättning/vårdbidrag och socialbidrag ska då som regel inte beviljas till de kostnaderna

I de fall sökandes merkostnader inte täcks av ovanstående ska merkostnaden räknas med i normberäkningen. Läkare eller dietist kan bedöma behovet och den enskilde kan med kvitton verifiera de faktiska kostnaderna.

Nedanstående schabloner kan användas. De är framräknade utifrån Konsumentverkets beräkningar av olika specialkost. Konsumentverkets beräkningar är uppdelade i olika åldersklasser, men för enkelhetens skull, så räknar vi samma (det högsta tillägget) för alla.

Om sökanden har ytterligare kostnader beviljas detta efter intyg från läkare/dietist och styrkta kostnader.

Glutenfri kost

För vuxna är merkostnaden 210 kronor per månad. Som regel kan läkare skriva "Livsmedelsanvisning", så barn under 16 år kan köpa glutenfritt billigare på apotek.

Mjökproteinfri kost

Merkostnaden är 370 kronor per månad.

Fettreducerad kost

Beviljas efter intyg från dietist.

Diabetes

2005 fastslog Konsumentverket att diabetes medför inga extra matkostnader, varför ekonomiskt bistånd för specialkost på grund av diabetes togs bort från och med oktober 2005.

Laktosfri kost

Att en person rekommenderats laktosfri kost innebär inte i sig att maten behöver bli dyrare. Vid ansökan om merkostnad för laktosfri kost behöver därför en individuell prövning göras där den sökande dels ska inkomma med intyg från läkare eller dietist och dels behöver styrka att hans kostnader utgör en merkostnad i förhållande till annan kost. Se även domar nedan.

Näringslösning, näringsdryck

Ibland behöver sökanden kompletterande näringslösningar eller näringsdrycker som också kostar pengar. I de fall de subventioneras av regionen, är det skäligt att sökanden beviljas ekonomiskt bistånd till den del av kostnaden de själva ska stå för. Näringslösningarna och näringsdryckerna är inte att jämföra med medicin utan räknas som livsmedel.

Merkostnad för laktosfri kost skulle beräknas till en högre nivå

Kammarrätten biföll sökandes överklagan avseende kostnad för laktosfri kost då det fanns särskilda skäl att beräkna kostnaderna för livsmedel till en högre nivå för deras laktosintoleranta dotter. Dottern led av en svår form av laktosintolerans och familjen tvingades till dubbla matinköp eftersom ett annat barn i familjen led av diabetes och därför inte kunde äta laktosfri kost (8 oktober 2019, mål nr 680).

Laktosfri kost behöver inte utgöra merkostnad

Kammarrätten avslog överklagan gällande en ansökan om ekonomiskt bistånd till laktosfri kost från ett par som hade en son som var laktosintolerant. I domskälen framgår att det är ostridigt att pojken är laktosintolerant och att ett läkarintyg styrker detta. Av den medicinska utredningen gick det dock inte att utläsa att kostnaderna för hans kost var så omfattande att de utgör en merkostnad i förhållande till annan kost varför bistånd enligt en högre nivå än normalt inte skulle beviljas (Göteborg 27 oktober 2014, mål nr 2376).

Diabetiker behöver inte alltid dyrare mat

Kammarrätten ansåg att läkarintyg som styrker att sökanden har diabetes i sig inte är tillräckliga skäl för att bevilja bistånd över norm. De citerar i sina domskäl förvaltningsrätten: "Numera skiljer sig rekommendationerna för näringsriktig diabeteskost inte från de allmänna näringsrekommendationerna varför utgångspunkten för förvaltningsrättens bedömning måste vara att diabetes normalt inte medför ökade matkostnader." Sökanden var tvungen att äta sex, sju gånger per dag, men inte heller detta ansågs vara skäl till att bevilja bistånd över norm (Sundsvall 19 januari 2011, mål nr 258–10).

Glutenfri mat till barn finns på apotek

Enligt en kammarrättsdom säger Försäkringskassan att det är möjligt för en glutenallergiker att med livsmedelsanvisning på apotek, för 120 kronor få all nödvändig specialkost för tre månader. Denna kostnad ansågs vara betydligt lägre än vad motsvarande livsmedel för ett barn normalt skulle kosta. Kammarrätten ansåg inte att den sökande var berättigad till merkostnadsdel av vårdbidraget (Göteborg 4 mars 2003, mål nr 910-2002).

Hetsätning inte skäl till ökat bistånd

I två regeringsrättsdomar fastslås att rätten till bistånd enligt 6 § SoL inte omfattar fördyrade matkostnader som beror på hetsätning. Regeringsrätten ansåg inte att kostnader för extra inköp av mat, för att möjliggöra hetsätning, kunde anses vara nödvändiga för att uppnå en skälig levnadsnivå. Det är inte sannolikt att ett regelbundet extra bistånd till mat gör det lättare att komma tillrätta med problemet (RÅ 1995 ref 52, 10 oktober 1995, mål 4171 och 2030–1994).

Uteätartillägg

I de fall sökanden inte har möjlighet att laga mat ska hänsyn tas till fördyrade matkostnader utifrån den situation de befinner sig, exempelvis när barn vårdas på sjukhus och föräldrars närvaro krävs.

För bostadslösa reduceras inte normen utifrån minskade gemensamma hushållskostnader, vilket som regel anses kompensera fördyrade matkostnader och extra bistånd till fördyrade matkostnader beviljas då inte.

Extra bistånd när man inte kan laga mat hemma

En kammarrättsdom tar upp frågan om uteätartillägg. Ärendet gällde ett par som bodde i Stockholm och vars son opererades och hade två veckors sjukhusvistelse i Göteborg. Kammarrätten ansåg att de var berättigade till socialbidrag över riksnorm för fördyrade matkostnader: de hade en längre tid varit beroende av socialbidrag och därmed inte kunnat lägga undan pengar till oförutsett, vistelsen i Göteborg var inte frivillig, landstinget ersatte inte kostnaderna, bruttonormen täcker endast kostnader för hemlagad mat och vid en individuell bedömning av föräldrarnas yrkanden ansågs det vara en skälig kostnad (Stockholm 13 oktober 1999, mål nr 1794–1998).

Matpengar

Begreppet "matpengar" används vanligtvis om bistånd över norm till livsmedel till sitt uppehälle. Matpengar är en form av reducerad norm.

Vad gäller kostnader för mat för de som bor på särskilda boendeformer se under Bostadsfrågor.

För de som beviljas socialbidrag, eller genom egna inkomster haft inkomster motsvarande normen, kan behovet av skälig levnadsnivå tillgodoses med detta. Det är den enskildes ansvar att disponera biståndet så att det räcker för den tid och de saker det är avsett att täcka, varför ytterligare bistånd som regel inte beviljas.

Ibland kan sökande på grund av omständigheter som han/hon själv inte kan råda för hamna i en situation då matpengar saknas. Om det då är en akut nödsituation beviljas matpengar för högst en vecka så att den sökande själv får möjlighet att ordna sin situation.

Det är viktigt att tillsammans med sökanden gå igenom hur situationen uppstått och om/hur det kan undvikas att liknande situation uppstår igen: exempelvis kortare utbetalningsperioder av bistånd, användande av girobetalningar ifrån det konto som inkomster sätts in på, budgetrådgivning och/eller dylikt. Vid en sådan genomgång är det viktigt att det är realistiska åtgärder som diskuteras och att sökanden är helt införstådd med hur akuta nödsituationer fortsättningsvis kan undvikas. Det ska klart framgå av journalanteckningar vad sökanden kan göra för att inte hamna i en liknande situation igen och att sökanden förstår detta.

Bistånd oavsett anledningen till hjälpbehovet

Regeringsrätten tar i en dom upp frågan om matpengar (akut nödläge). En sökande med inkomster överstigande socialbidragsnormen hade förbrukat de egna medlen huvudsakligen genom att betala skulder. Regeringsrätten skriver: "S.P:s ansökan om bistånd avsåg endast ett visst akut nödtillfälle. Vid sådant förhållande ankom det på nämnden att lämna henne det bistånd som hon vid detta tillfälle inte själv kunde tillgodose. Det saknar därvid betydelse att S.P. genom eget agerande kan anses ha vållat sitt nödläge". RÅ Ref 1995:56. Kammarrätterna har i flera fall (se nedan) tagit fasta på "endast ett visst akutläge" och ansett att ansökan om matpengar kan avslås om det är ett upprepat beteende.

Kammarrätten i Göteborg resonerade på samma sätt och bistånd skulle beviljas trots att sökanden haft ett normöverskott. Att sökande "inte kunnat visa att han befann sig i en nödsituation den 7 juni 2010 då han prioriterade att återbetala skulder före att köpa livsmedel" föranledde ingen annan åsikt (20 december 2010, mål nr 3939–10).

Sjukersättning vid flera tillfällen använts till alkohol- och missbruksrelaterade utgifter

Sökanden var självförsörjande genom sjukersättning, men hade bland annat genom inköp på Systembolaget, taxiresor och restaurangbesök gjort åt sina pengar. Hen sökte matpengar i akut nödläge. Hen hade vid flera tillfällen tidigare sökt matpengar (och även blivit beviljad) och bedömdes vara mycket medveten om vilka kriterier och förutsättningar som gäller för rätt till bistånd.

Kammarrätten refererar till ovanstående regeringsrättsdom (RÅ 1995 ref 56) men skriver också att "Grundregeln när det gäller rätten till bistånd är dock att den enskilde har ett ansvar för att tillgodose sina behov. Hänsyn ska därför tas till inkomster som den bidragssökande har haft före ansökningstillfället och där det framgår att sökanden känt till kraven för rätt till bistånd men ändå vid upprepade tillfällen agerar på sådant sätt att nödläge uppstår. Av betydelse är även om den utgift som föranlett nödläget varit oförutsägbar och nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå." Sökanden hade känt till att inköp på Systembolaget och taxiresor inte var godkända utgifter. "Genom att ändå göra dessa inköp i nära anslutning till ansökan får hen anses ha självmant försatt sig i den aktuella situationen. Nämnden har därför haft fog för att avslå hens ansökan om matpengar." (Kammarrätten i Sundsvall, 24 september 2015, mål nr 589–15)

Vid upprepade tillfällen agerat så att nödläge uppstått

Kammarrätten anger i domskälen att "Enligt kammarrättens mening har den enskilde, när det gäller rätten till bistånd, ett ansvar att planera och prioritera sitt liv för att tillgodose sina behov. I de fall där det framgår att den enskilde känt till kraven för rätt till bistånd, men ändå vid upprepade tillfällen agerat på sådant sätt att nödläge uppstår, bör hänsyn därför kunna tas till inkomster som den biståndssökande har förbrukat före ansökningstillfället. Det bör även beaktas i vilken mån den utgift som föranlett nödläget varit oförutsägbar och nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå." I det fallet var det rätt att avslå ansökan med hänvisning till normöverskott (Stockholm 9 december 2009, mål nr 4712–09).

Vid ett enstaka tillfälle agerat så att nödläge uppstått

Kammarrätten ansåg att en kvinna var berättigad till matpengar. Detta trots att hon använt sina pengar till att betala hyra på en lägenhet som nämnden hade talat om för henne inte ansågs vara nödvändig för att hon skulle ha en skälig levnadsnivå. "Det har emellertid inte framkommit att NN tidigare ansökt om bistånd på grund av nöd. Hon har således inte vid upprepade tillfällen försatt sig själv i nöd och därmed utnyttjat möjligheten till bistånd på sådan grund. Kammarrätten anser därför att NN varit berättigad till det sökta biståndet" (Göteborg 28 januari 2011, mål nr 1688–10).

Akut eller inte

Enligt kammarrätten hade en socialjour rätt att avslå en kvinnas ansökan om matpengar eftersom hon kunde få frågan prövad av sin ordinarie handläggare under kontorstid följande dag (Stockholm 5 september 2005, mål nr 2586–04).

Valt att göra annat

Kammarrätten konstaterar att "Det är den ekonomiska situationen vid ansökningstillfället och under den period som hjälpen avser som då ska ligga till grund för behovsprövningen (jfr RÅ 1995 ref. 56). Emellertid är huvudregeln när det gäller rätten till bistånd att den enskilde har ett ansvar för att tillgodose sina behov. I de fall där det framgår att den sökande känt till kraven för rätt till bistånd, men ändå vid upprepade tillfällen agerat på ett sådant sätt att nödläge uppstår, bör hänsyn därför kunna tas till inkomster som den biståndssökande har förbrukat före ansökningstillfället. Det bör även beaktas i vilken mån den utgift som föranlett nödläget varit oförutsägbar och nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå". I det aktuella ärendet hade sökanden "varit informerad om vad socialnämnden anser vara godkända utgifter och om sin skyldighet att ta större ansvar för planeringen av sin egen ekonomi". Nämnden hade även erbjudit god man och kontakt med budget- och skuldrådgivning, men sökanden hade valt att inte förändra det sätt han skött sin ekonomi. Kammarrätten ansåg att det under dessa omständigheter var rätt att avslå ansökan om matpengar och hänvisa till normöverskott och sökandes eget ansvar (Göteborg 4 november 2008, mål nr 4704--4705-08).

Samma kammarrätt konstaterar samma sak när det gällde en familj som hamnat i akut nödläge och ansökte om matpengar. De fick avslag på ansökan, eftersom familjen hade prioriterat en utgift (biljett till musikfestivalen i Hultsfred) som inte var godkänd av nämnden och familjen borde ha förstått att utgiften inte var godkänd. Kammarrätten tyckte att det var rätt att avslå ansökan och beaktade då även att familjen hade gjort felprioriteringar tre månader i rad, trots att de blivit informerade om vad som gällde (Kammarrätten i Göteborg, 15 mars 2004, mål nr 7912–03).

Länsrätten i Värmland avlog överklagan angående matpengar. Sökanden uppgav att de inte hade några pengar över huvud taget, att det var tomt i kylskåpet och att de inte hade lyckats låna pengar. I det fallet hade sökanden prioriterat hyres- och telefonskulder trots att de tidigare informerats om att detta inte anses vara en anledning att bevilja ytterligare socialbidrag. Familjen hade vid ett flertal tillfällen tidigare ådragit sig hyresskuld. I oktober 1998 beviljades socialbidrag till hyresskuld för att på så vis hjälpa familjen att komma tillrätta med sin ekonomi. Uppenbarligen var inte detta en långsiktig lösning på problemet (17 maj 2000, mål nr 702–00).

Ej medverkat i utredning

Kammarrätten upphävde länsrättens dom och fastställde socialnämnds beslut att avslå ansökan om försörjningsstöd, trots att det gällde akut nödsituation. Den sökande var anmäld på arbetsförmedlingen, men hade inte träffat arbetskonsulent. Socialnämnden gav därför avslag på ansökan om försörjningsstöd. Den sökande överklagade och fick i länsrätten delvis rätt i och med att länsrätten ansåg att sökanden kommit i akut nödläge och därmed var berättigad till ekonomiskt bistånd. Nästkommande månad var situationen likartad, med den skillnad att den sökande uteblivit från en träff med socialnämnden för att diskutera sin situation - som alltså av länsrätten ansågs vara en akut nödsituation. Socialnämnden avlog även denna ansökan, sökanden överklagade, länsrätten biföll överklagan, socialnämnden överklagade till kammarrätten som ansåg att bistånd inte skulle beviljas eftersom sökanden "utan godtagbara skäl vägrat medverka i socialnämndens utredning om

hennes långtidsarbetslöshet och om hon befunnit sig i en nödsituation eller inte" (Stockholm 12 september 2000, mål nr 2727–2000).

Tappat plånbok

Länsrätten i Värmland gör i det ärendet bedömningen att "Arbetsmarknads- och socialnämnden har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver, vilket bl. a. innebär att rätt till bistånd i en akut nödsituation kan föreligga oaktat att den enskilde har haft medel till sin försörjning. Detta innebär emellertid inte att den enskilde inte själv har ett ansvar för hur den förvarar pengar. NN har enligt egna uppgifter samma dag som han fick pengarna betalat räkningar samt valt att förvara resterande medel i sin plånbok. Han har dessutom enligt vad arbetsmarknads- och socialnämnden obestritt har uppgett tidigare förlorat en stor summa pengar genom att förlora sin plånbok. Han kan därmed inte anses ha gjort vad som skäligen kunde förväntas av honom för att ansvara för sin försörjning". Länsrätten ansåg att det var rätt att avslå ansökan och avslog överklagan (7 juni 2005, mål nr 543–05).

Bestulen

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att avslå ansökan om bistånd till mat. I domskälen står att "rätt till bistånd i en akut nödsituation kan föreligga oaktat att den enskilde borde ha haft medel till sin försörjning. Detta innebär emellertid inte att den enskilde inte själv har ansvar för hur han förvarar pengar har tidigare vid två tillfällen uppgett att han blivit bestulen. Han kan därmed inte anses ha

gjort vad som skäligen kunde förväntas av honom för att ansvara för sin försörjning. Överklagan kan därför inte bifallas." Sökanden hade tidigare fått bistånd vid liknande situationer vid två tillfällen under de senaste 14 månaderna (4 april 2007, mål nr 529–07).

Spelberoende

Kammarrätten fastställde vårt avslagsbeslut att neka matpengar till en spelberoende sökande. Sökande hade flera gånger tidigare hamnat i akut nödläge och fått hjälp, samtidigt som hon informerats om att hon hade ett eget ansvar att planera sin ekonomi så att hon hade pengar kvar till mat. "Vid nu aktuellt tillfälle har NN fortsatt att prioritera andra utgifter än matkostnader i en sådan omfattning att hon före beräkningsperiodens utgång stått utan matpengar trots att hon måste ha varit väl införstådd med nämndens inställning. Enligt kammarrättens bedömning har NN därmed inte tagit det personliga ansvar för sin situation som nämnden kan kräva av henne. Någon sådan enstaka nödsituation som var fallet i det av länsrätten åberopade rättsfallet RÅ 1995 ref. 56 och som ändå skulle kunna berättiga till bistånd är det inte fråga om. Nämnden har därför haft fog för sitt beslut" (Göteborg 6 december 2004, mål nr 4041–04).

Matpaket

Kammarrätten ansåg att sökanden, en ung missbrukare, inte var berättigad till bistånd för mat i form av presentkort. Mannen fick istället biståndet i form av matpaket.

NN hade tidigare avbrutit uppgjord arbetsplan och kunde inte anses medverka till att nya handlingsplaner gjordes så att han skulle kunna bli självförsörjande.

Den enskilde har inte rätt att kräva att biståndet erhålls på bestämt sätt utan det är istället en lämplighetsfråga för nämnden att avgöra. Kammarrätten fann inte heller att beslutet stred mot grundtankarna i SoL (Göteborg 3 oktober 2006, mål nr 394–06)

Basvaror

I de fall sökanden inte tidigare fått bistånd till matkostnader, kan bistånd beviljas till basvaror med tio procent av matnorm för en månad. Detta kan exempelvis gälla efter att en sökande varit på institution eller tidigare varit bostadslös. Se även [Basvaror](#) när hemutrustning redan finns.

Läkarvård, medicin, vårdavgifter mm

Politiska ställningstagande

Medel mot huvudlöss (Lusmedel)

Medicin

Öppenvård (läkarbesök, sjukgymnastik/fysioterapi)

Mammografi; gynekologisk hälsokontroll med cellprov

Patientresor

Vårdavgift/-räkningar

Övriga kostnader vid sjukhusvistelse

Internationell vård

Neuropsykiatrisk utredning

Hjälpmedel, funktionshindrade

Omskärelse, preventivmedel, naprapat, livmoderhalscancervaccin mm

Tvångsvård (enligt LRV och LPT)

Patienthotell

Högekostnadsskydd, frikort

Träningskort (fliken Fritid/lek)

Psykoterapi (egen sida)

Spelberoende (Missbrukssidan)

Sockerberoende (Missbrukssidan)

I avvaktan beslut om uppehållstillstånd (Utländsk medborgare)

Politiskt ställningstagande

I proposition [2000/01:80 "Ny socialtjänstlag mm"](#), står att det är viktigt att markera att kommunernas yttersta ansvar för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver, inte ska omfatta insatser som åligger annan huvudman. Att enskilda i vissa fall kan vara missnöjda med att de inte får den behandling de önskar inom hälso- och sjukvården får inte medföra att kommunerna tvingas ta över det ansvaret från landstingen (sidan 93).

I Åmåls socialnämnds [Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd](#) står att "Till läkarvård räknas all sjukvård som ges inom ramen för regionens högkostnadsskydd. Hit räknas också alternativ medicinsk behandling som ges inom denna ram. Kostnaden beviljas upp till högkostnadsskyddet. Kostnad för medicin som sökande fått recept på, tas i normberäkning med faktisk kostnad efter avdrag för högkostnadsskydd".

Medel mot huvudlöss

Huvudlöss är en inte ovanlig åkomma och den ska behandlas med lusmedel bland annat för att förhindra vidare spridning. God hygien förhindrar inte huvudlöss utan de som har fått huvudlöss ska, enligt [Läkemedelsverkets rekommendationer](#), behandlas med medel. Därför räknas kostnaden som nödvändig kostnad utanför riksnormen.

Medicin

Kostnader för medicin som sökanden fått på recept räknas som regel med som godtagbar kostnad. Om det finns billigare likvärdiga alternativ som faller under högkostnadsskyddet beviljas bistånd endast till denna kostnad. Bistånd beviljas inte heller för extrakostnader som beror på att sökanden vill ha ut sin medicin tidigare än vad som medges för att den ska omfattas av högkostnadsskyddet.

Utgifter för salvor och mediciner som köps utan recept innefattas i riksnormens "[Hälsa, hygien](#)" (Länsrätten i Värmland 9 augusti 2001, mål nr 905–01). Undantag för medel mot huvudlöss, se ovan.

De som har möjlighet att få ut medicin mot avbetalning ska utnyttja denna möjlighet. Om det är uppenbart att sökande inte blir självförsörjande inom de närmaste månaderna kan, för att undvika administrativt merarbete, hela beloppet beviljas.

Dosförpackade mediciner ([Apodos](#)) är alltid utskrivna av läkare och räknas med som godkänd kostnad. Dock anses inte ersättning för kostnad (39 kr per månad) avseende Apotekets tjänst [DosPac](#) vara nödvändig för att vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå. Tjänsten gör det möjligt för alla att få sina mediciner paketerade av Apoteket.

Läkarintyg styrkte behov, bistånd beviljades

Kammarrätten ansåg att bistånd skulle beviljas till medicinkostnad som av apoteket inte ansågs omfattas av högkostnadsskyddet. Läkaren hade till kammarrätten lämnat ett intyg där han angett att medicinerna ingick i högkostnadsskyddet. Nämnden ansåg det viktigt för rättstillämpningen att få prövat frågan, då läkare och apotek gjort olika tolkningar om vilka läkemedel som ingår i högkostnadsskyddet (Stockholm, 6 november 2009, mål nr 5648–09).

Bantningsmedel utanför högkostnadsskydd, ej bistånd

Kammarrätten anser att det inte är uteslutet att få bidrag till läkemedel som är undantaget från högkostnadsskyddet. Men då krävs mycket starka skäl för att i en sådan situation ha rätt till bidrag. Det åligger den som söker bidrag att visa att det föreligger en sådan undantagssituation. I det aktuella fallet gällde det

bistånd till bantningsmedel. Sökande hade läkarintyg på att hon hade ryggbesvär som var relaterade till övervikten och att det därför var medicinskt befogat att fortsätta med bantningsmedlet. Ryggbesvären hade medfört att sökande tvingats avbryta en utbildning eftersom hon inte kunnat gå till eller sitta i skolan. Länsrätten, den första överklagningsinstansen, ansåg att det var av stor betydelse att kvinnan gick ned i vikt för att hon på sikt skulle kunna bli självförsörjande. Hon hade inte beviljats dispens från undantaget från högkostnadsskyddet och kunde inte själv betala medlet. Därför ansåg länsrätten att bistånd skulle beviljas. Men kammarrätten ansåg att den sökandes framlagda skäl inte var tillräckliga för att bistånd skulle beviljas utan undanröjde länsrättens dom och fastslog socialnämndens beslut att avslå ansökan om bistånd till bantningsmedlet (Stockholm 6 september 2002, mål nr 2239–2002).

Naturläkemedel, ej bistånd

Även när det gäller av läkare utskrivna naturläkemedel anser Kammarrätten i Stockholm (12 november 2003, mål nr 1806–03) att socialbidrag inte ska beviljas utifrån de i det målet aktuella omständigheterna.

Om sökanden varit berättigad till socialbidrag men inte tidigare sökt förmedicinkostnader, kan detta beviljas för några månader bakåt i tiden.

Kammarrätten anser att det i det aktuella ärendet fanns skäl att bevilja bistånd till tidigare betald medicin. Sökande led av allvarliga psykiska störningar som innebar allvarliga funktionshinder. När han hade kostnader för medicin vårdades han på psykiatrisk klinik. Sökande hade varit berättigad till kostnaden om han sökt bistånd när de var aktuella och han hade dessutom "en giltig ursäkt för att ansöka om bistånd först i efterhand". Däremot var det "inte visat att han saknat möjlighet att tidigare än vad som skett söka bistånd till den uppkomna skulden." Han hade därigenom kunnat undvika att få indrivningskostnader, vilket gjorde att det var rätt att inte bevilja bistånd till dessa (Göteborg 2 mars 2008, mål nr 5674–07).

Landstingen och regionerna i samverkan har en informationsplats med bland annat uppgifter om "[Vad får man betala?](#)"

[Apoteket](#) har bland annat bra information om olika läkemedel.

I [Lag \(2002:160\) om läkemedelsförmåner mm](#) och i [Förordning \(2002:687\) om läkemedelsförmåner mm](#) finns bestämmelser och föreskrifter om läkemedelsförmåner mm.

Öppenvård (läkarbesök, sjukgymnastik/fysioterapi)

Kostnader för läkarbesök ingår inte i riksnormen utan räknas med som en godkänd kostnad. Detsamma gäller sjukgymnastik av sjukgymnast/fysioterapeut som är underställd regionen i Västra Götalands Regionen (VGR).

Vårdbesök kostar mellan 50 – 300 kronor beroende på vilket slag av vårdbesök som avses. För öppenvård som ges inom ramen för högkostnadsskyddet finns ett fastställt belopp för högsta patientavgift under en tolv månadersperiod – uppnås högkostnadsskyddet inom denna tidsram erhålls frikort och vårdbesöken därefter är avgiftsfria perioden ut.

Läkarbesök kan numera även göras via internet. Kostnaden för denna typ av besök beviljas under samma förutsättning som för andra besök inom öppenvården, dvs att den ska ingå i högkostnadsskyddet.

Vid läkarbesök via internet eller hos privata läkare registreras inte kostnaden med automatik i patientens frikort. För att detta ska kunna göras ska kvitto tas med till valfri vårdcentral eller sjukhus för registrering.

Regionerna i samverkan har en informationsplats med bland annat uppgifter om [patientavgifter](#) inom hälso- och sjukvården.

Mammografiundersökning; gynekologiskhälsokontroll med cellprov

Avgifter för riktade hälsokontroller ingår i högkostnadsskyddet

Patientresor

Enligt Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1) bör försörjningsstödet även omfatta resekostnader för resor som är nödvändig för att vård ska kunna genomföras, till exempel kostnader för resor till och från undersökning/behandling och för resor för att hämta ut förskrivna läkemedel eller hjälpmedel/förbrukningsmaterial.

De flesta får betala en egenavgift per enkelresa, se aktuella kostnader för egenavgift vid sjukresor Vårdguiden 1177 VGR, om inte särskilda skäl föreligger ska alltid det billigaste alternativet som kan tillgodose behovet av sjukresa beaktas. Egenavgiften räknas med som nödvändiga kostnader för att ha en skälig levnadsnivå. Normalt ersätts resterande kostnad av regionen med billigaste färdmedel med hänsyn tagen till patientens hälsotillstånd och tillgång till allmänna kommunikationer.

Det finns i VGR ett fastställt högkostnadsskydd för patientresor per tolv månadersperiod (se aktuellt belopp Vårdguiden 1177 VGR).

Vårdavgift, vårdräkning

Vårdavgift vid sjukhusvistelse avser kostnad för kost och logi, det vill säga att det ingår i försörjningsstödet och räknas med som skälig kostnad för det som överstiger riksnormen (RÅ 2004 ref 59).

Vårdavgift för den som är inlagd på sjukhus i VGR är 100 kronor per dag (ej för utskrivningsdagen) för den som är mellan 20 och 65 år. För den som är under 20, värnpliktiga, vårdas enligt smittskyddslagen, häktade, anhållna, intagna på kriminalvårdsanstalt, har permission utanför sjukhuset minst 12 timmar (mellan 06:00-24:00) kostar det ingenting. Patientavgiften i slutenvård ("inneliggande") debiteras med max 1 500 kr/löpande 30-dagarsperiod. Vårdavgiften täcks inte av frikortet.

Vårdräkning gäller för de dagar personen varit inlagd på sjukhuset. Avgiften inkluderar kost och logi. Har ekonomiskt bistånd, eller annan inkomst, täckt kostnader för kost under sjukhusvistelsen, dras normen för livsmedel bort från vårdräkningen. Det vill säga att en ensamstående som legat på sjukhus fyra dagar och får räkning på 400 kronor, kan beviljas med ytterligare bistånd till den del av kostnaden/dag som överstiger redan beviljat bistånd för "matnorm"/dag. Detta då behovet redan tillgodosetts i norm eller annan inkomst.

I och med att sökanden beviljats bistånd till mat som de, för de dagar de får vårdräkning, ska betala i efterhand, avser det beviljade biståndet att tillgodose behovet av mat under månaden, det vill säga även den mat som räkningen avser. Därför blir detta beräkningssätt inte ett sätt att ändra gynnande beslut (till skillnad mot om vi skulle räkna på samma sätt för häktade - som inte får någon räkning för mat under häktningstiden).

Länsrätten i Värmland anser att nämnden haft fog att reducera försörjningsstödet med det belopp som avser mat under sjukhusvistelsen och som ingår i det bistånd som beviljats till vårdavgift (16 augusti 2005, mål nr 1496–05).

Övriga kostnader vid sjukhusvistelse

Som regel har de som är inlagda på sjukhus samma kostnader som innan de blev inlagda. Undantaget är matkostnader eftersom patienterna får betala maten i avgiften som betalas i efterhand. Se ovan under Vårdavgift.

Internationell vård

Försäkringskassan kan bevilja kostnad för internationell vård. Dock kan den person som beviljas detta själv behöva stå för omkostnader gällande exempelvis boende, mat och resa. Ekonomiskt bistånd kan då utgå till omkostnader som den sökande själv måste stå för. Den sökandes kostnad i samband med

den internationella vården kan då jämföras med vad en låginkomsttagare normalt kan anses ha råd med. Tio procent av prisbasbeloppet kan vara en möjlig kostnad. Om sökanden har högre omkostnader och kan ordna fram pengar till resterande på annat sätt (exempelvis lån, fondmedel eller ta av sin norm) beviljas högst tio procent av prisbasbeloppet för att täcka skäliga nödvändiga kostnader.

Neuropsykiatrisk utredning

Om Regionen i Värmland inte inom rimlig tid kan erbjuda neuropsykiatrisk utredning, kan det finnas möjlighet att ordna sådan utredning i annan region. När regionen står för utredningskostnaden räknas kostnader för resa och logi som nödvändiga kostnader för att utredningen ska göras utan alltför stor tidsspillan.

Hjälpmedel, merkostnader funktionshindrade

Personliga hjälpmedel för funktionshindrade tillhandahålls av regionen eller Valfärds- och arbetsmarknadsnämnden. Ansvaret för detta ligger alltså på annan huvudman och de ska stå för kostnaderna. Om de bara står för en del av kostnaden räknas egenavgiften som en nödvändig kostnad för att ha en skälig levnadsnivå. Det vill säga att socialbidrag kan beviljas om villkoren för bidrag i övrigt är uppfyllda (exempelvis att sökande inte själv kan betala). I och med att annan huvudman har bedömt att det finns ett behov, och själva står för en del av kostnaden, kan vi utgå från att hjälpmedlet är nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå.

Om sökanden har en remiss från läkare, som klart visar att hjälpmedlet är nödvändigt för att sökande ska ha en skälig levnadsnivå, kan bistånd beviljas.

I de fall det är tveksamt om ett alternativ är godtagbart eller inte, kan de som tillhandahåller hjälpmedlet tillfrågas för att vi ska få reda på vilka alternativ som finns. Det är inte skäligt att bistånd beviljas till hjälpmedel som låginkomsttagare vanligtvis inte har råd med.

I de fall merkostnaden täcks av handikappersättning eller merkostnadsdelen av vårdbidraget beviljas inte bistånd till merkostnaderna eftersom behovet är då tillgodosett på annat sätt. För beräkning av om sökandes merkostnader täcks av handikappersättningen/vårdbidraget se fliken Inkomster: Handikappersättning och Vårdbidrag.

Bilkostnader medräknats när handikappersättningsnivån bestämts

Kammarrätten ansåg att kostnader för bilreparation täcktes av handikappersättningen. "Kammarrätten konstaterar att NN:s handikappersättning visserligen har bestämts enligt schablon i förhållande till prisbasbeloppet. Kostnader för bilreparation och fordonsskatt har emellertid ingått i den beviljade handikappersättningen. I målet har det inte framkommit att NN:s behov i aktuellt avseende överstigit den kostnad som beaktats vid beräkningen av den handikappersättning som han beviljats. Enligt kammarrättens mening har därmed annat inte framkommit i målet än att NN:s behov är tillgodosett genom den handikappersättning som Försäkringskassan beviljat honom. Överklagandet ska därför avslås." (Sundsvall 5 juli 2013, mål nr 2576–12)

Ortopediska skoinlägg

Kammarrätten ansåg att det var rätt av oss att avslå ansökan om bistånd till ortopediska skoinlägg eftersom "det i målet inte föreligger någon utredning som styrker NN:s behov av ortopediska inlägg för att hon ska uppnå skälig levnadsnivå". Vi hade hänvisat till landstingets ansvar för hälso- och sjukvård och ansåg att en remiss från läkare inte var tillräckligt skäl för att vi skulle bevilja bistånd (Göteborg 26 februari 2007, mål nr 2267–06).

Ortopediska skor

Kammarrätten i Göteborg ansåg att det var rätt av Arbetsmarknads- och socialnämnden i Karlstad att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd med 800 kr till ortopediska skor eftersom "kostnaden inte överstiger vad en person som löpande ges försörjningsstöd kan kosta på sig genom att planera för sina inköp av kläder och skor" (Göteborg 11 juni 2020, mål nr 1843-1847-20).

Ortopediska skor

Kammarrätten fastställde vårt beslut att inte bevilja extra bistånd till sökandes kostnader för ortopediska skor. Patient betalar 650 kronor, vilket enligt landstinget är vad ett par skor vanligtvis kostar, det vill säga patienten har inga merkostnader jämfört med de som inte behöver ortopediska skor (Göteborg 16 april 2008, mål nr 527–08).

Omskärelse, preventivmedel, potensläkemedel, naprapatbehandling, livmoderhalscancervaccin mm

Kostnader för omskärelse omfattas inte av högkostnadsskyddet. Skälig levnadsnivå kan uppnås utan detta, varför socialbidrag inte beviljas.

Likaså beviljas bistånd till kostnader för preventivmedel endast om det ingår i högkostnadsskyddet. Det anses som regel inte nödvändigt för en skälig levnadsnivå.

Kostnader för potensläkemedel omfattas inte av högkostnadsskyddet varför en skälig levnadsnivå i regel kan uppnås utan att bistånd till detta utgår.

Som regel beviljas inte bistånd till naprapatbehandling som inte ingår i högkostnadsskyddet.

För de som är 13–26 år finns livmoderhalscancervaccin som omfattas av högkostnadsskyddet och alltså ska räknas med som skälig kostnad.

Länsrätten i Värmland konstaterar "att kostnad för omskärelse av religiösa skäl inte ingår i skälig levnadsnivå i lagens mening" (13 april 2005, mål nr 438–05 E).

Inte visat att potensläkemedlet var nödvändigt

Kammarrätten ansåg att den omständigheten att ett receptbelagt läkemedel undantagits från högkostnadsskyddet medförde att ekonomiskt bistånd till läkemedlet inte ska utgå annat än i undantagsfall. Den sökande hade inte genom läkarintyg eller annat sätt styrkt att potensläkemedlet var nödvändigt p.g.a. omständigheterna i det enskilda fallet (Göteborg 22 oktober 2002, mål nr 2001- 6537).

Rätt till bistånd till potensläkemedel

Kammarrätten ansåg att en man som opererats för prostatacancer var berättigad till ekonomiskt bistånd till potensläkemedlet Viagra. Mannen hade genom läkarintyg styrkt sitt behov av läkemedlet varför kammarrätten ansåg att det förelåg en sådan undantagssituation i vilken medicin som inte omfattas av högkostnadsförmån ska räknas med i beräkning av skälig levnadsnivå (Göteborg 21 september 2005, mål nr 2005-2378).

Inte styrkt behov av naprapatbehandling

Kammarrätten tyckte att bistånd inte skulle beviljas till en redan genomförd naprapatbehandling. "Utgångspunkten vid en ansökan om bistånd är att socialnämnden ska ha möjlighet att pröva behovet och vilka insatser som är mest ändamålsenliga. NN har gått på behandling hos en naprapat utan att först kontakta social- och arbetsnämnden. Han har inte i efterhand, på nämndens begäran, inkommit med läkarintyg eller annan utredning som visar att han haft behov av sådan behandling" (Göteborg 4 mars 2008, mål nr 5034-07).

Tempurkudde, kiropraktor, olika uppfattningar om läkarintyg

Kammarrätten bedömer, i motsats till länsrätten, att ingivet läkarintyg inte styrker behovet av tempurkudde och kiropraktor. Kammarrätten konstaterar också att rätt till bistånd till ishockeybiljetter inte föreligger enligt socialtjänstlagen (Göteborg 3 mars 2008, mål nr 4647-07).

Tvångsvård

För de som är intagna enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT) eller lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV) gäller samma regler som för övriga som är inlagda på sjukhus, RÅ 2004 ref 59.

(Lite kurios för att undvika missförstånd "Sluten psykiatrisk vård" innebär inte tvångsvård, utan bara att personen varit inlagd, övernattat, på psyk.)

Kammarrätten ansåg inte att socialnämndens argument "Om hon i stället hade blivit frihetsberövad genom att avtjäna ett fängelsestraff hade kommunen inte blivit ålagd ett betalningsansvar", var skäl att avslå ansökan om vårdavgift för drygt ett år, 31 760 kronor. Sökanden var berättigad till ekonomiskt bistånd till kostnaden (Göteborg 12 oktober 2010, mål nr 4856--4861-10).

Patienthotell

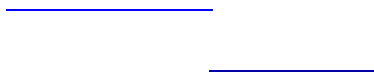
Ekonomiskt bistånd till kostnad för att bo på Patienthotellet beviljas inte annat än när det gäller nyblivna mammor, vars kostnad jämföras med vårdavgift.

Högkostnadsskydd, frikort

Högkostnadsskyddet innebär att patienter betalar endast en del av kostnader för mediciner och läkarbesök. Barn under 18 år i samma familj har ett gemensamt högkostnadsskydd. De patienter som under en tolv månaders period betalt får frikort för resten av tolv månadersperioden.

[Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket](#) har uppgifter om vad högkostnadsskyddet omfattar vad gäller [läkemedel](#) och [förbrukningsartiklar](#).

I [Lag \(2002:160\) om läkemedelsförmåner mm](#) och i [Förordning \(2002:687\) om läkemedelsförmåner mm](#) finns bestämmelser och föreskrifter om läkemedelsförmåner mm.

Magasinering av bohag

Beslut för bestämt antal månader

Vid förtida avslut av bostadssociala / sociala kontrakt

Förlängning

Under tid på behandlingshem, fängelse

Om bohaget inte hämtas

”För personer som saknar permanent bostad bör kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter under skälig tid ingå i den faktiska boendekostnaden”, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1).

För de som har permanent bostad är det som regel inte nödvändigt med magasinering av bohag för att ha en skälig levnadsnivå.

Beslut för bestämt antal månader

För de som saknar eget boende kan bistånd till magasinering av bohag beviljas upp till max tre månader, så att sökanden själv får möjlighet att ordna med förvaring av sina saker. När det fattas beslut om ekonomiskt bistånd till magasinering ska en avvägning göras av bohagets värde och kostnaden för den tid det behöver magasineras.

Beslut om bistånd till magasinering ska vara tidsbestämt och sökanden ska informeras om vad som gäller. För att minska risken för missförstånd ska sökanden få skriftlig information om vad som gäller och även skriva under att den tagit del av informationen.

Kammarrätten ansåg att magasinering av bohag inte var nödvändigt för en skälig levnadsnivå när sökanden hade eget boende (inneboende) och nämnden ansåg att kostnaden för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning var dyrare. Stockholm 4 oktober 2012, mål nr 1445–12

Sökanden ville ha bistånd till tre månaders magasineringskostnad: en månad för att hinna plocka ur sin lägenhet och ytterligare två månader för att hinna ordna annat boende. Kammarrätten ansåg att bistånd till magasineringskostnad inte skulle beviljas för den månad som sökanden hade sin bostad kvar. Däremot var det skäligt att bevilja bistånd de två första månaderna efter uppsägningen även om sökanden inte hade klart med annat boende eller magasinering. I domen tas bara upp det ansökan gällde, tre månaders magasineringskostnader, det sägs inget om en bortre ”skälighetsgräns”. Stockholm 30 september 2014, mål nr 810–14

Förlängning

Om bohaget efter denna tid fortfarande är magasinerat ska det göras en ny bedömning om det finns särskilda skäl för att bevilja bistånd för längre tids magasinering. Särskilda skäl till att bevilja bistånd till förlängd magasineringstid kan exempelvis vara att annan förvaring är ordnad från och med ett bestämt datum.

Om bohaget inte hämtas

Jordabalken 12 kap [Hyreslagen](#)

27 § Om hyresgästen överger lägenheten, får hyresvärden genast återta den.

Om det i en lägenhet som hyresgästen har lämnat eller från vilken han avhysts eller i ett utrymme som hör till lägenheten finns egendom, som kan antas tillhöra honom eller någon i hans hushåll, och om han inte inom tre månader från anmaning eller inom sex månader från det han lämnade eller avhystes från lägenheten har avhämtat egendomen, tillfaller den hyresvärden utan lösen.

Under tid på behandlingshem, fängelse

För sökande som är på behandlingshem eller sitter i fängelse och som saknar egen bostad, jämställs magasineringsskostnad med boendekostnad (beviljas som regel upp till sex månader och längre om det finns särskilda skäl).

Kammarrätten ansåg att en kvinna som avtjänade ett 23 månader långt fängelsestraff var berättigad till ekonomiskt bistånd till kostnaden 500 kronor i månaden för magasinering av sitt bohag. Hon hade cirka tio månader kvar att avtjäna innan hon kunde bli villkorligt frigiven. Kvinnan hade tre barn, som var familjehemsplacerade enligt SoL.

Socialnämnden beslutade att avslå hennes begäran, med hänvisning till att hon avtjänade ett fängelsestraff som översteg sex månader. Kammarrätten tog hänsyn till bland annat barnperspektivet och undanröjde länsrättens dom. Det kunde nämligen inte uteslutas att kvinnans barn skulle bo tillsammans med henne i framtiden, eller vara hos henne för umgänge (Göteborg 11 februari 2008–02, mål nr 4174–07).

Kammarrätten ansåg att sökande som hade mer än två och ett halvt år kvar av sitt fängelsestraff inte var berättigad till magasineringen av sina tillhörigheter. Detta trots att det var styrkt av kriminalvårdsinspektör, psykiatriker och psykolog att det var viktigt för honom ur rehabiliteringssynpunkt att få behålla tillhörigheterna. Kammarrätten ansåg att under så lång tid kunde bistånd till magasineringsskostnader normalt inte beviljas (Stockholm 28 februari 2006, mål nr 7710–05).

Normöverskott

Politiskt ställningstagande

De två (ibland fyra) senaste månadernas inkomster ligger till grund för beräkning

Tidigare ej aktuella

Tidigare aktuella

Stort normöverskott inkomstmånader tre och fyra - minskas utifrån familjestorlek

Retroaktiva ersättningar

Alla inkomster ska inte räknas med

Stort, eller mycket stort, normöverskott - faktorer att ta hänsyn till

Tidigare normunderskott (Retroaktiv ansökan)

Känt till våra regler?

Förutsebart inkomstbortfall?

Ytterligare saker att ta hänsyn till

Låginkomsttagare kan ha möjlighet till bistånd

[Beräkningsperiod \(egen flik\)](#)

Politiskt ställningstagande

Enligt 4 kap 1 [socialtjänstlagen](#) (SoL) har den rätt till bistånd som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt. Det ska, enligt 1 kap 1 § SoL, tas hänsyn till "människans" ansvar för sin och andras sociala situation. Detta innebär bland annat att enskilda, för att ha rätt till bistånd, ska planera sin ekonomi så att de utifrån sina förutsättningar i möjligaste mån klarar sig utan bistånd.

Finns ingen lag eller praxis

"Kammarrätten konstaterar att det saknas vägledande avgöranden beträffande hur lång tid det kan anses motiverat att beakta ett uppkommet normöverskott vid bedömningen av rätten till bistånd. Det är enligt kammarrättens mening inte möjligt att fastställa någon exakt tidsgräns för detta utan bedömningen får göras utifrån omständigheterna i varje enskilt fall." Kammarrätten i Stockholm, 18 december 2015

Vad är "normöverskott"?

I domen [HFD 2017 ref 51](#) skriver HFD på sidan 2 om "normöverskott": "Ett belopp från en månad som överstiger riksnormen, s.k. normöverskott ..." och på sidan 6 "När socialnämnden prövar en ansökan om försörjningsstöd sker inledningsvis en utredning av hushållets ekonomi och möjligheterna att tillgodose behovet på annat sätt. Därefter beräknas hushållets behov av bistånd genom att riksnormen läggs ihop med skäliga kostnader för boende, hushållsel m.m. Sedan dras detta belopp från hushållets inkomster. Resultatet blir hushållets nettobehov av försörjningsstöd. Är resultatet negativt innebär det normalt en rätt till bistånd med mellanskillnaden för att den enskilde ska anses vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå. Om resultatet däremot är positivt uppstått normöverskott."

Jag har inte tidigare stött på någon som använt någon av HFD:s två definitioner av "normöverskott" så därför tror jag att det vanliga torde vara att ordet "normöverskott" används för att beskriva om sökandes inkomster och tillgångar överstiger den summa som vi bedömer vara nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå. Det vill säga att om sökanden har pengar som täcker riksnormen och övriga poster i försörjningsstödet, men inte till övriga saker som är nödvändiga för att ha en skälig levnadsnivå, exempelvis barnomsorgsavgift; mediciner, sjukvård, hemutrustning, så sägs inte att sökande har ett "normöverskott".

I våra anvisningar används ordet "normöverskott" om den summa som sökanden kan ha kvar efter att en månad ha levt på vad vi anser vara en skälig levnadsnivå. Eftersom Högsta förvaltningsdomstolen använder två andra definitioner är det viktigt att tänka på att det för sökanden kan vara oklart vad vi menar med "normöverskott".

De två (ibland fyra) senaste månadernas inkomster ligger till grund för beräkning

Sökande som känt till att de skulle sakna inkomster och dessförinnan under två månader försökt minska sina kostnader, och ändå inte har pengar så de har möjlighet till en skälig levnadsnivå under biståndsmånaden, har som regel rätt till bistånd om de uppfyller övriga villkor för bistånd. Det vill säga att vi räknar som regel med de två senaste månadernas (inkomstmånadernas) inkomst och tillgångar. Om sökande dessförinnan haft tillgångar/inkomster som ger stort normöverskott, ska det utredas som sökanden rimligtvis genom bättre planering kunnat klara sig utan, eller med mindre, bistånd.

Om inte normöverskottet är mycket stort bortses från inkomster/tillgångar som sökande haft tillgång till för mer än fyra månader sedan. Se nedan vilka faktorer som ska vägas in när vi avgör om ett normöverskott är "stort" eller "mycket stort".

Se på sidan "[Beräkningsperiod](#)" hur vi bedömer inkomster vid olika tidpunkter under månaden.

De som tidigare haft bistånd känner till vilka belopp som samhället tycker behövs för att ha möjlighet till en skälig levnadsnivå. Därför anses de ha större kunskap om vilka villkor som gäller och vad som anses möjligt att undvara och ändå ha en skälig levnadsnivå, Socialstyrelsens [Allmänna råd \(SOSFS 2013:1\)](#). Detta gör att vi räknar på lite olika sätt för sökande som söker bistånd för första gången och de som tidigare varit aktuella för bistånd.

Tidigare ej aktuella

Vid nybesök efterfrågas verifikationer på de tre senaste hela kalendermånadernas inkomster och utgifter. Som regel ligger de två inkomstmånaderna innan biståndsmånaden till grund för beräkningen.

Men om det finns särskilda skäl (exempelvis att de månader dessförinnan haft mycket stort normöverskott, se nedan vilka faktorer som spelar in för att bedöma om ett normöverskott ska anses vara stort eller mycket stort) tas det även hänsyn till tidigare inkomster och tillgångar.

Tidigare aktuella

De som tidigare varit aktuella för bistånd redovisar inkomster och utgifter för de fyra senaste kalendermånaderna, men det är bara de senaste två månaderna som räknas, såvitt inte sökanden dessförinnan haft stort normöverskott (se nedan vilka faktorer som spelar in för att bedöma om ett normöverskott ska anses vara stort).

Stort normöverskott beräkningsmånader två och tre – minskas utifrån familjestorlek

Tidigare normöverskott (beräkningsmånaderna två och tre innan biståndsmånaden) på upp till tusen kronor per månad (för en ensamstående) påverkar som regel inte vår bedömning. Det är inte oskäligt att de månader man har andra inkomster och tillräckligt för att klara sig ett par månader framåt, har utgifter på tusen kronor över norm. Men om normöverskottet är mer bör det utredas om detta kunde ha sparats för att täcka behovet av skälig levnadsnivå, se nedan vilka hänsyn som ska tas.

Om hushållet består av fler personer ska hänsyn tas till detta när vi beräknar normöverskott från beräkningsmånaderna två, tre och dessförinnan. Är det två vuxna i hushållet räknas som regel ett normöverskott på upp till två tusen kronor per månad bort från beräkningsmånaderna två och tre. Ytterligare avdrag per månad görs med femhundra kronor per barn upp till och med fjorton år och med åttahundra kronor per barn som är femton år och äldre.

Hur ett normöverskott ska räknas över tid kan ställas upp så här. Vid själva beräkningen av överskottet utgår man från beräkningsmånaden som då inkluderar inkomster från föregående månad. Inkomster mellan 15:e i föregående månad och 14:e i ansökningsmånaden är ett riktmärke men ibland kan det behöva justeras, till exempel vid en nyansökan.

Beräkningsmånad

Februari <i>Baseras på inkomster 15 jan – 14 feb</i>	<i>Normöverskott uppstår</i>
Mars <i>Baseras på inkomster 15 feb – 14 mars</i>	<i>Överskott från februari räknas med helt</i>
April <i>Baseras på inkomster 15 mars – 14 april</i>	<i>Överskott från februari reduceras</i>

Exempel: Ett par med ett 17-årigt barn har inkomster i januari på 10 000 kronor över norm för februari, d.v.s normöverskott på 10 000 kronor. De har tidigare varit aktuella, känner till regelverket och vet om att de under de närmaste månaderna inte har inkomster upp till norm.

När de i slutet av mars söker bistånd för april, räknas de två senaste månadernas, mars och februari, inkomster och normöverskott som vanligt.

Inkomsterna månaden dessförinnan, januari, räknas med till den del de överstiger norm med mer än 2 800 kronor per månad.

På samma sätt görs beräkning för maj. Vid ansökan för juni räknas inte kvarvarande normöverskottet för februari (föranlett av inkomsterna i januari) med.

Retroaktiva ersättningar räknas annorlunda

I de fall normöverskottet beror på en retroaktivt utbetald ersättning som gäller för en period som sökande haft bistånd för, ska hela normöverskottet räknas med även från beräkningsmånaderna två och tre innan den månad ansökan gäller för (biståndsmånaden). Om vi skulle bortse från sådan retroaktiv ersättning på samma sätt som ovan, så skulle det bli en nackdel för de som får sin ersättning under rätt månad.

Alla inkomster ska inte räknas med

Se bilagan [Inkomster som inte helt eller endast delvis ska räknas med.](#)

Egna inkomster ger möjlighet till högre nivå

Riksnormens storlek bygger på att ett ekonomiskt bistånd bara är vid tillfälligt behov (proposition 1996/97:124 sidorna 80 och 81) och ligger oftast under Konsumentverkets hushållsbudgetar. Därför är det skäligt att sökanden under perioder med andra inkomster lever på en högre nivå än "biståndsnivå", se nedan vad gäller bedömning av vad normöverskott använts till.

Stort, eller mycket stort normöverskott – faktorer att ta hänsyn till

När vi ska bedöma om ett normöverskott är "stort" eller "mycket stort" ska vi, förutom normöverskottets storlek ta hänsyn till:

- Hur hushållets ekonomi sett ut under senaste året/-n. De som haft ekonomiskt bistånd under lång tid har troligtvis fler uppdämda behov att täcka.
- Hushållsstorlek. För ett hushåll med många medlemmar (=hög norm) är det troligt att ett normöverskott förbrukas på kortare tid än om det rör sig om ett en-personshushåll (se ovan).
- Hur mycket normunderskott sökanden har när vi bara räknar inkomsten månad för månad, det vill säga inte tar hänsyn till tidigare månaders normöverskott. För hushåll som har andra inkomster och bara behöver en mindre komplettering per månad kan det finnas skäl att planera så att normöverskottet räcker fler månader.
- Vad normöverskottet har använts till (se nedan)
- Om sökanden har minskat på sina utgifter när den fått veta att det är osäkert med framtida inkomster. Sökanden som inte vet om vår gräns för vad som anses vara nödvändigt för en skälig levnadsnivå, kan ha minskat på sina utgifter, men trots detta ligga över vår norm. I sådana fall har sökanden, genom att dra ner på sina utgifter, visat att den försökt att klara sig på sina inkomster/tillgångar.

Större överskott, sökande känt till normnivån

Sökanden fick sluta sitt arbete 31 januari. Hen fick lön i slutet av januari och i slutet av februari. I mitten på mars betalade hen tillbaka ett lån till sin syster, 36 500 kr. Därefter sökte hen försörjningsstöd. Nämnden räknade inte med lånet som godtagbar utgift och kom för april månad fram till att sökanden hade normöverskott med 40 133 kronor. Normöverskottet räknades därefter med för de kommande månaderna. Överklagan gällde bistånd för juni och augusti.

Högsta förvaltningsdomstolen anser att det vanligtvis är ok att räkna med ett normöverskott i tre månader, men att det i det här fallet fanns skäl (främst beloppets storlek) att räkna med det i fyra månader. Det påverkade biståndet för juli, men skulle bortses från när biståndet för augusti skulle beräknas, HFD 2017 ref 51

Kolla faktiska ekonomin. Räkna med att hyresskuld som godkänd utgift

Kammarrätten att det var fel att ge avslag på grund av normöverskott. Efter en period med socialbidrag hade den sökande fått arbete som gav inkomst i tre månader. I stället för att söka socialbidrag första månaden som han arbetade, fick han uppskov med hyran, som han betalade vid första löneutbetalningen. Detta tog inte socialnämnden hänsyn till. Men kammarrätten räknade med inkomster för perioden som inte socialbidrag utgått, jämförde dessa med normen och kom fram till att bistånd skulle beviljas, eftersom inkomsterna inte räckte upp till norm (Kammarrätten i Stockholm 7 maj 2001, mål nr 6658–2000).

Inkomst som tidigare inte varit känd skulle räknas med senare månad

Kammarrätten ansåg att det var rätt att ta med en lön som utbetalts i november, men inte var känd när biståndet beviljats för december, vid ansökan för januari (Jönköping, 24 april 2008, mål nr 775–08). I ett annat ärende fick jag frågan hur vi skulle göra när det gällde inkomst på 2 400 kronor i början på en månad, som sökanden redovisat, men som vi av misstag inte räknat med när bistånd beviljats.

Däremot räknades det med månaden därefter. När den sökanden den månaden inte hade pengar till mat, ansågs att vår miss att inte räkna med den redovisade inkomsten, var särskilda skäl att bevilja bistånd över norm. Grundregeln är att vi inte får tillämpa kvittning, det vill säga att sökande ska inte behöva leva under norm på grund av något som hänt föregående månader HFD 2013 ref 18.

Juniinkomst medräknad för augusti, trots bistånd beviljats för juli

Kammarrätten ansåg att det var riktigt att ta med inkomster i juni vid beräkning för augusti, då dessa inkomster av administrativa orsaker inte medräknats för juli (Stockholm, 19 januari 2000, mål nr 8164–1999).

Aktieförsäljningsinkomst ett år tidigare skulle inte räknas med

Kammarrätten ansåg att en aktieförsäljning som inbringade 130 000 kronor inte kunde utgöra avslagsbeslut ett år senare, trots att paret under tiden haft socialbidrag. Sökande uppgav att de med pengarna återbetalat ett lån till kvinnans föräldrar. Socialstyrelsen hade yttrat sig och ansett att det inte var troligt att pengarna disponerades av paret. Kammarrätten betraktade parets ansökan som en nyansökan, eftersom de inte tiden närmast före ansökan uppburet socialbidrag, och att det då normalt inte finns anledning ta hänsyn till tidigare förvärvade och förbrukade inkomster (Jönköping, 6 juli 1999, mål nr 670–1999).

Inkomst 27 augusti räknades med vid beräkning för december, normöverskottet räknades sedan med vid beräkning för februari

Kammarrätten konstaterade att "Vid normberäkningen för december 2009 har nämnden beaktat inkomster som NN har haft från och med den 27 augusti 2009. Nämnden har härvid funnit att NN har haft normöverskott för september, oktober och november vilka överförs till normberäkningen för december 2009. Det normöverskott som beräknats för december 2009 har överförs till normberäkningarna för januari och februari 2010." Sökanden hade tidigare fått bistånd och ansågs därför känna till reglerna och borde ha sparat av sitt normöverskott ansåg nämnden, vilket kammarrätten höll med om. För att undvika bostadslöshet hade bistånd beviljats till hyran (Stockholm, 8 dec 2010, mål nr 4880–81--10).

Det kanske kan tyckas lite svårt att motivera sökanden att ta arbete om all lön som överstiger normen ska sparas för att täcka nästkommande fem månaders behov ...

Tidigare normunderskott

Om sökanden innan ansökningsmånaden haft normunderskott, beviljas som regel inte bistånd till detta, se Retroaktiv ansökan.

Känt till våra regler?

Vi kan inte utgå ifrån att alla känner till våra regler med olika normbelopp. De som tidigare varit aktuella för bistånd har som regel mer insikt i systemet och vet vilka belopp som man förväntas kunna klara sig på och ändå ha en skälig levnadsnivå, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1).

Tveksamhet om sökanden känt till reglerna

Kammarrätten ansåg att det av socialnämndens uppgifter inte framkommit i vilken utsträckning sökanden tidigare hade fått försörjningsstöd eller när hon senast beviljats det. Kammarrätten ansåg att uppgiften att sökanden "i perioder ansökt om bistånd sedan augusti 1999" inte var tillräckligt underlag för att kunna anta att sökanden känt till vilka regler som finns. Så därför ansåg kammarrätten, till skillnad mot nämnden och länsrätten, att normöverskott från tidigare månader inte skulle räknas med (Sundsvall, 21 december 2004, mål nr 126-04). I mina ögon lite konstigt att inte kammarrätten återvisade ärendet till nämnden för ytterligare utredning (eller bad nämnden lämna kompletterande uppgifter om de saker som de tyckte saknades i utredningen), utan bara utgick ifrån att nämndens och länsrättens bedömning var fel! Kanske något att ha i åtanke när vi vidarebefordrar överklagningar till länsrätten?

Förutsebart inkomstbortfall?

Om sökanden inte känt till att de skulle bli utan inkomster kan det inte krävas att de under tiden de haft inkomster skulle ha levt på socialbidragsnivå "utifall att ...".

A-kasseersättningen upphörde oförutsett

Regeringsrätten ansåg att normöverskott inte skulle räknas med när sökanden "Enligt egen uppgift, som inte motsagts i målet, hade han inte haft anledning att räkna med att han skulle bli utförsäkrad vid den tidpunkt då detta faktiskt skedde." "När löpande bidrag utgår kan det också ofta ställas krav på att bidragstagaren sätter av en viss del av bidraget för att kunna bestrida framtida större utgifter av det slag som bidraget är avsett att täcka (se bl.a. RÅ 1986 ref. 76). Helt annorlunda är förutsättningarna för bedömningen av rätt till bidrag när det, som i P.A:s fall, är fråga om en nyansökan, dvs. en ansökan om bistånd från någon som inte tidigare - eller i varje fall inte under tiden närmast före ansökningen - har uppburit socialbidrag. I en sådan situation finns det normalt inte anledning att vid bidragsberäkningen ta hänsyn till inkomster som har förvärvats och förbrukats före ansökningstillfället (jfr SOU 1993:30 s. 218)." RÅ 1994 ref 50.

Sen handläggning av a-kassa ansågs inte vara skäl att bortse från normöverskott

Kammarrätten tyckte att sökanden skulle ha sparat av slutlön utbetald i maj. Det var rätt att för juli räkna med normöverskottet i juni. Kammarrätten tyckte inte att "Det har i målet inte framkommit annat än att NN vid den sista löneutbetalningen den 27 maj 2009 hade anledning att räkna med att han kunde komma att stå utan tillräckliga medel till sin försörjning. Den omständigheten att han räknade med att erhålla ersättning från arbetslöshetskassa utgör inte skäl till någon annan bedömning. Genom tidigare kontakter med socialtjänsten i

Danderyds kommun får han antas ha varit informerad om vilka regler som gäller vid ansökan om försörjningsstöd och känt till kommunens beräkningsgrunder" (Stockholm 17 maj 2010, mål nr 7019–09).

Oväntad uppsägning skäl till att bortse från tidigare normöverskott

Kammarrätten i Sundsvall ansåg att en man som var lovad en anställning som skulle vara i ett och ett halvt år, men blivit uppsagd med tre dagars varsel, inte haft anledning att spara av normöverskottet från december till februari. Han hade bland annat köpt bil som han behövt i jobbet. Det står inte omnämnt i domen om de tagit ställning till krav på bilförsäljning (16 september 2009, mål nr 931–09)

Oväntat slut på provanställning var skäl för att bortse från normöverskott

Kammarrätten tyckte att det var fel att vid ansökan för december räkna med normöverskott från juli-september, trots att sökanden fått bistånd för juni samma år och följaktligen borde känt till vilka regler som gäller. Sökanden hade, enligt kammarrätten, ingen anledning att tro att hans provanställning skulle upphöra så plötsligt som det gjorde. Därmed kunde det inte krävas att han skulle sparat normöverskottet (Stockholm, 22 februari 2006, mål nr 3777–05).

Missbedömt möjligheten att få anställning

Länsrätten i Värmland ansåg att skatteåterbäring som sökanden fått tre månader innan ansökningstillfället, och som enligt våra beräkningar medförde normöverskott, inte skulle räknas med som inkomst. Sökanden hade använt inkomst till att betala skulder, bland annat hyresskuld för den månad som återbäringen betalats ut. Sökanden hade trott att han skulle få en anställning som inte blev av. Han hade under föregående år haft socialbidrag under några månader, men länsrätten ansåg att det ändå var att betrakta som en nyansökan. Länsrätten skriver vidare att "Vid tiden för skatteåterbäringen synes NN ha haft inkomster som någorlunda räckte för hans försörjning... inte skäl att utgå från att han i det läget kunde förutse de helt otillräckliga inkomster han skulle få." (16 maj 2005, mål nr 679–05)

Ytterligare saker att ta hänsyn till

Förutom om sökanden känner till "normnivån" och om inkomstfallet varit förutsebart finns det även andra faktorer som spelar in:

- Vad överskottet har använts till. (Vid bedömning om utgifter är skäligen eller inte, kan en generösare bedömning göras om sökanden använt sitt normöverskott, det vill säga egna inkomster, än om det gällt en bedömning om socialbidrag. Kan ibland vara skäligen att ha betalt exempelvis hyres- eller telefonskuld.)
- Om sökanden under lång tid innan normöverskottet levtt på socialbidragsnivå. (Socialbidragsnormen är fastställd utifrån att sökanden har tillfälliga ekonomiska svårigheter och för en kort period ska klara sig på den. De som under en längre period levtt på socialbidrag, kan vid ett tillfälligt normöverskott behöva tillgodose behov som normalt inte ingår i normen.)
- Om det finns barn i hushållet.

Normöverskott till löpande utgifter

Kammarrätten ansåg att det ankommer på sökanden att planera sin ekonomi så att löpande utgifter för boende och uppehälle enligt riksnormen, blir betalda. "Även om utgifterna inte alltid är jämt fördelade under årets månader måste det ankomma på NN att planera sin ekonomi så att utgifterna blir betalda. Hon kan därför inte beviljas bistånd till kostnader av detta slag."

Det var alltså ett rimligt krav att normöverskott skulle sparas för att täcka kommande löpande utgifter. Kammarrätten ansåg att det däremot inte var rimligt att kräva att normöverskott skulle sparas till

"extraordinära utgifter som hon inte borde ha kunnat förvänta att hon skulle få". Sådana utgifter var i det aktuella ärendet "medicin, tandvård och glasögon". Det framgick inte av nämndens utredning om sökandes kostnader för dessa poster var nödvändiga för att ha en skälig levnadsnivå, så ärendet återförvisades till stadsdelsfullmäktige för förnyad prövning (Göteborg, 18 december 2003, mål nr 6266-03).

Låginkomsttagare kan ha möjlighet till bistånd

De som har inkomster som vanligtvis ligger lite över socialbidragsnormen, kan beviljas bistånd till saker som är nödvändiga för att ha en skälig levnadsnivå (kan vara tandvård) om de inte har möjlighet att själv betala, exempelvis genom att spara ihop till det.

För att ha råd med exempelvis tandvård är det som regel inte oskäligt att spara hela normöverskottet under sex månader. Dessutom kan den del av normöverskott som överstiger femhundra kronor/månad sparas under ytterligare sex månader för att täcka skäliga utgifter. Finns det barn i hushållet ska det tas hänsyn till det och det kan vara skäligt att sökanden sparar mindre pengar. Om sökande, trots detta sparande, inte kan ha en skälig levnadsnivå kan bistånd beviljas.

Exempel: En låginkomsttagare som vanligtvis ligger 1 500 kronor per månad över norm har möjlighet att spara hela normöverskottet (1 500 kr) under ett halvår plus den del av normöverskottet som överstiger femhundra kronor (1 000 kr) under ytterligare ett halvår. Sökande kan alltså själv betala 15 000 kronor.

Personer med missbruksproblematik

Olika typer av missbruk, olika huvudmän

Krav på behandling

Reducerad norm

Behov och förmåga ska utredas

Samarbete Vuxenavdelningen

Bostad efter misskötsamhet eller avvisat kontakt med Vuxenavdelningen

Kompetenshöjande verksamhet, inte rehabiliterande insats

Arbetsökande eller missbrukare

Flytt till annan kommun

Resa till AA-möte inte alltid nödvändig

Missbruk av annat än beroendeframkallande medel, Annan huvudman exv matmissbruk

Olika typer av missbruk, olika huvudmän

Socialtjänsten har huvudansvaret för insatser mot missbruk av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel. Sedan januari 2018 omfattas även spel om pengar. Men andra former av missbruk som exempelvis sex- och matmissbruk faller under regionens ansvar och som regel hänvisas sökande dit om de vill ha hjälp att komma tillrätta med sitt missbruk.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolen (som då hette Regeringsrätten) kan dock socialtjänstens roll som samhällets yttersta skyddsnät innebära att ekonomiskt bistånd till annan behandling ska beviljas om övriga förutsättningar för ekonomiskt bistånd är uppfylld (RÅ 2005 ref 51). Att vi har ansvar för att ingen ska behöva hamna mellan stolarna innebär ingen inskränkning i annan huvudmans ansvar.

Detta framgår exempelvis av HFD-beslut 10 november 2011, mål nr 6266–10, bistånd skulle inte beviljas till kostnad för behandling av en mycket psykisk sjuk kvinna eftersom behovet inte var akut och huvudansvaret ligger på hälso- och sjukvården, se sidan om [Psykoterapi](#).

Krav på behandling

Socialtjänstens möjlighet att ställa krav på att någon ska delta i behandling styrs av lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Det är inte meningen att exempelvis beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL), ska användas som tvångsmedel för att någon ska delta i ett visst rehabiliteringsprogram, SoU 1996/97:SoU18. Det vill säga att om sökanden inte går med på viss behandling är inte detta skäl för avslag på ansökan.

Rätt till hyra och fackavgift trots pågående missbruk

Regeringsrätten fann att socialtjänsten inte kan vägra en missbrukare försörjningsstöd av det skälet att han eller hon inte vill godta, eller inte fullföljer, viss planering eller vissa insatser som har till huvudsakligt syfte att rehabilitera honom eller henne från missbruket (RÅ 2009 ref 103, dom 19 november 2009, mål nr 6165–06).

Inte rätt att avslå ansökan enbart för att sökanden inte följt planering

En dom från Kammarrätten i Jönköping är exempel på en dom där det inte anses korrekt att avslå ansökan med anledning av att sökanden inte följt uppgjord plan (innefattande drogtester).

Kammarrätten skriver "Det är dock inte meningen att det ska kunna ställas krav på en missbrukare att följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Även om syftet med planen är att M H ska bli rehabiliterad från sitt missbruk och på sikt bli självförsörjande har nämnden inte rätt att avslå hans ansökan om försörjningsstöd enbart av den anledningen att han inte följt den överenskomna planeringen" (10 april 2006, mål nr 4202–05).

Reducerad norm om biståndet uppenbarligen används till annat

I de fall som biståndet uppenbart används till annat än till vad det är avsett för kan riksnormen reduceras och enbart matnorm beviljas. Det kan till exempel gälla en missbrukare som uppenbart inte använder biståndet till vad det är avsett för, SoL 4 kap 3 §, proposition 1996/97:124 sidan 170.

Det viktiga vid reducerad norm är att kunna **styrka** att biståndet går till missbruk. Har vi belegg för att klienten finansierar sitt missbruk genom försörjningsstöd kan biståndet reduceras. Dokumentation av omfattningen av missbruket, samt i vilken utsträckning och på vilket sätt man försökt motivera klienten till att ta emot hjälp för att komma ifrån sitt missbruk, är avgörande i dessa fall.

Saknades förutsättningar för att reducera biståndet

Socialnämnden i Täby gav en sökande avslag på ansökan om fullt bistånd men beviljade reducerad norm i form av hyra och matpengar. Nämnden menade att hen genom att inte ändra sina alkoholvanor inte kunde anses bidra till sin försörjning. Sökande överklagade beslutet och fick rätt både i länsrätt och kammarrätt. Kammarrätten menade att för att reducera bistånd under åberopande av missbruk åligger det socialnämnden att visa att det föreligger ett missbruk och missbrukets omfattning.

Förutsättningar för reducering ansågs inte föreligga då den enskilde förnekade missbruk och dokumentationen var bristfällig (kammarrätten i Stockholm 28 augusti 2002, mål nr 2001-1931).

Matpengar (reducerad norm) till missbrukare som avbrutit behandling

Kammarrätten i Sundsvall skriver att "Det kan inte uppställas något generellt krav på att den enskilde ska genomgå behandling för att rätt till bistånd ska föreligga. Vad socialnämnden anfört om att NN vid flera tillfällen avböjt eller avbrutit av nämnden erbjuden missbruksbehandling kan därför inte medföra att han saknat rätt till försörjningsstöd. Kammarrätten finner emellertid med hänsyn till NN:s förhållanden klarlagt att ett fullt försörjningsstöd skulle ha inneburit att nämnden medverkat till hans fortsatta missbruk. Kammarrätten anser därför att det föreligger sådana särskilda skäl som medfört rätt för socialnämnden att reducera NN:s

försörjningsstöd". Kammarrätten hänvisar till 4 kap 3 § Socialtjänstlagen (särskilda skäl att bevilja reducerat bistånd) och proposition 1996/-97:124 sidan 170 (exempelvis missbrukare som uppenbarligen använder biståndet till annat än vad det är avsett till), dom 22 juli 2008, mål nr 3018-07 och 3019-07.

Pågående missbruk

Nämnden pekade i sin utredning på att sökanden LOB:ats två gånger, lämnat drogtest först sedan han eskorterats till provtagningen (men i domen framgår inte resultatet av testen), var trött och sliten och mycket grinig och irriterad, hade smutsiga kläder, medicinerade för depression men hade ingen återbesökstid till läkaren, hade ansökt om att komma till behandlingshem. De ansåg att det därför fanns starka skäl att tro att det bistånd som beviljats inte använts på avsett sätt. Sökanden hade inte heller följt uppgjord planering och skött sin kontakt med missbruksgruppen och därmed försenat sitt inträde på arbetsmarknaden. Han hade fått bostadsbidrag vilket ansågs vara tillräckligt för att undvika nödsituation, det vill säga att även ansökan om matpengar avslogs.

Kammarrätten höll med nämnde om att ansökan skulle avslås: "Utredningen i målet talar för att NN hade ett pågående missbruk i anslutning till den aktuella biståndsperioden. Det fanns till följd av detta befogad anledning befara att biståndet skulle komma att användas till annat än vad det var avsett för. Det har därför funnits särskilda skäl att på sätt nämnden gjort beräkna de kostnadsposter i försörjningsstödet som ingår i riksnormen till en lägre nivå". Kammarrätten Jönköping 25 april 2013, mål nr 2942–12.

Behov och förmåga ska utredas

Kammarrätten ansåg att drogtest i det aktuella ärendet "inte varit fråga om att fullfölja en behandlingsplan eller rehabiliteringsinsats utan att provtagningarna utgjort ett led i nämndens utredning av NN:s möjligheter att stå till arbetsmarknadens förfogande." Genom att vägra drogtest hade NN inte medverkat till att den gemensamt utarbetade genomförandeplanen kunde genomföras. Det var rätt att i det fallet avslå ansökan (Göteborg 31 januari 2011, mål nr 3839–10). Två månader senare ansåg samma kammarrätt (26 mars 2012, mål nr 4188-4189-11) att det inte var rätt att ge avslag med motivering att sökande inte gjort drogtest via urinprov. "När det gäller drogtest via urinprov eller blodprov är detta dock att jämställa med kroppsliga ingrepp som inte kan påtvingas en person utan stöd i lag. Provtagning kräver således samtycke från den berörde. Provtagning får inte komma till stånd genom hot om någon sanktion eller andra former av påtryckningar (jfr RA 2009 ref 103 samt bl.a. JO 2011/12 s. 471) ... Att provtagningen har varit en del av utredningen av NN:s möjligheter att stå till arbetsmarknadens förfogande saknar betydelse".

Kammarrätten skriver att även en person med missbruksproblem måste medverka till socialtjänstens utredning i sådan utsträckning att det finns ett tillräckligt underlag för att fatta beslut i frågan om bistånd. Den som begär en förmån har att visa att han är berättigad till förmånen. Det var i det aktuella ärendet rätt att enbart bevilja matpengar eftersom sökanden uteblivit från bokade besök hos vuxensektionen (Stockholm 17 maj 2004, mål nr 790–04).

Kammarrätten ansåg att den sökande inte hade missbruksproblem av så allvarlig art, eller att hennes personliga omständigheter i övrigt varit av sådant slag, att det inte hade kunnat ställas krav på henne om nykterhet för att kunna genomföra aktuell utredning. Nämnden hade gjort rätt som enbart beviljat reducerat försörjningsstöd (Stockholm 28 september 2007, mål nr 5421–07).

Inte möjligt att kräva utredning av något sökanden inte anser finns

"Av utredningen i målet framgår att NN själv inte anser sig ha någon missbruksproblematik men att han lider av diverse medicinska problem för vilka han är sjukskriven. Nämnden har emellertid inte avslagit NN:s ansökan om försörjningsstöd på den grunden att han inte står till arbetsmarknadens förfogande, utan har i stället villkorat

hans rätt till ekonomiskt bistånd med att han fullföljer viss planering innefattande provtagning avseende missbruk. Även med beaktande av att NN initialt har gått med på den uppgjorda planeringen kan nämndens villkorade rätt till bistånd i form av provtagning inte anses ha stöd i lagtext eller rättspraxis." Kammarrätten i Stockholm 4 februari 2016, mål nr 6416–15

Liknande resonemang i HFD 2011 ref 49 om att det inte kunde krävas att sökanden som saknade sjukdomsinsikt skulle genomgå läkar- eller psykologundersökning för att ha rätt till bistånd.

Kompetenshöjande verksamhet, inte rehabiliterandeinsats

Kammarrätten ansåg att "I här aktuellt mål framgår inte annat än att de insatser NN uteblivit från syftat till att hjälpa henne att stå till arbetsmarknadens förfogande. Det har således inte varit frågan om insatser i rehabiliterande syfte. Utifrån de uppgifter som finns i målet om NN framgår inte att hon har ett missbruk som hindrar henne från att stå till arbetsmarknadens förfogande. Omständigheterna är alltså inte att jämföra med dem i det av förvaltningsrätten åberopade avgörandet. Kammarrätten finner även i övrigt att de krav socialnämnden uppställt för att NN ska vara berättigad till försörjningsstöd för november 2009 är godtagbara. Överklagandet ska därför bifallas". (Kammarrätten i Stockholm 7 september 2010, mål nr 2698–10.) Det "i förvaltningsrätten åberopade avgörandet" var RÅ 2009 ref 103, se ovan.

Arbetsökande eller missbruksproblematik

Kammarrätten ansåg att det var rätt att avslå ansökan med motivering att sökanden inte stått till arbetsmarknadens förfogande. Förvaltningsrätten hade tyckt att nämnden inte haft fog för sitt avslag. Nämnden hade i sitt yttrande till förvaltningsrätten skrivit bland annat att NN "har varit inskriven vid kommunens arbetsmarknadsenhet i syfte att arbetsträna och på så vis öka möjligheterna att närma sig ett arbete. Det ställs krav för deltagande i verksamheten. En deltagare ska vara drogfri eller visa prov på motivation att bli drogfri genom regelbundna drogtestar som visar att värdena minskar. Drogtest har avböjts med motiveringen att det inte är någon ide eftersom han använder droger regelbundet och saknar motivation till att upphöra. Insatsen avslutades den 16 februari 2010 sedan positiva drogtestar lämnats och han sagt att motivation till att sluta använda droger saknas". Sökanden hade till förvaltningsrätten uppgett att han var på väg ut ur sitt missbruk och anförde att det inte fanns någon pågående drogproblematik. Förvaltningsrätten hänvisade till RÅ 2009 ref 103 (se ovan) och tyckte att det var fel att avslå ansökan.

I sin överklagan till kammarrätten betonade nämnden att det inte fanns någon dokumenterad missbruksbild efter 16 februari och att sökanden kunnat vara mer aktivt arbetsökande. Kammarrätten ansåg att det var rätt att avslå ansökan eftersom han inte sökt några arbeten och att han själv till förvaltningsrätten uppgett att han var på väg ur sitt missbruk, hade deltagit i projekt och lämnat negativa urinprov under hela perioden. "Kravet på aktivt arbetsökande har således inte bortfallit till förmån för andra insatser", Kammarrätten i Jönköping 19 oktober 2010, mål nr 2322–10

Samarbete IFO myndighet och IFO verkställighet

Missbrukare som har kontakt med IFO myndighet vuxen och följer uppgjord planering uppfyller därmed som regel kravet på att göra vad den kan för att komma tillrätta med sitt missbruk. I de fall planeringen inte följs ska sökandes behov och förmåga utredas, exempelvis om biståndet används till annat och det därmed finns skäl att minska riksnormen. I dessa fall är det viktigt att ha kontakt mellan enheterna för att komma fram till bästa möjliga beslut utifrån förutsättningarna i det enskilda ärendet.

Huvudansvaret för arbetet med missbrukare ligger på IFO myndighet vuxen, medan huvudansvaret för ekonomiskt bistånd ligger på IFO myndighet ekonomiskt bistånd. En grundtanke är att kostnader som hänger samman med behandling och rehabilitering ska bedömas av IFO myndighet vuxen, då de bäst känner till vad som är nödvändigt.

IFO myndighet vuxen samråder med socialsekreterare på ekonomiskt bistånd när det gäller saker som kräver ekonomiskt bistånd, så att beslut följer anvisningar och riktlinjer.

Sekretess - tillgång till enskildas journaler

Vi har inte sekretess mellan enheterna under samma nämnd (VAN), men detta gäller naturligtvis bara aktuella ärenden och uppgifter som är av vikt för vårt arbete och för våra beslut.

Enligt förvaltningslagen (17 §) och innan beslut fattas måste den sökande få ta del av, och möjlighet att yttra sig över, uppgifter som kommer från någon annan än den sökande och som kan få betydelse för beslutet.

Kontaktperson och god man

Inom Åmåls socialtjänst ansvarar IFO myndighet för att utreda behov av och bevilja insats om kontaktperson. Ansökan om detta sker där hos vuxenhandläggare (ev. barn och familjehandläggare om det berör behov hos ett barn).

Om någon upptäcker att sökande har behov av god man ska detta anmälas till överförmyndarnämnden (socialtjänstförordning 5 kap 3 §), vilket görs av den som upptäcker behovet oavsett vilken verksamhet i VAN man arbetar inom.

Bostad

Inom Åmåls socialtjänst fattas beslut om bostadsanskaffning (socialt bostadskontrakt) i huvudsak av IFO myndighet. Det kan även förekomma att dessa beslut fattas av enheten AoF utifrån Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (nyanlända som anvisats till kommunen) och av ansvarig inom LSS-verksamheten utifrån Lag (1993:387, 9 §).

Riktlinje för handläggning av sociala bostadskontrakt

Misstänkt missbruk/Omotiverade missbrukare

I de fall som ett missbruk lägger hinder i vägen för en person att bli självförsörjande rekommenderas att den enskilde kontakta IFO myndighet eller IFO verkställighet (1:a linjen). Om individen så önskar ska hen bistås i en kontakt. Om vi misstänker missbruk, men sökanden förnekar detta, ställs sedvanligt krav på deltagande i daglig verksamhet. Om sökanden medger missbruk, men inte vill ha kontakt med IFO myndighet eller IFO verkställighet (1:a linjen) ska socialsekreterare på ekonomiskt bistånd försöka att motivera sökande till någon form av behandling/rehabilitering. Om sökande ger samtycke till kontakt kan socialsekreterare på ekonomiskt bistånd samråda med handläggare på IFO myndighet eller IFO verkställighet (1:a linjen) för att få stöttning i sina försök att motivera sökanden till någon form av behandling/rehabilitering.

Bistånd inför, och under tid på, behandlingshem

När sökanden är på behandlingshem/familjehem kan vissa behov av skälig levnadsnivå vara tillgodosedda på annat sätt genom vårddygnskostnaden/familjehemsersättningen som betalas av IFO myndighet. Det kan vara väldigt olika förutsättningar i de olika ärendena, vanligast är att behovet av livsmedel och förbrukningsvaror tillgodoses genom vårddygnskostnaden. I vissa fall kan även andra poster i riksnormen tillgodoses på annat sätt, främst gäller detta vid beviljad insats på familjehem och i den ersättningen som erhålls. För att tillförsäkra den enskilde skälig levnadsnivå beviljas ekonomiskt bistånd till övriga poster i riksnormen som inte tillgodoses på annat sätt genom vistelsen på behandlingshem/i familjehem.

Om det inför vistelsen krävs extra bistånd, exempelvis till kläder, gör socialsekreterare på ekonomiskt bistånd bedömning av behovet och tar beslut om detta. Detta gäller även i de fall kostnader i samband med permissioner/ledigheter för resor, mat, umgänge med barn etc. inte tillgodoses på annat sätt. I dessa fall ska information inhämtas från/samråd ske med ansvarig socialsekreterare på IFO myndighet.

Ekonomiskt bistånd, som hör samman med kostnader för sökandens ordinarie boende som exempelvis hyra /magasineringskostnader, el- och bredbandskostnader, bedöms av socialsekreterare på ekonomiskt bistånd. Det samma gäller även bistånd till kostnader för exempelvis läkarvård, medicin, tandvård och glasögon.

Växelvis boende vid utslussning

När sökanden under utslussning bor växelvis på behandlingshem och eget boende beviljas försörjningsstödet (om det inte ingår i behandlingsavgiften) av AoF för tiden i det egna boendet. Kostnader som har samband med behandlingen, exempelvis resor mellan behandlingshemmet och det egna boendet bedöms och beslutas av socialsekreterare på ekonomiskt bistånd enligt ovan (se vistelse behandlingshem/familjehem).

Flytt till annan kommun i samband med utskrivning/utslussning

Vid utflytt från behandlingshem/familjehem till annan kommun och vid avslut av insats från IFO myndighet Åmål kan ekonomiskt bistånd beviljas för en månad, på samma sätt som vid flytt från Åmål.

I de fall sökanden fortfarande är inskriven på behandlingshem och har en beviljad insats från IFO myndighet i Åmål, men har eget boende och mat och logi inte ingår i behandlingsavgiften, står som regel inte vistelsekommunen för detta (se även flytt till annan kommun nedan). Då bedöms denna kostnad av socialsekreterare på ekonomiskt bistånd Åmål under den tiden insats från IFO myndighet löper, dock ej om den enskilde blir självförsörjande under denna tid. I dessa fall ska information inhämtas från/samråd ske med ansvarig socialsekreterare på IFO myndighet i samband med utredningen om rätten till ekonomiskt bistånd.

Se även under rubriken om Flytt till annan kommun.

Bistånd vid LVM-vård "hemma"

Vid LVM-placeringar kan vård i annan form ske, så kallad § 27-placering i eget boende eller institutioner. Kostnader för hyra och övrigt försörjningsstöd handläggs av socialsekreterare på ekonomiskt bistånd efter ansökan av klienten, så länge som LVM-vården fortgår (se även avsnitt om behandlingshem/familjehem ovan). Detta gäller även om LVM-vården är i annan kommun.

Bostad efter misskötsamhet eller avböjt kontakt med Vuxenavdelningen

Länsrätten ansåg att det utifrån sökandens problematik var rätt att inte bevilja bistånd till boende i husvagn på campingplatsen Skutberget eftersom sökanden inte skött sitt anpassade boende på Riario och därmed inte följt den planering som fanns för att han skulle kunna bli drogfri. Sökanden hade vägrat lämna urinprov, slagit sönder inredning samt sparkat på personal vilket gjorde att han inte kunde bo kvar. I vårt yttrande skrev vi att nämnden ansåg att sökanden "kan erbjudas ett lågtröskelboende inom ANA" (Alkohol- och narkotikaavdelningen) utan att närmare precisera.

Länsrätten kommenterar inte detta i sin bedömning och skriver ingenting om eventuell akut nödsituation (Värmland 14 augusti 2007, mål nr 116-07).

Resor till AA-möte inte alltid nödvändigt

Kammarrätten anser inte att resor till AA-möte är att jämställa med arbetsresor (vilket i så fall skulle innebära att det skulle ingå i försörjningsstödet). Det är, enligt kammarrätten, den enskilde som ska visa att resorna är nödvändiga för att uppnå en skälig levnadsnivå. Det ansåg kammarrätten inte att han visat och det var rätt att inte bevilja bistånd till resorna (Stockholm 12 maj 2008, mål nr 7954-07)

Flytt till annan kommun

Om sökanden av IFO myndighet beviljats insats i annan kommun är vi fortfarande bosättningskommun och ansvarar för att sökande får den hjälp och stöd den behöver. Det vill säga att vår ansvarsfördelning mellan verksamheterna gäller i dessa fall även om sökanden flyttat till annan kommun, SoL 2 a kap 4 §. "Av praxis följer att en kommun som beslutat om insatser för en enskild är behörig att vidta åtgärder för den enskilde så länge samma hjälpbehov kvarstår. I denna paragraf slås dock fast en skyldighet för den kommun som beslutat om boende i annan kommun att fatta de beslut som behövs för den enskilde. Vidare omfattar denna bestämmelse samtliga insatser som den enskilde kan ha behov av, inte bara de som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet" [prop 2010/11:49](#) sidan 87.

Tolkning av ovan innebär att vi inte ska hänvisa till inflyttningskommunen så länge vi har kvar insatser från IFO myndighet. Bestämmelser om överflyttning av ärende finns bl a i [SoL 2 a kap 10-12 §§](#). "Frågan om när en vistelse i en annan kommun än bosättningskommunen ska innebära att bosättningskommunen ändras, bör avgöras av vad den enskilde har för avsikter med vistelsen. Om han eller hon har för avsikt att återvända till sin bosättningskommun och har kvar sin bostad anser regeringen att bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun som regel inte bör ändras. Regeringen anser dock, till skillnad från utredaren, att vistelsekommunen ska anses vara bosättningskommun så snart den enskilde uppger att han eller hon inte ämnar återvända till ursprungskommunen. Regeringen vill med detta betona att det är viktigt att kommunerna är lyhörda och inte kräver att en person som inte avser att återvända till den tidigare hemkommunen ska återvända. Anger en person att han eller hon inte avser att återvända så måste kommunen respektera detta" [prop 2010/11:49](#) sidan 39.

Missbruk av annat än av beroendeframkallandemedel och spel om pengar: Annan huvudman

Mat-, köp-, sex- och sockermissbruk är exempel på missbruk som inte omfattas av socialtjänstlagens "missbruksbegrepp", se ovan. Det vill säga att i de fall sökanden söker ekonomiskt bistånd för att betala behandling utanför regionen ska det göras en bedömning om behandling är nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå och, i så fall, om behovet kan tillgodoses genom regionen eller på annat sätt. Vid tveksamhet kan såväl regionen som IFO myndighet kontaktas för att göra denna bedömning.

Landstingets psykiatriska vård och öppenvårdsalternativet var kanske tillräckligt, ännu inte tillräckligt utrett

Kammarrätten ansåg att bistånd på 104 370 kronor för åtta veckors behandling mot en kvinnas spelmissbruk inte skulle beviljas: "Av utredningen i målet framgår inte att möjligheterna att inom landstingets psykiatriska vård tillgodose NN:s behov har uttömts. Härtill kommer att den öppenvårdsbehandling som erbjuds av barn- och utbildningsnämnden ännu inte prövats. Det kan mot denna bakgrund inte anses visat att NN varit i behov av

ekonomiskt bistånd till behandling vid Attendo Tingsryds behandlingshem för kvinnor för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå." (Jönköping, 19 oktober 2011, mål nr 2581–11)

Spelberoendet inte skäl till extra matpengar

Kammarrätten fastställde vårt avslagsbeslut att neka matpengar till en spelberoende sökande. Sökande hade flera gånger tidigare hamnat i akut nödläge och fått hjälp, samtidigt som hon informerats om att hon hade ett eget ansvar att planera sin ekonomi så att hon hade pengar kvar till mat. "Vid nu aktuellt tillfälle har NN fortsatt att prioritera andra utgifter än matkostnader i en sådan omfattning att hon före beräkningsperiodens utgång stått utan matpengar trots att hon måste ha varit väl införstådd med nämndens inställning. Enligt kammarrättens bedömning har NN därmed inte tagit det personliga ansvaret för sin situation som nämnden kan kräva av henne. Någon sådan enstaka nödsituation som var fallet i det av länsrätten åberopade rättsfallet RÅ 1995 ref. 56 och som ändå skulle kunna berättiga till bistånd är det inte fråga om. Nämnden har därför haft fog för sitt beslut" (Göteborg 6 december 2004, mål nr 4041–04).

[Stödlinjen för spelare och anhöriga](#) drivs på uppdrag av Statens folkhälsoinstitut. Webplatsen vänder sig till spelare, anhöriga till spelare och personer som möter spelberoende i sitt arbete. Här finns också länkar till olika stödföreningar och forskning på området. Via webbplatsen finns också möjligheten att få stöd och råd via e-post.

Matmissbruk

Bistånd till behandlingshemsavgift när inte landstinget kunde hjälpa

Kammarrätten ansåg att bistånd skulle beviljas till avgift på ett behandlingshem som hade specialiserat sig på döva personer med psykiska funktionshinder. De insatser kvinnan fått genom kommunen och hälso- och sjukvården för att komma tillrätta med sitt matmissbruk, hade inte lett till någon förändring och det var ostridigt att kvinnan behövde behandling.

Kommunens yttersta ansvar enligt SoL 2 kap 2 §, innebar att kommunens ytterst fick stå för behandlingen. Om kommunen ansåg att ansvaret låg på hälso- och sjukvården var det upp till kommunen att ta upp frågan med landstinget (Göteborg 13 januari 2009, mål nr 3274–08).

Hetsätning inte skäl till ökat bistånd

I två regeringsrättsdomar fastslås att rätten till bistånd enligt 6 § SoL (nuv 4 kap 1 §) inte omfattar fördyrade matkostnader som beror på hetsätning. Regeringsrätten ansåg inte att kostnader för extra inköp av mat, för att möjliggöra hetsätning, kunde anses vara nödvändiga för att uppnå en skälig levnadsnivå. Det är inte sannolikt att ett regelbundet extra bistånd till mat gör det lättare att komma tillrätta med problemet (10 oktober 1995, mål 4171 och 2030–1994).

Köpmissbruk

Kammarrätten ansåg att bistånd inte skulle beviljas till behandling av köpmissbruk på privat behandlingshem när sökande inte kommit på möten med landstingets vuxenpsykiatri. Rätten skrev i domskälen att "det inte framkommit att erforderlig behandling inte kan tillgodoses genom landstingets försorg. Inte heller har det framgått att NN:s behov är så akut att han inte kan avvakta behandling inom landstinget". Nämnden ville alltså att landstinget skulle göra en bedömning av sökande behov och landstingets möjlighet att hjälpa honom (Jönköping, 25 mars 2010, mål nr 2239–09).

Sexmissbruk

Kammarrätten konstaterade att det inte är socialtjänsten, utan landstinget, som ansvarar för vård och behandling av sexmissbrukare.

Socialtjänstens ansvar för missbruksvård gäller missbruk av beroendeframkallande medel - alkohol, narkotika, flyktiga lösningsmedel och andra beroendeframkallande medel (innan 2018, min anmärkning). Det sökta biståndet, till kostnader för behandling av sexmissbruk, omfattades således inte av socialnämndens särskilda ansvar för missbrukare, utan skulle prövas enligt de allmänna bestämmelserna i 4 kap 1 § SoL. Detta innebär att bistånd förutsätter att de allmänna förutsättningarna för rätt till bistånd är uppfyllda: att den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt och att behandlingen är nödvändig för att sökande ska ha en skälig levnadsnivå (Jönköping 6 juli 2007, mål nr 583–07).

Sockerberoende

Kammarrätten ansåg inte att bistånd ska utgå till behandling mot sockerberoende. "Den omständigheten att [kvinnan] inte får den behandling hon önskar inom hälso- och sjukvården medför inte att ansvaret för hennes behandling istället åvilar social- och omsorgsnämnden. Utredningen visar inte heller att erforderlig behandling inte skulle kunna ges genom landstingets försorg eller att [kvinnans] tillstånd varit sådant att vården inte kunde anstå (Stockholm 2 december 2005, mål nr 5062–05).

Psykoterapi

I propositionen till ny socialtjänstlag (2000/01:80) skriver regeringen på sidan 93: "Det kan inte vara rimligt att t.ex. kostnader för psykoterapi, alternativ medicinsk behandling eller andra sjukvårdande insatser ska bekostas av socialtjänsten. Det är viktigt att markera att kommunernas yttersta ansvar för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver inte ska omfatta insatser som åligger annan huvudman. Att enskilda i vissa fall kan vara missnöjda med att de inte får den behandling de önskar inom hälso- och sjukvården får inte medföra att kommunerna tvingas ta över det ansvaret från landstingen".

Enligt Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd kan bistånd till kostnader för psykoterapi beviljas om terapin kan erhållas inom ramen för regionens högkostnadsskydd.

Är behovet akut eller kan det anstå?

Högsta förvaltningsdomstolen har i flera avgöranden funnit att det för att kommunens ansvar enligt 2 kap. 1 § SoL ska träda in krävs att vården inte kan anstå (jfr bl.a. RÅ 1991 ref. 92, RÅ 1992 ref. 57 och RÅ 2004 ref. 79).

I målet har getts in ett läkarintyg som bekräftar att NN har ett behov av behandling för sin tvångsproblematisering. Det framgår emellertid inte av läkarintyget eller utredningen i övrigt att vårdbehovet skulle vara så akut att kommunen på grund av bestämmelserna i 2 kap. 1 § SoL är skyldig att tillfälligt tillgodose hennes behov. Överklagandet ska därför bifallas. Det vill säga att socialtjänstens avslagsbeslut var korrekt. HFD 10 november 2011, mål nr 6266–10.

En regeringsrättsdom (RÅ 1992:57) gäller bistånd till psykoterapi som på grund av resursbrist inte har kunnat beredas förrän efter viss tid. Social distriktsnämnd har inte ansetts skyldig att enligt 6 § socialtjänstlagen ge bistånd till vården eftersom det inte förelegat omedelbart behov därav.

Resor

Politiskt ställningstagande

Arbetsresor

Avstånd, kolla kartor kartor.eniro.se

Arbetssökarresor

Ensamkommande ungdomar

Bil- och busskostnader, inte alltid månadskort

Resor till grund- och gymnasieskolan

Färdtjänst

Resor till domstol, rättegång

Rekognoseringsresa

Reskostnad för de som har etableringsersättning

Återetableringsstöd

Betlehems kyrkstudier

Besöka sjuk släkting

[Umgängesresor \(under "Umgänge"\)](#)

Länkar till resebolag

[Patientresor \(Under Läkavård mm\)](#)

Övriga resor

[Traktamente \(under "Inkomster"\)](#)

Politiskt ställningstagande

Kostnaden för arbetsresor ingår i försörjningsstöd.

Enligt Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd ska kostnader för arbetsresor och arbetssökarresor för vuxna beviljas med kostnad motsvarande resa med allmänna kommunikationer (månadskort på buss) om det bedöms erforderligt. Grundskole- och gymnasieelev får busskort från skolan och ska normalt inte beviljas socialbidrag till resor. Bilkostnad kan godkännas om bilen behövs för att kunna ta sig till och från arbete/barnomsorg, om man bor utan tillgång till allmänna kommunikationer eller om det finns starka medicinska skäl.

Enligt Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1) bör försörjningsstödet även omfatta resekostnader för resor som är nödvändiga för att vård ska kunna genomföras, till exempel kostnader för resor till och från undersökning/behandling och för resor för att hämta ut förskrivna läkemedel eller hjälpmedel/förbrukningsmaterial.

Arbetsresor

Kostnaden för arbetsresor ingår i försörjningsstöd, vilket innebär att var och en som uppfyller villkoren för att få socialbidrag har laglig rätt att få bistånd till skäligena kostnader för nödvändiga arbetsresor (se kartor.eniro.se). Det är som regel skäligt att bevilja kostnader för månadskort på buss.

I de fall som allmänna kommunikationer saknas, och sökande måste åka bil, räknas kostnaderna enligt nedan Buss- och bilkostnader.

Om behovet av ekonomiskt bistånd inte enbart är tillfälligt bör boendesituationen diskuteras. Om reskostnaderna är orimligt stora och utgör ett hinder för att sökande ska kunna bli självförsörjande kan krav på flytt ställas.

Inte alltid nödvändigt med månadskort

Kammarrätten i Jönköping ansåg att behovet av resor kunde tillgodoses med ett lägre belopp än kostnad för månadskort på kollektivtrafiken. Sökanden hade inte visat att hon hade större behov av, eller kostnader för fler, resor än vad som täcktes av beviljat belopp (29 september 2009, mål nr 240-- 241-09 och 12 november 2008, mål nr 3022-08).

I lagens förarbeten (2000/01:SoU18 sidan 31) står att biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. "Utgångspunkten vid bedömningen bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig."

Arbetssökarresor

Arbetssökarresor betalas som regel av arbetsförmedlingen eller arbetsgivaren. Om dessa inte står för kostnaderna, trots att sökande gjort vad de kunnat för att få ersättning från dem, kan ekonomiskt bistånd beviljas.

Arbetsförmedlingen kan betala sökanderesor för de som är över 20 år och i övrigt uppfyller de krav som står i Förordning (2015:500) om resebidrag.

Inte alltid nödvändigt med månadskort

Kammarrätten i Göteborg ansåg att behovet av resor kunde tillgodoses med ett lägre belopp än kostnad för månadskort på kollektivtrafiken. Sökanden hade inte visat att hon hade större behov av, eller kostnad för, resor än vad som täcktes av beviljat belopp (4 september 2015, mål nr 1681–15).

[Arbetsförmedlingen](#)

Regelverk om arbetsmarknaden, bland annat en fantastisk länksamling med [alla faktablad](#) om olika arbetsmarknadssaker.

Ensamkommande ungdomar

För ensamkommande ungdomar gäller samma villkor som för andra som studerar/har en sysselsättning.

Resor till skola

Grundskole- och gymnasieelever med lång skolväg får [busskort från skolan](#) och hushållet behöver som regel inte bistånd till detta.

Som regel kan närmaste kommunala skola tillgodose behovet av skälig undervisning. Föräldrar som väljer en privatskola får själv ordna transport, vilket inte berättigar till bistånd eftersom privatskola inte anses nödvändigt för en skälig levnadsnivå om behovet kan tillgodoses genom undervisning i en mer närliggande skola

Resor till domstol, rättegång

Målsägande, [vittnen](#) och föräldrar till unga tilltalade som kallats av tingsrätten kan få ersättning för bland annat resekostnader. På kallelsen står vilka ersättningsregler som gäller och om möjligheterna att begära förskott. Vittnen och andra som kallats på begäran av den tilltalade ska ersättas av denne medan övriga får ersättning av staten.

Den åtalade (tilltalade) kan ansöka hos domstolen om ersättning för exempelvis resa till rättegången, "[Ansökan/beslut om ersättning för inställelse m.m.](#)".

Se [Förordning \(1982:805\) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m.](#) för att se vad som kan ersättas och vem som kan få ersättning.

Resersättning för de som har etableringsersättning

Kostnader för dagliga resor som är nödvändiga för att de som har etableringsersättning ska kunna delta i sfi och samhällsorientering ersätts av arbetsförmedlingen till den del de överstiger 600 kronor per månad eller kostnaden för normal dagpendling på orten, Arbetsförmedlingens [faktablad](#) om [Ersättning för resor, logi och ledsagare](#).

Patientresor

Se fliken [Läkarvård, medicin, vårdavgifter mm.](#)

Övriga resor

Det är inte ovanligt med åtminstone en nödvändig resa per vecka (till myndigheter, affär, sjukvård och dylikt) för individer i Åmåls kommun som bor utanför tätorten eller har en sträcka som överstiger 3 km inom tätorten. De som bedöms behöva göra dessa resor kan beviljas ekonomiskt bistånd till kostnader för lokaltrafikens billigaste alternativ.

I de fall där sökande har en närstående som har en sjukdom som är ett påtagligt hot mot hens liv (enligt Försäkringskassans bedömning vid ansökan om närståendepenning, exempelvis för arbetsökande), kan kostnad för resor till den sjuke beviljas.

Anhörigs kostnader ska jämföras med vad en låginkomsttagare normalt kan anses ha råd med. Tio procent av prisbasbeloppet kan vara en möjlig kostnad. Om sökanden har högre reskostnader och kan ordna fram pengar till resterande på annat sätt (exempelvis lån eller ta av sin norm) beviljas högst tio procent av prisbasbeloppet för att täcka skäliga kostnader.

Den som har inkomster motsvarande normen har som regel behovet av resor som lek/fritid tillgodosett och ytterligare bistånd beviljas inte.

Dom om resor till AA-möte under Missbruk.

Avstånd

För kortare avstånd än tre kilometer beviljas inte reseersättning, då det inte anses oskäligt att gå eller cykla en sådan sträcka. På kartor.eniro.se kan man zooma in Åmål och mäta avstånd genom att klicka på "Rita & Mät" och rita in en "Linje" längs den väg som ska tillryggaläggas.

OK att gå tre kilometer

Kammarrätten i Stockholm motsa inte att det kan vara skäligt att gå tre kilometer till SFI-utbildningen och att bistånd till busskort i det fallet inte skulle beviljas (29 augusti 2008, mål nr 1636–08).

Kostnadsaspekt på jobbsökarresor

Länsrätten i Värmland anser att bistånd till arbetssökarresor "långt utanför sin hemort med omnejd", inte omfattas av rätten till bistånd enligt SoL § 6 b (nuvarande 4:1). Däremot kan socialnämnden bevilja bistånd enligt § 6 g (nuvarande 4:2). Rätten hänvisar till propositionen (1996/97:124 sidan 83) som anger att "kostnaderna för ett månadskort för lokala resor" är en lämplig utgångspunkt för att bedöma kostnader för bland annat arbetssökarresor som kan ingå i försörjningsstödet (28 maj 2001, mål nr 268–01).

Bilkostnader

Vid kortare (under tre månader) tillfälligt behov av bil kan räknas 15 kronor per mil som kostnad för att täcka bensen. Om släpkärra används, exempelvis vid flytt, räknas bensinkostnaden till 16 kronor per mil.

När behovet av bil är mer långvarigt är 18:50 kronor en skälig kostnad för att täcka nödvändiga utgifter för bilen. Detta överensstämmer med Skatteverkets gräns för skattefri ersättning för egen bil.

Om behovet av ekonomiskt bistånd inte enbart är tillfälligt bör boendesituationen diskuteras. Om reskostnaderna är orimligt stora och utgör ett hinder för att sökande ska kunna bli självförsörjande kan krav på flytt ställas.

När sökanden fått bilersättning från arbetsgivare se under Inkomster: Bilersättning för att se hur detta ska räknas.

Färdtjänst

Om sökanden är berättigad till färdtjänst medräknas egenavgiften för de resor som enligt ovan berättigar till ekonomiskt bistånd. Det vill säga att vår biståndsbedömning ska göras på samma sätt som för övriga resor: är resorna nödvändiga för att ha en skälig levnadsnivå och det inte går att lösa på annat sätt, så är det nödvändiga kostnader.

I beslut om färdtjänst ingår ingen bedömning av behovet av resor eller tillgång till allmänna kommunikationer. Färdtjänst innebär att den enskilde för varje resa betalar en fastställd egenavgift beroende på boendeort och får då resa med exempelvis taxi inom hela Åmåls kommun. Beslutet om färdtjänst gäller inte antal resor, bara om personen är berättigad att utnyttja färdtjänsten eller inte. Sedan får färdtjänst-berättigade åka så mycket de kan betala för.

Rekognoseringsresa

De som vill återvända till sitt hemland för att undersöka möjligheterna att flytta tillbaka kan beviljas hyreskostnad för en längre period. Resans ändamål är att utröna vilka möjligheter som finns till framtida försörjningsmöjlighet i sitt hemland, vilket för den enskilde kan vara den mest sannolika möjligheten till att bli självförsörjande.

Ekonomiskt bistånd ska beviljas till de som har sitt bo och egentliga hemvist i kommunen (regeringsrättsdom 1988-01-18 mål nr 2406–1986), RÅ 1987:174. Den som är bosatt någon annanstans har alltså inte rätt till bistånd. Det är svårt att ha några generella tidsregler vad som ska gälla för hur länge en rekognoseringsresa ska vara, eller hur många resor som får göras, eftersom förhållandena är mycket varierande. Vid bedömning ska det tas hänsyn både till sökandens förhållanden i hemlandet och hans/hennes möjlighet till framtida försörjning i Sverige.

Kammarrätten i Göteborg ansåg att socialnämnden inte hade rätt att avslå ansökan med anledning av att sökanden inte meddelat sin handläggare att han, i stället för att delta i ett samarbetsprojekt, deltagit i en kursresa till Bosnien. Kursresan var anordnad av Statens invandrarverk och ingick i ett projekt för frivilligt återvändande till Bosnien (23 augusti 1999, mål nr 3283–1999).

Återetableringsstöd

Migrationsverket kan för den som fått avslag på sin asylansökan bevilja ett ekonomiskt stöd för att underlätta ett frivilligt återvändande till hemlandet. Se fliken [Utländsk medborgare](#).

Besöka sjuk släkting

Kammarrätten ansåg att en resa för att besöka en svårt sjuk anhörig kan rymmas inom begreppet "livsföring i övrigt" och som sådan därför kan medföra rätt till bistånd. Kammarrätten bedömde emellertid i det aktuella fallet att de omständigheter som framgick av socialnämndens utredning, samt vad som angetts som skäl för resan, inte gav stöd för att en resa till Iran krävs för att NN skulle tillförsäkras en skälig levnadsnivå och att bistånd till resa inte skulle beviljas. Kammarrätten gick därmed emot förvaltningsrätten som tyckt att bistånd skulle beviljats till sökandes resa (4 000 kr) så att han kunde besöka sin cancersjuka mor. Förvaltningsrätten tyckte att NN:s uppehälle under tiden i Iran inte kan "anses ingå i skäligen levnadsnivå" (vilket kan tyckas vara ett lite annorlunda synsätt: att resan ingår i skälig levnadsnivå, men inte uppehälle? Detta synsätt delades alltså inte av kammarrätten som tyckte att överklagan helt skulle avslagits). Sundsvall, 29 februari 2012, mål nr 2946–11.

Se ovan under "Övriga resor" vad gäller resa till närstående som har en livshotande sjukdo

Sambor

Politiskt ställningstagande

När upphör samboförhållande?

Vad avses med sambor?

[Bodelning \(Särskild flik\)](#)

Ömsesidig försörjningskyldighet

[Sammanboende studerande \(Studerandesidan\)](#)

Sammanbo med kompisar

[Barn som fått barn \(fliken Föräldraansvar\)](#)

Olika faktorer i utredningen

Politiskt ställningstagande

I [sambolagen 2003:376](#) finns bestämmelser exempelvis om vad som gäller för sambors egendom och regler vid bodelning. I [propositionen 2002/03:80](#) finns viss vägledning att få när det gäller att fastställa om samboförhållande råder. Enligt en regeringsrättsdom (RÅ 1995:48) är sambor försörjningskyldiga för varandra om de sammanbor under äktenskapsliknande förhållande.

Vad avses med sambor?

Enligt 1 § första stycket avses med sambor två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. Av förarbetena framgår att lagens tillämplighet förutsätter att ett samliv, dvs. en sexuell relation, har inletts två parter emellan. I förlängningen ligger att ett gemensamt boende och hushåll ska leda till en sammanflätad ekonomi. Vid tveksamheten spelar bland annat folkbokföringsadress in ([propositionen 2002/03:80](#) sidor 43–45).

Begreppet sambor omfattar både sambor av samma kön och sambor av olika kön.

För att ett äktenskapsliknande samboförhållande ska föreligga krävs i regel att personerna i förhållandet sammanlever i en inte alltför kortvarig förbindelse (men se RÅ 1995:48 referat nedan), vari normalt ingår sexuell samliv, gemensamt hushåll och gemensam bostad samt gemensam ekonomi eller ett ekonomiskt samarbete. Samlevnaden bör regelmässigt kunna betraktas som äktenskapsliknande om samborna har barn tillsammans och har gemensam folkbokföringsadress.

Bostadens storlek hade betydelse

Kammarrätten anser att sökanden, som bodde med sin hyresvärdinna i en bostad på två rum och kök om 42 m², inte var berättigad till bistånd därför att de betraktades som sammanboende. Sökanden hade överlåtit sin bostadsrätt till kvinnan och blev skriven som inneboende på samma adress.

Nämnden fick vid oanmält besök veta att de hade ett sovrum som var 12 m². I rummet fanns en säng och i vardagsrummet fanns en soffa som var cirka 160 cm lång. Bostaden uppfattades som mycket liten för att sökanden och hyresvärdinna skulle kunna ha varsitt privatliv, fastän sökanden påstod att de inte hade något äktenskapsliknande förhållande.

Detta var alltså ett tillräckligt skäl att betrakta dem som sambor, vilket i det här fallet ledde fram till avslag, eftersom behovet kunde tillgodoses av sambon (Stockholm 29 augusti 2005, mål nr 4453–05).

Sammanboende av samma kön

Kammarrätten ansåg att sökanden, som bodde med en annan man och delade säng, rum och hade en gemensam folkbokföringsadress, inte var berättigad till ekonomiskt bistånd därför att de betraktades som sammanboende.

Sökanden hade vid två tillfällen varit folkbokförd med den andre mannen på samma adress och de delade säng och sovrum fastän de hade lägenhet på 139 m². NN förklarade att de sov växelvis på grund av deras olika arbetstider och att han lagade mat och tog hand om huset medan den andre mannen jobbar. Detta var ett tillräckligt skäl att betrakta dem som sambor, vilket ledde fram till att ansökan avslogs, eftersom den andra inte ville söka bistånd, det vill säga deltog inte i utredningen (Göteborg 11 april 2006, mål nr 6507–05).

Ömsesidig försörjningsskyldighet

Sambor är försörjningsskyldiga för varandra vilket betyder att det är de gemensamma inkomsterna och tillgångarna ska läggas till grund för beräkning av biståndsbehovet.

Sambor har ingen legal underhållsskyldighet gentemot varandra, men likställs vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd med gifta och registrerade partners. Det innebär att sammanboende har ett ömsesidigt ansvar för kostnader i hushållet och att sambors gemensamma inkomster och tillgångar ligger till grund för beräkning vid rätten till bistånd (Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 153). När det gäller bodelning, så är det dock olika regler för gifta och för sambor, se fliken Bodelning.

Försörjningsskyldighet från första dagen av planerat samboende

RÅ Ref 1995:48 fastslår att "Ett par kan redan när de flyttar samman ha för avsikt att etablera ett fast förhållande och inom ramen för detta bistå varandra. Denna avsikt finns då från början och behöver inte konfirmeras genom en viss tids sammanboende. En utgångspunkt för bedömningen bör vidare vara att en man och en kvinna som flyttar samman och därvid skapar ett gemensamt hem i allmänhet också har avsikten att stadigvarande leva tillsammans och att stödja varandra i bl.a. ekonomiskt hänseende. Naturligtvis kan det i vissa fall vara fråga om endast tillfälliga arrangemang, men detta bör i så fall kunna framgå av omständigheterna."

I denna dom hänvisas till "man och kvinna". I och med nya sambolagen 2003:376 ska parternas kön inte spela någon roll.

Båda måste göra sitt bästa för att uppfylla sin underhållsskyldighet för att de skaha rätt till bistånd

Kammarrätten i Göteborg (2003-03-25, mål nr 646–2003, 2003-09-19, mål nr 809–03) konstaterar att båda parter i ett hushåll ska göra så gott de kan för att hushållet ska vara berättigat till bistånd. I de aktuella ärendena gjorde inte mannen så gott han kunde för att bidra till sin försörjning i och med han inte varit med på SFI-undervisning. Mannens underhållsskyldighet beträffande den övriga familjen anses primär i förhållande till familjemedlemmarnas rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen. Samma skrivning som regeringsrätten RÅ 1995, ref 79.

Sammanbo med kompisar

Att två personer bor ihop och har gemensamt hushåll medför att de kan utnyttja besparingsvinster och var och en kan ha en skälig levnadsnivå med halv sambonorm.

Detta medför dock inte att de automatiskt har ett ekonomiskt ansvar för varandra och att deras sammanlagda inkomster och tillgångar ska tas med när den ene söker ekonomiskt bistånd. Var och en har sin ekonomi. Det kan exempelvis gälla syskon som bor ihop.

Presumtion för samboskap inte tillräckligt stark, ytterligare utredning krävs

Kammarrätten ansåg att en kvinna som var folkbokförd hos en man var berättigad till försörjningsstöd. Kammarrätten ansåg att nämnden inte haft fog för att presumera samboskap, eftersom det saknades närmare utredning om kvinnans och mannens relation. Det fanns inte något i utredningen som motsade kvinnans förklaring till varför hon flyttat in som inneboende hos mannen. Kammarrätten beslutade att nämnden borde pröva ansökan på nytt i enlighet med de regler som gäller för ensamstående.

Kammarrätten gick emot länsrätten som ansett att det rådde presumtion på samboskap när två jämnåriga bodde och var folkbokförda på samma adress och att det var sökandes sak att visa att så inte var fallet. Kammarrätten delade alltså inte denna uppfattning, utan det är vår sak att visa att samboförhållande gäller, om sökande uppger annat. (Kan tyckas lite märkligt att kammarrätten inte ansåg att samboförhållandet skulle utredas ytterligare, utan bestämde att ensamståendenorm skulle tillämpas.) Stockholm 16 maj 2006, mål nr 7186–05.

Väninnan inneboende så länge hon var folkbokförd där

Kammarrätten tyckte att folkbokföringen utgjorde stark presumtion för att anse att sökande haft inneboende under den period en väninna till sökande varit skriven på samma adress. Det hade inte kommit fram någonting som motbevisade denna presumtion, så det var rätt att bara räkna med halva hyran som godtagbar kostnad för sökanden (Göteborg 27 februari 2008, mål nr 4594/5–07).

Två kvinnor bott ihop i tolv år

Kammarrätten tyckte att villkoren för att betraktas som sambo ("Personerna ska stadigvarande bo tillsammans. Det ska vara fråga om ett parförhållande och de ska ha ett gemensamt hushåll, jfr prop. 2002/03:80 S.43 f") var uppfyllda i och med att de varit sammanboende i tolv år, delade säng och den sökanden under de senaste åren blivit försörjd av kvinnan hon bodde ihop med. Kammarrätten instämde i socialtjänstens bedömning att båda kvinnornas ekonomiska situation skulle redovisas för att rätten till bistånd skulle kunna utredas (Göteborg 1 juli 2015, mål nr 1567–15).

Olika faktorer i utredningen

I propositionen 2002/03:80 sidorna 43–46 står det några faktorer som spelar in när man bedömer om ett par är att betrakta som sammanboende eller inte.

I de fall sökanden uppger att de inte är sammanboende, men vi inte är övertygat om att så är fallet är det viktigt att utreda hur den faktiska situationen är. Denna utredning kan omfatta:

- folkbokföringsadress
- hyresavtal och bidragsansökningar
- om de har barn tillsammans
- bostads storlek, det vill säga möjlighet att kunna ha varsitt privatliv

- om de stadigvarande bor tillsammans och har ett parförhållande det vill säga en sexuell relation
- om de har gemensamt hushåll. Med gemensamt hushåll avses att de som bor ihop delar på sysslor och utgifter, alltså samarbetar om vardagliga göromål i hemmet
- var de personliga tillhörigheterna finns
- vilken adress personernas post går till
- gemensamma bankkonton
- de har ansökt om förordnande av bodelningsförrättare, om rätt att få bo kvar i bostaden eller om övertagande av bostad (enligt sambolag 2003:376)
- förekomsten av ett inbördes testamente

Enbart Försäkringskassans avslag på underhållsstöd inte tillräckligt avslagsunderlag för oss

Kammarrätten ansåg att enbart det faktum att Försäkringskassan avslagit ansökan om underhållsstöd, inte är tillräckligt för att avslå ansökan om försörjningsstöd. Socialtjänsten måste göra en självständig utredning om kraven på att få bistånd är uppfyllda.

JO (beslut 2004-11-30, dnr 1477–2003) instämmer. Det ankommer "på socialtjänsten att, utifrån de särskilda synpunkter som socialtjänsten har att beakta i sin verksamhet, göra en självständig prövning av om förutsättningarna för att bevilja försörjningsstöd enligt ansökan är uppfyllda eller om insatser annars behövs för att undvika en nödsituation. - - gjort en självständig bedömning av NN:s familjeförhållanden och om hon var berättigad till försörjningsstöd enligt sin ansökan eller skulle anses ha möjlighet att ordna sin försörjning på annat sätt " (Jönköping 5 oktober 2005, mål nr 1748-05).

Parförhållande men inte sambor

Kammarrätten ansåg, till skillnad mot länsrätten och nämnden, att ett par inte var sambor, även om det stod klart att de sedan ett halvår hade ett parförhållande, han tillbringade mycket tid hos henne och han sagt att de prövade att bo ihop (Göteborg 23 oktober 2007, mål nr 2156–07).

Outnyttjad dubbelsäng, motstridiga uppgifter om tidigare förhållande

Länsrätten ansåg att "det får anses övervägande sannolikt att NN och ANN vid den aktuella tiden sammanlevde under äktenskapsliknande förhållanden, eller i vart fall hade sådana gemensam hushållsekonomi att det är rimligt att de jämställs med gifta vad gäller rätten till försörjningsstöd." Länsrätten grundade sin bedömning bland annat på observationer som socialtjänsten gjort vid ett hembesök. I fyrarumslägenheten fanns en dubbelsäng som sökanden uppgav vara hennes. Mannen, som hon enligt ansökan bodde inneboende hos, hade däremot ingen egen säng utan uppgavs sova antingen i en tältsäng eller i en juniorsäng som tillhörde en son. Dessutom förekom motstridiga uppgifter vad gällde sökandes tidigare bekantskap med den man hon uppgav sig vara inneboende hos. Sökanden hade dessutom givit felaktiga uppgifter om arbete under månaden innan ansökan.

Länsrätten ansåg att "överklagandet, som gäller hennes rätt till försörjningsstöd såsom ensamstående, ska därför avslås" (Värmland 6 september 2007, mål nr 820–07).

Fortsatt sambor, namnskylt, kläder och kvar på hyreskontraktet

Länsrätten ansåg att vi gjort rätt som, trots att mannen sa att de flyttat isär, räknat sökande som sammanboende och krävt en gemensam ansökan. Paret hade inte på något sätt kunnat visa att kvinnan inte längre bodde hos mannen. Hon hade alla sina kläder och möbler hemma hos honom. Kvinnan hade inte satt upp sitt namn på den adress hon uppgivit sig bo på. Däremot stod namnet kvar på dörren till den lägenhet där mannen bodde. Trots uppgiven osämja ville kvinnan stå kvar på hyreskontraktet för att han skulle få bo kvar. "Vid en samlad bedömning av utredningen i målet finner länsrätten att NN inte har visat det troligt att han skulle vara ensamstående. Överklagan ska därför avslås" (Värmland 22 augusti 2007, mål nr 821–07).

Sambor trots skrivna på olika adresser

Högsta domstolen tar upp olika infallsvinklar på sambo-begreppet utifrån vem som i det aktuella ärendet hade rätt till ersättning från ett försäkringsbolag. Domstolen skriver bland annat att folkbokföringen inte nödvändigtvis behöver läggas till grund för några slutsatser i fråga om avsikterna med samlevnaden. Även om man ska vara folkbokförd där man regelmässigt tillbringar sin dygnsvila (Folkbokföringslag, 1991:481, § 7), kan den faktiska folkbokföringen kan vara betingad av skatteskal, av önskemål att, med eller utan fog, erhålla någon social förmån eller av andra orsaker som inte har anknytning till samlevnaden.

I det aktuella ärendet låg det i de samboendes intresse att visa att de var sambor (vilket kanske inte alltid är fallet för oss), trots att de hade, och var folkbokförda, på olika boenden, gjort avdrag för resor, fått underhållsstöd och bostadsbidrag som ensamstående. Enskildas utsagor och att de betalt försäkringsavgift för sambo, torde ha vägt tungt i domen (28 april 1994, mål nr T 408/92, NJA 1994:47, sid 256).

När upphör samboförhållande?

Grundregeln är att samboförhållandet kvarstår så länge ett par bor ihop eller tills de gifter sig, Sambolagen 2003:376 2 §. Om de ansöker om förordnande av bodelningsförrättare enligt 26 §, om rätt att få bo kvar i bostaden enligt 28 § eller om en sambo väcker talan om övertagande av bostad enligt 22 §, kan vi dock utgå att samboförhållandet har upphört och de har inte försörjningsskyldighet för varandra. Se även propositionen 2002/03:80 sidorna 45, 46) om när samboförhållandet upphör. Se fliken Bodelning.

Boende under samma tak, stark presumtion för fortsatt samboskap

Kammarrätten ansåg att ett par hade försörjningsskyldighet gentemot varandra trots att de var skilda. Nämnden ansåg att makarnas skilsmässa inte var trovärdig. Mannen bodde inneboende i en avskild del av den före detta hustruns lägenhet. Han hade sökt, men inte fått något annat boende. Mannen redovisade även skälen för skilsmässan, men kammarrätten skriver: "Även med beaktande av vad NN åberopat om att hans och hans tidigare hustrus bostäder i den gemensamma lägenheten faktiskt är åtskilda och att de försökt byta lägenheten mot två andra samt vad som i övrigt framkommit, kan annat inte anses visat än att de under angivna period fortfarande måste anses sammanboende under sådana omständigheter att de i socialbidragshänseende ska likställas med gifta sammanboende med ekonomisk hushållsgemenskap. De är därmed att betrakta som försörjningsskyldiga gentemot varandra. Rätt till det sökta biståndet föreligger därför inte" (Göteborg 5 april 2006, mål nr 6393–05).

Samboende med, inte inneboende hos, x-et

Kammarrätten bedömde att en kvinna var sammanboende med, och inte inneboende hos, sin före detta man. Paret hade separerat i januari 2007 och åter flyttat ihop juni/juli 2007. Kvinnan sökte bistånd för augusti och lämnade in ett inneboendekontrakt. Länsrätten tyckte att nämndens utredning, som bland annat grundade sig på iakttagelser vid hembesök och att paret bodde i en tvåa (kvinnan anförde att hon sov på en bäddsoffa), inte var tillräckligt för att anse henne som sammanboende. Men kammarrätten gick alltså emot detta, ändrade länsrättens dom och kvinnans ansökan skulle kompletteras med mannens uppgifter för att vara komplett. Kammarrätten hänvisar i domskälen till faderskapsprotokoll som visar att paret väntar barn tillsammans. Detta nämns inte i länsrättsdomen, så det kanske de inte visste om (Göteborg 25 mars 2008, mål nr 6392–07).

Skatter

Skatteåterbäring

Skatteskuld

Ändring av beräkning av A-skatt (skattejämkning)

[Handläggningsrutiner rörande deklaration finns på Solsidan](#)

Skatteåterbäring

Skatteåterbäring räknas vid normberäkning som regel som inkomst. Undantag är när

- kronofogden har utmätt beloppet (RÅ 1995 ref 85 II)
- hemmavarande ungdom får skatteåterbäring från inkomst som faller under socialtjänstlagen 4 kap 1a § (hemmavarande barns inkomst upp till ett prisbasbelopp/kalenderår påverkar inte rätten till bistånd) och ungdomen under det kalenderåret inte haft inkomster, inklusive skatteåterbäringen, upp till gränsen ett prisbasbelopp. När föräldraansvaret upphör, oftast juli det år när sökanden går ur gymnasiet, räknas det som vanlig inkomst.
- återbäring beror på att sökanden under tid han/hon haft socialbidrag betalt ränta på hemutrustningslånet till invandrare/flyktingar (för att få hemutrustning måste de ta lån, de som valt att av sitt socialbidrag betala tillbaka en del har skälig rätt att få behålla skattereduktionen som de inbetalningarna medför)
- återbäringen beror på att sökanden betalt bolåneräntor under perioden han/hon haft socialbidrag (denna inkomst har räknats med som "kostnadsminskning" när boendekostnaden fastställts då endast 70 % av räntorna har tagits med som kostnad, se nedan om skattejämkning)

För att utreda om skatteåterbäringen beror på att det dragits för mycket skatt på inkomst som omfattas från hemmavarande barns inkomst som vi bortsett från, kan det vara bra att se sökandens totala inkomst under beskattningsåret.

För att det ska vara möjligt att bortse från skatteåterbäring efter att ha betalt in räntor måste sökanden kunna visa att det beror på inbetalning gjord under period som han/hon haft socialbidrag.

Därför är det viktigt att han/hon sparar kvitton på betalningarna.

Skatteskuld

Som regel beviljas inte ekonomiskt bistånd för att betala skulder (se Skulder), men i vissa fall görs undantag:

Restskatt på inkomst som medräknats vidbiståndsberäkning

Skatteskuld som gäller för ett år som sökanden hela tiden haft ekonomiskt bistånd räknas med som utgift för den månad som skulden ska betalas. Om den sökandes skatt inbetalts under rätt period, så skulle sökanden under den perioden fått mindre inkomst och därmed rätt till högre ekonomiskt bistånd. De som har ekonomiskt bistånd har inte möjlighet att själv betala skulden och de skulle om "samhället" betalt in rätt skatt ha fått biståndet det året som skatteskulden uppstod.

Har sökanden varit självförsörjande del av året är det inte säkert att restskatten kommer från den period sökanden fått ekonomiskt bistånd. Om sökanden haft ekonomiskt bistånd för mer än sex månader och kan visa underlag från Skatteverket att skatteskulden, helt eller delvis, medfört lägre bistånd, så kan den delen räknas med som godkänd utgift. Det inlämnade underlaget ska visa vilka beskattningsbara inkomster som sökanden haft månad för månad under aktuellt år och hur mycket skatt som dragits på dessa inkomster.

Restskatt på grund av att vi från Försäkringskassan fått utbetald retroaktiv ersättning

I de fall Försäkringskassan betalar ut en retroaktiv ersättning till oss (på grund av att sökanden fått ekonomiskt bistånd för den tid den retroaktiva ersättningen avser) drar de skatt och minskar utbetalningen till oss. Om skatteavdraget är för litet så får den sökande restskatt. Om detta är anledning till att sökande får en skatteskuld, kan bistånd beviljas till detta. Den sökande ska inte drabbas av att Försäkringskassan skickat för mycket pengar till oss i stället för att skicka dem till Skatteverket, utan vi kan vidarebefordra pengarna till Skatteverket.

Restskatt på grund av att sökanden inte kunnat utnyttja ROT- eller RUT-avdrag

Om vi beviljat bistånd till en faktura som varit på ett lägre belopp på grund av att sökanden kunnat få ROT- eller RUT-avdrag för om den haft beskattningsbar inkomst, och sökanden får restskatt motsvarande ROT- och RUT-avdraget, så räknas detta med som godtagbar utgift.

Ändrad beräkning av A-skatt (=skattejämkning)

Räntor på bolån räknas som regel med när vi ska räkna ut hur mycket bokostnaden är. Vi tar då hänsyn till att räntekostnader är "avdragsgilla", sökanden kan begära skattejämkning. Skattejämkning (som efter lagändring 1998 heter "Ändrad beräkning av A-skatt") innebär bland annat att vi för underskott av kapital får göra skatteavdrag med trettio procent av underskottet (exempelvis inbetalda räntor).

Ansökan om ändrad beräkning görs på Skatteverkets [servicekontoret](#). Beslut om ändring lämnas till arbetsgivaren, som utifrån beslutet ändrar skatteavdraget.

Exempel

Sökanden har ett lån på sitt boende på 400 000 kronor med 3 % ränta. Räntekostnaden blir 12 000 kronor per år, 1 000 kronor per månad. Sökanden söker och får skattejämkning.

Skattejämkningsen blir 3 600 kronor på ett år, 30 % av 12 000 kronor. Arbetsgivaren minskar, när han får beslutet om skatteåterbäringen, skatteavdraget med motsvarande 300 kronor per månad.

Sökandens nettokostnad för räntan blir då 700 kronor per månad. Denna summa räknas med vid normberäkning när boendekostnaden fastställs.

Om sökanden i detta exempel inte begärt ändrad beräkning av a-skatt förrän i slutet av året får han/hon ut hela skatteavdragseffekten i slutet av året. Vid normberäkning ska i sådana fall endast en tolfedel av årets skattejämningsseffekt borträknas från månadsinkomsten.

I de fall de begärt och beviljats skattejämkning kan hela räntekostnaden och faktiska lönen medräknas. Om vi bara tar med 70 % av räntekostnaden, måste vi ta bort den del av lönen/inkomsten som skattejämkningen motsvarar!

[Skatteverket](#), tel 0771 - 567 567

Skulder, avbetalningar

Politiskt ställningstagande

Boendekostnad eller vanlig skuld?

Hyresskuld när det finns borgensman

Avslag ger akut nödläge

Avbetalningsköp

Återbetalning av bostadsbidrag

[Betalning av gammal barnomsorgsavgift \(annan flik\)](#)

[Skatter \(Egen flik\)](#)

[Meddelande om elskuld \(annan flik\)](#)

Politiskt ställningstagande

Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (socialbidrag) är samhällets yttersta skyddsnät för de som annars inte skulle klara sin vardagliga försörjning. Det är alltså inte avsett att vara ett bistånd till att betala skulder.

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd ska ekonomiskt bistånd till betalning av skulder normalt inte utgå. Budgetrådgivning ska erbjudas.

Boendekostnad eller vanlig skuld?

Det är vad lånet använts till som avgör om det räknas med i boendekostnaden eller inte. Den sökande bör på något sätt (exempelvis kvitton på investeringar eller utförda arbeten) kunna visa vad lånet använts till.

Länsrätten i Värmlands län skriver i domskälen: "Det har inte framkommit att lånet togs för att finansiera bostadsköpet eller för reparationer eller liknande för bostaden. Lånekostnaden är därför inte en bostadskostnad. Att lånet är taget med bostadsfastigheten som säkerhet gör inte i sig att lånekostnaden bedöms som en bostadskostnad. Socialnämndens avslagsbeslut har därför varit befogat" (26 mars 2001, mål nr 228–01)

Hyresskuld när det finns borgensman

Ibland kan en person gå in som borgensman för en annan person i samband med att denne tecknar ett hyresavtal. Ett sådant borgensåtagande innebär att ett en person garanterar att en annan persons skuld kommer att bli betalad. Hur ska man se på detta borgensåtagande vid ansökan om hyresskuld? Grundregeln här är att hyresskulden kan beviljas om normunderskott motsvarande hyresskulden har funnits. Om det däremot har funnits pengar till hyran är utgångspunkten att behovet har kunnat tillgodoses genom egna inkomster och att behovet kan tillgodoses genom den sökandes borgensman.

Avslag leder till akut nödläge

Innan beslut tas om skulder måste som regel två bedömningar göras:

- dels om skulden berättigar till bistånd (exempelvis en hyresskuld för period som sökande varit berättigad till socialbidrag men inte sökt),
- dels om sökanden genom ett avslag blir satt i akut nödsituation och hur detta i så fall ska bedömas.

Ett avslag på skuld vad gäller exempelvis hyra eller elräkning innebär inte sällan att handläggare får ta ställning till annat boende och vilka möjligheter sökande har till detta. Kontakter bör tas med fordringsägare för att utreda möjligheter till avbetalning och vilka villkor som ska gälla för detta. En fordringsägare kan lättare acceptera en avbetalningsplan om socialtjänsten, exempelvis genom att den skuldsattes ekonomi under en period styrs upp/handhas av handläggare på socialförvaltningen, eventuellt genom att sökande ger fullmakt till att inkomster under en period går till socialförvaltningen (beviljad insats enligt 4 kap. 1 § SoL i form av förmedlade medel).

Vid enstaka tillfällen kan bästa alternativet vara att bistånd (om möjligt mot återbetalning) till skuld beviljas. Om detta sker vid ett tillfälle och situationen sedan upprepar sig igen bör annat bistånd beviljas (exempelvis hjälp med jour-/akutboende om sökanden inte själv har någon möjlighet att ordna detta). Om situationen uppstår vid upprepade tillfällen och det finns indikationer på att den enskilde har svårt att handha sin ekonomi bör handläggare motivera den enskilde till att ansöka om Godman. Finns behov men inte motivation hos den enskilde kan även handläggare överväga att göra anmälan om Godman.

Uppstår situationen vid upprepade tillfällen och det gäller en barnfamilj ska handläggare överväga om det finns behov av att göra en orosanmälan på barn.

Rehabiliterande skäl inte tillräckligt för bistånd till elskuld

Kammarrätten ansåg att det var rätt att avslå ansökan om bistånd till elskuld, eftersom sökanden haft normöverskott, inte tidigare sökt bistånd till elkostnaderna, vid tre tidigare tillfällen fått bistånd till elskulder och nu prioriterat andra utgifter. I länsrätten hade det varit muntlig förhandling och de tyckte att han skulle få hjälp bland annat utifrån att han tagit sig ur missbruk, nu deltog i flera åtgärdsprogram och att han hade umgänge med sina barn som försvårades av bristen på el och vatten. Länsrättsnotarien hade skiljaktig mening (Göteborg 25 april 2008, mål nr 281–07).

Nämnden skyldig bistå med hjälp till nytt boende

Kammarrätten ansåg att sökande inte hade rätt till bistånd till hyra för att undvika vräkning, även med beaktande av barnets bästa, då hon inte deltagit i arbetsträning. Det var inte sannolikt att enbart bistånd till hyra skulle kunnat förhindra en avhysning från bostaden.

Kammarrätten tillade i domen att det efter en avhysning ålåg socialnämnden, genom dess yttersta ansvar, att bistå den enskilde med hjälp att finna ett nytt boende (Jönköping 27 oktober 2006, mål nr 1799–06).

Inte nödvändigt betala elskuld, trots att strömmen stängts av

Sökanden hade fått strömmen avstängd på grund av elskuld, 7 492 kronor. Ansökan om bistånd till skulden hade avslagits eftersom han haft ett normöverskott på cirka 1 000 kronor per månad och inte lämnat in alla uppgifter till utredningen. Han hade därför fått avslag på grund av att han inte gjort vad han kunnat.

Länsrätten tyckte att elskulden skulle beviljas eftersom "det framstår som om den enda möjligheten för NN att uppnå en skälig levnadsnivå är att han beviljas sökt ekonomiskt bistånd till skulden." Det vill säga att länsrätten ansåg att skulden skulle betalas för att undvika ett akut nödläge.

Kammarrätten ansåg däremot att det var rätt att avslå ansökan för att "Utredningen i målet visar enligt kammarrättens mening inte att skulden hos Fortum gör att NN inte skulle vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå i framtiden eller att det skulle ge allvarliga sociala konsekvenser för honom om skulden inte betalas."

Kammarrätten ansåg alltså att det inte var en så akut situation att det fanns anledning att gå ifrån kravet på att den enskilde själv ska göra så gott den kan för att lösa sin situation. Avslagsbeslutet fattades i augusti och strömmen hade varit avstängt sedan april. Sökanden, som var ensamstående, ansåg att tillgång till el var ett måste för att han skulle upprätthålla kontakten med sin dotter och för att hans hemmaboende vuxne son inte skulle hamna i sitt missbruk igen och återvända till Göteborg. Detta var alltså enligt kammarrätten inte tillräckliga skäl för att bevilja bistånd (Kammarrätten i Göteborg 25 augusti 2010, mål nr 1274–10).

Inte nödvändigt betala hyresskuld

Kammarrätten ansåg att det var rätt att neka en MS-sjuk man bistånd till hyresskuld om 57 700 kr, då nämnden medverkat till skuldsanering via övergångsbostad anpassad efter mannens behov. Bistånd till hyresskuld ansågs därför inte nödvändigt för att uppnå en skälig levnadsnivå (Jönköping 25 september 2006, mål nr 2161–06).

Avbetalningsköp

Reglerna för avbetalningsköp är samma som vad som generellt gäller för lån / skulder, det vill säga bistånd beviljas som regel inte till att betala avbetalningar.

Kammarrätten ansåg att en kvinna som sökte bistånd, 12 000 kronor, till redan införskaffade möbler inte var berättigad till bistånd, trots att socialnämnden beviljat bistånd till uppehälle och till första hyra i nytt boende. Hon hade köpt möblerna utan att samråda med socialnämnden och kammarrätten ansåg att om hon skaffat utrustning för egna medel fanns det ingen anledning till att bevilja bistånd. Om hon lånat till köpet, eller köpt på avbetalning, gäller ansökan bidrag till återbetalning av skuld.

Kammarrätten ansåg att det inte fanns några särskilda omständigheter som gjorde att bistånd skulle beviljas till betalning av skuld (Stockholm 2 oktober 2002, mål nr 5279–2002).

Skuldbetalning genom avdrag på annan ersättning eller skatteåterbäring

Om sökande kommer överens, med den som betalar ut ersättning eller lön, om att det ska dras av en summa som betalning på skuld, ska den avdragna summan räknas med som inkomst. Om den inte räknas med skulle socialbidrag indirekt utbetalas till betalning av skulder. Den sökande ska informeras om detta och få ett avslagsbeslut. Om det ska överklagas måste avslagsbeslutet vara skriftligt.

Socialförsäkringsersättning

Om utbetalning av beviljad ersättning från Försäkringskassan (Fk) eller Pensionsmyndigheten minskats på grund av att den ersättningsberättigade sedan tidigare har en skuld till dem, kan sökande meddela myndigheten att avdrag inte ska göras, Socialförsäkringsbalken (SFB) 108 kap 22 § och FK:s Vägledning 2005:2, Version 14 sidan 38. Hela ersättningen betalas då ut till sökande. Om sökanden väljer att fortsätta betala av på skulden genom att inte ta ut hela ersättningen, beviljas inte bistånd till den del som sökanden valt att inte ta ut. Korrekt handläggning är att ge avslag på en summa motsvarande avdraget, med motivering att "Behovet kan tillgodoses på annat sätt".

Om skulden gäller en period som sökanden varit aktuell här kan den delen av skulden räknas som godtagbar kostnad, se nedan.

Kammarrätten i Jönköping anser att när sökanden inte ansökt om eftergift av sin återbetalningsskyldighet, är det riktigt att jämställa skuldavdrag från fk med vanlig betalning av skuld och att inte bevilja ekonomiskt bistånd för att täcka inkomstbortfallet (30 januari 2002, mål nr 1396– 2001).

Utmätning

Den som har utmätning, på lön eller annan inkomst, ska som regel inte kompletteras med socialbidrag. Kronofogden (kfm) räknar ut ett förbehållsbelopp som den skuldsatte ska ha kvar att leva på. Detta ska täcka skälig levnadsnivå. I vissa fall kan det dock vara saker som vi anser vara nödvändiga, exempelvis umgänge med barn, som vi räknar med och som inte kfm tar hänsyn till.

Detta kan göra att sökanden kan vara berättigad till bistånd trots att den fått kfm:s förbehållsbelopp.

Skatteåterbäring

Se filiken Skatter.

A-kassa

Om sökanden av egen förskyllan fått en skuld till a-kassan som sedan dras på kommande utbetalningar ska avdraget räknas med som inkomst. Biståndsansökan ska då avslås med belopp som motsvarar det av a-kassan dragna beloppet, eftersom sökanden inte gjort vad han/hon kunnat för att själv bidra till sin försörjning.

Länsrätten i Värmland har i två domar (1301–99) och (1132–00) bifallit överklagningar som gällt skuldavdrag på a-kassan, som vi räknat med som inkomst. I domen 1301–99 har den sökande endast delvis fått rätt. Sökanden hade genom att kontakta a-kassan haft möjlighet att göra en överenskommelse om ett lägre månatligt skuldavdrag. I och med att han inte gjort det avslog länsrätten överklagan motsvarande det belopp som det var möjligt att minska skuldavdraget med.

Kammarrätten ansåg att sökande som hade förlorat rätten till arbetslöshetsersättning avseende 130 ersättningsdagar som en följd av att hon kring årsskiftet år 2000 uppburit arbetslöshetsersättning samtidigt som hon hade arbetat inte var berättigad till ekonomiskt bistånd. Eftersom NN inte hade bidragit till sin försörjning på ett sådant sätt som krävs för att bistånd ska utgå. Någon akut nödsituation hade inte visats föreligga.

Kammarrätten ansåg att den omständigheten att den felaktiga arbetslöshetsersättningsperioden inträffat ungefär två år före den period som NN vägrats bistånd inte föranledde någon annan bedömning (Göteborg 3 juli 2003, mål nr 1587–02).

Se även under Inkomster, Utebliven inkomst.

Återbetalning av bostadsbidrag

Försäkringskassan kollar deklarerad inkomst med den inkomst som sökanden uppgav när den sökte bostadsbidrag. Eftersom de senast tillgängliga inkomstuppgifterna från Skatteverket gäller inkomsten för två år sedan, så gäller uträkningen 2016 uppgifter från 2014. De som då angett för låg inkomst, och på så vis fått ett högre bostadsbidrag än de skulle fått om de angivit faktisk årsinkomst, blir återbetalningsskyldiga för den del av bostadsbidraget som de fått för mycket under 2014.

Försäkringskassan kan efterge kravet på återbetalning om det finns särskilda skäl. Ett särskilt skäl kan vara att sökanden haft socialbidrag. Därför kan sökanden hos Försäkringskassan begära att skulden efterges. Även de som missat att till Försäkringskassan anmäla ändrad inkomst har möjlighet att få skulden eftergiven om de "inte skäligen borde ha insett att en sådan anmälan skulle ha gjorts", Socialförsäkringsbalken 108 kap 11 och 14 §§. En typsituation där den försäkrade inte skäligen bort inse att anmälningskyldighet förelegat är "När en socialbidragstagare som vid en inkomstökning får motsvarande sänkning i socialbidrag och därigenom i princip en oförändrad ekonomisk situation, får kompletterande socialbidrag även efter inkomstökningen", prop 2001/02:9 s 59-60 och Försäkringskassans

Vägledning 2004:10 Bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar version 14 sidan 107.

Det är den enskilde som för Försäkringskassan ska visa att hen "inte skäligen borde ha insett" sin anmälningsskyldighet.

I de fall vi räknat med bostadsbidrag som inkomst vid normberäkning och det senare visat sig att den sökande, trots överklagan/ansökan om eftergift, ska betala tillbaka en del av bostadsbidraget, kan vi räkna med den del av skulden som "felaktigt" räknats med som inkomst som godtagbar utgift. Detta motsvarar den summa som tidigare skulle beviljats som bistånd om Försäkringskassans utbetalning varit "korrekt". Se ovan vad gäller "skuldavdrag" för tidigare utbetald socialförsäkring för period sökanden inte varit aktuell här.

Om sökande nu är självförsörjande beviljas inte bistånd eftersom sökande själv kan betala skulden.

Skyddad identitet/skyddade personuppgifter

Sekretessmarkering, med bl a postbefordran

Kvarskrivning

Fingerade personuppgifter

Kontaktpersoner, Skatteverket

Tjänsteskrivelse till nämnd

Externa länkar

"Skyddade personuppgifter" är en samlingsrubrik som Skatteverket använder för de olika skyddsåtgärderna sekretessmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter.

Sekretessmarkering

I ärenden som är sekretessmarkerade råder sekretess för Skatteverket enligt Offentlighets- och sekretesslag (OSL) 22 kap 1 § eftersom det finns anledning att anta att en person, eller någon närstående, kan lida skada eller men om uppgifter om personen lämnas ut (rakt skaderekvisit).

Lifecare-rutiner

Viktigt att tänka på:

Vid nyregistrering av ett ärende i Lifecare, var uppmärksam på om personen har skyddade uppgifter eller inte. Om personen har skyddade uppgifter så ska personen sekretessmarkeras i Lifecare. I samband med detta måste skyddets omfattning klargöras och i övrigt ska de lokala sekretessrutinerna följas. När kännedom finns om att en person har eller fått skyddade uppgifter från Skatteverket så ska sekretessmarkering, och vid behov fingerat namn, läggas in i Lifecare utan dröjsmål.

I särskilda fall finns möjlighet att registrera individer i den separata sekretessmodulen, observera att endast enhetschef har mandat på att godkänna detta slag av registrering i Lifecare.

Myndigheter har ofta personer med ansvar för att hantera sekretessmarkerade ärenden

I kontakt med andra myndigheter ska vi fråga efter den som har ansvaret för att hantera sekretessmarkerade ärenden (/personer med skyddad identitet).

Postbefordran

När vi ska skicka brev till någon som har skyddad identitet ska vi göra det direkt till personens adress när vi känner till denna. Det är enbart när vi inte känner till den skyddade personens adress som vi ska

använda oss av [Skatteverkets förmedlingsadress](#). Vi lägger då handlingarna som personen ska ha i ett kuvert, skriver hans personnummer på framsidan och våra adressuppgifter på baksidan, klistrar igen det och lägger det i ett större kuvert och skickar det till *Skatteverket, Box 2820, 403 20 Göteborg*.

Menbedömning

Skatteverkets sekretessmarkering innebär inte att vi ska neka alla att ta del av uppgifter, att vi skulle ha någon absolut sekretess i dessa ärenden. Vi ska göra menbedömning som vanligt, men vara ytterst observanta så att vi minimerar riskerna för att adressuppgifter kommer ut.

Kvarskrivning

Kvarskrivning innebär att en person efter flyttning är skriven på församlingen på den gamla folkbokföringsorten och med adress Skatteverket. Detta för att det förekommer en allvarlig risk för förföljelse. I dessa ärenden är det som regel den kommun där personen vistas som handlägger ansökan om bistånd.

Om sökanden inte godkänner att kontakt tas direkt med utflyttningkommunen ska kontakt ske med Skatteverket som då hjälper till.

Fingerade personuppgifter

Det är mycket ovanligt att någon får fingerade personuppgifter. Om vi kommer i kontakt med dessa är vi kanske inte medvetna om att deras uppgifter är fingerade utan ansökan hanteras enligt gängse rutiner. Eftersom de har ny identitet kan det vara omöjligt att få fram uppgifter från tiden innan de fick fingerade personuppgifter. Deras omfattande behov av stöd och hjälp tillgodoses till stor del av polisen. Fingerade personuppgifter utreds av Rikspolisstyrelsen och beslutas av Stockholms Tingsrätt.

Delgivning

Om delgivning gäller en person som har skyddade personuppgifter rekommenderas att den som ska delge något gör detta via Förmedlingsuppdrag, Box 2820, 403 20 Göteborg.

Externa länkar

[Skatteverket](#)

[Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet](#)

[Polisen](#)

[Brottsofferjourernas riksförbund](#)

[Terrafem för kvinnor och flickor med invandrabakgrund](#)

[Kvinnofridsportalen](#)

[Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige](#)

Studierande

Politiska ställningstagande

Studiefinansiering (särskilda skäl)

Hur länge ska studiemedlet räcka?

Arbete eller studier?

Rätt till ledighet

Studierande på ungdomsgymnasiet (Föräldraansvar; Möjlighet till studiemedel/-lån; Stud på annat ort; Ensamkommande/vissa flyktingar, vissa nyanlända; Frångått föräldraförsörjningsansvar; Indragen studiehjälp; Inkomst av eget arbete; Sista månaden på termin; Matersättning; Extra tillägg; Examenskostnader)

Sfi-studierande

Yrkes-sfi

SAS, svenska som andraspråk

Studierande med aktivitetsstöd

Vuxenstudierande på grundskole- och gymnasienivå

Folkhögskola

Universitets-/högskolestudierande

Studieomkostnader, litteratur

Sammanboende, studierande

Deltidsstudier/kvällsstudier

Ferier (Beräkningssätt, Förskott på inkomst, återkrav)

[Studierande från annat land \(fliken Utländsk medborgare\)](#)

[Ömsesidig försörjningsskyldighet \(fliken Sammanboende\)](#)

[Hemutrustning \(fliken Möbler/husgeråd\)](#)

[Reskostnader \(fliken Resor\)](#)

Politiska ställningstaganden

I förarbetena till SoL ([propositionen 1979/80:1](#) del A s. 201) anförde departementschefen bland annat följande. Det bör rent principiellt inte vara en uppgift för socialtjänsten att svara för vuxnas kostnader i samband med studier utan grundregeln bör vara att socialbidrag inte ska utges till studerande som i övrigt är arbetsföra.

I Socialutskottets betänkande [2000/01:SoU18](#) Ny socialtjänstlag mm, står det på sidan 32: "När det gäller socialbidrag till studenter är enligt praxis den som uppbär studiestöd inte berättigad till bistånd annat än i akuta situationer. Den enskilde är i stället hänvisad till att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande".

Enligt [Föräldrabalken 7 kap 1 §](#) upphör underhållsskyldigheten när barnet fyller 18 år. Om barnet går i skolan efter denna tidpunkt, "är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller tjuogoett år." Enligt samma paragraf framgår det också att "när föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms ska hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar". Med detta som underlag bedöms de studerande på ungdomsgymnasiet som under året fyller 20 år från och med höstterminen ha möjlighet att få sitt behov av en skälig levnadsnivå tillgodosedd genom studiemedel om föräldrarna saknar möjlighet att försörja den unge (d v s uppbär försörjningsstöd).

Vuxenstuderande ska kunna finansiera sina studier inom ramen för samhällets studiefinansieringssystem och är därför generellt sett inte berättigade till socialbidrag. Undantag görs för invandrare som deltar i grundläggande svenskundervisning (SFI nivå A,B,C eller D) och behovet inte kan tillgodoses genom deltidsarbete. I regel bör inte krav ställas på heltidsarbete samtidigt med studierna. (Socialstyrelsens [Allmänna råd, SOSFS 2013:1](#)).

I [Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd](#) står att vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå kan få socialbidrag som komplettering till studiestödet. Detta under förutsättning att sökanden till fullo utnyttjar de möjligheter som finns i studiefinansieringssystemet och i övrigt uppfyller kraven för att få socialbidrag.

Den som går på högskola/universitet och inte kan försörja sig och sin familj med inkomster från studiefinansieringssystemet har inte rätt till socialbidrag, utan får genom att söka arbete ordna sin försörjning. I hushåll där den ena parten är universitets-/högskolestuderande ska bistånd inte utgå till den del som faller under den studerandes ansvar.

Studiefinansiering

Studerande ska som regel utnyttja alla möjligheter till inkomst som finns i studiefinansieringssystemet. Alla inkomster (utom det [extra tillägget](#) se under Inkomster), inklusive studielån och inackorderingstillägg, medräknas som inkomst.

Undantagna från krav på att ta studielån är invandrare som deltar i grundläggande svenskundervisning studerande på SFI (svenska för invandrare nivå A,B,C eller D) och för studier som är arbetsmarknadsåtgärd, exempelvis de som har studiestartsstöd, se nedan.

De som måste förlänga sin skolgång på grund av en funktionsnedsättning kan få aktivitetsersättning under den tid som skolgången varar, dock tidigast från juli det år man fyller nitton år, längst i tre år och inte längre än till månaden innan man fyller trettio år. Detta är ungdomens inkomst och eftersom barn inte är försörjningsskyldiga i förhållande till sina föräldrar, ska denna inkomst inte räknas med i hushållets norm. Däremot ska den unge klara sin egen försörjning och betala sin del av hyran, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1) om ungdoms inkomst och boendekostnad.

Om sökanden själv föredrar att inte söka studiemedel kan normberäkningen grunda sig på de inkomster som sökanden skulle haft med studielån. Länsrätten i Värmland avslog i en dom 5 mars 2007 (mål nr 33–07) en överklagan av ett beslut enligt ovan.

[Centrala studiestödsnämnden](#) bl a med information om olika studiefinansieringsformer. Direkt till sidan med [studiemedelsbelopp](#).

Särskilda skäl

Sökande som har planering med utförare inom vår egen verksamhet kan i undantagsfall under tio veckor studera på prov utan att det ställs krav på att ansöka om studiemedel för denna period. I dessa fall görs en individuell bedömning tillsammans med aktuell utförare som bygger på att det i det aktuella ärendet finns särskilda skäl för att studiemedel inte behöver sökas. För att det ska vara aktuellt med att bevilja bistånd för dessa tio veckor ska den sökande ha förutsättningar att efter de tio veckorna själv kunna finansiera sina studier. Exempel på särskilda skäl kan vara att det finns en osäkerhet hos den sökande om studier är rätt planering för denne i nuläget eller att den sökande saknar gymnasiekompetens.

Hur länge ska studiemedlet räcka?

Studiemedlet är avsett att täcka studietiden och enligt Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2011 ref 56, se nedan) ska det inte räknas med som tänkbar försörjning för tid efter termin är slut. Detta gäller för såväl gymnasie- som för universitetsstuderande.

Detta betyder att det som regel får göras en speciell beräkning för den månad som studier påbörjas respektive avslutas. Månatliga inkomster, exempelvis bostadsbidrag och barnbidrag ska täcka hela månaden. Studiemedel ska täcka norm den del av månaden som det är avsett att täcka enligt besked från CSN. Övriga inkomster kan som regel räknas till den del av månaden som inte finansieras av studiefinansieringssystemet. Se exempel på beräkning nedan.

Om någon hoppar av sin utbildning och fått ut studiemedel som ska betalas tillbaka, ska dessa inte räknas med om sökanden kan visa kvitto på att pengarna betalats tillbaka till CSN. Om pengarna inte betalas tillbaka har sökande (haft) möjlighet att klara sig på dessa och de räknas med vid normberäkning.

Arbete eller studier?

Den som kan försörja sig på annat sätt, exempelvis genom arbete, beviljas som regel inte kompletterande socialbidrag vid studier.

För den som trots arbete inte kan försörja sig utan socialbidrag, kan det vara skäligt att läsa in grundskolan och gymnasiet.

Rätt till ledighet

Även om sökanden av skolan beviljats ledigt, kan det vara så att denna ledighet försämrar/försenar sökandes möjlighet till egen försörjning och då ska inte ekonomiskt bistånd beviljas. Om denna situation inträffar är det viktigt att kontakta skolan/utbildningsstället för att undvika framtida missförstånd.

Kammarrätten ansåg att det var rätt att neka sökanden bistånd då han varit frånvarande från sfi-undervisningen, trots att skolan hade beviljat den sökande ledigt. Kammarrätten ansåg att frånvaro från sfi-undervisningen inte kan innebära annat än att den enskilde fördröjer sina möjligheter att inträda på arbetsmarknaden och därmed kunna bli självförsörjande.

I och med att en persons underhållsskyldighet får anses primär i förhållande till övriga familjemedlemmars rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen bortfaller, enligt kammarrättens mening, även övriga familjemedlemmars rätt till bistånd. Familjen hade fått bistånd för att förhindra akut nödsituation (Göteborg 25 mars 2003, mål nr 646-03).

Studierande på (ungdoms)gymnasiet

Föräldraansvar

Föräldraansvaret (föräldrabalken 7 kap 1 §) upphör vid 18 års ålder om inte den unge studerar. Då gäller det fram till dess att barnet gått ur gymnasiet, dock längst till dess att det fyller 21 år. Den studerande på ungdomsgymnasiet som under året fyller 20 år har dock från och med höstterminen möjlighet att få sitt behov av en skälig levnadsnivå tillgodosedd genom studiemedel om föräldrarna saknar möjlighet att försörja den unge (d v s uppbär försörjningsstöd). Se dom nedan om undantag (Föräldrar som saknar förmåga ...).

Angående gift gymnasieelev och de fall där den unge har eget boende och vi bortser från föräldraansvaret se fliken Föräldraansvar.

Möjlighet till studiemedel/-lån

Från och med höstterminen det år den unge fyller 20 år är det möjligt att få studiemedel även för studier på ungdomsgymnasiet. Utifrån att den unge då har möjlighet att genom studiemedel bli självförsörjande ska inget ytterligare försörjningsstöd för denne utgå från och med aktuellt datum för höstterminsstart. Den unge ska i samband med detta avslutas i familjens ärende.

Studiemedlets syfte är att de studerande själv ska kunna klara sin försörjning. Därför är det inte skäligt att de som även tar lånedelen beviljas socialbidrag. För de som fyllt 21 år finns det då utrymme för att, förutom sin del av riksnormen, betala hyresdel till sina föräldrar, som på så vis får en lägre boendekostnad. Angående skälig hyra se Bostadsfrågor, Inneboende. Undantag från att betala inneboendehyra till sina föräldrar görs för studerande på ungdomsgymnasiet som ännu inte fyllt 21 år, då de inte förväntas bidra till sina föräldrars försörjning.

De studerande som under aktuellt år fyller 20 år och som inför höstterminsstudier hör av sig för att bli inbokade på nybesök för att ansöka om försörjningsstöd ska hänvisas till att ansöka om studiemedel för att få sitt behov av en skälig levnadsnivå tillgodosett.

Ensamkommande/vissa flyktingar, vissa nyanlända

För ensamkommande i åldern 18-20 år och vissa flyktingar/nyanlända gäller samma villkor som för andra som studerar på gymnasienivå, se ovan.

Frångått föräldraförsörjningsansvar

För de studerande där föräldraförsörjningsansvaret frångåtts gäller samma förutsättningar som för de studerande som beskrivs under föregående rubrik (möjlighet till studiemedel/-lån), det vill säga att från och med höstterminen det år den studerande fyller 20 år kan behovet av en skälig levnadsnivå tillgodoses genom studiemedel.

Studerar på annan ort

Om den unge studerar på annan ort än där föräldrarna bor gäller fortfarande föräldraansvaret. Om de inte klarar detta ska eventuell ansökan om ekonomiskt bistånd göras där föräldrarna bor (Kammarrätten i Göteborg 2004-05-10, mål nr 2648–3).

Föräldrar som saknar förmåga och allvarlig problematik i familjen, undantag

En person som är under 21 år och studerar på gymnasieskola ska som regel försörjas av sina föräldrar, även om han eller hon flyttar till en annan kommun än föräldrarna. I nu aktuellt mål är dock klarlagt att NN:s föräldrar saknar förmåga att försörja henne. Med hänsyn till vad som framkommit om den allvarliga problematik som föreligger i familjen är det inte heller rimligt att kräva att hennes behov tillgodoses inom ramen för föräldraansvaret. Med beaktande av dessa omständigheter anser kammarrätten att det saknas skäl att hänvisa NN till föräldrarnas hemkommun för att få sitt behov av bistånd prövat. Istället är Falkenberg, där NN ostridigt har varit bosatt sedan hösten 2009, den kommun som bär ansvaret för att tillgodose hennes behov av stöd. Att NN från början vistats i Falkenberg till följd av ett beslut av socialnämnden i Halmstads kommun om placering i familjehem saknar betydelse. Placeringen upphörde den 6 december 2010 på NN:s eget initiativ och det hjälpbehov hon nu gör gällande är inte det samma som föranledde beslutet om familjehemsplacering (jfr RÅ 1997 ref. 53). Ansökan gällde mars 2011. (Kammarrätten i Göteborg 17 februari 2012, mål nr 4422–11)

Gymnasieskolan är frivillig

Regeringsrätten fastställde i en dom att det inte är rätt att jämställa gymnasiestudier med arbete, arbetsmarknadsåtgärder eller andra åtgärder som ordnas speciellt för arbetslösa. Målet rörde en 18-åring som avförts från gymnasieskolan på grund av för hög frånvaro. Därefter hade 18-åringen anmält sig på arbetsförmedlingen. Han hade inte fått, och således inte heller nekat, några konkreta förslag på åtgärder. I det fallet var han enligt regeringsrätten berättigad till socialbidrag. Socialnämndens skäl, att han genom att inte fullfölja gymnasiestudier inte gjort vad han kunnat för att försörja sig, var inte tillräckligt för att avslå ansökan om socialbidrag (5 juli 2000, mål nr 5135–1998).

Skolk, inte minska biståndet på grund av indraget studiebidrag

Ett barn i familjen hade på grund av dålig närvaro inte fått något studiebidrag. Socialnämnden ansåg att de inte skulle bevilja bistånd motsvarande den summa som barnet skulle ha fått om den inte haft hög frånvaro, det vill säga de minskade biståndet med 1 050 kronor (motsvarande det uteblivna studiebidraget). Kammarrätten ansåg att detta var fel och att hushållets norm inte skulle påverkas av barnets dåliga närvaro. "Underåriga gymnasieungdomar saknar underhållsskyldighet gentemot sina föräldrar, varför det inte kan ställas krav på dem att bidra till hushållets försörjning, utom i fall de de själva ansökt om ekonomiskt bistånd". (Kammarrätten i Göteborg 18 februari 2010, mål nr 5108–09, liknande dom Kammarrätten i Göteborg 22 november 2013, mål nr 3215–13).

Inkomst av eget arbete

Se under Inkomster: "Ungdoms inkomster".

Sista månaden på termin

Se nedan under Ferier.

Matersättning

Om elever, exempelvis under praktik, får matersättning från skolan ska detta inte medräknas som inkomst, eftersom det enbart ska täcka de matkostnader som i vanliga fall motsvarar skollunch.

Extra tillägg

Se sidan "Inkomster".

Examenskostnader

Se under "Kläder, skor".

Sfi-studerande (Svenska för invandrare)

Sfi-studier (nivå A, B, C, D) kan kompletteras med ekonomiskt bistånd. Se under Frånvaroavdrag vad som allmänt gäller för ogiltig frånvaro. Nyanlända som fyllt 20 år och varit folkbokförda i Sverige mindre än 36 månader kan ha möjlighet att delta i Etableringsprogrammet hos Arbetsförmedlingen (och få etableringsersättning) när de läser SFI och behöver därför även undersöka möjligheten för det.

För sökanden som läser sfi på C- eller D-nivå kan det ställas krav på att dessa ska kombinera sina studier med deltagande på någon av Åmåls socialnämnds verksamheter. Detta är möjligt då lektionstillfällena i skolan är på deltid. För att bedöma vilka sfi-studerande som ska hänvisas till att delta i någon av våra verksamheter ska det göras en individuell bedömning utifrån den sökandes förmåga och kunskaper i svenska.

Regeringsrätten fastslog i en dom att deltagande i sfi-studier är att jämföra med arbetsmarknadsutbildning och att det därmed kan vara ett krav för att få bistånd (RÅ ref 1995:88, mål nr 6523–1994).

Söka jobb i stället för att gå på sfi

Kammarrätten ansåg att sökanden som, tvärtemot socialnämndens anvisningar, fortsatt att läsa på sfi på C-nivå i stället för att delta i arbetssökarverksamhet, inte gjort vad han kunnat för att så snabbt som möjligt bli självförsörjande. Därför var det rätt att avslå ansökan om bistånd (Stockholm 23 maj 2008, mål nr 8454/5–07).

Avslag dryg månad efter hemkomst från utlandet

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att inte bevilja bistånd för januari till sfi-studerande som genom oaccepterad frånvaro/utlandsvistelse till 5 december inte kunde återuppta studierna förrän i januari (15 mars 2007, mål nr 143–07).

Yrkes-sfi

Yrkes-sfi är en utbildning i svenska för invandrare vilken integreras med en yrkesutbildning. Den studerande läser sfi och yrkeskurser samtidigt där yrkesläraren och sfi-läraren arbetar tillsammans. Yrkes-sfi är utbildning i bristyrken. Följande utbildningar finns inom yrkes-sfi: frisöraspirant, grundläggande fordonsteknik, gästvärd, industri, träteknik, karosseri och lack samt våningsservice.

Studier på yrkes-sfi kan liksom studier på grundläggande sfi också kompletteras med försörjningsstöd. Dock ställs krav på att den sökande som studerar yrkes-sfi ansöker om studiemedel från CSN då denna utbildning är studiemedelsberättigande. Den studerande kan då beviljas studiemedel från CSN motsvarande den tid som den studerande får sin utbildning på arbetsplatsen. Detta innebär att det kan variera hur mycket som den studerande kan beviljas i studiemedel beroende på i vilken omfattning hen är på arbetsplatsen. Detta innebär i sin tur att det kan vara svårt för den sökande att klara sig enbart på studiemedlet då det för studier på yrkes-sfi inte är möjligt att få ersättning för heltidsstudier.

SAS, svenska som andraspråk

Ämnet "svenska som andraspråk" tillhör grundvux. Se nedan om vuxenstudier på grundskolenivå.

Studier med aktivitetsstöd, studiestartsstöd

Aktivitetsstöd, som är finansieringsform för arbetsmarknadsåtgärder, kan kompletteras med ekonomiskt bistånd om det inte är uppenbart att sökanden har goda chanser till annan försörjning även utan arbetsmarknadsutbildning.

Ibland (sedan 2016) kan Arbetsförmedlingen, om det finns särskilda skäl, bevilja aktivitetsstöd till någon för att under en period pröva på att studera på en utbildning som ger möjlighet till studiemedel från CSN. Som regel är detta bästa sätt för personen att komma ut i annan försörjning. Vi kräver då inte att denne, under tiden den följer Arbetsförmedlingens planering och aktivitetsstöd är beviljat, söker studiemedel. Samma gäller de som får studiestartsstöd. Även vid studier med aktivitetsstöd kan ersättning för studieomkostnader utgå enligt samma kriterier som gäller för studerande med studiemedel.

Vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå

För de som är tjuguet år eller äldre kan det utgå kompletterande ekonomiskt bistånd till grundskole- eller gymnasiestuderande på Vuxenutbildningen om de inte tidigare har denna utbildning. Detta under förutsättning att alla möjligheter, inklusive lånemöjligheter (och tilläggsbidrag för barn, tilläggsbidrag för de som tidigare haft inkomster och merkostnadslån exempelvis för resor), utnyttjas i det ordinarie studiefinansieringssystemet.

Från och med höstterminen det år den studerande fyller tjuugo år finns möjlighet att ta studiemedel och behovet av skälig levnadsnivå kan som regel klaras på detta sätt. Även om föräldraansvaret gäller för vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå till dess de fyllt tjuguet år (Kammarrätten i Jönköping 2004-12-22, mål nr 4016–04) innebär inte detta att bistånd beviljas till föräldrar till barn på Vuxenutbildningen som kan klara sin försörjning genom att ta studielån. Föräldrars försörjningsskyldighet innebär inte att föräldrarna ska bistå barnet om det har möjlighet att klara sig på annat sätt (föräldrabalken 7 kap 1 §) exempelvis genom att ta studiemedel. Från och med att de studerande fyller tjuguet år, och föräldraansvaret upphör, förväntas de betala hyresdel till sina föräldrar.

Kammarrätten ansåg att en socialnämnd inte kunde ställa krav på att en socialbidragssökande, som studerar för att uppnå gymnasiekompetens, skulle avbryta studierna och söka jobb. Avsaknad av gymnasiekompetens utgör nämligen ett mycket dåligt utgångsläge på arbetsmarknaden. Inte heller kunde man kräva att den sökande skulle kunna visa att avslutade studier direkt kommer att leda till arbete (Göteborg 12 maj 2004, mål nr 246–04).

Länsrätten i Värmland avslöt en överklagan där en vuxenstuderande, som läste både på grundskole- och gymnasienivå, inte ville skuldsätta sig genom att ta studielån utan ville ha socialbidrag istället. Länsrätten ansåg att det får anses skäligt att sökande finansierar sina studier genom studiemedel (15 maj 2003, mål nr 592–03).

Folkhögskola

Föräldransvaret gäller i de flesta fall för folkhögskolestuderande till dess de fyller 21 år. Enligt föräldrabalken 7 kap 1 § är föräldrarna underhållsskyldiga tills barnet gått ur grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförlig utbildning, dock längst till dess barnet fyller 21 år.

Utbildningar på folkhögskolan ligger på grundskole- och gymnasienivå med undantag från fritidsledarlinjen och vissa yrkesutbildningar, som ligger på eftergymnasial nivå.

Kammarrätten hänvisar till förarbetena till föräldrabalken, proposition 1978/79:12 sidan 155, och konstaterar att föräldrars underhållsskyldighet bör omfatta elever som studerar på utbildningar som berättigar till studiehjälp (Göteborg 16 september 1997, målnr 2977–1997).

Från och med höstterminen det år eleverna fyller tjugo år är det möjligt att få studiemedel, vilket går före rätten till underhåll från föräldrar och rätten till ekonomiskt bistånd. Möjligheterna att ta (tilläggsbidrag för barn, tilläggs lån för de som tidigare haft inkomster och merkostnadslån exempelvis för resor) ska vid behov utnyttjas.

Studerande vid folkhögskolan kan behöva betala flera avgifter som är obligatoriska. Till exempel bekräftelseavgift, avgift till elevkassa, etc. Dessa avgifter ska räknas med som godtagbara utgifter då de är rena merkostnader som inte omfattas av riksnormens utgiftsposter.

Studerande kan även behöva betala en serviceavgift vilket ska täcka kostnad för förmiddagskaffe, vissa gemensamma måltider samt studerandeförsäkring. Då serviceavgiften till största delen avser kostnad för livsmedel som redan är medräknat som utgiftspost i riksnormen ska denna kostnad inte räknas med som utgift i samband med beräkning av ekonomiskt bistånd.

[Folkhögskolornas informationstjänst](#) har mycket bra information

[Centrala studiestödsnämnden](#)

bl a med information om olika studiefinansieringsformer.

Universitets-/högskolestuderande

Till universitetsstuderande beviljas inte ekonomiskt bistånd om inte arbetsförmedlingen beviljat aktivitetsstöd för studierna, se ovan. Den som inte kan försörja sig med studiemedel är hänvisad till att söka arbete och på så vis försöka ordna sin försörjning eller fortsätta studera och anpassa sina utgifter efter studiemedlet. I hushåll där den ena parten är universitets-/högskolestuderande ska bistånd inte utgå till en del som faller under den studerandes ansvar, se nedan under Sammanboende studerande.

(En regeringsrättsdom (RÅ 1996 ref 13, mål nr 3670–1994) fastslår att huvudregeln är att vuxna studerande ska försörja sig genom det existerande studiemedelssystemet. Detta gäller även om studierna sker på heltid och studiestödet understiger gällande socialbidragsnorm. För att ett hushåll ska beviljas socialbidrag krävs att samtliga i hushållet gör allt de kan för att bidra till hushållets försörjning (RÅ 1995 ref. 79 mål nr 6620–1994). Detta gör att för ett hushåll där en part är universitetsstuderande kan ansökan avslås så länge någon part är inskriven på universitetet. Se nedan sammanboende studerande! En kammarrättsdom från Göteborg (1999-08-20, avd 5, nr 2571–1999) instämmer i ovanstående och hänvisar även till propositionen 1979/80:1 del A sid 201. Den överklagade domen gällde sammanboende universitetsstuderande med två barn, som trots studiemedel inte hade inkomster motsvarande norm. Kammarrätten i Stockholm, 20 oktober 2010, mål nr 3389–10 tyckte samma sak: en part läser = inget bistånd.)

CSN har vissa minimikrav som den studerande är tvungen att klara av för att få fortsätta studera med studiemedel. Den som av CSN bedöms inte vara berättigad till studiemedel är som regel inte heller berättigad till ekonomiskt bistånd för att studera på universitetsnivå. Regeringsrätten fastslår detta "Högskolestuderande som inte uppnått erforderliga poäng för att erhålla studiemedel har vägrats bistånd enligt 6 § socialtjänstlagen, då han inte ställt sig till arbetsmarknadens förfogande" (RÅ ref 1987:37, mål nr 4484–1985).

[Centrala studiestödsnämndens](#)

bl a med information om olika studiefinansieringsformer

Studieomkostnader, litteratur

Gymnasienivå

En skälig kostnad för läromedel är 0,77 % av prisbasbeloppet och heltidsstuderande kan, mot uppvisande av kurslista och kvitton, beviljas motsvarande belopp. I detta ingår maximalt 100 kronor/termin till block, pennor, pärmar och dylikt. (Vårterminen 2001 gjorde CSN vid beräkning av studiebidrag, ett avdrag på 284 kronor per månad vilket var 0,77 % av prisbasbeloppet).

(Kammarrätten i Stockholm (11 juli 2003, mål nr 2718–2003) ansåg att det var rätt att avslå ansökan om bistånd till studieomkostnader. Socialtjänsten ansåg att mannen var aktivt arbetsökande, även om han själv valt att studera på gymnasiala vuxenutbildningen. Han beviljades försörjningsstöd, men inga extra kostnader för studierna.

I en kammarrättsdom i Stockholm 1996-11-04, mål nr 2588–1996 avd 5, fastslås att det inte behöver utgå extra socialbidrag till studiematerial. Den klagande kunde själv bekosta studiematerialet genom det bistånd han redan fick.)

Universitetsnivå

För universitetsstuderande kan det räknas med ett högre belopp för studieomkostnader, högst 3 500 kronor/termin mot uppvisande av kurslista och kvitton.

[Sveriges förenade studentkårer \(SFS\)](#) har 2012 räknat fram en [studentbudget](#) för studenter där de räknat att kurslitteratur kostar 802 kronor per månad

Sammanboende studerande

Allmänt

I beräkning gällande ett par (gift eller sambo) där ena parten studerar, räknas inkomsten i form av studiemedel från CSN med i normberäkningen som en vanlig inkomst.

Gifta ungdomar mellan 18 och 21 år

För ungdomar mellan 18 och 21 år som är gifta gäller "turordningen" äktenskapsbalken => föräldrabalken (exempelvis gymnasie-studerande under 21 år) => ekonomiskt bistånd enligt Socialtjänstlagen. Se dom ovan.

Vuxenutbildningen, folkhögskola

Ibland är det nödvändigt med gymnasieutbildning för att få annan inkomst och det kan beviljas bistånd till studerande på denna nivå enligt ovan. Samboförhållande medför inte att det ska räknas på något annorlunda sätt.

Universitet, högskola

De som går på eftergymnasial utbildning har som regel inte rätt till ekonomiskt bistånd, se ovan. I de fall som en sammanboende studerande har inkomster (eventuella extra inkomster plus studiemedel med lånedelen tilläggsbidrag för barn, tilläggsbidrag för de som tidigare haft inkomster och merkostnadslån exempelvis för resor) som täcker sin del av normen och studieomkostnader, gäller fortfarande försörjningsskyldigheten mellan sambor/gifta och vanlig normberäkning kan göras. I de flesta familjesituationer är detta (att göra en vanlig beräkning) det korrekta beräknings sättet eftersom studiemedlet, inklusive eventuellt tilläggsbidrag, oftast täcker den studerandes del av hushållets normbehov.

I ett samboförhållande där den ena parten går på universitet, beviljas inte bistånd till den del som faller under den studerandes ansvar. Det vill säga att hälften av normbehovet (som inte täcks av "familjeersättningar" som barnbidrag och bostadsbidrag) ska tillgodoseas av den studerande med studiemedel och hushållet har inte rätt till bistånd till denna del på grund av att den ena parten valt att studera (se dom ovan).

Ömsesidig försörjningsskyldighet

Under Sammanboende.

Barn som fått barn (fliken Föräldraansvar).

Deltidsstudier/kvällsstudier

Kompletterande ekonomiskt bistånd vid deltidstudier beviljas endast i undantagsfall. Exempelvis när det är uppenbart att detta är det mesta som den enskilde kan prestera och/eller att hen aktivt söker arbete på den andra deltiden. Den som studerar på kvällstid och samtidigt är aktivt arbetssökande och även i övrigt uppfyller kraven för ekonomiskt bistånd, är berättigad till bistånd.

Ferier

Angående ferieinkomster för hemmavarande ungdomar se [Inkomster, Ungdoms inkomst](#).

För att vara berättigad till bistånd under ferier ska studerande ha gjort allt de kunnat för att få feriearbete. Detta innebär bland annat att man i god tid innan terminen är slut söker alla tänkbara jobb.

Inte sökt tillräckligt många sommarjobb

Kammarrätten tyckte att sökanden inte kunde anses ha gjort vad som ankommit på henne för att planera sin försörjning och därigenom tillgodose sina behov under sommarlovet. Hon hade sökt tolv arbeten, varav två i februari, tre i mars, ett i april tre i maj och tre i juni. Av de sökta arbetena var endast sex tjänster utannonserade. Tre av de inte utannonserade tjänsterna var praktikplatser och inte regelrätta arbeten. De tre arbeten som söktes i juni, söktes efter att hon kontaktat socialtjänsten. Att hon trott att hon skulle få sommarjobb på samma företag som året innan var inte särskilt skäl till att anse att hon inte skulle behöva varit mer aktiv. Nämnden betonade att det funnits många feriearbeten att söka, även sådana som inte krävde någon utbildning. Kammarrätten tyckte alltså att det var rätt att avslå ansökan med motivering att sökanden inte varit arbetssökande i sådan omfattning som krävs för att vara berättigad till bistånd (Göteborg 9 april 2008, mål nr 6769–07).

Länsrätten i Värmland skriver att "Trots att hans studieuppehåll har varit planerat har NN inte visat att han har sökt några arbeten inför studieuppehållet ... enligt länsrättens mening inte anses tillräckligt att anmäla sig på arbetsförmedlingen den 18 juni och sedan vänta på anvisningar från förmedlingen." Överklagan avslås och vårt avslag kvarstår (20 september 2007, mål nr 1659–07 E).

Länsrätten i Värmland ansåg att sökanden under våren och juni inte hade sökt arbeten i någon större omfattning. Därmed hade han inte gjort vad han kunnat för att bidra till sin försörjning och det var rätt att

avslå ansökan för juli. Sökanden hade intyg på att han haft kontakt med handläggare på arbetsförmedlingen enligt handlingsplan den 4 januari, 7 juni, 27 juni, 9 juli och 13 augusti 2007 (sista datumet lite konstigt med tanke på att det överklagade beslutet var taget 3 juli?). Han hade lämnat in en lista på sex sökta jobb. Alla utom ett jobb hade sökts efter 18 juni. Han hade fått en praktikplats från 2 juli. Det ansågs att han inte gjort tillräckligt för att få arbete under vårterminen och i juni så att ansökan för juli avsågs, vilket alltså länsrätten ansåg vara korrekt (3 september 2007, mål nr 1463–07 E).

Länsrätten i Värmland ansåg att det inte var tillräckligt att bara anmäla sig till arbetsförmedlingen första dagen på sommarlovet för att betraktas som aktivt arbetssökande och berättigad till bistånd. Länsrätten skriver att sökande "har själva uppgett att de inte visste att de skulle söka arbeten innan sommaren utan endast att de skulle anmäla sig hos Arbetsförmedlingen när skolan var slut. Genom att de inte aktivt sökt sommarjobb har de inte varit tillräckligt aktivt arbetssökande inför juni 2007". Överklagan avslögs (7 september 2007, mål nr 1441–07 E).

Beräkningssätt

För de som slutar på ungdomsgymnasiet gäller föräldraansvaret fram till dess att terminen är slut, föräldrabalken 7 kap 1 §. Därefter ska de klara sig på egna inkomster.

De som räknats med i familjens norm till och med juni har sitt behov tillgodosett genom familjens bistånd. Studiestöd, bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd beviljas då för hela hushållet i juni och de får själva fördela det så att den unge klarar sig under juni.

De som slutar ungdomsgymnasiet och som tidigare inte varit aktuella hos oss, räknas som ensamstående från dagen efter skolan slutar. För juni görs en vanlig normberäkning för ungdomen där studiehjälp och eventuellt underhållsstöd räknas med som inkomst. Normunderskottet för perioden innan terminsslut ska täckas av föräldrarna eftersom föräldraansvaret då gällde. Normunderskottet för resten av juni beviljas om övriga villkor för att få ekonomiskt bistånd är uppfyllda. Om ungdomen arbetat och fått lön under studietiden ska detta bedömas enligt anvisningarna för Ungdoms inkomst.

De som läser på eftergymnasial utbildning ska i samband med terminsslut till viss del klara sig med studiemedel (under termin) och till viss del (under ferier) klara sig med andra inkomster, se dom nedan.

Detta gör att man vid normberäkningen för den månaden studierna avslutas (exv juni) först bara tar med de inkomster som avser att täcka hela månaden, barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd.

De räkningar som avser maj, det vill säga de räkningar som betalas i efterskott, ska betalas med studiemedel och ansökan avslås med hänvisning till att kostnaden ska täckas av studiefinansieringen. Detta gäller exempelvis barnomsorg, fackavgift, vård- och medicinkostnader. Elräkningen gäller oftast tid både under termin och ferietid. För att inte lägga ner för mycket tid på att utreda om en eventuell uppdelning, så beviljas bistånd till elkostnad beroende på när den (ursprungligen) skulle betalas. Om förfallodagen är under terminen ska den betalas med studiemedel. Är förfallodagen under ferierna, så räknas den med som kostnad. Det vill säga att el- och vattenkostnader som för vissa bostäder finns specificerade på junihyran inte ska räknas med som boendekostnad, utan ska täckas av studiemedel. Då kostnad för hyra betalas i förskott ska junihyran räknas med som utgift i beräkningen för juni trots att denna vanligtvis ska vara betald i slutet på maj. Undantag från detta görs dock om sökande vid ansökningstillfället redan betalat sin hyra, behovet får då anses vara tillgodosett och hyreskostnaden räknas inte med som utgift. Samma bedömning görs också avseende kostnad för hemförsäkring som avser kommande period och som redan är betald (se även dom nedan). Om hyreskostnad inte beviljas på grund av att sökande redan betalat denna, ska inte inkomst i form av bostadsbidrag räknas med om sådant utgår. Detta mot bakgrund av att detta bidrag avser en kostnad som vi i detta fall inte räknar med som en utgift.

Normunderskottet ska sedan delas upp i en del som gäller dagar under termin, som ska täckas av studiemedel, och en del för dagar under ferier, som ska täckas av övriga inkomster, lön, skatteåterbäring. Skatteåterbäringen kan numera utbetalas redan i början på april. Detta innebär att beräkning ska göras för

april och maj för de sökande som fått skatteåterbäring (undantag kan dock göras om beloppet är lågt). Det normöverskott som uppstår på grund av skatteåterbäringen och övriga inkomster ska räknas med som normöverskott i nästa månads beräkning. Detta normöverskott får dock inte överstiga beloppet för skatteåterbäringen och de eventuella övriga inkomsterna eftersom det är tänkt att studiemedlet enbart ska täcka utgifter under terminen. Exempel: En studerande har för april månad ett normöverskott med 5 000 kr beräknat på inkomster i form av studiemedel med 10 676 kr och skatteåterbäring med 4 000 kr. Detta innebär att 4 000 kr ska räknas med som inkomst i beräkningen för maj.

Eftersom grundregeln är att studier ska finansieras via studiefinansieringssystemet, beviljas inte bistånd till den del av månaden som omfattas av terminen.

Om sökandes övriga inkomster inte täcker resterande normunderskott, beviljas ek bistånd om övriga villkor är uppfyllda.

I slutet av termin räknar vi som regel inte med tidigare månads normöverskott om det inte är anmärkningsvärt stort. (På så vis slipper vi ta ställning till om tidigare extrainkomster varit nödvändiga för att under studietiden ha en skälig levnadsnivå.)

Det framräknade normunderskottet fördelas alltså per dag. Normunderskottet som motsvarar antal terminsdagar berättigar inte till bistånd utan ska täckas av studiemedlet. För resterande dagar, vilket som regel ska täckas av eventuella extrainkomster, beviljas normunderskottet. Detta gäller för såväl ensamstående som för sammanboende.

I de fall sökanden under terminen varit beroende av extrainkomst för att komma upp i norm, ska extrainkomsten räknas med som inkomst för hela månaden (det vill säga på samma sätt som bostads- och barnbidrag).

Exempel: Normunderskottet för juni är, om man bortser från "extrainkomster", 4 230 kronor. Detta delas med 30 dagar = 141 kronor/dag. Terminen håller på till 5 juni. 705 kronor (141 x 5) av normunderskottet gäller terminen och ska täckas av studiemedlet. Resterande normunderskott 3 525 kronor gäller för ferietiden och ska täckas av extrainkomster exempelvis skatteåterbäring. Om detta inte täcker normunderskottet beviljas ekonomiskt bistånd om övriga villkor är uppfyllda.

Studiemedlet ska bara täcka terminen

Socialtjänsten ansåg att studiemedlet som betalades ut i maj skulle kunna användas till att täcka hela junihyran. Men det tyckte inte Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) som skrev "Enligt 3 kap. 5 § första stycket studiestödslagen (1999:1395) får studiemedel lämnas för varje vecka då den studerande bedriver studier. AA uppbar studiemedel fram till terminens slut. Studiemedel är avpassade till terminen och avsedda att täcka levnadskostnader som hänför sig till denna. Det saknas därför grund för att i ett biståndsärende kräva att den studerande med studiemedel ska täcka kostnader som hänför sig till tid efter terminens slut. Överklagandet ska således avslås". (HFD 2011 ref 56, mål nr 5550–10) Kostnaderna ska alltså delas upp enligt våra anvisningar ovan.

Studerande som betalat junihyran

Kammarrätten i Stockholm avslog 27 januari 2020 (mål nr 6173-19) överklagan från sökande som av stadsdelsnämnden fått avslag på ansökan om kostnad för hyra och hemförsäkring avseende juni. Den sökande var studerande med studiemedel t o m 9 juni och hade innan ansökningstillfället betalat både hyra och hemförsäkring för juni. Mot bakgrund av detta ansåg kammarrätten att det aktuella behovet redan var tillgodosett.

Normen ska inte reduceras pga kortvarigt biståndsbehov

Kammarrätten i Jönköping kom 26 januari 2011 (mål nr 2015–10) fram till samma sak: studiemedlet ska inte räknas med som inkomst för att täcka utgifter under ferierna. Studiemedlet skulle inte heller täcka

junihyran, eftersom terminen slutade 6 juni och junihyran i huvudsak gällde för sommarlovet. De konstaterar också att normen inte ska reduceras bara för att behovet bedöms vara kortvarigt. Samma kammarrätt (Jönköping) hade några månader tidigare (13 augusti 2010, mål nr 1999–10) tyckt att biståndet skulle reduceras för studenter under sommaren: "Med hänsyn till att biståndet sålunda avser ett tillfälligt och akut nödläge, föreligger - enligt kammarrättens mening - dock sådana särskilda skäl för att beräkna biståndet till en lägre nivå än riksnormen". Å det är väl tur att de inte hållit fast vid det ...

Krav på aktivt arbetssökande

En kammarrättsdom fastställer socialnämndens beslut att avslå ansökan från en studerande under ferier. Socialnämnden hade avslagit med motivering att behovet var tillgodosett på annat sätt: sökanden hade totalt under terminen ett inkomstöverskott på 20 606 kronor i förhållande till gällande norm. Detta ansåg kammarrätten "inte utan vidare kan läggas till grund för att neka bistånd till uppehälle första månaden efter terminens slut". Kammarrätten ansåg däremot att den sökande inte gjort vad hon kunnat för att själv bidra till sin egen försörjning eftersom hon inte anmält sig till arbetsförmedlingen förrän första dagen efter skolans slut. Det hade inte heller i övrigt framkommit uppgifter om att sökande aktivt sökt arbete inför sommaren (Jönköping 30 mars 2000, mål nr 3437–1999).

En länsrättsdom gäller att avslag som grundar sig på att sökanden fått studiemedel. Trots att sökande avbrutit sina studier och anmält sig på arbetsförmedlingen den 18 november, ansåg länsrätten att hans behov av skälig levnadsnivå i december kunnat tillgodoses med tidigare utbetalt studiemedel. "En biståndssökande har som regel skyldighet att planera sin ekonomi så att överskott som uppkommer kan sparas och användas vid en kommande period innan bistånd kan komma ifråga" (17 januari 2003, mål nr 1962–02).

Förskott på ferieinkomst, återkrav

Studerande, som inte är hemmavarande i föräldrarnas hushåll, och som under sommaren har annan inkomst (exv från feriejobb eller skatteåterbäring) som tillgodoser behovet av skälig levnadsnivå, men som inte får ersättningen utbetalt förrän senare, kan beviljas matpengar fram till första utbetalning av ersättningen.

Står det klart att den studerande får inkomster som betydligt överstiger norm ska biståndet beviljas som förskott på förmån/ersättning. De sökande ska skriva på fullmakt, så att arbetsgivare/a-kassa kan skicka pengarna (motsvarande beviljat bistånd) direkt till socialförvaltningen. Det är viktigt att de som får bistånd mot återkrav delges beslutet. Detta kan ske genom att sökande i samband med att de får beslutet skriftligt, på kopia av beslutet skriver under att de tagit del av det. Det ska av beslutet klart framgå av vilken anledning biståndet ska betalas tillbaka och med vilka inkomster återbetalningen ska/kan ske.

En regeringsrättsdom gällde ansökan från en studerande under ferier. Regeringsrätten fastslog att sökanden var berättigad till bistånd, att det i det fallet var i avvidan på a-kassa eller lön i ett tillfälligt, akut nödläge och att socialnämnden i det fallet varit oförhindrad att ge bistånd som förskott på förmån och att begränsa biståndet till vad som fordrades för uppehälle i avvaktan på nästa inkomst (RÅ 1987:103).

Dom angående socialbidrag till sommarkursstuderande som samtidigt sökte jobb

Den klagande gick på en sommarkurs utan att vara berättigad till studiemedel. Samtidigt sökte hon, enligt egen (av oss oemotsagd) uppgift, arbete. Avslaget motiverades av att sökande var studerande och därmed inte berättigad till socialbidrag - vuxenstuderande ska finansiera sina studier inom ramen för samhällets studiefinansieringssystem och är därför generellt sett inte berättigade till socialbidrag. Länsrätten ansåg att det var klarlagt att studiemedel inte utgick, att den sökande var arbetssökande, att den sökande befann sig i nödsituation (hyran var inte betald) och att socialbidrag därför skulle beviljas (7 augusti 2002, mål nr 993–02).

Svenskt medborgarskap

Det utgår inte ekonomiskt bistånd till kostnader för svenskt medborgarskap, eftersom skälig levnadsnivå kan uppnås utan svenskt medborgarskap.

Kammarrätten i Stockholm ansåg att det inte är nödvändigt att vara svensk medborgare för att ha en skälig levnadsnivå (18 september 2009, mål nr 5293–09). Samma kammarrätt ansåg att avgifter för ansökan om svenskt medborgarskap och pass inte ingår i skälig levnadsnivå (30 augusti 2004, mål nr 1436–04).

Länsrätten i Värmland ansåg även i det fallet att svenskt medborgarskap inte var nödvändigt för att ha en skälig levnadsnivå (14 mars 2006, mål nr 2379–05).

Uppehållstillstånd

Socialstyrelsens skriver i sin handbok Ekonomiskt bistånd 2021, sidan 132 att "Migrationsverket tar ut en avgift för vissa ansökningar, bland annat av personer som söker nytt eller förlängt uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning. Dessa personer är inte förhindrade att vistas i sitt hemland och får normalt själva bekosta eventuella avgifter. Om vistelsen utanför Sverige innebär att barn separeras från en förälder kan det vara ett undantag".

Se även Utländsk medborgare: "[I avvaktan på beslut om uppehållstillstånd](#)"

[Migrationsverket](#) har hand om [medborgarfrågor](#) och har en sida med svar på frågor om [uppehållstillstånd](#) och en sida om [avgifter](#)

[Lag \(2001:82\) om svenskt medborgarskap](#)

Särskilda skäl

Politiskt ställningstagande

Eget boende – ungdom

Telefon – sjukdom mm (2 st)

Skälig boendekostnad

Till arbetsmarknadens förfogande

Kompetenshöjande verksamhet

Husdjur

Kläder vid graviditet

Kläder – bestulen

Akut nödsituation – mat

Bostadsstandard – trångt

Elräkning – sjukdom

Elräkning – vitvaror

Bilförsäljning – tid

Inget hyreskontrakt

Normöverskott 1

Normöverskott 2

Begravningskostnad

Föräldraansvar-

gymnasiestuderande

Tvättmaskin

Politiskt ställningstagande

I Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd ska vid bedömning av särskilda skäl alltid hänsyn tas till:

- familjesituation (relationer, barns situation etc)
- sökandens förmåga att själv klara sin situation (fysisk, psykisk och social förmåga)
- under hur lång tid ekonomiskt bistånd utgått och hur snart sökanden bedöms kunna klara sig utan ekonomiskt bistånd.

Det är en svår gränsdragning att avgöra om de särskilda skäl som finns i det enskilda fallet är tillräckliga för att göra avsteg från de anvisningar som finns. I lagens förarbeten, Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU18 sidan 31, står att utgångspunkten vid bedömning av vad som är skäligt ska vara vad en låginkomsttagare normalt har möjlighet att kosta på sig. Beslut som utifrån särskilda skäl innebär betydande avsteg från anvisningar, tas i samråd med 1:e socialsekreterare/stf 1:e socialsekreterare.

Det ska i det enskilda fallet klart framgå i utredningens dokumentation vilka de särskilda skälen är som har beaktats.

Nedanstående sammanställning gör på intet sätt något anspråk på att ta upp alla, eller ens representativa, "särskilda skäl", men kan kanske ge lite ledtråd om resonemang kring några "särskilda skäl".

Eget boende

I en rad domar har det tagits ställning till ungdomars rätt till eget boende, att få flytta ifrån sina föräldrar. Grundregeln är att någon sådan rätt inte finns (Kammarrätten i Stockholm mål 6741–1996). Fyra regeringsrättsdomar (RÅ 1997 ref 79) tar upp olika särskilda skäl. En kvinna hade som särskilda skäl uppgivit att hon bott hemifrån under gymnasietiden, att kvinnans mamma hade ny sambo, att hon tvingades dela rum med sin 18-åriga syster vilket ledde till ständiga konflikter och att familjen hade skaffat sig en hund som kvinnan fick allergiska besvär utav. Dessa särskilda skäl var inte tillräckliga för att bevilja ekonomiskt bistånd till eget boende. Skälig levnadsnivå kunde uppnås utan att kvinnan flyttade hemifrån och ekonomiskt bistånd till eget boende skulle inte beviljas.

En annan kvinna (RÅ 1997 ref 79) hade som särskilda skäl uppgivit att mamman hade egna problem och var förtidspensionerad på grund av detta. Mamman skulle flytta till en mindre lägenhet och dottern var inte välkommen. De klarade inte av att bo tillsammans eftersom de jämt var osams. Dottern hade på grund av detta fått nervösa besvär, sömnproblem och magkatarr, som gjorde att hon måste medicinera. När hänsyn togs till dessa särskilda skäl ansågs inte kvinnan ha skälig levnadsnivå om hon bodde hos mamman, varför ekonomiskt bistånd skulle beviljas till hyra av eget boende.

Telefon

I en ansökan om ytterligare bistånd till telefonkostnader (som ingår i riksnormen med en fast summa) angav sökande att det i familjen fanns sjukdom som kunde vålla akutbesvär, att de behövde telefon för kontakt med arbetsförmedling och läkare och att det var (med stöd av läkarjournaler) fara för isolering med nervösa besvär som följd, om inte bistånd beviljades till telefonräkning. Dessa särskilda skäl bedömdes inte tillräckliga för att bevilja bistånd utöver det som ingår i riksnormen. Ansökan avslogs och vid överklagan till Länsrätten i Värmland (dom 1998-08-07 mål nr 1117–98) avslogs överklagan. Ekonomiskt bistånd beviljades inte.

I en annan länsrättsdom (Värmland 2000-03-17, mål nr 377–00) ansåg länsrätten att det skulle utgå extra försörjningsstöd till fördyrade telefonkostnader. Sökanden hade genomgått en medicinsk behandling, vilket gjorde att hon var så trött att den enda kommunikation hon var hänvisad till var genom telefonsamtal. Dessutom kunde hon, på grund av hög infektionsrisk, inte ta emot besök. (Oklart hur länsrätten kommit fram till hur mycket av telefonräkningen som berodde på sjukdom och hur mycket som var normalt. Det skäliga torde vara att jämföra sökandes telefonräkningar det senaste året, med den räkning som det söks ekonomiskt bistånd till.)

Skälig boendekostnad

Sökanden hade en bostadskostnad som översteg gränsen för skälig boendekostnad. Som särskilda skäl att räkna med detta vid normberäkning för perioden närmast före första ansökan, angavs att ett av familjens vuxna barn då bott hemma. Ansökan avslogs, men länsrätten biföll överklagan och det skulle tas hänsyn till de särskilda skäl som fanns. Den faktiska hyran skulle tas med vid normberäkning (Länsrätten i Värmland dom 1998-05-11 mål nr 552–98).

Ett annat särskilt skäl kan vara att det inte finns något annat boende att få och att sökanden själv inte valt att flytta till en bostad som är oskäligt dyr utifrån sin ekonomi

Till arbetsmarknadens förfogande

Kammarrätten i Gtbg (dom 1998-01-12, mål 1589–1998) ansåg att en kvinna haft särskilda skäl att inte ha stått till arbetsmarknadens förfogande när hon missat starten på en rehabiliteringskurs.

Kvinnan hade varit utomlands pga att hennes mor dött, hemresan blivit försenad pga sjukdom och kursstarten hade inte varit helt klargjord. Kammarrätten ansåg dessutom att rehabiliteringskursen inte var av den karaktären att den kunde jämföras med arbete.

Krav på kompetenshöjande verksamhet

Kammarrätten i Göteborg (2000-03-30 mål nr 4472–1999) ansåg att socialnämnden gjort rätt som nekat försörjningsstöd till en fyrabarnsmor. Kvinnan ansåg att hon var tvungen att stanna hemma hos sin 17-åriga dotter som hon hade problem med. Hon hade därför vid ett flertal tillfällen, trots kallelse, uteblivit från den av nämnden ordnade kompetenshöjande verksamheten. Kvinnan hade länge gått arbetslös, tidigare förmedlat att verksamheten kunde vara ett bra alternativ för henne och hon skulle i verksamheten få hjälp både med att klara av sin familjesituation och att komma ut på arbetsmarknaden. Kammarrätten ansåg att kvinnan genom att medvetet utebli från den kompetenshöjande verksamheten inte kan "anses ha varit tillräckligt aktiv i sina försök att inträda på arbetsmarknaden och har därigenom försenat sina möjligheter att bli självförsörjande."

Kammarrätten hänvisar i domskälen till 6 § c SoL första stycket punkt 2 (socialnämndens rätt att ställa krav på deltagande i kompetenshöjande verksamhet på sökanden som har fyllt tjugofem år men av särskilda skäl är i behov av kompetenshöjande insatser) och 6 § d SoL som ger rätt för nämnden att avslå ansökan från den som avböjer att delta i kompetenshöjande verksamhet. (Det framgår inte av domen om avslagsbeslutet var enligt SoL 6 § d eller b.)

Husdjur

Kammarrätten ansåg att ha husdjur endast i särskilda undantagsfall är nödvändigt för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. En rullstolsburen sökande ansågs inte ha sådana särskilda skäl och nekades därför bistånd till hundförsäkring för den hund hen haft sedan sex år, Kammarrätten i Sundsvall 27 augusti 2013, mål nr 826–13.

I ingivna läkarintyg uttalades följande. Sökanden led av stora psykiska problem med allvarliga suicidala tankar och planer. Som en del i den psykiatriska behandlingen hade hen en "terapihund" som hade medfört att hens ångestnivå samt suicidbeteende hade minskat radikalt. Hen hade inte skurit sig sedan hen fick hunden. Det var viktigt för tillfrisknandet att hen fick behålla hunden.

Kammarrätten ansåg att sökanden hade särskilda skäl för att vara berättigad bistånd till kostnaderna för hunden, Kammarrätten i Stockholm 16 februari 2011, mål nr 5796.

Kläder vid graviditet

Kammarrätten i Göteborg (1998-12-02 mål 6151–1998) ansåg inte en gravid kvinna som gått upp 30 kg hade större klädbehov än att det kunde tillgodoses inom norm.

Kläder – bestulen

Länsrätten i Värmland ansåg (dom 2000-05-25, mål nr 644–00) att sökanden som blivit bestulen på sina kläder under sin fängelsevistelse, hade särskilda skäl som gjorde att han var berättigad till 1 000 kronor extra till kläder. Kammarrätten beviljade inte prövningstillstånd när vi ville få domen prövad.

Det framkom ingenstans att sökandens uppgifter (att han blivit bestulen och nu saknade andra kläder än de han hade på sig) var oriktiga, att han på något sätt själv varit vållande till att han blivit av med kläderna, att han kunde ordna kläder på annat sätt eller att han inte gjort vad han kunnat för att själv tillgodose sitt behov av kläder. Vårt avslagsbeslut grundade sig på att behovet tillgodosetts genom beviljad norm, vilket länsrätten alltså inte ansåg vara riktigt.

Akut nödsituation

Socialtjänstlagen innebär att den enskilde som gör vad den kan har rätt till en skälig levnadsnivå. I akuta nödlägen kan beviljas bistånd till livsmedel om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Detta även om sökanden, enligt beräkning för försörjningsstöd, skulle haft möjlighet att klara sin situation. Exv RÅ 1995:56. I en länsrättsdom i Värmland (1999-09-30 mål nr 1306–99) avslogs överklagan om matpengar till en trebarnsfamilj med motivering att den som erhåller ekonomiskt bistånd motsvarande normen anses normalt inte heller berättigad till särskilt bistånd till sådana utgiftsposter som ingår i normen. De av klaganden angivna skälen, bl a sjukdom, lån, hög telefonräkning, att det går åt mer pengar under sommaren till glass och att de inte sökt matpengar sedan förra sommaren, tyckte länsrätten inte var sådana omständigheter (särskilda skäl) som berättigade till ytterligare bistånd.

Bostadsstandard – trångt

Länsrätten i Värmland anser i en dom (meddelad 1999-08-19, nr 1047–99) att en ensamstående mamma med ett ett-årigt barn har skälig bostadsstandard när de bor i en tvårumslägenhet på 61 kvadratmeter. Kammarrätten i Göteborg meddelade inte prövningstillstånd (1999-09-15, mål nr 5408–1999).

Elräkning (sjukdom)

Kammarrätten i Göteborg anser i en dom 1999-08-04 (mål nr 1825–1999) att en familj ska beviljas en högre elkostnad på grund av att en familjemedlem hade en sjukdom som gjorde att hon lätt kräktes. Detta gjorde att familjen ofta fick använda tvättmaskin och torktumlare. Därav följde en hög elräkning, som kammarrätten ansåg skälig att bevilja försörjningsstöd till.

Elräkning (vitvaror)

En länsrättsdom 1999-08-13 (mål nr 846–99) gällde särskilda skäl för högre elförbrukning. Den höga elförbrukningen berodde på gamla, dåliga vitvaror. Hyresvärden hade bytt ut spis och kylskåp. Detta hade dock dröjt, kanske delvis beroende på att den sökande av sociala skäl (plötsligt förändrade familjeförhållande) inte aktivt försökt påverka värden. Den sökande visste heller inte om den höga elförbrukningen eftersom det gällde den första sluträkningen. Länsrätten gav sökanden rätt och kammarrätten beviljade inte prövningstillstånd.

Bilförsäljning

Om det finns särskilda skäl kan det vara skäligt med mer än en månads rådrum för att sälja sin bil. Kammarrätten i Göteborg (dom 1999-12-30, mål nr 5704–1999) anser att det kan vara skäligt med två månaders rådrum för att sälja en bil när bilens ägare sitter i fängelse och sambon söker ekonomiskt bistånd.

Inget hyreskontrakt

Länsrättsdom 2000-09-07, mål nr 1244–00, gäller beviljande av boendekostnad utan att sökande kunde visa hyreskontrakt. Sökandens boendesituation (inklusive anledningen till att kontrakt inte kunde visas upp) var klarlagd, hyran skälig och något konkret krav på flytt till skäligare boende hade inte ställts. I det läget fanns det tillräckliga skäl att frångå kravet på hyreskontrakt.

Normöverskott 1 (använts till att täcka tidigarenormunderskott)

Kammarrätten i Stockholm skriver 2001-05-07 i mål nr 6658–2000 att det varken i lag eller praxis fastslagits hur många månader före en ansökan som den sökandes inkomster ska beaktas.

I det aktuella målet ansåg kammarrätten att det var fel att ge avslag på grund av normöverskott. Efter en period med socialbidrag hade den sökande fått arbete som gav inkomst i tre månader. I stället för att söka socialbidrag första månaden som han arbetade, fick han uppskov med hyran, som han betalade vid första löneutbetalningen. Detta tog inte socialnämnden hänsyn till. Men kammarrätten räknade med inkomster för perioden som inte socialbidrag utgått, jämförde dessa med normen och kom fram till att bistånd skulle beviljas, eftersom inkomsterna inte räckte upp till norm.

Normöverskott 2 (tre månader bakåt i tiden)

Skatteåterbäring som sökanden fått tre månader innan ansökningstillfället, och som enligt våra beräkningar medförde normöverskott, skulle inte räknas med som inkomst (Länsrätten i Värmland, 2005-05-16, mål nr 679–05). Sökanden hade använt inkomst till att betala skulder, bland annat hyresskuld för den månad som återbäringen betalats ut. Sökanden hade trott att han skulle få en anställning som inte blev av. Han hade under föregående år haft socialbidrag under några månader, men länsrätten ansåg att det ändå var att betrakta som en nyansökan. Länsrätten skriver vidare att "Vid tiden för skatteåterbäringen synes NN ha haft inkomster som någorlunda räckte för hans försörjning... inte skäl att utgå från att han i det läget kunde förutse de helt otillräckliga inkomster han skulle få."

Normöverskott förbrukats för tre månader sedan

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg (HFD 2017 ref 51) att normöverskott som förbrukats som regel inte ska medräknas mer än tre månader. I det aktuella ärendet hade sökanden betalt en skuld på 36 000 kronor, vilket ansågs vara en så hög summa så att det fanns särskilda skäl för att räkna med det i fyra månader

Begravningskostnad

Länsrätten i Värmland ansåg, 2003-01-23, i mål nr 1828–02, att det i det ärendet fanns särskilda skäl att bevilja bistånd till begravning trots att det funnits pengar i dödsboet som använts till annat än begravningskostnaderna. Den avlidne hade god man som felaktigt lagt in en girobetalning samma dag som dödsfallet inträffade. Länsrätten pekar på fyra omständigheter som tillsammans utgör skäl till att bevilja bistånd: yrkandet håller sig inom de normer som kommunen fastställt i sina riktlinjer, det fanns på kontot inte tillräckligt med pengar för att betala begravningskostnaderna, de betalda räkningarna väsentligen gällde kostnader som ingår i en skälig levnadsnivå samt att pengarna inte till någon del kommit dödsbodelägarna tillgodo.

Föräldraansvar – gymnasiestuderande

Kammarrätten i Göteborg (2004-12-08, mål nr 2352-2354-04) säger att makars försörjningsskyldighet är primär i förhållande till föräldrars underhållsskyldighet vad gäller studerande barn mellan 18 och 21 år som gift sig. I det aktuella fallet klarade inte flickans make att försörja henne och då var det upp till föräldrarna att göra så. Om föräldrarna inte klarade detta var det upp till dem att ansöka om försörjningsstöd.

Kammarrätten i Göteborg dömde i ett annat ärende (2004-03-23, mål nr 3425–03) att en gymnasiestuderande skulle beviljas ekonomiskt bistånd. I det fallet var det fastslaget att det förekom stor missämja mellan mor och dotter. Modern vägrade att söka bistånd för dottern, som därför inte hade någon försörjning.

Tvättmaskin

Länsrätten anser (2005-05-18, mål nr 806–05) att det inte är nödvändigt att ha en egen tvättmaskin när det finns tillgång till en gemensam tvättstuga. Att sökande var ensamstående med fyra barn ansågs inte vara tillräckligt skäl för att bevilja bistånd till tvättmaskin.

Tandvård

Politiska ställningstagande

Återkallelseförbehåll

Akut tandvård

Nödvändig tandvård

Beslut: bistånd till undersökning

Kostnadsförslag med behandlingsbeskrivning

Beslut: bistånd till behandling

Avbetalning på stora belopp

Förebyggande tandvård

Bettskena

Implantat

Abonnemang på bastandvård, Frisktandvård

Tandvårdsbidrag, särskilda patientgrupper

[*Intagna på anstalt \(Kriminalvårdssidan\)*](#)

Politiskt ställningstagande

I Åmåls socialnämnds [Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd](#) står att bistånd till kostnad för tandvård beviljas för tandvård vid akuta besvär enligt gällande tandvårdstaxa (tandvärk, tappad fyllning, frakturerad tand). Övrig nödvändig tandvård kan beviljas till dem som under längre tid levt på inkomster motsvarande socialbidragsnormen och som inte förväntas komma i egen försörjning inom en nära förestående framtid. Till nödvändig tandvård kan höra behandling av svårare kariesskador, tänder för acceptabel tuggförmåga samt tänder i frontområdet i över- och underkäke (5:a till 5:a). De som haft försörjningsstöd minst ett år och som inte har annan försörjning på gång kan beviljas bistånd till förebyggande tandvård.

I förarbetena till SoL ([prop 2000/1:80](#) sidan 93 [2000/01:SoU18](#) sidan 93) sägs att det inte är rimligt att begränsa rätt till tandvård till enbart akut sådan. Självfallet ska vid biståndsansökningar en skälighetsbedömning göras av kostnaden för ingreppet.

Återkallelseförbehåll

Alla beslut om tandvård tas med återkallelseförbehåll. Att ett beslut tas med återkallelseförbehåll innebär att beslutet inte gäller, och bistånd till tandvård beviljas inte, om den sökande blivit självförsörjande eller om denne i övrigt inte uppfyller villkoren för rätt till ekonomiskt bistånd. Ett exempel på när återkallelsebeslutet gäller är vid flytt till annan kommun då bistånd till tandvård inte utgår efter första månaden i den nya kommunen.

Akut tandvård

Som framgår av socialnämndens Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd kan bistånd beviljas till akut tandvård.

Som akut tandvård räknas sådan tandvård som krävs för att avhjälpa akuta besvär i form av värk, lossnad fyllning och frakturerad tand. Krävs fortsatt behandling av den akutbehandlade tanden (till exempel fortsatt rotbehandling med efterföljande fyllning eller krona) måste kostnaden för detta prövas. Behandlings- och kostnadsförslag angående detta kan skickas med patienten till oss för godkännande.

Om annan nödvändig tandvård planeras i bettet ska en undersökning ligga till grund för biståndsbedömningen enligt nedan.

Undantagsvis kan det vid akuttandvård, i de fall patienten är berättigad till ekonomiskt bistånd, i efterhand beviljas bistånd till behandling som krävs för att åtgärda patientens akuta besvär.

Fakturan (eller bifogat underlag) ska då innehålla beskrivning av utförd akutbehandling. Vid behov och vid samtycke från den enskilde kan behandlande tandläkare kontaktas istället.

Kammarrätten i Göteborg ansåg att det var rätt att avslå ansökan om nödvändig tandvård för sökanden som inte gjort vad han kunnat för att så snabbt som möjligt bli självförsörjande. Länsrätten hade tyckt att ansökan borde "bifallits för att undvika en nödsituation". Vi ansåg att detta gäller för så gott som all tandvård och att det inte är ett särskilt skäl för att bevilja tandvård för de som inte uppfyller kraven för bistånd. Kammarrätten höll med oss och ändrade länsrättens beslut, (19 februari 2007, mål nr 1796-06).

Kammarrätten i Jönköping ansåg att sökanden, som haft socialbidrag sedan en tid tillbaka, inte var berättigad till bistånd för tandvårdskostnad när tandvården inte varit akut. Sökanden var kallad till undersökning. Vid undersökningen lagades även ett hål. Vid kontakt med tandläkare framkom att det inte var akut behandling, men det var nödvändig tandvård. Sökanden visste att man måste begära kostnadsförslag men hade glömt att göra det. Detta var alltså enligt kammarrätten tillräckligt skäl att avslå ansökan, (21 april 2005, mål nr 3980-04).

Nödvändig tandvård

De som haft ekonomiskt bistånd i mer än sex månader i följd kan beviljas bistånd till nödvändig tandvård om de inte förväntas komma igång med egen försörjning inom den närmaste tiden (sex månader). Detta innebär att de som ligger över socialbidragsnormen som regel inte beviljas ekonomiskt bistånd till tandvård. I första hand hänvisas sökanden som har normöverskott till att göra upp en avbetalningsplan med tandläkaren.

Som framgår av socialnämndens Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd anses det skäligt att ha acceptabel tuggförmåga, att ha tänder i frontområdet och att få svårare karieskador behandlade.

Full tanduppsättning inte nödvändigt för en skälig levnadsnivå

Kammarrätten i Sundsvall ansåg att det inte skulle beviljas bistånd till att laga en tand eftersom det inte var nödvändiga för att NN skulle bli fri från smärta och sjukdomar och det hade inte någon avgörande betydelse för hans förmåga att äta, tugga och tala. Eftersom den aktuella tanden var belägen långt inne i munnen, hade åtgärderna inte heller någon utseendemässig betydelse. Kammarrätten tyckte att de föreslagna tandvårdsåtgärderna inte var nödvändiga för NN, eftersom tanden kunde dras ut och NN ändå hade en skälig levnadsnivå, (14 september 2009, mål nr 1369–09).

Hänvisning till låginkomstbegreppet inte skäl till avslag

Regeringsrätten har fastslagit att sökande som har omfattande behov av tandvårdsbehandling för att uppnå en skälig levnadsnivå, ska beviljas bistånd till detta om sökande i övrigt uppfyller kraven för bistånd.

Länsrätten ansåg att sökanden skulle fått bistånd endast till billigare tandvård, bland annat med motiveringen att "det framstår också som den åtgärd som folk med ordinära inkomster vanligtvis kan kosta på sig". Detta var alltså inte ett skäl att avslå en omfattande tandvårdsbehandling (kostnad 75 495 kr). Däremot tas det i domen upp olika bedömningar av vad som är nödvändig behandling för att ha en skälig tandstatus (RÅ 2007 not 27, november 2007, mål nr 3411–05).

Ett års schablonbelopp i introduktionsersättningen skäligt att sökanden skulle betala

Kammarrätten tyckte att det var fel att helt avslå ansökan om bistånd med drygt 14 000 kronor till nödvändig tandvård, med motivering att sökanden skulle betala med den del av introduktionsersättningen (1 500 kr/år) som var avsatt för tandvård. Kammarrätten ansåg att det var skäligt att räkna att sökanden själv betalade 1 500 kronor, resterande skulle det beviljas bistånd till (Göteborg 22 april 2010, dom nr 6782–09).

Kammarrätten i Sundsvall (2006-01-19 mål nr 2565–05), Kammarrätten i Göteborg (dom 2003-08-19 mål nr 5018–02) och Länsrätten i Värmland (2002-01-16 mål nr 1800–01) anser att det är skäligt att en tandvårdskostnad som motsvarar sex månaders normöverskott kan betalas av sökanden själv och att det därför var riktigt att avslå ansökningarna.

Beslut: bistånd till undersökning

Bistånd beviljas i första hand till undersökning och utifrån resultatet av denna beslutas vilken behandling som är nödvändig.

Krav på kostnadsförslag med behandlingsbeskrivning

För att rätt kunna bedöma vårdbehovet ska tandläkare lämna en noggrann skriftlig beskrivning (kan vara journalutdrag). Där ska anges tandstatus, eventuella behandlingsalternativ, kostnadsförslag och motivering till vilken behandling som föreslås. Om röntgenbilder bifogas ska dessa skickas tillbaka till tandläkaren.

För att tandvårdskostnad, som inte gäller akut tandvård, ska beviljas gäller som regel att det i förväg beslutats om ekonomiskt bistånd utifrån inlämnat förslag enligt ovanstående rutiner.

Kammarrätten i Göteborg (21 april 2005, mål nr 3880–04, 23 oktober 2003, mål nr 857–03) och Länsrätten i Värmland (7 mars 2006, mål nr 288-06E) anser att sökande inte var berättigad till ekonomiskt bistånd för tandvård som har utförts innan NN ansökte om bistånd till tandvård.

Sökande hade informerats om att de måste begära kostnadsförslag innan beslut tas om bistånd till

tandvård, men ändå inte gjort det. Detta var alltså tillräckliga skäl för att avslå ansökan.

Beslut: Bistånd till behandling

Om tandvården är nödvändig och sökande fortfarande inte har annan inkomst på gång beviljas bistånd. Biståndet beviljas med ett återkallelseförbehåll som gäller om sökanden blir självförsörjande eller på annat sätt inte uppfyller villkoren för att ha rätt till bistånd, det vill säga att i sådana fall beviljas inte heller bistånd till tandvården.

Tandvård upp till 25% av prisbasbeloppet kan beviljas av socialsekreterare. Tandvård upp till 50 % av prisbasbeloppet kan beviljas av 1:e socialsekreterare och dess ställföreträdare. Tandvårdskostnader däröver beslutas av Arbetsutskottet. Vid mer komplicerade kostnadsförslag är ärendedragningen ett lämpligt forum att dra aktuellt tandvårdsärende.

Om den nödvändiga tandvården är omfattande och orsakas av dålig tandhygien, ska hänsyn tas till om den enskilde varaktigt har ändrat sin livsstil och tandvårdsinsatser kan förväntas ha permanent betydelse.

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att avslå icke-akut tandvård för en person med beroendeproblematik som ca tre månader innan ansökan haft ett återfall och därmed inte följt uppgjord planering (22 september 2006, mål nr 1451–06).

Kontakta tandläkaren

Vid frågetecken kring inkommande kostnadsförslag eller om kostnadsförslaget är kostsamt bör kontakt med den tandläkare som gjort kostnadsförslaget tas. Exempel på frågeställningar som kan vara intressanta att ta upp kan vara dessa:

- Hur motiveras aktuell behandling?
- Finns alternativa behandlingar?
- Vad skulle det innebära att avvakta med nödvändig tandvård?
- Hur länge är rimligt att avvakta med nödvändig tandvård?

Avbetalning på stora belopp

I vissa fall är det möjligt att vid stora tandvårdskostnader dela upp betalningen på flera månader. Om det inte är uppenbart att sökanden inte kommer att bli självförsörjande inom tiden för eventuell avbetalningsplan, ska avbetalningsplan göras upp och vi räknar med månadskostnaden som skälig kostnad.

Om inte avbetalningsplan är möjlig

Om sökanden inte kan få avbetalningsplan, men skulle kunnat sparat tidigare normöverskott, kan ansökan avslås i och med att sökanden då inte gjort så gott den kunnat (SoL 4 kap 1 §). Men om sökanden anser att det är viktigt att tandvården utförs omgående finns möjlighet att bevilja enligt SoL 4 kap 2 § mot återkrav.

Om det är höga kostnader och inte så stort normöverskott är det möjligt att ta återkrav på bara en del av kostnaden och bevilja resten utan återkrav. Det är inte orimligt att under ett halvår betala hela normöverskottet och därefter det som överstiger normöverskottet med mer än femhundra kronor.

Exempel: En låginkomsttagare som vanligtvis ligger 1 500 kronor per månad över norm har möjlighet att betala hela normöverskottet (1 500 kr) under ett halvår plus den del av normöverskottet som överstiger femhundra kronor (1 000 kr) under ytterligare ett halvår. Sökande kan alltså själv betala totalt 15 000 kronor.

Förebyggande tandvård

Den som haft försörjningsstöd minst ett år och som inte har annan försörjning på gång kan beviljas bistånd till förebyggande tandvård.

Socialstyrelsen anser (handboken Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 125) att det kan utgå ekonomiskt bistånd till förebyggande tandvård.

Bettskena

Kammarrätten i Göteborg ansåg att sökanden (som haft ekonomiskt bistånd under en längre period och det fanns inget som talade för att behovet skulle komma att upphöra inom kort) var berättigad till bistånd för nödvändig tandvård i form av bettskena 2 264 kr. Sökanden gnisslade tänder på nätterna och hade ständig huvudvärk. Detta skulle, enligt tandläkaren, troligtvis bli bättre med bettskena (21 september 2005, mål nr 1914–05).

Implantat

Om det finns billigare alternativ behandling som gör att sökanden får en skälig levnadsnivå beviljas som regel inte bistånd till implantat.

Kammarrätten i Sundsvall ansåg att det inte var nödvändigt med implantat utan att behovet kunde tillgodoses med protes, trots att patienten hade kväljningskänslor och kräkningar. Kammarrätten bedömde att NN för att uppnå en skälig levnadsnivå inte var berättigad till bistånd för kostnaderna för implantat (10 februari 2005, mål nr 279–04).

Det finns även domar (exempelvis Kammarrätten i Jönköping 26 maj 2015, mål nr 3804–14, Kammarrätten i Stockholm 3 januari 2006, mål nr 5842–04, Kammarrätten i Jönköping 23 maj 2005, mål nr 224–05, Kammarrätten i Sundsvall 11 februari 2005, mål nr 306–04) där kammarrätten ansett att sökanden varit berättigad till ekonomiskt bistånd till implantat eftersom det varit nödvändig tandvård, det inte funnits billigare alternativ och det har inte heller funnits alternativa betalningsmöjligheter.

Kammarrätten i Stockholm ansåg att sökande (som kunde betala behandlingen genom att minska sina boendekostnader) var berättigad till ekonomiskt bistånd till en tandimplantatbehandling på 49 749 kr eftersom endast implantat ansågs tillförsäkra henne en skälig levnadsnivå. Kvinnan hade tvingats dra ut alla tänder och fått helprotes som hon inte kunde använda på grund av smärta, kvävning- och kräkningkänslor. På grund av sina leverproblem och en galloperation måste kvinnan dessutom äta specialkost och enligt läkaren var det viktigt med ett fullt näringsintag för hennes hälsa.

Kammarrätten gav den sökande rätt till ekonomiskt bistånd till en tandimplantatbehandling som kunde tillförsäkra kvinnan en skälig levnadsnivå, (29 september 2006, mål nr 3712–06).

Abonnemang på bastandvård, Frisktandvård

Månadsbetalning för abonnemang på bastandvård, Frisktandvård räknas som regel som en godkänd utgift vid normberäkning.

För de som har tillfälligt behov av bistånd, som har annan inkomst inom de närmaste månaderna, är det som regel inte nödvändigt med tandvård under den period som man saknar andra inkomster. Det vill säga att för de som inte tidigare haft avtal om bastandvård/Frisktandvård anses det som regel inte nödvändigt att teckna sådant avtal under biståndsperioden.

Det är möjligt att sluta avtal om ett tre-årsabonnemang på bastandvård. Detta innebär att patienten betalar samma avgift för bastandvård (inklusive akutvård) under tre år.

Tandvårdsbidrag, särskilda patientgrupper

Tandläkaren håller som regel reda på om sökanden är berättigad till tandvårdsbidrag (om man har en sjukdom som påverkar tänderna kan man behöva förebyggande tandvård. Då kan man ha rätt till särskilt tandvårdsbidrag, STB) eller till tandvård enligt priset för sjukvård (funktionsnedsättning, vissa sjukdomar eller stort omvårdnadsbehov).

Enligt tandvårdsförordningen, SFS 1998:1337 (som tar upp fler åtgärder och situationer som är aktuella för detta stöd), kan man få denna form av tandvårdsstöd bland annat för merkostnader orsakade av extrem tandvårdsrädsla (i samband med professionell behandling av tandvårdsrädslan), byte av tandfyllningar som är ett led i en medicinsk rehabilitering (oklarhet råder om detta, stor restriktivitet gäller) och behandling av tandskada som uppkommit vid epileptiskt anfall.

[1177 om tandvård](#)

Försäkringskassan om [tandvård](#)

Folktandvården Sverige

Tillgångar, realiserbara?

Politiskt ställningstagande

Realiserbart eller inte

Besparingar, bankmedel, kontanter, värdepapper, fonder, sparat av biståndet

Pensionsförsäkring/-sparkonto

Fritidshus

Skogsfastighet

Husvagn, motorcykel, båt

TV, video, stereo, dator

Barns tillgångar

Räkna med tillgångar fler gånger

Företagare med tillgångar i företaget, under [Företagare](#)

Bostad, under [Bostadsfrågor](#)

Bil, under [Bil innehav](#)

Gåvor, lån, insättningar på konton, under [Inkomster](#)

Politiskt ställningstagande

Enligt 4 kap § 1 SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt.

De sökande ska alltså för att få bistånd göra allt de kan för att själva bidra till sin egen försörjning. Detta kan i vissa fall innebära att de får sälja tillgångar och på så vis klara sig utan ekonomiskt bistånd.

Enligt Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd (2021-12-16) ska kontanter, banktillgodohavanden eller lätt realiserbara tillgångar (aktier, obligationer, etc) användas i första hand. Barn kan ha besparingar på max femton procent av prisbasbeloppet utan att det påverkar hushållets rätt till bistånd (i enlighet med Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1)).

Bil, motorcykel, moped, båt, sommarstuga, husvagn och dylikt ska avyttras inom skäligen tid. Bilinnehav kan dock godkännas om bilen behövs för att ta sig till och från arbete / barnomsorg, om tillgång till allmänna kommunikationer saknas eller om det finns starka medicinska skäl.

Krav på försäljning bör endast ställas om den aktuella tillgången representerar ett betydande värde och då överskottet vid en försäljning kan anses motivera åtgärden. Bilar som har ringa värde, mindre än femton

procent av prisbasbeloppet utgör som regel inte en sådan tillgång som kan säljas för att tillgodose behovet av skälig levnadsnivå. Detta under förutsättning att hushållet klarar av kostnaden för bilen inom ramen för normen.

Realiserbart eller inte?

En tillgång måste vara realiserbar, det vill säga vara möjlig att sälja, för att sökande ska kunna få loss pengar och på så vis klara sin försörjning.

Villkor i testamente eller gåvobrev som säger att arvet/gåvan inte ska vara arvtagaren/gåvotagaren tillgänglig förrän vid ett visst datum, eller vid en viss ålder, förhindrar sökanden att använda dessa pengar. Sådana tillgångar kan alltså inte sökande använda för att klara sig innan utsatt datum/ålder och normberäkning ska göras utan att det tas hänsyn till dessa tillgångar. Detsamma gäller pensionsförsäkringar se nedan. Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021 sidan 149.

Om sökande själv på något sätt spärrat sina tillgångar för att på så vis bli berättigad till ekonomiskt bistånd, har sökanden inte gjort så gott hen kunnat för att själv klara sin försörjning och är följaktligen inte berättigad till bistånd. Däremot är det möjligt, enligt ovan, för en person att ge en gåva med gåvobrev som säger att mottagaren inte fritt förfogar över pengarna och de ska då inte räknas med som tillgång om de inte går att använda till de saker som bistånd söks till.

Kammarrätten tog upp ett ärende där sökanden fått ett fritidshus som var taxerat till 770 000 kronor. Sökanden hade fått fastigheten från sin far. Enligt gåvobrev fick inte huset överlåtas, intecknas eller pantsättas utan godkännande av givaren. Givaren tillät inte sökanden att sälja huset. Därmed kunde inte sökanden få sin försörjning genom att sälja huset. Nämnden hade alltså inte rätt att avslå ansökan om socialbidrag med motivering att sökanden hade tillgångar (Jönköping 8 juni 2007, mål nr 875–07).

Besparingar, bankmedel, kontanter, värdepapper, fonder

Grundregeln är att sökanden ska göra allt den själv kan för att klara sin försörjning innan den har rätt till bistånd. Detta innebär att de som har besparingar i första hand ska använda dessa innan bistånd beviljas. Det finns dock några undantag.

Barn har rätt till att ha besparingar med femton procent av prisbasbeloppet utan att detta tas med som tillgång som reducerar biståndet.

Barn är inte försörjningsskyldiga för sina föräldrar eller syskon. Detta betyder att barnets tillgångar bara påverkar barnets del av hushålls norm (personliga kostnader, del av hushållskostnaden och hyresdel), Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021, sidan 150.

Sparat av biståndet

Om någon sparar del av sitt ekonomiska bistånd till nästkommande månader ska detta inte påverka normberäkningen om det inte överstiger hushållets riksnorm för en månad. Om någon sparar mer ska det utredas möjligheterna att använda överstigande del till uppehållet, det vill säga att räkna med det som tillgång.

Kammarrätten tyckte att de pengar som sökande sparar av sitt bistånd under cirka ett års tid, knappt tio tusen kronor, inte skulle påverka sökandens rätt till bistånd. Sökanden hade inte angett något särskilt

ändamål för sitt sparande men sagt att det kan vara fråga om oförutsedda kostnader. "Att sparade medel från tidigare försörjningsstöd alltid skulle gå till löpande kostnader i riksnormen kan inte anses förenligt med den enskildes rätt att fritt kunna disponera sina medel". "Om en person med hjälp av bistånd lyckas spara ihop till ett anmärkningsvärt högt belopp, tyder det på att behoven i själva verket inte är så stora som tidigare normberäkningar utgått ifrån. I vissa fall finns en möjlighet att bevilja ett reducerat bistånd där riksnormen beräknas till en lägre nivå, bl.a. i situationer då den enskilde uppenbart inte använder biståndet till vad det är avsett för. Kammarrätten anser emellertid att den summa som NN sparat ihop till inte gör det uppenbart att han inte har för avsikt att använda pengarna till sin livsföring" (vilket jag inte riktigt fattar vad de menar med, blir det fel om han tänker använda pengarna till extra dyra kläder, fritidssyssla, delikatesser och en skönhetsbehandling, dvs till saker som finns i försörjningsstödet?). Kammarrätten i Stockholm 30 november 2015, mål nr 6614-- 6616-14.

Kammarrätten tyckte att det inte var skäligt att vid biståndsbedömning räkna med parets, av riksnorm, sparade 6 667 kronor. "Regeringsrätten har bl.a. i RÅ 1986 ref. 76 angivit att syftet med långtidsnormer är att den enskilde ska få frihet att, inom den ram för hushållsbudgeten som normerna sätter, disponera socialbidraget på det sätt som passar honom bäst. Möjligheten att fritt disponera socialbidraget innefattar å andra sidan en skyldighet för den enskilde att hushålla med bidraget och att planera sin ekonomi genom att sätta av medel till större utgifter.

Då makarna uppbär kompletterande försörjningsstöd och de synes ha planerat sin ekonomi genom att spara ihop medel för inköp av en ny TV, som får anses vara en större utgift, samt då ålderspensionärer bör kunna ha sparade medel upp till ett halvt basbelopp har stadsdelsfullmäktige ej haft fog för att avslå överklagandet med motiveringen att behovet har kunnat tillgodoses med egna medel. Kammarrätten i Göteborg, 7 juli 2010, mål nr 1959–10.

Detta gäller inte för besparingar som sökande gjort av inkomster som den haft innan den blev aktuell för ekonomiskt bistånd, exempelvis studerande som sparat cirka 10 000 kronor för att ha till körkort, Kammarrätten i Jönköping 17 maj 2018, mål nr 2536–17.

Sparat av "jobbstimulanspengar", extra tillägget, ungdoms inkomst

Enligt särskild beräkningsregel (SoL 4 kap 1 § b) får i vissa fall sökanden bistånd trots att behovet kan tillgodoses genom andra inkomster (för att det ska löna sig att jobba även för de som lönen inte räcker till norm). Besparingar som möjliggjorts av den särskilda beräkningsregeln ska som regel inte påverka rätten till bistånd. Om sökanden har så mycket besparingar att det känns orimligt att bevilja försörjningsstöd, kan besparingar till viss del användas för att täcka nödvändiga utgifter utanför försörjningsstödet.

Samma synsätt gäller för de som sparat extra tillägget (studiestöd) och ungdomar som sparat inkomst som vi inte ska räkna med som inkomst (SoL 4 kap 1 § a).

Se nedan under Räkna med tillgångar fler gånger.

Se avsnittet om Normöverskott för att se vilka bedömningar som ska göras när det gäller hur länge sökandes besparingar beräknas räcka.

Länsrätten i Värmland ansåg att sökanden som hade realiserbara tillgångar i form av banktillgodohavande inte var berättigad till ekonomiskt bistånd. Sökanden uppgav att pengarna tillhörde hennes mor. Länsrätten ansåg att de banktillgodohavanden som står i den enskildes namn får anses vara dennes personliga tillgångar (12 mars 2008, mål nr 39–08).

Pensionsförsäkring/-sparkonto

Som regel är ett pensionssparande (pensionsförsäkring och/eller pensionssparkonto) förknippat med ett avtal att pengarna inte är tillgängliga förrän vid en viss tidpunkt.

Om det går att få ut pengarna i förtid är pensionssparande en realiserbar tillgång och det ska räknas med vid normberäkning som inkomst den månad pengarna kan tas ut. Trettio procent av summan är skatt och skickas av banken/försäkringsbolaget till Skatteverket.

I de fall som sökanden inte kan få avsluta pensionssparkontot eller återköpa pensionsförsäkring kan sökanden inte komma åt sina pengar för att använda dem till sin försörjning, det vill säga de ska då inte räknas som realiserbar tillgång.

När går det att få ut pengar från pensionssparkonto och pensionsförsäkring?

Banken, eller försäkringsbolaget, måste alltid godkänna att sökanden får sina pengar. Om det är mer än ett prisbasbelopp måste även Skatteverket ge dispens för att pengarna ska få tas ut.

När det gäller mindre belopp (högst ett prisbasbelopp) kan man kolla med aktuell bank/försäkringsbolag hur deras regler är när det gäller att någon vill avsluta sitt pensionssparkonto/ta ut sin pensionsförsäkring.

När det gäller större belopp (över ett prisbasbelopp) så har Skatteverket på sin webbida bra information om vad som gäller för att få dispens för att komma åt pengarna. Det finns en möjlighet att få ut pengarna om man är på obestånd och uttaget gör att man får en varaktig lösning på sina ekonomiska problem eller om det finns synnerliga skäl.

På frågan "Jag har försörjningsstöd, kan jag få medgivande (dispens)?" svarar Skatteverket "Att leva på försörjningsstöd även efter en utbetalning av pensionskapitalet är inte en varaktig lösning. Du måste ha en annan inkomst för att kunna få medgivande (dispens)".

Regeringsrätten har tagit upp två ärenden där sökande/pensionssparare överklagat bankens beslut att inte betala ut pengar från pensionssparkonto:

I det ena målet fick sökanden ta ut pengarna. "I målet är klarlagt att A.M. har utvecklat tvångstankar kring möjligheterna att behålla sitt hus. Det är också utrett att han betraktar en utbetalning från pensionssparkontot som ett avgörande led i hans strävanden att få behålla huset och att det skulle kunna försämra hans psykiska tillstånd om han nekas dispens. Mot bakgrund av omständigheterna framstår det enligt Regeringsrättens mening som stötande att inte medge att hans pensionssparkonto får avslutas i förtid. Regeringsrätten anser således att det föreligger synnerliga skäl för dispens. Överklagandet ska därför bifallas."

I det andra målet fick inte sökanden ta ut pengarna. "M.O:s skulder uppgår till betydande belopp och det står klart att hon inte har kunnat betala sina skulder i rätt tid och att denna oförmåga inte är enbart tillfällig. Hon får därför anses vara på obestånd. En utbetalning av medlen i pensionsförsäkringen skulle ge M.O. möjlighet att betala en del av sina egna skulder. Utredningen ger emellertid inte stöd för antagandet att en utbetalning skulle kunna leda till annat än en tillfällig och partiell förbättring av hennes situation. I målet saknas uppgifter om försök att få till stånd en skuldsanering eller annan uppgörelse med M.O:s borgenärer. Det kan därför inte antas att en utbetalning av pensionsmedlen skulle innebära en varaktig lösning på M.O:s ekonomiska problem."

M.O. har uppgett att hon uppfattar sin situation som pressande och att hon mår mycket dåligt. Det har dock inte genom läkarintyg eller på annat sätt framkommit att hennes besvär skulle vara så allvarliga att inlösningen av pensionskapitalet framstår som direkt stötande. Med hänsyn härtill kan inte heller

synnerliga skäl för återköp anses föreligga. Överklagandet ska därför avslås.”
RÅ 2010 ref 89, mål nr 7876–09, 27 september 2010.

[Avslut av pensionssparande i förtid.](#)

Reglerna för detta finns i [inkomstskattelagen](#), 58 kapitlet, paragraferna 18 och 32

Fritidshus

Det är inte nödvändigt att ha ett fritidshus för att ha en skälig levnadsnivå. I de fall som en försäljning medför inkomster ska sökanden göra det som är möjligt för att sälja fritidshuset och på så vis själv klara sin försörjning. Det är inte oskäligt att det tar ett par månader att ordna en försäljning och så länge sökande gör så gott han/hon kan för att sälja, kan bistånd beviljas. Det kan dock bli nödvändigt för sökande att, utifrån sin situation att inte ha några pengar, acceptera ett pris som inte motsvarar förväntat pris.

Se dom ovan om att fritidshus inte skulle räknas med som tillgång eftersom det fanns förbehåll i gåvobrev.

Skogsfastighet

Kammarrätten ansåg att en kvinna som hade avverkningsbar skog och en obelånad fastighet inte var berättigad till bistånd till att betala tillbaka en skuld till sin mor som betalt elräkning. Strömmen hade varit avstängd, men blivit påkopplad igen, när elräkningen betalats (med av mamman lånade pengar). Länsrätten ansåg att det faktum att behovet var tillgodosett genom lån, inte skulle medföra att ansökan skulle avslås. Men kammarrätten ansåg att kvinnan vid ansökningstillfället hade tillgångar och därmed inte var berättigad till bistånd (Sundsvall 21 september 2009, mål nr 3530–08).

Husvagn, motorcykel, moped, båt

Som regel är husvagn, motorcyklar och båtar inte nödvändiga för att ha en skälig levnadsnivå utan kan säljas och på så vis medföra att sökande kan klara sig utan bistånd.

TV, video, stereo, dator

Sådana kapitalvaror som vanligtvis finns i ett hem, till exempel TV, dvd, musikanläggning och dator, påverkar i regel inte rätten till ekonomiskt bistånd om varornas värde är skäligt. Detta är i enlighet med Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1).

Barns tillgångar

Barn får ha tillgångar upp till femton procent av prisbasbeloppet utan att detta påverkar försörjningsstödet, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1). Detta gäller så länge föräldraansvaret gäller, det vill säga så länge den unge går på gymnasiet eller till dess den fyller tjuugoett år. Det gäller även om vi frångått föräldraansvaret på så sätt att den unge beviljats eget boende. Ungdoms tillgångar som härrör från inkomst av eget arbete påverkar inte heller hushållets rätt till bistånd om inkomsten inte överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår, SoL 4 kap 1a §.

I lagens förarbeten konstateras att barn aldrig är försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar. Däremot kan barns tillgångar beaktas när det gäller barnets del av försörjningsstödet eller en ansökan om stöd som avser barnet. Det måste göras en individuell bedömning i det enskilda fallet. Enbart det förhållandet att barnets tillgångar är satta under överförmyndarspärren är inte i sig ett hinder för att ta i anspråk barnets tillgångar till barnets behov. Tillgångar som i realiteten inte kan disponeras ska inte tas med i bedömningen, till exempel försäkringsersättningar som ska täcka framtida inkomstbortfall, bankmedel

eller fast egendom som inte är möjlig att förfoga över på grund av bestämmelse i gåvobrev eller testamente (proposition 2000/01:80 Ny socialtjänstlag, Del 1 sidan 95).

Vad ska barnets tillgångar täcka?

Den del av barnets behov (normen och merkostnader för gemensamma hushållskostnader) som inte täcks av det generella välfärdssystemet kan tillgodoses genom att använda barnets besparingar. För att få fram hur mycket som barnet ska bidra med till sin försörjning kan det göras två beräkningar: en med barnets norm och inkomster/ersättningar och en utan barnet. Mellanskillnaden ska täckas av barnets besparingar. Se nedan vad gäller ensamstående med barn under sju år.

Hur länge ska det täcka barnets behov?

Utifrån hur stor den delen av barnets norm som inte täcks av det generella välfärdssystemet kan vi se hur lång tid besparingarna kan antas räcka. Det är inte oskäligt att i de fall barn har egna tillgångar räkna med att de lever på en något högre nivå än vår norm för skälig levnadsnivå. I den bedömningen, hur länge besparingarna förväntas räcka, kan samma hänsyn tas som vid bedömning av hur lång tid ett betydande normöverskott ska räcka.

Kammarrätten i Göteborg ansåg att sökande (som hade 2 barn och de hade ägt fonder till ett värde av 5 138 kr) var berättigad till bistånd utan att beaktas barns tillgångar. Fördelat på de båda barnen var beloppet så litet att det inte skulle påverka barnens rätt till bistånd (26 april 2004, mål nr 8013–03).

Ensamstående med små barn

För barn som är under sju år så täcker det generella välfärdssystemet (för de som får underhållsstöd) deras behov av skälig levnadsnivå. Det vill säga att om vi räknar bort barnets norm och de inkomster som är avsedda för barnet (barnbidraget och underhållsstödet), så får hushållet mer inkomster än övriga hushåll i liknande situation. Därför påverkar i dessa fall inte små barns (under sju år) egna tillgångar normberäkningen.

Barnet är självförsörjande med barnbidrag/studiehjälp, eventuellt underhållsstöd och egna besparingar

När barns behov inte tillgodoses genom det generella välfärdssystemet (se föregående stycke) och det har besparingar överstigande femton procent av prisbasbeloppet kan dess behov tillgodoses med besparingarna. Det självförsörjande barnet kan själv tillgodose sitt behov av skälig levnadsnivå (med barnbidrag/studiehjälp, eventuellt underhållsstöd och sina besparingar, inkomst av eget arbete ska dock inte räknas med om inkomsten inte överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår) och kan vid normberäkning räknas bort från övriga hushållet.

Räkna med tillgångar flera gånger

Ibland vill sökanden inte sälja sina tillgångar/använda besparingar trots att vi anser att dessa inte är nödvändiga för att ha en skälig levnadsnivå och att en försäljning/uttag skulle medföra att sökande, helt eller delvis, skulle klara sig utan ekonomiskt bistånd. Ansökan avslås då med motivering att behovet av skälig levnadsnivå kan tillgodoses på annat sätt, genom försäljning av realiserbar(-a) tillgång(ar) eller genom sparkapital. Om sökanden väljer att spara en del av biståndet se ovan, under Besparingar, Sparat av biståndet.

Om det rör sig om mindre belopp, tre tusen kronor eller mindre, räknas som regel inte tillgång/besparing med mer än en månad även om sökanden har tillgången/besparingen kvar. Om det rör sig om större summor, sex tusen kronor eller mer, anses detta vara mer än skäliga besparingar och hushållet förväntas använda det till sin försörjning. I och med att pengarna/tillgångarna finns kvar har hushållet möjlighet att använda dem, även om de tidigare månader fått reducerat bidrag med hänvisning till tillgångar/besparingar.

Om tillgångarna är värda mellan tre och sex tusen kronor rådgör med 1:e socialsekreterare alternativt dess ställföreträdare och/eller enhetschef för att komma fram till om tillgångarna ska räknas med trots att de redan räknats med en gång.

När det gäller ålderspensionärer och barn se ovan vad gäller belopp för tillgångar som inte påverkar rätten till bistånd.

När det gäller tidigare beviljat ekonomiskt bistånd som sparats se ovan vad gäller sparat av biståndet.

Exempel 1: Sökanden har ett normunderskott på 6 000 kronor för oktober. De har 2 900 kronor i besparingar på banken, som de fått i present och inte vill använda till försörjning, utan ha kvar som ekonomisk buffert. Bistånd beviljas med 3 100 kronor för oktober. (Om sökanden motsätter sig detta, inte vill att besparingarna ska räknas med utan söker till detta, ska det fattas ett överklagningsbart avslagsbeslut. Men det har hänt att Förvaltningsrätten tagit upp överklagningar utifrån gjord beräkning, trots att sökanden inte fått formellt avslag.) Om de vid ansökan för november har pengarna kvar räknas de inte med en gång till, eftersom det anses vara en skälig buffert.

Exempel 2: Sökanden har ett normunderskott på 6 000 kronor för oktober. De har 7 000 kronor på banken som de fått i present och inte vill använda till sin försörjning, utan ha kvar som ekonomisk buffert.

Ansökan avslås med hänvisning till att behovet kan tillgodoses på annat sätt, genom besparingarna. Om de vid ansökan för november har pengarna kvar, har de fortfarande möjlighet att klara sig med hjälp av dessa och ansökan avslås. Normöverskottet för oktober, 1 000 kronor, räknas inte med vid beräkning för november eftersom detta ingår i besparingssumman.

Enligt socialtjänstlagen (SoL) 1 kap 1 § ska vår verksamhet bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. De som väljer att leva under skälig levnadsnivå för att slippa göra sig av med tillgångar, kan (om det rör sig om mindre summor) alltså göra detta utan att tillgångarnas värde fortsättningsvis påverkar vår bedömning av behovet av bistånd. I sådana fall är det viktigt att det i journal klart framgår hur beräkningar/avdrag gjorts, så att eventuell ny handläggare klart kan se att tillgångarna räknats med vid tidigare beslut. När det gäller större belopp skulle det gå mot lagens mening (med socialbidraget som samhällets yttersta skyddsnät som beviljas enbart när inga andra lösningar finns) om bistånd beviljades.

Umgänge med barn

Politiskt ställningstagande

Varannan helg vanligast

Som längst till 21-årsdagen

Utökat umgänge, exv storhelger, långledighet

Reskostnader

Kläder, leksaker

Umgänge eller växelvis boende?

Bostadsbidrag

Intagen på anstalt (under [Kriminalvård](#))

Politiskt ställningstagande

I [SOL](#) 1 kap 2 § står att "När åtgärder rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver".

Enligt Åmåls socialnämnds [Riktlinjer med anvisningar för handläggning av ekonomiskt bistånd](#) ska kostnader för resor för umgänge med barn som bor inom Åmåls kommun beviljas med kostnad motsvarande erforderligt busskort. För umgängesresor till barn bosatta utanför kommunen beviljas som mest kostnaden motsvarande vad ett länskort kostar.

I Socialstyrelsens [Allmänna råd \(SOSFS 2013:1\)](#), står att barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för bör räknas som medlemmar i hushållet, både där de stadigvarande bor och där de vistas under umgängestid. Det vill säga att umgängeskostnaden kan beviljas så länge föräldrarna är underhållsskyldiga enligt [Föräldrabalken](#) 7 kap 1 §.

Varannan helg vanligast

Det är som regel skäligt att ha sina umgängesbarn varannan helg. Det blir oftast fyra till sex dagar per månad. Bistånd utgår med full norm (det vill säga inte enbart matnorm) för umgängesdagar, eftersom umgänge medför mer kostnader än enbart mat. Umgänget ska, om det inte finns särskilda skäl till annat, styrkas med intyg underskrivet av boföräldern. Bistånd kan även utgå vid umgänge där övernattning inte sker. Utgångspunkten då är att bistånd utgår med barnets norm avseende personliga kostnader/dag (beräknas enligt följande: norm x 12 månader/365 dagar) gånger antal umgängesdagar, skäligt är som ovan fyra till sex dagar/månad. Bistånd till sex dagars umgängeskostnader är i regel skäligt om inte annat finns föreskrivet i avtal eller dom.

I vissa fall kan kvitton begäras in som styrker kostnaden för umgänget. Detta kan ske exempelvis när det är övervakat umgänge på familjeavdelningen då det vid sådant umgänge är mer oklart vilka kostnader som umgängesföräldern faktiskt har.

Om umgängesbarn har eget hushåll och beviljas försörjningsstöd utifrån detta, beviljas som regel inte extra bistånd enbart på grund av att det vistas hos umgängesförälder.

Det är skäligt att ha umgänge med sina barn så länge föräldraansvaret gäller, det vill säga till dess barnet går ur gymnasiet, dock längst till dess det fyller 21 år (Föräldrabalken 7 kap 1 §). I de fall ungdom som inte går i skola bedöms ha särskilda skäl till umgänge med förälder, beviljas som regel inte detta längre än till 21-årsdagen.

Kammarrätten Göteborg skriver att det ankommer på umgängesföräldern att visa att han har behov av bistånd på grund av att hans dotter regelbundet vistas hos honom för umgänge. Sökanden hade inte inkommit med någon sådan utredning varför det var rätt att avslå ansökan utifrån att behovet av bistånd inte var styrkt (12 februari 2008, mål nr 4184–07).

Som längst till 21-årsdagen

Kostnader för umgänge räknas som regel med som godkänd kostnad så länge föräldraansvaret gäller, det vill säga till dess barnet går ur gymnasiet, eller dessförinnan fyller tjuogoett år, Föräldrabalken 7 kap 1 §. Detta gäller även om förälder har umgänge med barn som är placerat av vår kommun.

I de fall sökanden inte studerar på gymnasiet, kan det finnas situationer där det är viktigt att den unge har umgänge med sin förälder/föräldrar och då kan kostnader beviljas, dock längst till den månad då den unge fyller tjuogoett år.

Utökat umgänge, t.ex. storhelger, långledighet

De som har mer umgänge, exempelvis vid storhelger och långledighet, kan beviljas umgängeskostnader för ytterligare högst femton dagar per år. För att beviljas bistånd till detta krävs särskilt intyg underskrivet av boföräldern som intygar vilka dagar som umgängesföräldern haft barnen. Boförälder som själv är ett ärende på ekonomiskt bistånd är i dessa fall inte berättigad till matnorm till barnen för den period de vistas hos umgängesföräldern.

Om det förekommer ytterligare umgänge beviljas som regel inte ytterligare bistånd, utan föräldrarna får själva komma överens om hur de ska lösa det ekonomiska. Undantag från detta kan göras om umgänget grundar sig på ett beslut från domstol och det i beslutet framgår hur det ekonomiska ansvaret mellan föräldrarna ska fördelas.

Detta har kommenterats av länsrätten i Värmland i en dom 2 juni 1998, mål 896–98: "Att barnens far [boföräldern] vägrar att samarbeta ekonomiskt utgör enligt länsrättens mening inte ett tillräckligt skäl att bevilja ytterligare bistånd för sådana kostnader. Om sådana skäl skulle godtas skulle man riskera att öppna dörren för arrangemang som innebär att den ene föräldern tar emot barnbidrag och andra bidrag som är avsedda för barnens försörjning, medan den andre föräldern helt eller delvis står för den faktiska vårdsnaden och får socialbidrag för de kostnader som barnbidrag m.m. borde ha täckt." Föräldern får, enligt samma dom "... sannolikt välja mellan att avstå från ett sådant omfattande umgänge som hon inte har råd med, och att försöka få vårdsnaden överförd till sig och därmed även få de ekonomiska rättigheter som följer med detta.

Kammarrätten i Göteborg kom fram till samma resultat. Föräldrarna hade valt att utöva vårdsnaden

gemensamt och förutsattes därmed även kunna komma överens om fördelningen av underhållsstödet. Enbart den omständigheten att de inte kunnat enas kunde, enligt kammarrätten, inte innebära att fadern hade rätt till socialbidrag vid utövandet av vårdnaden (4 maj 1999, mål nr 5366–1998).

Kammarrätten i Stockholm ansåg att i och med att föräldrarna kommit överens om att barnen skulle tillbringa en längre sammanhängande period hos umgängesföräldern, så borde utgångspunkten vara att boföräldern ska bidra till det extra umgänget, 9 maj 2018, mål nr 6148-17.

Reskostnader

Enligt Åmåls socialnämnds Riktlinjer med anvisningar för handläggning för ekonomiskt bistånd ska kostnader för resor för umgänge med barn som bor inom Åmåls kommun beviljas med kostnad motsvarande erforderligt busskort. För umgängesresor till barn bosatta utanför kommunen beviljas som mest kostnaden motsvarande vad ett länskort kostar.

Det är inte oskäligt att de som inte har, och inte får bistånd till, regelbundet umgänge med sina barn, en eller två gånger per år har mer omfattande umgänge och fördyrade reskostnader kan då beviljas.

Enligt 6 kap 15 b § Föräldrabalken ska, om barnet bor tillsammans med endast en förälder, även boföräldern vara med och betala för de resor som föranleds av barnens behov av umgänge med den andra föräldern. Detta ska ske efter vad som är skäligt med hänsyn till föräldrarnas ekonomiska förmåga och övriga omständigheter. När det rör sig om längre resor, över tio mil, är det möjligt för umgängesföräldern att rättsligt kräva att boföräldern ska hjälpa till med reskostnaden.

Boföräldern antogs betala en del av reskostnaden (men ingenting för långvarigtumgänge!)

Kammarrätten ansåg att det var skäligt att inte bevilja bistånd till alla umgängesresor. Kammarrätten tyckte när det gällde kostnad för umgängesresor att det var presumtion på att boföräldern kunde betala en del "Det framgår inte av utredningen i målet att barnets mor skulle sakna ekonomisk förmåga, eller att det finns något annat skäl att frångå huvudregeln i föräldrabalken att hon ska ta del i kostnaderna för umgängesresor". (Men när det i samma ärende gällde att boföräldern skulle bistå ekonomiskt om umgänget översteg sex dagar per månad så resonerade dock kammarrätten annorlunda: "Nämnden har gjort en allmän hänvisning till att kostnader för en umgängesperiod som överstiger detta i första hand ska regleras mellan föräldrarna eller genom att Försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet. Nämnden har dock inte närmare redogjort för på vilket sätt behovet hade kunnat tillgodoses i NN:s fall" vilket gjorde att kammarrätten tyckte att bistånd skulle beviljas för fler umgängesdagar. Jag tycker att det är lite konstigt att kammarrätten utgick ifrån att boföräldern inte kunde/ville betala och att detta inte ens skulle utredas. Likaså att boförälderns (mammans) möjlighet/vilja att betala umgängesresor inte heller skulle utredas.) Stockholm 21 maj 2015, mål nr 7665–13.

Dyr umgängesresa

Kammarrätten i Stockholm ansåg att sökande inte var berättigad till bistånd för kostnader på 4 155 kronor för flygbiljett till umgängesresa utomlands. Kammarrätten ansåg att sökt bistånd inte var "behövligt" för att tillförsäkra en skälig levnadsnivå, även om det var en förutsättning för att umgänge skulle kunna äga rum. Kammarrätten hänvisade till Regeringsrätten (RÅ 1994 ref 81) och till Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2003:5) som angett att kostnaden för umgängesresor som regel inte bör överstiga vad en familj i allmänhet har råd med. Länsrätten hade i samma ärende skrivit i domskälen "Vidare har föräldrar ett ansvar för valet av bostadsort och de eventuella svårigheter som detta kan medföra för att ett tillfredsställande umgänge ska kunna upprätthållas." (9 februari 2005, mål nr 5561–04).

En gång per månad, låginkomstjämförelse

Förvaltningsrätten ansåg att behovet av umgängesresor var tillgodosett när vi beviljade umgängesförälder en resa per månad och hänvisat till vad en låginkomsttagare normalt kan anses ha råd med och att även boföräldern har ett ansvar för att nödvändigt umgänge ska vara möjligt. Barnet bodde ca 22 mil från Karlstad, Förvaltningsrätten i Karlstad, 4 juni 2012, mål nr 78–12.

Kläder, leksaker

Som regel beviljas inte extra bistånd till kläder, leksaker eller andra saker som ingår i norm.

Kammarrätten i Göteborg beviljade inte prövningstillstånd till överklagan av länsrättens dom (2 september 2007, mål nr 1316–07) där de ansåg att en kvinna som hade umgänge med ett barn inte var berättigad till ekonomiskt bistånd utöver norm till kläder och leksaker (protokoll 4 februari 2008, mål nr 5708–07).

Umgänge eller växelvis boende?

Om barnet bor hos båda föräldrarna ungefär lika mycket kunde båda föräldrarna tidigare ansöka om underhållsstöd på Försäkringskassan. De som har ansökt om detta senast 20 april 2018 kan ha beslut om och erhålla utbetalningar från Försäkringskassan. Sedan 21 april 2018 finns inte längre möjligheten att ansöka om underhållsstöd vid växelvis boende.

Växelvist boende innebär att barnet bor ungefär lika mycket hos båda sina föräldrar, till exempel varannan vecka. I vanliga fall behöver ingen förälder betala underhållsbidrag i den situationen. Men det kan finnas undantag, till exempel om den ena föräldern har en mycket högre inkomst än den andra. Då kan det vara bra för barnet om föräldern som har högre inkomst betalar för att barnets levnadsstandard inte ska variera alltför mycket från vecka till vecka (se mer nedan).

Regeringsrätten fastslog att för ett växelvis boende krävs både varaktighet och en omfattning som åtminstone överstiger en tredjedel av tiden (17 december 2004, mål nr 1668–2003).

Bostadsbidrag

Den som har umgänge med barn kan ha rätt till bostadsbidrag. Detta ska tas hänsyn till när vi bedömer umgängesförälderns boendekostnad, se [bostadsfrågor](#) (det kan vara skäligt med en hyra över vår schablonhyra för ensamstående).

[Försäkringskassan](#) har mycket information om bland annat [bidrag till föräldrar som inte lever ihop](#), [bostadsbidrag](#) till barnfamiljer och [bostadsbidrag](#) till unga (under 29 år).

Underhållsstöd/underhållsbidrag

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till betalning av underhållsbidrag eller återbetalning av underhållsstöd (underhållsstöd är pengar som en förälder kan söka hos Försäkringskassan när den förälder som ska betala underhållsbidrag inte betalar). Kostnader för underhållsbidrag medräknas som regel inte som godtagbar utgift vid normberäkning.

Underhållsbidrag betalas vanligtvis av umgängesföräldern (som inte har barnen stadigvarande boende hos sig) till boföräldern (som har barnen stadigvarande boende hos sig). Summan bestäms utifrån deklarerad inkomst (senaste taxeringsbeslut). Det vill säga att summan för 2018 fastställs utifrån inkomsten 2016. Om inte umgängesföräldern kan betala, går Försäkringskassan in med utfyllnadsbidrag så att boföräldern får underhållsstödet därifrån.

Från och med 2018 gäller nya regler hos Försäkringskassan som innebär att underhållsstöd vid växelvist boende fasas ut vilket bl a innebär att det endast är föräldrar som ansökt om detta bidrag senast 20 april 2018 som har rätt till bidraget. Dock kan det i vissa fall vara rimligt att den ena föräldern betalar underhållsbidrag till den andra föräldern vid växelvis boende. Detta under förutsättning att den ena föräldern har en mycket högre inkomst än den andre.

Den bidragsskyldige kan hos Försäkringskassan ansöka om anstånd med betalningen. Om han/hon saknar möjlighet att betala beviljas anstånd. Detta medför inte att skulden försvinner, men den överlämnas inte till kronofogden, vilket kan få stor betydelse för den enskilde.

För de som får underhållsbidrag eller underhållsstöd, tas detta med som inkomst vid normberäkning.

Ansökan om att underhållsstödet ska betalas ut även efter 18-årsdagen (vid studier), ska lämnas till Försäkringskassan. Om barnet fyllt 18 år utbetalas underhållsstödet till honom/henne.

Återbetalt underhållsstöd giltig kostnad

Kammarrätten i Göteborg ansåg att det skulle tas hänsyn till sökandens återbetalningsskyldighet avseende underhållsstöd, när nämnden utredde sökandens möjlighet att själv betala sin flytt. Den sökande hade hos Försäkringskassan begärt anstånd med betalningen, men fått avslag. Likaså hade länsrätten gjort när han överklagade Försäkringskassans beslut, kammarrätten hade inte beviljat prövningstillstånd för överklagan av länsrättens dom. Sökande hade alltså gjort vad han kunnat för att slippa att använda sitt normöverskott till återbetalning av underhållsstödet. Kammarrätten tyckte därför att normöverskottet i första hand skulle användas till underhållsstödet och nämnden skulle bevilja bistånd till flyttkostnaden. Så vitt jag kan se så har inte kammarrätten kommenterat länsrättens bedömning att "då det inte visats att flyttningen är nödvändig för att NN ska uppnå en skälig levnadsnivå föreligger inte rätt till ekonomiskt bistånd till flyttkostnader". Nämnden hade inte yttrat sig till kammarrätten (15 april 2008, mål nr 6504-06).

Enbart Försäkringskassans avslag på underhållsstöd inte tillräckligt avslagsunderlag för oss

Kammarrätten i Jönköping ansåg att enbart det faktum att försäkringskassan avslagit ansökan om underhållsstöd, inte är tillräckligt för att avslå ansökan om försörjningsstöd. Socialtjänsten måste göra en självständig utredning om kraven på att få bistånd är uppfyllda, 5 oktober 2005, mål nr 1748-05. JO instämmer. Det ankommer "på socialtjänsten att, utifrån de särskilda synpunkter som socialtjänsten har att beakta i sin verksamhet, göra en självständig prövning av om förutsättningarna för att bevilja försörjningsstöd enligt ansökan är uppfyllda eller om insatser annars behövs för att undvika en nödsituation. - - - gjort en självständig bedömning av NN:s familjeförhållanden och om hon var berättigad till försörjningsstöd enligt sin ansökan eller skulle anses ha möjlighet att ordna sin försörjning på annat sätt " (beslut 30 november 2004, dnr 1477-2003).

Försäkringskassans hemsida. Under "[Förälder](#)" finns en rubrik "[Föräldrar som inte lever ihop](#)" där man kan "[Beräkna underhållsbidrag](#)". Denna kanske kan vara till nytta exempelvis när vi vid utredning av föräldrars möjlighet till att betala för barns egna boende (i de situationer vi bedömer att det är oskäligt att barn bor hos förälder och föräldransvaret fortfarande gäller enligt föräldrabalken).

Utlandsvistelse/vistelse på annan ort

Till arbetsmarknadens förfogande

Ej till arbetsmarknadens förfogande

I förväg meddelad frånvaro (Frånvaroavdrag)

Enligt SoL 2 a 3 § har bosättningskommunen ansvar för det stöd och den hjälp som den enskilde behöver. Om den enskilde vistas i annan kommun kan det vid akuta situationer vara vistelsekommunen som har detta ansvar. Att sökanden vistas på annan ort är alltså i sig ingen anledning till att avslå ansökan om bistånd. Det avgörande kan vara hur vistelsen på annan ort påverkar den enskildes möjlighet att så snabbt som möjligt komma ut i egen försörjning.

Om den sökande vistas på annan ort under längre tid kan sökandes anknytning till vistelsekommunen vara så stark att den är att betrakta som bosättningskommunen. Vid utredning om vilken kommun som ska betraktas som bosättningskommun är den enskildes avsikt med vistelsen av stor betydelse, prop 2010/11:49 sidan 39.

Till arbetsmarknadens förfogande

Den som är arbetsför beviljas inte ekonomiskt bistånd för tid han/hon inte står till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis vid en längre resa. Genom att inte stå till arbetsmarknadens förfogande gör inte sökande vad han/hon kan för att bli självförsörjande. Detsamma gäller för studerande, exempelvis på SFI, som inte gör vad han/hon kan för att tillgodogöra sig utbildningen.

När någon inte gjort så gott den kunnat, exempelvis i samband med utlandsvistelse, beviljas i nödsituation matpengar.

Vid biståndsbedömning tittar vi trettio dagar bakåt i tiden för att se om sökanden gjort vad den kunnat. Detta innebär att de som återvänder efter en utlandsvistelse, och inte gjort så gott de kunnat för att bli självförsörjande förrän de kommit hem, kan beviljas matpengar om de fortsättningsvis gör så gott de kan. När de i en månad gjort så gott de kunnat för att bli självförsörjande, så kan de beviljas full norm.

Söka jobb från utlandet via internet inte tillräckligt

Kammarrätten i Göteborg skriver i domskälen "Att som biståndstagare - utan att underrätta den socialförvaltning man tillhör - åka utomlands i längre perioder och därifrån söka arbete via Internet kan i regel inte vara att aktivt söka arbete i lagens mening." Därmed hade sökanden genom sin utlandsvistelse inte gjort så gott han kunnat för att bli självförsörjande. I ärendet hade inte nämnden vetat om att sökanden varit utomlands när de beviljat bistånd för september. Kammarrätten tyckte att det, under rådande förhållanden, varit rätt att ta med det erhållna biståndet för september vid inkomstberäkning inför november (15 mars 2006, mål nr 1563-05).

Inte tillräckligt att vara anmäld på arbetsförmedlingen

Kammarrätten i Göteborg ansåg att det inte var tillräckligt att ett par som varit utomlands var anmälda på arbetsförmedlingen och sökt ett antal arbeten. Nämnden kunde visa att det funnits ytterligare tänkbara arbeten utannonserade som paret inte hade sökt. Det var riktigt att avslå ansökan med motivering att sökande inte gjort vad de kunnat för att så snabbt som möjligt komma igång med egen försörjning (8 juli 2008, mål nr 6713-07).

Sjuk anhörig inte tillräckliga skäl för att ej söka fortsatt studier

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att avslå ansökan eftersom kvinnan i familjen "genom att åka utomlands, utan att samråda med socialnämnden och genom att ej söka fortsatta studier, ej gjort vad som ankommer på den enskilde för att rätt till ekonomiskt bistånd ska inträda". Att kvinnans syster var sjuk och kanske skulle mista livet och att sökanden inte sett sin familj på 16 år, var inte skäl till att bevilja bistånd (10 april 2008, mål nr 414–08).

Anhörigs dödsfall giltigt skäl till frånvaro (dom under [Frånvaroavdrag](#))

Hela hushållet drabbas av en vuxens utlandsvistelse

I en regeringsrättsdom togs ställning till om en familj skulle vägras socialbidrag för att mamman i familjen varit utomlands och därmed inte gjort vad hon kunnat för att bidra till familjens försörjning. Regeringsrätten fastslog att det i ett sådant läge är riktigt att beakta den inkomst mamman skulle ha kunnat förvärva om hon stått till arbetsmarknadens förfogande (RÅ ref 1995:79).

Skolan ansåg att utlandsresa inte försinkat SFI-utbildning

Kammarrätten i Göteborg ansåg att en man som farit till sitt hemland och där besökt sin sjuka far, därigenom inte försinkat sin SFI-utbildning, eftersom skolans rektor och mannens lärare beviljat ledigheten. Därför var han berättigad till försörjningsstöd (5 maj 1999, mål nr 2254–1999).

Ej till arbetsmarknadens förfogande

För den som trots utlandsvistelse inte försämrar sina möjligheter till egen försörjning gäller att ekonomiskt bistånd beviljas efter sedvanlig ansökan en gång per månad. Under kortare tids resor (inte längre än en månad) kan försörjningsstöd beviljas en gång per år. Vid en jämförelse med en låginkomsttagare är det inte skäligt att den som uppbär försörjningsstöd vistas utomlands mer än en månad per år.

Bistånd till reskostnader, eller fördyrade omkostnader på grund av resor, beviljas enbart om resan är nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå.

Sökanden som har varit utomlands mer än en månad och för tid därutöver klarat sitt uppehälle på annat sätt, kan beviljas hyreskostnad för ytterligare två månader. Därefter, det vill säga efter tre månader, anses inte sökanden vara bosatt i kommunen och försörjningsstöd avslås för tid som sökanden inte vistas i Sverige. Detta är samma som tidsgränsen för äldreförsörjningsstöd, Socialförsäkringsbalken 5 kap 14 §.

För de som efter längre tid än tre månader återvänder till sitt tidigare boende, finns det därför risk att de har hyresskuld, som de själva får försöka lösa. Blir det aktuellt med vräkning är det viktigt att hänsyn tas till barnens bästa och att försök görs att hjälpa familjen till nytt boende.

Ensamkommande flyktingbarns resa under ferier

Kammarrätten ansåg att det inte var rätt att avslå en 17-åring ansökan med motivering att han gjort en utlandsresa utan samråd med socialtjänsten och att han borde planerat sin ekonomi så att han kunnat försörja sig under resan (Jönköping 26 januari 2011, mål nr 2930–10).

Utlandsvistelse avslagsskäl för kvinna även om söka-jobb-krav inte ställts

Kammarrätten ansåg att en kvinna inte visat att hon var berättigad till ekonomiskt bistånd och att hennes ansökan därför skulle avslås. Hon hade åkt till sin svårt sjuka son i Syrien. Länsrätten hade dömt att hon trots utlandsvistelsen var berättigad till bistånd eftersom "den som uppbär ekonomiskt bistånd till uppehälle är inte skyldig att iaktta reseförbud ... Det har inte framkommit att stadsdelsnämnden ställer krav på att NN t.ex. ska vara aktivt arbetssökande".

Nämnden överklagade länsrättsdomen och skrev att "Det är oklart hur hon bekostade familjens flygbiljetter. Att kunna bekosta en dyr flygresa kan visa på att den sökande har tillgång till gåvor eller lån som inte tidigare redovisats för socialtjänsten ... Förutsättningarna för familjer som lever med försörjningsstöd och förutsättningarna för familjer med låga egna inkomster från arbete bör inte vara alltför olika".

Kammarrätten motiverar inte varför de går emot länsrättens bedömning utan skriver bara "Enligt kammarrättens mening har NN inte visat att hon är berättigad till ekonomiskt bistånd för juni 2008." NN hade inte, trots att hon av kammarrätten förelagts att svara, kommenterat uppgifterna i nämndens överklagan (Stockholm 9 september 2009, mål nr 1632–09).

Utlandsvistelse inte avslagsskäl för sjuk kvinna

Kammarrätten i Göteborg gjorde samma bedömning som länsrätten att NN "även om hon under februari kan ha befunnit sig utomlands, alltjämt ska anses vara bosatt i Göteborg. Vid sådant förhållande och då hon på grund av sjukdom inte har kunnat stå till arbetsmarknadens förfogande har hon rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning och livsföring i övrigt om hennes behov inte kan tillgodoses på annat sätt." Kvinnan hade personligen sökt bistånd i januari och mars (21 januari 2009, mål nr 4074–08).

Kammarrätten ansåg inte att utlandsvistelse var skäl för avslag eftersom det inte innebar att sökanden bröt uppgjord planering (KR i Stockholm 2 februari 2018, mål nr 5811–17).

I förväg meddelad "ogiltig" frånvaro

Om vi får reda på att sökanden planerar bryta planering för att nästa månad fara någon annanstans, l förväg meddelad frånvaro (Frånvaroavdrag).

Utländsk medborgare

Politiskt ställningstagande

Nordiska medborgare

EU-/EES-medborgare

Övriga länder/tredjelandsmedborgare

Kvarvarande makas försörjningsmöjlighet

Försörjningsskyldighet vid viss anhörginvandring

Asylsökande

I avvaktan på beslut om uppehållstillstånd

Avslag på ansökan om uppehållstillstånd

Stöd till återetablering i hemlandet

Turister och personer som inte har rätt att visas här

Studering

[*"Hemlandsresor" \(under Resor\)*](#)

[*Svenskt medborgarskap och uppehållstillstånd \(annan sida\)*](#)

Politiskt ställningstagande

Kommunens yttersta ansvar gäller, enligt SoL 2 a kap 1 § för de som vistas i kommunen. Personer från olika länder har olika rättigheter beroende på vilka överenskommelser det landet gjort med Sverige och vilken lagstiftning som är tillämplig. Se nedan.

Socialdepartementet skriver att de tolkar "bestämmelserna i socialtjänstlagen på det sättet att den som är bosatt i Sverige eller som har kommit hit för att bosätta sig här och lagligen vistas här enligt EG-rättsliga regler eller enligt svensk rätt i övrigt i princip har rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen om de i paragrafen angivna förutsättningarna är uppfyllda. I övrigt gäller att utländska medborgare som befinner sig endast tillfälligt i Sverige, t.ex. turister och affärsresande, eller utlänningar som vistas här olovligen utan uppehållsrätt eller arbetstillstånd inte har rätt till bistånd annat än i akuta nödsituationer. För nordiska medborgare finns dock en utökad rätt till bistånd i enlighet med vad som följer av lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (SOU 2005:34 sidan 155).

Sökanden måste genom pass eller identitetskort kunna visa vilket land han/hon är medborgare i och styrka sin rätt att vara i Sverige. Om inte hemlandet kan fastställas hänvisas till polisen, för att de ska fastställa rätten till vistelse i landet.

Nordisk medborgare

Nordiska medborgare jämföras med svenska medborgare vid handläggning av ekonomiskt bistånd (Lag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster 1995:479, artiklarna 6 och 7). Detta kan innebära att sökande som inte har någon anknytning till kommunen (exempelvis vad gäller boende och försörjning) kan få sitt behov av skälig levnadsnivå tillgodosedd genom att hjälp med hemresa erbjuds, det vill säga på samma sätt som en sökande från en annan kommun, Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området sidan 30.

EU-/EES-medborgare

Enligt likabehandlingsprincipen, artikel 24.1 i "Rörlighetsdirektivet" (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG), ska alla de som enligt direktivet (det vill säga har uppehållsrätt) uppehåller sig i landet åtnjuta (ungefär) samma behandling som landets egna medborgare. Det är alltså viktigt att veta om den sökande har uppehållsrätt eller inte.

Uppehållsrätt

De som är medborgare i ett EU-land har rätt att resa, arbeta och bo i vilket annat EU-land som helst. Enligt utlänningslagen (UtlL) kap 3 a 3 § är det fyra kategorier, och deras familjemedlemmar, som har uppehållsrätt (= får vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd):

- 1) arbetstagare/egna företagare,
- 2) arbetssökande med en verklig möjlighet att få anställning,
- 3) studerande som uppfyller vissa villkor och
- 4) personer som har tillräckligt med tillgångar för att kunna försörja sig.

Uppehållsrätten omfattar även deras familjemedlemmar, UtlL kap 3 a § 1.

Uppehållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda, UtlL kap 3 a § 5. Det vill säga att, till skillnad mot "uppehållstillstånd", så krävs inget särskilt papper/intyg som säger under vilken tidsperioden personen har uppehållsrätt. Det finns en massa situationer där det finns specialregler som gör att personer behåller uppehållsrätten trots ändrade förhållanden, exempelvis vid arbetslöshet, äktenskapsskillnad och dödsfall, UtlL kap 3 a § 5 a-d och §§ 6 och 7.

Tidigare fanns det en registreringskyldighet för vissa EES-medborgare. Detta togs bort 1 maj 2014. Däremot ska familjemedlemmar som kommer från land utanför EES fortfarande registrera sig på Migrationsverket, UtlL 3 a kap 10 §.

Uppehållsrätt de tre första månaderna krävde att de inte belastade sociala biståndssystemet

En polsk familj som kommit till Sverige 19 januari 2009 nekades bistånd för april 2009. Kammarrätten tyckte att det var rätt att avslå ansökan. De hänvisade till EU:s rörlighetsdirektiv artiklarna 14 och 7 och ansåg att sökanden inte uppfyllde kraven för uppehållsrätt eftersom artiklarna förutsätter att personen inte "blir en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem". Rätten hänvisade även till SOU 2005:34 sidan 155 (se ovan).

Kammarrätten tar inte upp frågan om sökandes behov bättre kunde tillgodoses i hemlandet eller om det är rimligt att ställa krav på planering innan flytt och om detta skulle vägas in i beslutet.

Det står i domen att "Rätten till fri rörlighet innebär en möjlighet att flytta till ett annat land inom den europeiska unionen om man har sin egen och familjens försörjning ordnad". Så vitt jag vet är detta en förutsättning för att studerande och de som grundar sin uppehållsrätt på egen försörjning ska ha uppehållsrätt. Men för arbetstagare, arbetsökande och egna företagare är inte egen försörjning ett villkor för uppehållsrätt.

Kammarrätten nämner inget om rörlighetsdirektivets artikel 14 punkt 4 b (om bibehållen uppehållsrätt). Enligt länsrätten skriver mannen att "han har ingen anställning i Sverige utan vill först gå och läsa svenska", vilket kan tolkas som att han inte är arbetsökande. I så fall är undantag enligt 14:4 b inte aktuellt. Eventuellt kan bristande svensk- eller specialkunskaper göra att det bedöms att han inte "verkligen har möjlighet att få anställning", vilket i så fall gör att 14:4 b (eller UtLL kap 3 a 3 §) inte är tillämpligt (Kammarrätten i Göteborg, 15 mars 2010, mål nr 4229–09).

Rörlighetsdirektivet artikel 1 **Bibehållen uppehållsrätt**

1. Unionsmedborgare och deras familjemedlemmar ska ha uppehållsrätt enligt artikel 6 så länge de inte blir en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem.
2. Unionsmedborgare och deras familjemedlemmar ska ha uppehållsrätt enligt artiklarna 7, 12 och 13 så länge de uppfyller villkoren i dessa artiklar. I särskilda fall då det finns rimliga tvivel på huruvida en unionsmedborgare eller dennes familjemedlemmar uppfyller kraven i artiklarna 7, 12 och 13 får medlemsstaterna kontrollera att dessa krav är uppfyllda. Denna kontroll ska inte genomföras systematiskt.
3. En utvisningsåtgärd ska inte vara den automatiska följden av att unionsmedborgare eller deras familjemedlemmar har anlitat det sociala biståndssystemet i den mottagande medlemsstaten.
4. Genom undantag från punkterna 1 och 2 och utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i kapitel VI får en utvisningsåtgärd under inga förhållanden vidtas mot unionsmedborgare eller deras familjemedlemmar
 - a) om unionsmedborgarna är anställda eller egenföretagare, eller
 - b) om unionsmedborgarna har kommit till den mottagande medlemsstatens territorium för att söka arbete. I detta fall kan unionsmedborgarna och deras familjemedlemmar inte utvisas så länge unionsmedborgarna kan styrka att de fortfarande söker arbete och att de verkligen har möjlighet att få anställning.

Jämför

Utlänningslagen 8 kap

Avvisning vid orimlig belastning för biståndssystemet

9 § En EES-medborgare eller en familjemedlem till en EES-medborgare får avvisas under de tre första månaderna efter inresan om han eller hon visar sig utgöra en orimlig belastning för biståndssystemet enligt socialtjänstlagen (2001:453).

En utlänning som har uppehållsrätt får inte avvisas enligt första stycket. Lag (2014:198).

Uppehållsrätt betyder inte automatiskt rätt till bistånd

Att EU-medborgare har uppehållsrätt innebär inte att de automatiskt har rätt till ekonomiskt bistånd. Det är samma som för en person från en annan del av Sverige. Denne har rätt att vistas i Åmål, men om personen är närmare självförsörjning om den återvänder till sin hemkommun (=bosättningskommunen, där den har stadigvarande boende eller starkast anknytning), så gäller eventuellt bistånd kostnad för att ta sig hem.

Vi ska göra sedvanlig utredning hur sökande bäst kan få egen försörjning.

Bistånd beviljas månad för månad. Därför är det viktigt att tala om för exempelvis arbetslös sökande hur dennes chans till jobb, det vill säga rätt till bistånd, bedöms. Exempelvis: Det kanske är möjligt för dig att få jobb här, men har du inte fått klart med något arbete inom den närmaste månaden (närmaste månaderna?) så är det inte troligt att du kommer att få ett jobb här och du kommer då inte att få mer bistånd till uppehälle här.

Viktigt att ta hänsyn till barnperspektivet vid bedömning av rätt till bistånd.

Kategori 1 och 2: EU-medborgare som är arbetstagare eller arbetssökande

EU-medborgare som är arbetstagare eller arbetssökande med verklig möjlighet att få anställning här, har rätt till socialt bistånd på samma villkor som svenska medborgare. Det vill säga att vi gör en bedömning om på vilket sätt sökande bäst kan bli självförsörjande. Om sökande har konkreta möjligheter till anställning, eller annan försörjning, kan bistånd beviljas i avvaktan på att denna kommer till stånd under förutsättning att sökande gjort allt den kunnat (planerat för boende och uppehälle) för att klara sig själv.

För de som inte kan svenska, inte har konkreta anställningsmöjligheter eller goda kontakter för anställning, är det som regel svårt att få en anställning. Bistånd kan i sådana fall bestå i hjälp till ambassad eller konsulat.

Ibland används EG-domstolens dom C 292/89 (Antonissendomen) som ett argument för att lagens mening att arbetssökande har uppehållsrätt om de "har en verklig möjlighet att få en anställning" inte gäller för de sex första månaderna av arbetssökande, men jag har inte hittat något lagstöd för detta. Det är i mina ögon konstigt att använda en dom som säger att det på 1980-talet, enligt EG-domstolen, var ok att ha en maxgräns på sex månader för jobbsökande, som argument för att detta under 2010-talet ska gälla som minimigräns.

Men för de som blivit ofrivilligt arbetslösa gäller ibland en sexmånaders-gräns utlänningslagen (UtlL) 3 a kap 5 a §, se nedan.

Arbetssökande fyra månader utan faktisk möjlighet till anställning hade inteuppehållsrätt

Kammarrätten tyckte att parets tidningsförsäljning inte gjorde att de hade uppehållsrätt som anställda. Dessutom tyckte de att de inte hade faktisk möjlighet att få en anställning trots att Arbetsförmedlingen ansåg att de hade "goda möjligheter till en anställning" och anvisat bland annat bärplockarjobb i juni nästkommande år (ansökan gällde november). Kammarrätten höll inte heller med förvaltningsrätten om att arbetssökande automatiskt har sex månaders uppehållsrätt, utan ansåg att sökanden saknade uppehållsrätt trots att de bara hade varit i landet fyra månader. Det fanns inget som stödde sökandes uppgifter om jobbsökande. "Med hänsyn härtill och att NN saknar utbildning, har ytterst begränsade kunskaper i svenska språket, begränsade kunskaper i engelska samt begränsad arbetslivserfarenhet kan han, vid tiden för ansökan om ekonomiskt bistånd i november 2013, inte anses ha haft en verklig möjlighet att få en anställning, Han hade därför inte heller uppehållsrätt som arbetssökande och därmed inte rätt till ekonomiskt bistånd för november 2013. Förvaltningsrättens dom ska upphävas och socialnämndens beslut fastställas." (Göteborg 13 april 2015, mål nr 4223–14.) Jag tycker att kopplingen "uppehållsrätt/inte uppehållsrätt" till "rätt/inte rätt till ekonomiskt bistånd" är något förenklat eftersom det kan vara ett akut nödläge och då kan även de som saknar uppehållsrätt ha rätt till bistånd. Det finns även de som har uppehållsrätt, men som inte uppfyller socialtjänstlagens villkor för att få bistånd och är därmed inte berättigade till ekonomiskt bistånd.

Inte ta hänsyn till försörjningsmöjlighet i hemlandet

Kammarrätten tyckte att "det saknas skäl att göra bedömningen så vidsträckt att EU-medborgares

möjligheter att snabbare kunna försörja sig i hemlandet ska beaktas vid biståndsprövningen" (Göteborg 9 november 2010, mål nr 1600–09). Domen överklagades till Regeringsrätten, som inte meddelade prövningstillstånd, vilket kan tolkas som att den inte är principiellt viktig.

Två års "arbete" var inte att betrakta som faktiskt "arbete" för att få uppehållsrätt

En familj från annat EU-land som vistats cirka två år i Sverige sökte hjälp med bostadsanskaffande, eftersom de inte kunde bo kvar i sin husvagn. Familjen hade städat på en campingplats för att slippa betala hyra där. Mannen hade spelat på gatan för att kunna skaffa mat och andra nödvändiga saker. Ansökan avslogs eftersom det ansågs att de inte hade uppehållsrätt som arbetstagare. Kammarrätten ansåg, liksom länsrätten, att det var rätt att avslå ansökan med denna motivering och att det var tillräckligt att bedöma ansökan utifrån akut nödsituation och erbjuda enbart hjälp med hemresa till sitt hemland.

Domen tar upp arbetstagarbegreppet, vad som anses vara en anställning, vid bedömning om någon har uppehållsrätt. I domskälen nämns några kriterier som ska gälla. Det ska vara ett faktiskt och verkligt arbete som inte utförs i så begränsad omfattning att det enbart är fråga om en marginell och sidoordnad verksamhet. Arbetet ska utföras åt någon annan, vara under dennes arbetsledning, ske mot ersättning och vara sådant som normalt hör hemma på arbetsmarknaden. Kammarrätten ansåg inte att kriterierna för att betraktas som arbetstagare, och därmed ha uppehållsrätt, var uppfyllda (Kammarrätten i Göteborg, 11 juni 2010, mål nr 3177–09).

Enbart matpengar efter sex månaders arbetssökande

En kvinna från Lettland bedömdes haft uppehållsrätt under sex månader som arbetssökande med verklig möjlighet att få anställning. Hennes nigerianske make hade uppehållsrätt som familjemedlem. De hade kommit till Sverige i maj. Ansökan för november avslogs med motivering att de inte längre hade uppehållsrätt som arbetssökande. De beviljades matpengar för en period. Kammarrätten delade nämndens och länsrättens bedömning. "Även om hon fortfarande söker arbete och deltar i SFI-undervisning finner länsrätten att hon, i den mening som de aktuella bestämmelserna bör ges, inte kan anses ha en verklig möjlighet att få en anställning. Med anledning av att NN därmed inte kan anses uppfylla förutsättningarna för uppehållsrätt kan inte heller NN:s make anses ha uppehållsrätt i Sverige. Mot denna bakgrund måste det anses att nämnden har haft fog för sitt beslut." (Kammarrätten i Jönköping 23 mars 2010, mål nr 247–10.)

Att mannen hade anställning som reklamutdelare påverkade inte hans uppehållsrätt, eftersom den grundade sig på familjemedlemskapet. Paret pekade på att de gjort allt för att få arbete, vilket i det här fallet kan styrka nämndens bedömning att de inte hade "en verklig möjlighet att få anställning"?

Felaktigt ifrågasatt uppehållsrätt

Kammarrätten i Jönköping konstaterade att det var fel av nämnden att avslå ansökan om försörjningsstöd med motivering att den sökande inte hade uppehållsrätt.

Arbetssökande EES-medborgare har, enligt utlänningslagen kapitel 3 a, 3 §, uppehållsrätt om de har en verklig möjlighet att få en anställning. I detta fall ansåg både länsrätt och kammarrätt att den sökande uppfyllde kraven för att ha uppehållsrätt och det var fel av nämnden att avslå ansökan med den motiveringen.

Rätten upphävde beslutet och återförvisade ärendet till nämnden för prövning om sökanden hade rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen. Denna dom säger alltså inget om den sökande (som läste på SFI, hade en teknisk utbildning och haft arbete i Polen) genom att stanna i Sverige gjorde vad han kunde för att så snabbt som möjligt bli självförsörjande (27 september 2007, dom nr 3248–07).

Märkligt resonemang kring uppehållsrätt för arbetslös

En 43-årig tysk medborgare hade rätt till bistånd till uppehälle, hyra och el för februari 2009 eftersom rätten, till skillnad mot kommunens arbetsmarknadsenhet, ansåg att han hade en verklig möjlighet att få anställning i landet.

Mannen hade kommit till Sverige 1 juni 2008, var utbildad skeppsbyggare med arbetslivserfarenhet inom flera olika områden, hade skrivit in sig som arbets sökande hos arbetsförmedlingen och olika bemanningsföretag, sökt flera arbeten, anmält sig till SFI, hade eget boende, var folkbokförd i Sverige och det fanns inte skäl att tvivla på hans uppgifter att han har brutit banden med Tyskland och att han hade för avsikt att stanna i Sverige. Länsrätten skriver att "Han har därmed uppehållit sig i Sverige under längre tid än sex månader.

Han kan dock ha uppehållsrätt som arbetstagare om han uppfyller kriterierna som arbets sökande, dvs om han verkligen söker arbete och om det finns en verklig möjlighet att få en anställning." De anger inget lagrum för detta. Det verkar lite konstigt eftersom en person som haft arbete under vissa omständigheter har kvar sin status som arbetstagare även om han blir arbetslös, men att de som har uppehållsrätt som arbets sökande enligt Utlänningslagen 3 a kap 3 § punkt 2 (se ovan) skulle få status som arbetstagare efter sex månader verkar lite besynnerligt, Kammarrätten i Göteborg 23 september 2009, mål nr 5294-09.

EU-medborgare som blivit ofrivilligt arbetslösa

För de som ofrivilligt fått sluta en anställning och anmält sig som arbets sökande på arbetsförmedlingen gäller samma regler som för anställda, det vill säga att de i stort sett har rätt till likabehandling som svenska medborgare. De har uppehållsrätt minst sex månader efter det att anställningen upphört. Om de varit anställda mer än ett år gäller ingen sådan tidsbegränsning, direktivet artikel 7.3 och UtIL 3 a kap 5 a §.

Kategori 3: EU-medborgare som studerar

Studerande ska ha sin och sin familjs finansiering ordnad, UtIL kap 3a 3 § punkt 3, och är därmed som regel inte berättigade till försörjningsstöd.

EG-dom (c-184/99, dom 2001-09-20) handlar om utländska studenters rätt till "existensminimumbidrag". I det aktuella fallet hade belgiska myndigheter nekat en fransk student bidrag. Eftersom en belgisk medborgare i motsvarande situation skulle fått bidrag och den studerande tidigare beviljats bidrag för studietiden var det fel att neka bidrag till den franske studenten.

I domen finns hänvisningar till andra domar som kan vara till hjälp vid andra frågor angående frågor om bistånd till EU-medborgare. Pressmeddelandet sammanfattar domen.

[Migrationsverkets hemsida](#) om villkor för att studera i Sverige.

[Migrationsverket skriver att](#) " Du har uppehållsrätt om du till exempel är arbetstagare, egen företagare, studerar eller har tillräckliga medel för din försörjning (2018-03-22), vilket torde tolkas som att studerande inte skulle behöva ha tillräckliga medel för sin försörjning.

I lagen står att studerande ska ha sin försörjning ordnad för att ha uppehållsrätt. Migrationsverket anser att ordet "eller" kan ersätta ordet "och" utan att det ändrar betydelse (Migrationsverksbrev dnr 4.2.1-2017-128769). De torde vara tämligen ensamma om denna juridisklingvistiska tolkning!

[Centrala studiestödsnämndens](#) sida om villkor för utlänningar att få studiestöd

Kategori 4: EU-medborgare som har egna tillgångar

Även de som kan försörja sig själv med hjälp av egna tillgångar har uppehållsrätt. Denna rätt försvinner inte bara för att någon söker bistånd, exempelvis för att de hamnat i akut nödläge på grund av bankkrångel. De kan i sådana fall vara berättigade till bistånd, som kan beviljas med villkor om återbetalning (förskott på de pengar sökanden får när krånglet ordnats).

När vi utreder behovet av bistånd för någon som haft uppehållsrätt, är det viktigt att vi får klarlagt om personen fortfarande uppfyller utlänningslagens kriterier för uppehållsrätt.

Först kategori 4, sedan kategori 2, sedan ingen uppehållsrätt

Ett tyskt par med en 14-årig dotter hade inte rätt till ekonomiskt bistånd annat än i akut nödläge då deras kapital tagit slut och de trots idogt jobbsökande inte lyckats få anställning. De hade i juni 2009 registrerats som personer som hade egna tillgångar (250 000 kronor) till sin försörjning och därmed uppehållsrätt. De sökte ek bistånd september-december 2010 och januari 2011, men ansågs då inte ha en verklig möjlighet att få en anställning trots att de sökt arbete i mer än sex månader.

Kammarrätten ansåg det vara rätt att då enbart bevilja bistånd till kläder för dotter och matpengar, Kammarrätten i Sundsvall, 26 september 2011, mål nr 174--178-11.

Familjemedlemmar

Familjemedlemmar till de som har uppehållsrätt har också uppehållsrätt, UtL kap 3 a 1 §.

En EES-medborgares familjemedlem som inte själv är EES-medborgare och som har uppehållsrätt ska ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast tre månader efter det att han eller hon kom till Sverige, UtL kap 3 a 10 §.

Fel kräva uppehållstillstånd för rätt till bistånd

Kammarrätten i Stockholm fastslår att ansökan från en tredjelandsmedborgare som har uppehållsrätt som familjemedlem till EES-medborgare, inte kan avslås med motivering att sökanden inte har uppehållstillstånd. Nämnden hade beviljat EES-medborgaren bistånd, men avslagit ansökan från maken och barnen med motivering att de som hade uppehållskort inte hade rätt till försörjningsstöd utan skulle kunna försörja sig på annat sätt. Kammarrätten instämde i länsrättens dom att upphäva beslutet och återförvisa ärendet till nämnden för prövning om sökanden hade rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen (2 juli 2008, mål nr 4233-08).

Barnbidrag till EU-medborgare

Det har förekommit att Försäkringskassan nekat här bosatt EU-medborgare barnbidrag med argumentet att "de inte kan försörja sig". Så vitt jag förstår är detta inte ett skäl för avslag. Därför bör sökanden överklaga ett sådant beslut från Försäkringskassan.

Sökanden kan i överklagan hänvisa till det som den grundar sin uppehållsrätt på, likabehandlingsprincipen enligt Rörlighetsdirektivet artikel 24 punkt 1 och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Om sökanden uppfyller övriga villkor för bistånd kan bistånd motsvarande barnbidrag beviljas enligt Sol 4 kap 1 § med villkor om återbetalning om Försäkringskassans beslut ändras.

Utsatta EU-medborgare

Se dom ovan under "KATEGORI 1 och 2: EU-medborgare som är arbetstagare eller arbetsökande,"
Arbetsökande fyra månader utan faktisk möjlighet till anställning hade inte uppehålls rätt.

I Socialstyrelsens "[Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området](#)" (2017) finns sammanställning av EG-rätt och hur vi ska hantera den.

Sveriges kommuner och landstings (SKL:s) sida om [Utsatta EU-medborgare](#) med frågor och svar om denna grupp

Riksdagens "[EU-upplysningen](#)" har riksdagens uppdrag att ge partipolitiskt neutral information till allmänheten om EU och om det svenska medlemskapet.

EG-domstolens rättspraxis med mera kan man söka på http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/

"[Rörlighetsdirektivet](#)" ([Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG](#)). Kanske enklare att läsa en [sammanfattning](#)? EU har även gett ut [tillämpningsvägledning](#) till direktivet.

[Propositionen 2005/06:77](#) handlar om genomförande av EG-direktiven om unionsmedborgares rörlighet inom EU och om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, utskottsbetänkandet heter [2005/06 SfU9](#) Andra rättskällor [SOU 2005:34](#) (förslaget som försvann?) Socialtjänsten och den fria rörligheten och [SOU 2005:49](#). Unionsmedborgares fria rörlighet inom EU, som innehåller mycket information i frågan.

I EES ingår alla EU-länder plus Island, Norge och Liechtenstein. Schweiz har ett liknande avtal, vilket gör att schweizare inte räknas som tredjelandsmedborgare (men de omfattas inte av uppehållsreglerna utan [ska ha uppehållstillstånd](#)).

[EU-länder](#) 2018: Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Kroatien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.
Medborgare i Island, Norge och Liechtenstein omfattas också av den fria rörligheten på samma sätt som EU-medborgare

I utlänningslagen förekommer inte begreppet EU-medborgare eftersom det inte finns några särskilda regler för enbart dessa. Detta torde betyda att det även ur "ekonomiskt-bistånd-regel-synpunkt" är EES-medborgare jämställda med EU-medborgare

Från annat land / tredjelandsmedborgare

Grundregeln i svensk utlänningslagstiftning är att utlänningar måste ha särskilt tillstånd (visum eller uppehållstillstånd) för att få resa in i och vistas i Sverige. För att få tillstånd krävs att de kan försörja sig själva, undantag asylsökande. Kommunens yttersta ansvar kan innebära, om behovet inte tillgodoses på annat sätt, att den sökande erbjuds respengar till ambassad/konsulat eller, om dessa inte kan hjälpa till, hemresa.

Flyktingar som bosätter sig i Sverige är invandrare. Målen för den svenska invandrapolitiken, som sammanfattas i begreppen jämlikhet, valfrihet och samverkan, innebär att invandrare i förhållande till övriga invånare i Sverige ska ha likvärdiga förutsättningar att bo, leva och verka här. Undantagen är de fundamentala rättigheter och skyldigheter som knyts till medborgarskapet. Grunden för att nå målen för invandrapolitiken och flyktingmottagandet är de insatser som faller inom välfärdspolitikens ram, proposition 1989/90:105 om samordnat flyktingmottagande och nytt system för ersättning till

kommunerna, m. m, sidan 5.

De som av Migrationsverket har beviljats uppehållstillstånd har alltså samma rätt som svenskar att få bistånd om de uppfyller villkoren i socialtjänstlagen. Se reglerna för Etableringsersättning (räknas som vanlig inkomst).

Tredjelandsmedborgare som räknas som familjemedlem till EES-medborgare har uppehållsrätt enligt ovan.

Olika regler för de olika ambassaderna

Kammarrätten i Göteborg tog upp ett ärende om ekonomiskt bistånd enligt svensk lag: Lag (2003:491) om konsulärt bistånd.

Sökanden var en svensk medborgare som inte tog sig hem från Paraguay. Kammarrätten kom fram till att det var rätt att inte bevilja bistånd. Mannen hade ingen försäkring och inte utnyttjat sin återresebiljett, vilket gjorde att det ansågs att han själv orsakat sin nödsituation. Han godtog inte heller ambassadens förslag att kontakta tidigare arbetsgivare, läkare i Sverige för att få reda på medicinering eller någon referensperson i grannlandet Uruguay (han var medborgare i både Sverige och Uruguay om jag fattat rätt). Därför ansåg kammarrätten att det var rätt att neka bistånd till hemresa trots att mannen vistades i Paraguay utan att ha arbets- och uppehållstillstånd och saknade pengar till hemresa (3 april 2008, mål nr 1201–08).

Kvarvarande makas försörjningsskyldighet

Försörjningsskyldigheten mellan makar gäller även om den andra parten är bosatt i ett annat land. Se även Ömsesidig underhålls-/försörjningsskyldighet.

Hur utreder vi hustruns försörjningsskyldigheter när hon är kvar hemma i Uganda?

Kammarrätten i Göteborg konstaterar att socialtjänsten har både utrednings- och serviceskyldighet i biståndsärenden. Sökanden ska visa att maken inte har förmåga att försörja honom eller henne. "Bördan på en enskild biståndssökande att prestera utredning som avser den andra makens ekonomi får dok inte bli orimlig." Sökanden hade visat intyg från universitetet i Kampala, två kontoutdrag från hustruns konto och ett intyg från Tawfiq Muslim Youths Organisation att de beviljade hustrun bidrag för att hjälpa henne med universitetets avgifter. Som skäl för dess bidrag anger organisationen att hon kommer från en fattig familj. Enligt klaganden hade socialsekreterare vid stadsdelsnämnden sagt "att det inte spelar någon roll vilka handlingar han lämnar in eftersom det inte går att använda information som kommer från Uganda". Det tyckte däremot kammarrätten som tycker att "det inte är sannolikt att hon har förmåga att förutom sig själv och barnet även försörja sin make i Sverige." Bistånd skulle beviljas. Jag ser ingenstans i domarna att de kommenterat att hon var studerande det vill säga inte står till arbetsmarknadens förfogande (9 oktober 2008, mål nr 371–08).

Proportionalitetsprincipen (F15§), inte ställa orimliga krav

Sökanden berättade att maken liksom hon själv är pensionär, att han efter krigsutbrottet i Syrien inte har någon inkomst, att han före kriget uppbar en pension motsvarande 280 kr per månad, att Syrien redan före kriget saknade organiserad inkomstdeklaration, att efter krigsutbrottet fungerar inga samhällsfunktioner över huvud taget, att byn där hon och hennes make var bosatta bombades redan i krigets första skede, att det finns inga lokala eller statliga myndigheter att tillgå, att maken lär vara vid liv men kontakten är bruten, att de inte har talat med varandra på nästan ett år och att hon har varit i kontakt med personal vid Utrikesdepartementet med kännedom om Syrien och fått veta att det inte

finns några som helst möjligheter att få fram uppgifter därifrån.

Kammarrätten ansåg att det inte fanns anledning att ifrågasätta sökandes uppgifter och att det inte fanns möjligheter att få fram uppgifter som sökandes makes ekonomi och att det därför var fel att ge avslag med hänvisning till giftas försörjningsskyldighet gentemot varandra, Kammarrätten i Stockholm 8 april 2015, mål nr 8326–14.

Försörjningsskyldighet vid anhöriginvandring

Från och med 20 juli 2016 och tre år framåt gäller att uppehållstillstånd enligt 5 kap. 3 eller 3 a § utlänningslagen, får beviljas endast om den person som utläningen åberopar anknytning till kan försörja sig och utläningen, samt har en bostad av tillräcklig storlek och standard för sig och utläningen. Detta gäller dock inte vid prövning av en ansökan om fortsatt uppehållstillstånd, Lag om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige 9 §. (Tidigare, innan 20 juli 2016, räckte det att anknytningspersonen kunde försörja sig själv och hade tillräckligt stor bostad för den anhörige som skulle flytta hit.)

Om vi får ansökningar från någon som fått uppehållstillstånd av anknytningsskäl efter juli 2016 har denne som regel av Migrationsverket bedömts kunna försörjas av anknytningspersonen. Migrationsverket har klassningskoder som visar grunden för en persons uppehållstillstånd. När vi ska utreda rätten till bistånd har det betydelse vad som legat till grund för denna bedömning. Om vi för att utreda detta måste kontakta Migrationsverket ska vi ha sökandes medgivande för att kunna ta denna kontakt. Det är då viktigt att informera sökanden om att vi i vissa fall, enligt utlänningslagen 17 kap 1 §, har upplysningsskyldighet gentemot Migrationsverket om Migrationsverket ställer frågor till oss (vilket inte kan uteslutas att de gör om vi ringer och vill ha uppgifter i ett speciellt ärende).

Eftersom uppgifterna har väsentlig betydelse för om sökanden har rätt till bistånd, och det inte är ett orimligt krav att uppgifterna redovisas, kan det vara svårt att bevilja bistånd utan att uppgifterna finns. Det vill säga att sökanden då riskerar att ansökan avslås med motivering att sökanden inte gör vad den kan för att rätten till bistånd ska kunna fastställas, Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1).

Asylsökande

Personer som när de söker uppehållstillstånd säger att de är flyktingar (inte vill återvända till sitt hemland exempelvis på grund av sin ras, nationalitet, sin religiösa eller politiska uppfattning och/eller att de tillhör en viss samhällsgrupp) eller skyddsbehövande i övrigt (inte vill återvända till sitt hemland exempelvis för att de har starka skäl att vara rädda för till exempel väpnad konflikt, långvariga fängelsestraff, tortyr eller känner hot mot sitt liv eller sin frihet) kallas för asylsökande. Migrationsverket avgör om de är flyktingar.

Bistånd till logi och uppehälle faller under Migrationsverkets ansvar Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl (LMA), bland annat §§ 8, 13 och 17. Enligt LMA § 1 har de som omfattas av den lagen inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för förmåner av motsvarande karaktär. När det gäller exempelvis akutboende bör Migrationsverkets transitenhets jour i Göteborg kontaktas (031-774 6251).

Barn under 18 år som saknar uppehållstillstånd, men som bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd, omfattas inte av LMA (enligt § 1 sista stycket) utan vi ska bedöma ansökan utifrån SoL. Det vill säga att vi bedömer utifrån vårdnadshavarens situation.

Bistånd till anhörigs resa söks hos Migrationsverket

Kammarrätten i Jönköping ansåg att det var rätt av socialnämnden att neka en flykting bistånd till biljettkostnaderna för hans fru och två barn från Köpenhamn till kommunen där mannen bodde. Migrationsverket kan bevilja bidrag till sådana resor, enligt Förordning (1984:936) om bidrag till flyktingar för kostnader för anhörigas resor till Sverige. Behovet hade kunnat tillgodoses på annat sätt. Däremot ändrade inte kammarrätten länsrättens dom att familjen skulle beviljas extra bistånd till vinterkläder, eftersom de kom i november ifrån Irak. Nämnden fick bestämma hur mycket bistånd som skulle beviljas till vinterkläder (10 april 2008, mål nr 24-08).

Asylsökandes begravning bekostas inte av Migrationsverket

Se dom under fliken Begravning.

I en [regeringsrättsdom RÅ 2009 ref 29](#) (om kostnader för asylsökandes begravning), finns en hel del nyttig information om vad som gäller asylsökande och deras rätt till bistånd enligt LMA och SoL.

[Migrationsverkets hemsida](#)

I avvaktan på beslut om uppehållstillstånd

Som regel söks uppehållstillstånd från utflyttningslandet och de som kommer har alla papper klara. Det kan dock förekomma att personer kommer hit utan uppehållstillstånd och söker det på Migrationsverket här. Då får de ett kvitto på inlämnad ansökan. På denna "Ärendeinformation" står bland annat när ansökan lämnats in och ett dossiernummer. Söker de asyl har Migrationsverket ansvar för deras bistånd.

I de fall de söker uppehållstillstånd, men inte asyl, är det den kommun där utlänningen vistas som, i avvaktan på Migrationsverkets beslut, handhar biståndsfrågan Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) 3 § 2 st. Detta kan exempelvis vara anhöriga till personer som har uppehållstillstånd, 1 § 3 st. Dessa har, enligt samma paragraf, inte rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen, utan ska beviljas bistånd enligt LMA. I sådana fall beviljas bistånd enligt de summor som finns i Förordning (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. § 6.

Utbetalt belopp ersätts, efter ansökan, av Migrationsverket enligt LMA § 23 och Förordning (2002:1118) för statlig ersättning för asylsökande m.fl. 3 §. En ansökan (med dossiernummer) om ersättning för bistånd som betalats ut enligt LMA till en person som har ansökt om uppehållstillstånd och som har rätt att vara i Sverige under handläggningstiden, ska skickas till mottagningsenheten i Alvesta, Box 98, 342 21 Alvesta.

Skriv in i journal att det är beslut och utbetalning enligt LMA och bifoga detta till ansökan till Migrationsverket.

På Migrationsverkets hemsida kan man läsa om [Ersättning för kostnader för ekonomiskt bistånd till tillståndssökande](#) och hur vi ska göra för att få ersättningen

Om ansökan om uppehållstillstånd avslås handhar Migrationsverket hemresan, se nedan.

Förlängning av uppehållstillstånd

Om ansökan om uppehållstillstånd avser endast en förlängning av ett tidigare tillstånd "på i övrigt oförändrade villkor" lämnas dock inte bistånd enligt LMA (9 §) utan enligt SoL, det vill säga med det högre beloppet.

Kammarrätten i Stockholm ansåg, efter yttrande från Migrationsverket, att det var "oförändrade villkor" i ett ärende som gällde en kvinna som blivit misshandlad och därför sökte fortsatt uppehållstillstånd enligt Utlänningslagen (UtlL) 5 kap 16 § ("2. förhållandet har upphört främst på grund av att i förhållandet utlänningsen, eller utlänningsens barn, utsatts för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid"). LMA var inte tillämpligt eftersom hon fortfarande var migrant, inte flykting eller skyddsbehövande, Kammarrätten i Stockholm 23 januari 2012, mål nr 4277, 4279, 4282–11.

Däremot ansåg samma kammarrätt att LMA var tillämpligt i ett ärende där sökande sökte förlängt uppehållstillstånd när hans anknytningsförhållande hade upphört och hans ansökan om uppehållstillstånd prövats enligt Utlänningslagen 5 kap, 16 § tredje stycket ("3. andra starka skäl talar för att utlänningsen ska ges fortsatt uppehållstillstånd") och 5 kap 6 § ("Uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter"), Kammarrätten i Stockholm 15 mars 2012, mål nr 7445, 7446-11 och samma datum mål nr 7447-11).

Sjukvård i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd

Länsrätten i Värmland ansåg att det var rätt att avslå ansökan om bistånd till sjukvårdskostnader för en kvinna som väntade på besked om uppehållstillstånd. I och med att hon hade rätt till bistånd enligt LMA så hade hon inte rätt till bistånd enligt SoL. Länsrätten kommenterar inte det faktum att det även i LMA ges utrymme för att i vissa fall ge bistånd till sjukvårdskostnader (enligt vår tolkning inte tillämpligt i det här fallet). (20 september 2006, mål nr 1473–06)

Förordning (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande innehåller bestämmelser om statlig ersättning till landsting, kommuner och apotek för kostnader för hälso- och sjukvård samt kostnader för tandvård och receptförskrivna läkemedel som de har för vissa utlänningsar. Ersättning enligt förordningen beslutas och betalas av Migrationsverket (1 §).

Avslag på ansökan om uppehållstillstånd

Vi beviljar inte bistånd till de som saknar nödvändigt uppehållstillstånd för att vistas i Sverige. De som fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd ska lämna Sverige. Sökande hänvisas till Migrationsverket, eller till polisen om Migrationsverket överlämnat ärendet dit. Migrationsverket, eller polisen om de fått ärendet, ordnar med resan. Detta gäller även de som innan 1 juni 2016 haft LMA- ersättning från Migrationsverket och som i och med lagändring går miste om denna ersättning på grund av att de inte har rätt att vistas i landet.

När någons uppehållstillstånd går ut så kallas de till Migrationsverket. Om denne inte kommer trots två kallelser, så överlämnas ärendet till polisen.

Det kan bli aktuellt med bistånd om avvísningen inte kan verkställas omgående. Innan detta beviljas är det viktigt att vi har kontakt med Migrationsverket (eller polisen om de är handläggande myndighet) för att ha en gemensam planering för sökandes återvändande. Vad gäller sekretess se sekretessflik för Migrationsverket eller Polisen.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att även de som fått avslag på ansökan om asyl omfattas av LMA och har därmed, enligt 1 § LMA, inte rätt till bistånd enligt SoL 4 kap 1 §, 5 juni 2017, mål nr 1527–1529–16. I en annan dom ansåg de (HFD) att en sökande som, enligt socialtjänsten, inte medverkade till att utvisningen kunde verkställas skulle beviljas fullt försörjningsstöd. Sökanden hade då beviljats nödbistånd i flera år, HFD 2014 ref 37.

Kammarrätten i Jönköping fastställde att utlänning som inte medverkade till verkställighet av avvsningsbeslut, hade ingen rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL. "Då det inte finns några formella hinder för NN att återvända till hemlandet får det anses att han genom ett återvändande själv kan tillgodose sina behov. Rätt till bistånd saknas därför" (14 januari 2008, mål nr 3594–07, 3595–07). Kammarrätten i Göteborg dömde på samma sätt 20 maj 2009, mål nr 4920–08.

Stöd till återetablering i hemlandet

Från den 1 augusti 2007 är det möjligt för den som fått avslag på sin asylansökan att få ett ekonomiskt stöd för att underlätta ett frivilligt återvändande till hemlandet om det är svårt att återetablera sig i landet. Detta sköts av Migrationsverket, som bestämmer vilka länder som kan göra att det kan beviljas återetableringsstöd.

Återetableringsstödet betalas ut av Migrationsverket och får (2021) uppgå till högst 30 000 kronor för den som fyllt 18 år och högst 15 000 kronor per barn. Maximalt 75 000 kronor per familj får betalas ut.

Migrationsverket får efter ansökan besluta om statligt bidrag (återetableringsstöd) till en utlänning om;

1. utlänningen har fått avslag på, eller återtagit, ansökan om uppehållstillstånd enligt 5 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716),
2. utlänningen avser att självant återvända till ett land eller en del av ett land, som på grund av svåra motsättningar har mycket begränsade förutsättningar för återetablering av återvändande,
3. det framstår som sannolikt att utlänningen kommer att tas emot i det land han eller hon avser att återvända till och
4. befinner sig i Sverige vid ansökningstillfället

Återetableringsstödet får endast ges om ansökan har getts in i nära anslutning till att ansökan om uppehållstillstånd avslagits. Om ansökan om uppehållstillstånd har avslagits före den 1 augusti 2007, får återetableringsstöd ges om ansökan har getts in i nära anslutning till det datumet.

Migrationsverket får besluta att återkräva återetableringsstöd helt eller delvis, om mottagaren inte återvänder självant eller efter återvändandet reser in olagligt i Sverige. Detsamma gäller om mottagaren genom oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att återetableringsstöd felaktigt har lämnats eller har lämnats med för högt belopp.

Turister och personer utan rätt att vistas här

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, exempelvis som turist, studerande eller affärsman, eller som vistas här olagligt har inte rätt till ekonomiskt bistånd annat än i akut nödläge. Se ovan om tredje-land-medborgare och socialdepartementets tolkning (SOU 2005:34 sidan 155).

Enligt en regeringsrättsdom var den enskilde inte berättigad till ekonomiskt bistånd trots att han hade tillfälligt uppehållstillstånd och vistades i kommunen (Torsby). Mannen hade under en tid av omkring fyra år före ansökningen om bistånd vistats i Sverige under endast cirka sju och en halv månader. I övrigt har han befunnit sig i Iran där han haft fast anställning och bostad. Hans vistelser i Sverige synes mera ha haft karaktären av besök och det framstår inte som sannolikt att han avsett att bosätta sig här. Med tanke på detta, och att akut nödsituation inte förelåg, var mannen inte berättigad till socialbidrag (RÅ 1995:70).

Studering

För studering utländska medborgare gäller samma rätt till ekonomiskt bistånd som för svenska medborgare som studerar, det vill säga vi beviljar som regel inte ekonomiskt bistånd utan hänvisar till ordinarie studiefinansieringssystem.

De som bor i Sverige kan ha rätt till studiestöd veckan efter att de beviljats permanent uppehållstillstånd (PUT). Flyktingar, skyddsbehövande och de som fått uppehållstillstånd av synnerligen ömmande omständigheter kan ha rätt till studiestöd. Asylsökande har dock inte rätt till studiestöd.

Gäststudering får uppehållstillstånd utifrån att de kan försörja sig under hela den planerade studietiden.

[Migrationsverkets hemsida](#) om villkor för att studera i Sverige.

[Migrationsverket skriver att](#) "Du har uppehållsrätt om du till exempel är arbetstagare, egen företagare, studerar eller har tillräckliga medel för din försörjning (2018-03-22), vilket torde tolkas som att studering inte skulle behöva ha tillräckliga medel för sin försörjning.

I lagen står att studering ska ha sin försörjning ordnad för att ha uppehållsrätt. Migrationsverket anser att ordet "eller" kan ersätta ordet "och" utan att det ändrar betydelse (Migrationsverksbrev dnr 4.2.1-2017-128769). Jag tror att de är tämligen ensamma om denna "tolkning" ...

[Centrala studiestödsnämndens](#) sida om villkor för utlänningar att få studiestöd

Våldsutsatta och hotade

Politiskt ställningstagande

Misstanke om hot eller våld

Övriga hot- och våldsutsatta

Hantering av akter

Hot och våld särskilda skäl att ta hänsyn till

Information för sökanden, länkar

Information för oss, länkar

Skyddade personuppgifter (Sekretessflik)

Politiskt ställningstagande

Enligt socialtjänstlagen (SoL) 5 kap 11 § hör det till socialnämndens uppgifter att verka för att den som är utsatt för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Vi ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

I Socialstyrelsens Allmänna råd (SOSFS 2013:1) betonas vikten av att det ska tas särskild hänsyn till om någon varit utsatt för hot eller våld. Det gäller att de utsatta kan ha större kostnader för exempelvis mat, kläder, skor, boende och hemutrustning. Behovet av bil kan också öka i en hotsituation. Det kan även vara nödvändigt att bortse från andra hushållsmedlemmars försörjningsskyldighet.

När vi utreder sökandes förmåga att själv tillgodose sitt behov av skälig levnadsnivå är det alltid viktigt att ta hänsyn till sökandes livssituation. När det gäller våldsutsatta är det särskilt viktigt att få ett ömsesidigt förtroende så att utredningen sker utifrån ett helhetsperspektiv och leder fram till en hållbar handlingsplan. Våld innebär inte bara fysiskt våld utan det finns även andra våldsformer.

Vid bedömning om rätten till ekonomiskt bistånd är, i ett akut skede, skyddsbehovet det primära avseende våldsutsatta. Därav kan bistånd i detta skede tillfälligt behövas beviljas utan prövning av den enskildes egna ekonomiska förutsättningar. Personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp, kan ha behov av akut ekonomiskt bistånd från socialtjänsten vid upprepade tillfällen.

Att en person utsätts för våld eller andra övergrepp innebär dock inte att den vanliga biståndsprövningen i nästa led helt åsidosätts, utan socialnämnden behöver göra en individuell bedömning utifrån den enskilda situationen (Socialstyrelsens handbok ekonomiskt bistånd 2021, sidan 62-63).

Misstanke om hot eller våld

Att identifiera att en person är utsatt för våld eller andra övergrepp från någon närstående kan vara svårt eftersom det inte heller alltid är uppenbart att någon är utsatt. Fysisk eller psykisk misshandel syns inte alltid vare sig i form av skador eller genom kvinnans/mannens uppträdande.

Signaler för att det kan finnas personer som är våldsutsatta:

- Man märker att klienten inte får bestämma över sina egna pengar.
- När klienten uppger att man inte får ta del av det ekonomiska biståndet och att det är alltid partnern som tar alla kontakter och för familjens talan.
- Man ser ett maktförhållande mellan parterna.
- När klienten deltar i aktiviteter inom ex jobbcener kommer alltid partnern dit och väntar.
- Klienten lever isolerad och vid varje möte med socialtjänsten är alltid partnern med.
- Tätt telefonkontakt med sin partner under arbetspasset.
- Överbeskyddande partner och kontrollerande.
- Det finns en långvarig kontakt med socialtjänsten och olika typer av bistånd beviljas utan det sker någon märkbar förbättring.
- Svårigheter att ändra sitt schema eller byta turer/pass.
- Svårigheter att delta i aktiviteter utöver arbetstid.
- Man märker att personen har stort ansvar med hem och barn.
- Upprepad korttidsfrånvaro.
- Långtidssjukskrivning.
- lakttagelser som skador i ansiktet, på halsen eller armar, blåmärken, arm/benbrott, stickmärken, brännskador, bortslitet hår.
- Personen uppvisar symtom som psykiska/psykosomatiska problem samt kronisk smärta.
- När ett par kommer gemensamt på besök till socialtjänsten, uppmärksamma att båda partnern kommer till tals, om inte: boka egna besök då det kan finnas våld bakom.

Socialstyrelsen har en sida med [förslag](#) hur vi kan hantera misstankar om våld i nära relationer, bland annat förslag på olika frågor som kan användas för att ge sökanden chans att berätta om sin situation.

Standardiserade frågor

Vid misstanke om hot eller våld kan [FREDA kortfrågor](#) användas som ett verktyg för att få reda på om en person är utsatt. Dessa är till hjälp för att kunna identifiera om en person är våldsutsatt, men inte någon bedömning av farlighet eller sökandes skyddsbehov.

Hantering av akter

Delad akt

När det står klart att det är fråga om hot- och våldssituation i nära relationer ska ärendet delas upp i två separata akter.

Dokumentation

I ekonomiärendet ska det dokumenteras saker som kan ha betydelse för beslut om ekonomiskt bistånd. Eftersom det enligt Socialstyrelsens [Allmänna råd \(SOSFS 2013:1\)](#) ska tas särskild hänsyn till om sökanden är utsatt för hot eller våld, kan det vara av vikt att i journalen ta med saker som kan ha samband med hot och våld. Så länge det inte är delad akt har båda parter rätt att ta del av akten. Därför är det viktigt att journalanteckningarna utformas med hänsyn till detta.

I de fall sökanden fått tillfälligt två års uppehållstillstånd (TUT) utifrån anknytning till en svensk och anknytningen upphört inom två år kan personen i vissa fall få behålla uppehållstillståndet om anknytningen upphört på grund våld eller annan allvarlig kränkning, utlänningslagen 5 kap 16 § tredje stycket 2. I varje ärende tas hänsyn till under vilka omständigheter övergreppet ägt rum, hur allvarligt det varit, om det rört sig om en enskild episod eller upprepade övergrepp samt hur länge förhållandet varat. För att tillstånd ska ges förutsätts vidare att förhållandet upphört främst på grund av övergreppen, att det inte varit fråga om ett helt kortvarigt förhållande och att det från början varit fråga om ett seriöst förhållande. För att tillstånd ska kunna beviljas måste det finnas omständigheter som stödjer den sökandes påstående om våld och allvarliga kränkningar (proposition 1999/2000:43 s. 64).

Sekretess

Det är extremt viktigt att sökande som har skyddade personuppgifter till hundra procent kan lita på att vi har rutiner som omöjliggör för andra än aktuell handläggare kommer åt uppgifter i ärendet.

En person som är part i ett ärende har som grundregel rätt att ta del av uppgifter. Material får dock inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådana fall ska myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda, offentlighets- och sekretesslag (OSL) 10 kap 3 §. Detta torde betyda att om en part begär ut handlingar från tidigare ärende, exempelvis journalanteckningar från ärendet när det var ett gemensamt hushåll, ska känsliga uppgifter maskeras. I sådana fall ska den som begärt ut uppgifterna upplysas om att den kan överklaga att den inte fått reda på alla uppgifter, OSL 6 kap 3 §.

Hot och våld är särskilda skäl att ta hänsyn till

Även om varje ärende så långt som möjligt ska handläggas enligt sedvanliga principer och rutiner finns det i ärenden i vilka det förekommer våld anledning att ta hänsyn till att det ofta är särskilda omständigheter angående en del saker. När någon måste lämna allt den har kan det även vara svårigheter att omgående få fram verifierade uppgifter, vilket i sådana fall kan uppvisas vid senare tillfälle.

Akuta behov

Kan gälla exempelvis boende, mat och kläder.

Räkningar från tidigare boende exv hyra, el

För personer som varit utsatta för familjevåld, är det många gånger omöjligt för sökanden att ställa krav på att den före detta sambon ska uppfylla sina åtaganden. Detta kan gälla räkningar som gäller det tidigare gemensamma boendet exempelvis el, hyra och försäkring för tiden då sökanden bodde där. I sådana fall kan dessa kostnader räknas med i sökandes norm.

Eventuellt behöver sökanden hjälp att ordna så att inte löpande räkningar från det tidigare boendet fortsätter att komma i sökandens namn.

Dela bohaget

Vi ska så mycket som möjligt hjälpa den enskilde att få ut sina tillgångar, Socialstyrelsens bok Våld (2015, sidan 104). Vi kan vara med och stötta sökanden, men exempelvis inte gå in i någons bostad utan dennes reella godkännande. Om partnern motsätter sig att saker hämtas eller hävdar att vissa saker inte tillhör sökanden kan vare sig socialnämnden eller polisen vidta några åtgärder.

Socialstyrelsen har gett ut en rapport "[Socialtjänstens stöd till våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter](#)" (2015) som bland annat tar upp att vi inte är part i något mål och inte ska ta ställning till vem som äger vad, vad som är personliga ägodelar eller vad som ska ingå i bodelningen.

Ibland får sökanden inte ut sina saker och då kan bistånd beviljas till basutrustning.

Dubbla hyror

Om den utsatta personen måste flytta till nytt boende och på så vis får dubbelhyra, kan det beviljas bistånd till dubbelhyran om det inte finns något annat sätt att undvika hyresskuld.

Magasiner

I avvaktan på att den utsatta personen kan ta/få eget boende är det skäligt att dennes tillgångar magasineras.

Tillgänglighet via post

För att vara nåbar med brev, så är det ibland nödvändigt med postbox och eftersändning av post.

Juridisk hjälp

Bistånd kan beviljas till rättshjälpsavgift och till kostnader för nödvändig juridisk hjälp vid familjetvister, exempelvis när det är fråga om boende-, umgänges- och vårdnadsfrågor.

Länkar, för sökanden

Telefonnummer och hemsidor som kan vara bra att känna till:

[Socialjouren](#): 114 14 (polisens nummer) gäller kvällar och helger

www.kvinnofridslinjen.se 020 – 50 50 50, Nationell kvinnofridslinje i hela Sverige, där stöd och råd ges till den utsatte och även anhöriga. Öppet dygnet runt och telefonsamtalet sker gratis, syns ej på telefonräkningen.

www.kvinnojouren.se Med bland annat en [förteckning över Sveriges kvinno- och tjejjourer](#), en sida om [Varningstecken](#).

www.tjejjouren.se tar upp en mängd frågor som tjej- och ungdomsjourerna fått och svarat på. Inte bara våld i nära relationer utan även övriga frågor om psykiska problem, missbruk, sex, utsatthet

www.brottsofferjouren.se Brottsofferjouren hjälper de som drabbats av brott, blivit vittne till brott, är anhörig eller närstående till någon som drabbats av brott. [Där](#) kan man få reda på vilken brottsofferjour som ligger närmast.

"Avhoppartelefon" 010 567 47 47 kan ge råd och stöd till den som vill hoppa av organiserad brottslighet. Gäller för de som har fyllt 21 år, folkbokförd i Dalarna, Värmland eller i Örebro län (de län som ingår i projektet) och det ska finnas dokumenterat att de varit med i organiserad brottslighet. Öppen vardagar mellan 08.00 och 16.00

Länkar för oss

[Socialstyrelsen](#) har givit ut föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer, [SOSFS 2014:4](#) och en handbok [Våld](#) (2016) som kan ge stöd i arbetet på övergripande nivå och i enskilda ärenden. De är stöd i rättstillämpningen och i att kvalitetsutveckla stödet till de våldsutsatta kvinnorna och barnen som bevittnat våld. De har också sammanställt [standardiserade bedömningsmetoder \(FREDA\)](#) som är gjorda för att användas i vårt arbete mot våld i nära relationer.

[Nationella kompetensteamet](#) samordnar och stöder arbetet mot tvångs- och barnäktenskap, liksom mot hedersrelaterat våld och förtryck. De erbjuder råd och konsultation i situationer där ett barn eller ungdom är utsatt, eller som misstänks riskera att utsättas för hedersrelaterat förtryck, våld, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning. Ärendena ska vara aidentifierade

-
[NCK – Nationellt Centrum för Kvinnofrid](#) vid Uppsala universitet arbetar på regeringens uppdrag med att höja kunskapen på nationell nivå om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. De har en [kunskapsbank](#) med aktuella forskningsprojekt, ämnesguider, litteraturtips samt en mängd publikationer från NCK och andra myndigheter.

Äktenskapsskillnad

Avgiften för ansökan om äktenskapsskillnad räknas vid normberäkning som regel med som en godtagbar utgift.

Ansökan om äktenskapsskillnad lämnas till tingsrätten. Om båda makarna begär det eller om någon av dem varaktigt bor tillsammans med eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad, ska sex månaders betänketid tillämpas. Därefter har makarna sex månader på sig att framställa yrkande om äktenskapsskillnad (Äktenskapsbalken 5 kap).

Den ömsesidiga försörjningsskyldigheten gäller även under betänketiden (Äktenskapsbalken 6 kap). Det vill säga att försörjningsskyldigheten upphör inte bara för att makar flyttar isär. Innan beslut tas om ekonomiskt bistånd ska denna möjlighet till försörjning undersökas. För att få en bild av den andra partens ekonomi kan det vara lämpligt att sökanden av skatteverket (Servicekontor), får den andra partens slutskattsedel (offentlig handling) och bifogar ansökan.

Om paret lämnat in ansökan om äktenskapsskillnad och är skrivna på olika adresser accepteras de ökade kostnaderna som det dubbla boendet medför.

Betänketiden börjar när ansökan lämnats in till tingsrätten och avgiften har betalats, så det är bra om sökanden till oss lämnar in en kopia på stämplad ansökan och underlag på att avgiften har betalats för att det ska vara klart när det gått sex månader och sökanden ska bestämma sig om skilsmässan ska tas ut eller inte.

Om den ena maken försummar sin underhållsskyldighet kan den andre parten stämma denne för att få ut pengar. Domstolen kan då ålägga den maken att betala underhållsbidrag (5 §). Om det är troligt att den andre parten helt eller delvis kan försörja sökanden ska sökanden stämma den andre parten, för att på så vis göra allt för att få annan försörjning. I de fall det förekommit våld i äktenskapet kan vara olämpligt att ställa krav på att sökanden ska stämma den andre parten.

Om aktuellt se även fliken Våldsutsatta.

Kammarrätten i Göteborg anser att det var rätt att avslå ansökan om bistånd eftersom sökanden inte gjort allt hon kunnat för att undersöka makens möjlighet att fullgöra sin underhållsskyldighet. Sökanden hade inte lämnat någon redogörelse över makens tidigare ekonomiska förhållanden eller sysselsättning. Hon hade inte heller vidtagit några åtgärder för att med hjälp av myndigheter efterforska hans aktuella ekonomiska förhållanden (exempelvis kollat med Skatteverket) eller ansökt om stämning för att få honom att uppfylla sin försörjningsplikt. Sökanden hade därmed inte gjort vad hon kunnat för att bli självförsörjande 17 mars 2004, mål nr 7506–03.

Bodelning

Se särskild flik Bodelning.

Domstolsväsendet har information om bland annat skilsmässa och stämning (med länk till blankett).